

Raadsbesluit RIS302556

De raad van de gemeente Den Haag,

Gezien het voorstel van het college van 21 mei 2019,

Gelet op de Wet ruimtelijke ordening en het Besluit ruimtelijke ordening,

Besluit:

met overneming van de door het college in het hiervoor vermelde voorstel aangegeven overwegingen, welke worden geacht deel uit te maken van dit besluit:

- I. de zienswijzen in het bij dit besluit behorende voorstel onder “Ingekomen zienswijzen” opgenomen, ontvankelijk te verklaren;
- II. de zienswijze Ra-nr. 2018.153 in het bij dit besluit behorende voorstel onder “ingekomen zienswijzen” opgenomen, gegrond te verklaren;
- III. de zienswijze Ra-nr. 2018.154 in het bij dit besluit behorende voorstel onder “ingekomen zienswijzen” opgenomen, deels gegrond te verklaren en voor het overige ongegrond;
- IV. de overige zienswijzen, Ra-nrs. 2018.155, 2018.156, 2018.157, 2018.159, 2018.160 en 2018.161, in het bij dit besluit behorende voorstel onder “Ingekomen zienswijzen” opgenomen, ongegrond te verklaren;
- V. tot herziening van de op het plangebied Madurodam betrekking hebbende regeling de beheersverordening Van Stolkpark - Scheveningse Bosjes, vastgesteld bij raadsbesluit 45, d.d. 25 april 2013;
- VI. met in achtneming van de Staat van wijzigingen vast te stellen het bestemmingsplan Madurodam bestaande uit de kaart NL.IMRO.0518.BP0331DMadurodam-40ON.dgn met ondergrond o_ NL.IMRO.0518.BP0331DMadurodam-ond.dgn en regels, zoals deze bij dit besluit behorende en als zodanig gewaarmerkte bescheiden zijn aangegeven, toegelicht en beschreven;
- VII. dat bij het bestemmingsplan voor de Madurodam geen exploitatieplan wordt vastgesteld.

Aldus besloten in de openbare raadsvergadering van 18 juli 2019.

De griffier,

De voorzitter,

Datum
21 mei 2019

Registratienummer
DSO/ 2018.1038
RIS302556

Voorstel van het college inzake Vaststelling bestemmingsplan Madurodam

INLEIDING

Bij raadsmededeling van 6 november 2018 (DSO/2018.736 - RIS 300914) is aan de raad toegezonden het ontwerp-bestemmingsplan Madurodam.

- *Begrenzing van het plangebied*

Het plangebied ligt in het noordoostelijk deel van de gemeente Den Haag, naast de Scheveningse Bosjes. Aan de zuidzijde is het plangebied begrensd door de Professor B.M. Teldersweg en het Hubertusviaduct. De entree van het park Madurodam is aan de oostzijde, aan het George Maduroplein. Aan de noordzijde van het plangebied loopt de Haringkade. Aan de andere oever van deze gracht staan vrijstaande en geschakelde woningen. Aan de overzijde van de Professor B.M. Teldersweg en het Hubertusviaduct ligt het parkeerterrein van Madurodam.

(foto: het plangebied ten opzichte van nabijgelegen groengebieden en bebouwing)

- *Aanleiding voor het bestemmingsplan*

Madurodam heeft in 2015 de gemeente van haar wens om uit te breiden in kennis gesteld. Investeren is voor Madurodam van groot belang voor de continuïteit van het attractiepark. Uitbreiding is nodig om een vitale speler in de (inter)nationale dagattractiemarkt en de Haagse samenleving te blijven. Met meer weersonafhankelijke attracties kunnen bezoekers het hele jaar door en ook bij slecht weer het park bezoeken.

Madurodam heeft vervolgens een Ontwikkelperspectief ingediend bij de gemeente ten behoeve van de vaststelling van een Planuitwerkingskader (PUK). Daarin is aangegeven dat investeren in nieuwe attracties noodzakelijk is om de volgende redenen:

- de markt voor dagrecreatie is zeer concurrerend, niet investeren betekent een krimp van bezoekersaantallen en uiteindelijk een bedreiging in de continuïteit van het attractiepark;
- de huidige omvang van Madurodam is te klein om marktpositie te behouden;
- het park is vol en er is geen ruimte voor vernieuwing;
- de huidige verblijfsduur in het park is te kort vanwege het beperkte aanbod en tevens is er weinig herhaalbezoek.

De vernieuwing die Madurodam voor ogen heeft om haar continuïteit te behouden, sluit aan bij de ambities van Den Haag:

- De plannen van Madurodam hebben een positieve impact op het Haags (verblijfs-)toerisme;
- Het bestendigt de bezoekersaantallen en daarmee het behoud van de grootste toeristische trekpleister van de stad;
- Verbreding en verdieping van het aanbod die de verblijfstijd in Madurodam substantieel verlengt;
- De uitbreiding maakt het park minder weersafhankelijk.

De flexibiliteit en vernieuwing in het aanbod wil Madurodam realiseren door overdekte ruimtes toe te voegen in het aanbod als themapark in de komende jaren. Het park zet (verder) in op educatie en voegt moderne manieren van vertellen en beleven toe in paviljoens. De paviljoens worden toegevoegd in een beperkte uitbreiding buiten het bestaande park, als ook door het verdichten binnen het huidige attractiepark.

Het College van B&W heeft in het verleden (RIS 285875, commissiebrief van 8 september 2015) een viertal randvoorwaarden meegegeven aan Madurodam bij het verder uitwerken van het plan. Deze voorwaarden hadden betrekking op het groen, de toegankelijkheid ervan, het verkeer en het overleg met belanghebbenden.

In het Ontwikkelperspectief en het PUK zijn deze randvoorwaarden –kort weergegeven- als volgt uitgewerkt:

1. Het groen in de omgeving moet groen blijven en er in kwaliteit niet op achteruit gaan

Het beslag op het bos is ongeveer 0,6 hectare. Het overgrote deel van de Scheveningse Bosjes achter de Ver Huëllweg blijft gespaard en blijft groen. In de uitbreidingskavel zijn er mogelijkheden om de ecologische waarde te verbeteren waaronder aanleg van groene daken en een ecowal.

Compensatie vindt plaats door de vorming van een nieuw bos conform de Wet Natuurbescherming van ca. 1 hectare nabij het attractiepark ter plaatse van het talud bij het Hubertusviaduct langs de Koninginnegracht.

2. Het groen moet openbaar toegankelijk blijven

De aanwezige paden in de Scheveningse Bosjes blijven behouden en openbaar toegankelijk. Het bos is in alle rust als gebied fysiek afgescheiden van het attractiepark. De uitbreidingskavel wordt niet openbaar. Dit is een afwijking van de randvoorwaarde, welke voortkomt uit het overleg met de door Madurodam ingestelde Klankbordgroep, bestaande uit belanghebbenden (waaronder de wijkverenigingen en natuurbelangenorganisaties). Gelet op het feit dat op deze wijze de uitbreiding zo goed mogelijk kan worden ingepast binnen de karakteristieken van het omliggende (cultuurhistorische) landschap, is de gemeente van mening dat dit een acceptabele afwijking is. Het bos achter Madurodam blijft openbaar toegankelijk.

3. Parkeren en logistieke afwikkeling moeten zorgvuldig worden uitgewerkt

De dienstingang aan de Haringkade wordt aangepast en de werf wordt verplaatst. De parkeervoorzieningen worden geconcentreerd ten zuiden van de Professor B.M. Teldersweg. Touringcars zullen niet langer op het voorplein stoppen, maar direct naar het parkeerterrein rijden. Hierdoor kan het voorplein worden vergroend en

meer verblijfskwaliteit krijgen. Madurodam stelt dat de huidige parkeervoorzieningen voldoen in de nieuwe situatie.

4. Omwonenden en belanghebbenden zullen worden betrokken bij de uitwerking van de businesscase. Sinds 2015 heeft Madurodam omwonenden en belanghebbenden betrokken bij de uitwerking van haar uitbreiding. Dit proces heeft extra tijd gekost, maar ook een beter en een gedragen plan opgeleverd. Het ontwikkelperspectief uit 2017 is het resultaat van dit overleg. Het overleg met betrokkenen is door Madurodam gecontinueerd in de volgende fasen. Het voorliggende bestemmingsplan is het resultaat van dit proces.

Madurodam heeft in haar uitwerking van de plannen naar het oordeel van de gemeente voldoende rekening gehouden met de randvoorwaarden.

Op 7 juni 2017 heeft de gemeenteraad ingestemd met het PUK voor de uitbreiding van Madurodam. Daarbij is met name aangegeven dat:

- a. de Stedelijke Groene Hoofdstructuur wordt aangepast voor de uitbreiding van Madurodam door een gebied van 0,6 hectare van de Scheveningse Bosjes aan te wenden voor het attractiepark. Ten opzichte van de vigerende beheersverordening Van Stolkpark-Scheveningse Bosjes kan er 4000m² bebouwing extra aan het toekomstige attractiepark worden toegevoegd.
- b. de aanpassing van de Stedelijke Groene Hoofdstructuur voor de uitbreiding van Madurodam éénmalig is. De erfafscheiding langs de bosrand dient een groene en karakteristieke uitstraling te krijgen. De erfafscheiding wordt begrensd door het olifantenpad, waarbij een afstand van 3 meter tot het pad moet worden aangehouden.
- c. ter compensatie het gebied tussen de keerlus naast het George Maduroplein en het Hubertusviaduct en de Koninginnegracht zal worden omgevormd tot een bos van circa 1 hectare en dat daarnaast een gebied naast de Kwekerijweg van 0,65 hectare aan de Stedelijke Groene Hoofdstructuur wordt toegevoegd.

De beoogde ontwikkelingen uit het PlanUitwerkingsKader passen niet binnen de regels van de vigerende beheersverordening Van Stolkpark-Scheveningse Bosjes (2013) en om die reden stelt de raad van de gemeente Den Haag een nieuw bestemmingsplan vast voor het plangebied Madurodam.

- *Doel van het bestemmingsplan*

Het doel van het bestemmingsplan Madurodam is:

- a. het vastleggen van de bestaande ruimtelijke structuur van het huidige attractiepark Madurodam in een actueel juridisch-planologisch kader;
- b. het bestemmingsplan maakt daarnaast nieuwe ontwikkelingen in het plangebied mogelijk en stelt randvoorwaarden aan deze ontwikkelingen:
 1. juridisch-planologisch wordt een uitbreiding van het attractiepark mogelijk gemaakt door onder voorwaarden een gebied van 0,6 hectare van de Scheveningse Bosjes aan te wenden voor het attractiepark;
 2. het bestemmingsplan geeft uitvoering aan het raadsbesluit van 6 juli 2017 (RIS 297156) waarbij de raad onder meer heeft ingestemd met het omvormen van het gebied tussen de keerlus naast het George Maduroplein.
- c. het plangebied behoort tot het Rijksbeschermd stadsgezicht "Van Stolkpark/Scheveningse Bosjes". In de Monumentenwet was vastgelegd dat de stedenbouwkundige, architectuurhistorische en cultuurhistorische waarden, die door het aanwijzingsbesluit worden beschermd, worden vastgelegd in een beschermend bestemmingsplan. Op basis van het overgangsrecht van de per 1 juli 2016 in werking getreden Erfgoedwet blijven deze bepalingen gelden. Het bestemmingsplan Madurodam is een beschermend bestemmingsplan

zoals bedoeld in de Monumentenwet en het overgangsrecht van de Erfgoedwet. Met het voorliggende bestemmingsplan voldoet de gemeente wederom aan de wettelijke verplichting.

- *Geldende planologische regelingen*

Het bestemmingsplan Madurodam vervangt gedeeltelijk de beheersverordening Van Stolkpark - Scheveningse Bosjes, vastgesteld op 25 april 2013.

PROCEDURE

- *Inspraak*

Bij besluit van burgemeester en wethouders, d.d. 6 november 2018, RIS 300916, heeft het college besloten inspraak te laten plaatsvinden in het kader van de zienswijzenprocedure als bedoeld in art. 3.8 Wro.

- *Terinzagelegging ontwerp-bestemmingsplan*

Op 7 november 2018 is de kennisgeving van de terinzagelegging van het ontwerp-bestemmingsplan toegestuurd aan overlegpartners, waaronder de Provincie Zuid-Holland, Rijkswaterstaat, het Hoogheemraadschap van Delfland, de bewonersorganisaties en overige bij het plan betrokken instanties.

Het ontwerp-bestemmingsplan heeft van 9 november tot en met 20 december 2018 ter inzage gelegen. Het bestemmingsplan was ook in te zien op www.ruimtelijkeplannen.nl en www.denhaag.nl/bestemmingsplannen. Er zijn 8 zienswijzen ingediend.

Het college biedt de raad hierbij het ontwerp-bestemmingsplan ter vaststelling aan. Het plan bestaat uit de verbeelding met kenmerk NL.IMRO.0518.BP0331DMadurodam-40ON en regels, en gaat vergezeld van een toelichting. Ter besparing van de kosten is het eerder toegezonden plan niet opnieuw bijgevoegd.

INGEKOMEN ZIENSWIJZEN

<u>Nr.</u>	<u>Ra-nr.</u>	<u>Indiener zienswijze</u>
01.	2018.154	Algemene Vereniging voor Natuurbescherming voor 's-Gravenhage e.o.
02.	2018.153	Wijkvereniging Van Stolkpark
03.	2018.155	Reclamant
04.	2018.156	VvE Residence Witte Brug
05.	2018.157	Reclamant
06.	2018.159	Reclamant
07.	2018.160	Bomenstichting Den Haag
08.	2018.161	Reclamant

Ontvankelijkheid zienswijzen

De zienswijzen zijn tijdig ingekomen en voldoen aan de wettelijke eisen.

Behandeling zienswijzen

Alvorens over te gaan tot de behandeling van de zienswijzen wordt geconstateerd dat deze - hoewel allen anders verwoord- veel gelijke onderwerpen aansnijden. Om die reden gaat het college in het kader van de overzichtelijkheid hieronder eerst in op onderwerpen, welke door

meerdere reclamanten naar voren zijn gebracht. Aansluitend volgt behandeling van de zienswijzen per reclamant. Vervolgens worden de acht zienswijzen integraal opgenomen.

Het betreft achtereenvolgens de onderwerpen als volgt:

- a. PlanUitwerkingsKader (PUK);**
- b. Rechtszekerheid in het kader van de beheersverordening Van Stolkpark-Scheveningse Bosjes;**
- c. Nut en noodzaak uitbreiding;**
- d. Eenmalige uitbreiding;**
- e. M.e.r.-beoordeling;**
- f. Conserverende bestemming bestaande parkgronden;**
- g. Rijksbeschermd stadsgezicht;**
- h. Bezoekersaantallen en parkeren;**
- i. Planbegrenzing en bestemming: het voorplein;**
- j. Overige planbegrenzing en bestemming;**
- k. Begrenzing Madurodam bij dienstingang Haringkade;**
- l. Ruimtelijke inpassing langs de uitbreidingsranden;**
- m. Geluid;**
- n. Wet Natuurbescherming, Stedelijke Groene/Ecologische Hoofdstructuur;**
- o. Natuur, soortenbescherming;**
- p. Verlichting;**
- q. Bestemming Groen-Bos;**
- r. Denktank;**
- s. Het betrekken van belanghebbenden;**
- t. Coalitieakkoord 2018: geen juridisch bindende afspraken;**
- u. Zienswijze reclamant nr. 1 (Algemene Vereniging voor Natuurbescherming voor 's-Gravenhage e.o.);**
- v. Zienswijze nr. 2 (Wijkvereniging Van Stolkpark);**
- w. Zienswijze reclamant nr. 3;**
- x. Zienswijze reclamant nr. 4 (VvE Residence Wittebrug);**
- y. Zienswijze reclamanten nr. 5;**
- z. Zienswijze reclamant nr. 6;**
- aa. Zienswijze reclamant nr. 7 (Bomenstichting Den Haag);**
- bb. Zienswijze reclamant nr. 8.**

De zienswijzen geven aanleiding tot de navolgende overwegingen.

a. PlanUitwerkingsKader (PUK)

In vrijwel alle zienswijzen speelt het PUK, waarmee de raad twee jaar geleden op 6 juli 2017 heeft ingestemd, een centrale rol.

Reclamanten 3 t/m 8 gaan daarbij uit van een onherroepelijk karakter van het PUK en stellen dat het bestemmingsplan in strijd is met het PUK. Dit geeft grond tot de navolgende uiteenzetting.

Algemeen

In het kader van faciliterend grondbeleid, kunnen er als een particulier initiatief niet past binnen een vigerend bestemmingsplan (of beheersverordening) redenen zijn om te onderzoeken of het plan toch mogelijk gemaakt kan worden. De gemeente kan in dat geval een PUK opstellen.

Bij dergelijke initiatieven bestaat daarmee de mogelijkheid om in een vroegtijdig stadium kaders op te nemen en randvoorwaarden te formuleren, die bij de ontwikkeling of het bouwplan in acht moeten worden genomen. Op deze wijze wordt gestimuleerd dat ambities, die niet als harde voorwaarden zijn of kunnen worden opgelegd, toch in de planvorming worden meegenomen. Met een PUK wordt zowel voor de betrokken partijen, derhalve inclusief de gemeente, richting aan een ontwikkeling gegeven afhankelijk van nadere uitwerking en onderbouwing.

Ten aanzien van alle ruimtelijke aspecten geldt echter dat doorwerking pas kan plaatsvinden na het opnemen van daartoe strekkende regels in een bestemmingsplan. Het is aan de raad om bij de vaststelling van een bestemmingsplan bestemmingen aan te wijzen en regels te geven die de raad uit een oogpunt van een goede ruimtelijke ordening nodig acht. Dit is in het onderhavige geval niet anders.

Bevoegdheid raad

R eclamanten 3 t/m 8 hanteren feitelijk het PUK als een uitgewerkt (bestemmings)plan en gaan ervan uit dat de raad zich in juli 2017 volledig heeft vastgelegd zonder voorafgaande benodigde onderzoeken en nadere overwegingen, welke noodzakelijk zijn in het kader van een goede ruimtelijke ordening. Een PUK is echter geen besluit waartegen bestuursrechtelijke rechtsgang openstaat of heeft opengestaan. Verwezen wordt in dit kader naar het besluit van de Afdeling bestuursrechtspraak van 16 juli 2018 (inzake een beroep ingesteld door reclamant nr.3) waarin is aangegeven dat een PUK geen besluit is in de zin van artikel 1:3, eerste lid van de Awb. Hiertegen kan gelet op artikel 8:1 van die wet geen beroep worden ingesteld.

Deze reclamanten zien, ieder op eigen wijze, tekstformuleringen en opgenomen schetsen in het PUK ontorecht als voor de raad in de onderhavige bestemmingsplanprocedure juridisch bindende regels. Aan het nu ter beslissing voorliggende bestemmingsplan gaan vele jaren van voorbereiding, onderzoek en uitwerking, ook en met name ná juli 2017, vooraf. Niet het PUK, maar het bestemmingsplan als zodanig ligt ter vaststelling aan de raad voor en is aan de orde in deze procedure. Bij de inhoudelijke behandeling van de zienswijzen worden de daarin aangevoerde gronden inzake het PUK om die reden opgevat als gericht tegen het bestemmingsplan. Voorafgaand aan het bereiken van deze fase van daadwerkelijke bestuursrechtelijke besluitvorming zijn er vele peilmomenten geweest, momenten waarop de in voorbereiding zijnde ontwikkeling werd getoetst, en waarbij nadere randvoorwaarden werden geformuleerd en bijgesteld. Zo is in het bestemmingsplan gedetailleerd(er) uitgewerkt hoe de uitbreiding zo goed mogelijk kan worden ingepast binnen de karakteristieken van het omliggende landschap. Het vastleggen in de regels van een langs het olifantenpad aan te leggen ecowal en de begrippen “ecowal” en “groenfunctie” (artikel 1.37 en 1.47) is in dat kader noemenswaardig.

Reclamanten hebben niet aannemelijk gemaakt dat de raad met het nu voorliggende bestemmingsplan geen zelfstandige beoordeling kan maken van de belangen die met het plan zijn gemoeid of dat eerdere voorstellen en beslismomenten zodanig bepalend en bindend voor de raad zijn dat dit van invloed moet worden geacht op de uitkomst van de bestemmingsplanprocedure.

Betrouwbaarheid en continuïteit van beleid

Reclamant 3 geeft ook aan, dat het PUK dat voor wat betreft het uitbreidingsdeel géén (enkele) rol behoort te spelen bij de vaststelling van het bestemmingsplan. De raad heeft echter met het raadsbesluit van 6 juli 2017 onder meer besloten dat de gemeente onder voorwaarde bereid is om een uitbreiding van Madurodam mogelijk te maken, alsmede overwogen dat deze voorwaarden zijn vastgesteld in het PUK. Anders dan deze reclamanten beargumenteren, Er is dan ook geen sprake van een nulsituatie. In het kader van een betrouwbare overheid achten wij continuïteit van beleid en betrouwbaarheid van groot belang, zeker in dit bestemmingsplan dat tot stand is gekomen na een jarenlang zorgvuldig proces. Ter beoordeling van de raad in de onderhavige besluitvormingsprocedure is onder meer of met het voorliggende bestemmingsplan is voldaan aan de raadsoverwegingen in het besluit van 6 juli 2017.

Voorwaarden in 2015

In 2015 heeft Madurodam de gemeente in kennis gesteld van haar uitbreidingswens. In de commissiebrief van 8 september 2015 (RIS 285875) heeft het college aangegeven begrip te hebben voor deze wens. Daarbij is aangegeven dat in de nog op te stellen businesscase 4 randvoorwaarden voor de uitbreiding van groot belang zijn. Zoals hierboven kort beschreven in de inleiding onder “aanleiding voor het bestemmingsplan”, alsmede hoofdstuk 5.2 van de plantoelichting, hadden deze voorwaarden voor de uitbreiding betrekking op het groen, de toegankelijkheid ervan, het verkeer en het overleg met belanghebbenden. Eerst in het Ontwikkelperspectief, vervolgens het PUK en uiteindelijk vastgelegd in het voorliggende bestemmingsplan zijn deze randvoorwaarden ten behoeve van de uitbreiding nader uitgewerkt en beschreven.

De opvatting van reclamanten dat het bestemmingsplan niet voldoet aan deze voorwaarden van het college uit 2015, gaat in zijn algemeenheid voorbij aan het feit dat er in 2015 nog geen sprake was van een zodanig definitief gedetailleerd plan en onderbouwende onderzoeken. Er was geen sprake van strikte randvoorwaarden waar niet (gemotiveerd) vanaf zou kunnen worden geweken. Eerst nadien is de uitbreiding nader uitgewerkt en onderzocht. Dit heeft onder meer geleid tot de beslissing om het achterliggende bos in rust fysiek af te scheiden van het attractiepark en het niet openbaar toegankelijk maken van de uitbreidingskavel. Ook is na 2015 het onderwerp “groen” nader uitgewerkt en vastgelegd.

De raad heeft bij besluit van 6 juli 2017 (RIS 297156) ingestemd met het PUK voor de uitbreiding van Madurodam. De raad heeft daarbij tevens ingestemd met het omvormen van het gebied tussen de keerlus naast het George Maduroplein en het Hubertusviaduct en de Koninginnegracht tot een bos van circa 1 hectare, en met het toevoegen van een gebied naast de Kwekerijweg van 0,65 hectare aan de Stedelijke Groene Hoofdstructuur. Het bestemmingsplan geeft juridisch-planologisch uitvoering aan het raadsbesluit.

Wij zijn van oordeel dat met het voorliggende bestemmingsplan in voldoende mate rekening is gehouden met de voorwaarden zoals deze in 2015 als uitgangspunt zijn geformuleerd, alsmede met het raadsbesluit van 6 juli 2017. Er is dus geen sprake van zodanige strijdigheid met voorwaarden dat dit van invloed zou moeten zijn op het mogelijk maken van uitbreiding voor Madurodam.

Uit voorgaande overwegingen vloeit voort dat het college de raad voorstelt de zienswijzen op dit punt ongegrond te verklaren.

b. Rechtszekerheid in het kader van de beheersverordening Van Stolkpark – Scheveningse Bosjes

Reclamanten 3 t/m 8 betogen dat het in strijd met het rechtzekerheidsbeginsel zou zijn om binnen een periode van 10 jaar een nieuw bestemmingsplan vast te stellen voor een (deel)gebied dat binnen de beheersverordening valt. Wij merken het volgende op.

De raad heeft de bevoegdheid om een bestemmingsplan vast te stellen om bestemmingen aan te wijzen en regels te geven die de raad uit een oogpunt van een goede ruimtelijke ordening nodig acht. De raad heeft daarbij beleidsruimte en moet de betrokken belangen afwegen.

De opvatting van reclamanten over de bevoegdheid van de raad om op enig moment een bestemmingsplan vast te stellen wordt niet onderschreven. Hoewel de raad niet langer verplicht is om een bestemmingsplan of een beheersverordening binnen de periode van 10 jaar opnieuw vast te stellen, is de raad daartoe wel bevoegd. De Wet ruimtelijke ordening, noch enig ander geschreven of ongeschreven rechtsbeginsel verzet zich daartegen.

Conclusie:

Uit voorgaande overwegingen vloeit voort dat het college de raad voorstelt de zienswijzen op dit punt ongegrond te verklaren.

c. Nut en noodzaak uitbreiding

Voor zover reclamanten nut en noodzaak betwisten in relatie tot de toe te voegen 0,6 hectare, wordt onder verwijzing naar de plantoelichting, waaronder hoofdstuk 5.2 van de toelichting en de aanmeldingsnotitie m.e.r. beoordeling (bijlage 3 bij de toelichting) het volgende opgemerkt.

Madurodam heeft in het Ontwikkelperspectief (OWP) aangegeven te willen uitbreiden om in het uitbreidingsgebied weerbestendige ruimtes toe te kunnen voegen, naast de bestaande miniatuurstad. Het park zet al vanaf de opening in 1952 in op educatie en wil met nieuwe bebouwing ook moderne manieren van vertellen en beleven toevoegen. Voor een gezonde bedrijfseconomische toekomst acht Madurodam vernieuwing en modernisering cruciaal.

De aantrekkelijkheid van het park voor bezoekers wordt bepaald door de mate waarin Madurodam haar aanbod weet te vernieuwen en actueel te houden. Vernieuwingsinvesteringen in Madurodam zijn van invloed op het aantal bezoekers. De markt voor dagrecreatie is zeer concurrerend. Niet investeren in het aanbod betekent onherroepelijk stagnatie, krimp en uiteindelijk bedreiging van de continuïteit van Madurodam. In jaren waarin niet werd geïnvesteerd, daalde het aantal bezoekers van Madurodam gemiddeld met 4% per jaar. In jaren waarin wordt geïnvesteerd, stijgt het aantal bezoekers. Deze branche-eigen, op- en neergaande, cyclus wordt ook wel de 'zaagtandcyclus' genoemd. Het aanbod van Madurodam is te eenzijdig en beperkt om op de (middel)lange termijn de continuïteit te kunnen waarborgen. De afgelopen jaren investeerde Madurodam in het vernieuwen en diversifiëren van het aanbod waarbij het bestaande parkoppervlak werd volgebouwd. De fysieke ruimte om significant te investeren in vernieuwing en verbreding van het aanbod is op het bestaande terrein minimaal. Een hoger uitbreidings- en vernieuwingspotentieel is noodzakelijk, ook om de verblijfsduur bij bezoek en herhaalbezoek te vergroten. Met de uitbreiding is Madurodam in staat te blijven vernieuwen en – binnen de bandbreedtes van de zaagtand-cyclus – haar positie te handhaven. Dit resulteert in hogere cashflows, waardoor investeren in de toekomst mogelijk blijft.

Alternatieven en varianten zijn beoordeeld. De inbreng van omwonenden en belanghebbenden is op belangrijke punten verwerkt. De uiteindelijke afweging en onderbouwing is met het raadsbesluit van 6 juli 2017 (RIS 297156) vastgelegd, met het daarbij behorende voorstel van het college over de uitbreiding en onderliggende stukken, waaronder de rapportage in bijlage 3 "De economische impact van Madurodam" (uit maart 2017 door BDO Advisory).

In het raadsbesluit (RIS 297156, blz. 4-5) is onder meer overwogen, dat Madurodam financieel inzicht geeft in de onderbouwing van de nut en noodzaak voor het attractiepark om uit te breiden en te vernieuwen en in de economische effecten daarvan. De gemeente volgt het oordeel van Madurodam dat het voor het attractiepark en voor de stad Den Haag nuttig en noodzakelijk is om uit te breiden. Het behoud van toekomstperspectief van dit internationaal befaamd Haagse icoon voor onze stad is voor onze gemeente van algemeen belang.

Daarnaast is in het raadsbesluit met betrekking tot bekeken varianten overwogen dat Madurodam de afgelopen tijd heeft beschouwd of er een alternatieve redelijke en haalbare uitbreidingsmogelijkheid is anders dan in het groen. Madurodam heeft een breed scala aan uitbreidingen bekeken en afgewogen. Hierbij is gekeken naar:

- Is de benodigde toename in m² te behalen?
- Is de variant technisch te realiseren?
- Kan het gefaseerd worden uitgevoerd?
- Past de variant bij de beleving van een hoogwaardig attractiepark?
- Kan hierop een gezonde businesscase worden gebaseerd?
- Is de variant een toekomstbestendige oplossing?

Over de variantenafweging heeft Madurodam de volgende conclusies gerapporteerd:

- Inbreiding, het mogelijk maken van de nieuwe gebouwen binnen het bestaande park: dit is geen optie, omdat hiermee niet de benodigde m² te behalen is zonder een groot deel van de miniaturen op te offeren. Zij vormen het hart van het park.
- Ondergronds bouwen, waarbij de paviljoens onder het bestaande park komen: deze optie is zeer

kostbaar, zowel door de initiële investering als door de duur van de bouw periode (park gesloten) en om die reden niet haalbaar. Hier zijn geen financiële regelingen of subsidies voor beschikbaar.

- Voorplein, het realiseren van alle benodigde m² op het voorplein: hiervoor zijn meerdere bouwlagen nodig, wat leidt tot een groot gebouw. Dit past niet bij een parkbeleving, maakt de routing moeilijk en kan niet gefaseerd worden uitgevoerd. Tevens liggen er veel kabels en leidingen onder het voorplein, waardoor bebouwen moeilijk is. In het huidige voorstel zijn diverse functies die wel naar het voorplein kunnen uit het hoofdgebouw gehaald. Hierdoor kan het hoofdgebouw een deel van de uitbreiding opvangen en is er minder uitbreiding in het bos nodig.*
- Parkeerterrein, de uitbreiding mogelijk maken op het huidige parkeerterrein: dit parkeerterrein heeft Madurodam nodig om haar bezoekers te laten parkeren. Het realiseren van de uitbreiding en het behouden van het parkeerquotum is financieel niet haalbaar. Daarnaast wordt het park dan in tweeën gesplitst en dit is voor de beleving van de bezoeker onwenselijk.*
- Een combinatie van voorplein en inbreiden; in deze variant wordt het entreegebouw vergroot en wordt bijgebouwd aan de achterzijde van het huidige park aan weerszijden van het bestaande gebouw. Dit betekent voor Madurodam een splitsing van het park zonder een directe relatie tussen het gebouw op het voorterrein en de miniatures en verhalen in het bestaande park. De twee speeltuinen verdwijnen en deze zijn een must in de exploitatie van een themapark. Tevens liggen er veel kabels en leidingen onder het voorplein, waardoor bebouwen moeilijk is. Deze variant is financieel niet haalbaar voor Madurodam.*

De gemeente is daarom uitgekomen op een gedeeltelijke inbreiding en een beperkte uitbreiding aan de bosrand. Deze variant is financieel haalbaar, biedt de benodigde ruimte, is technisch uit te voeren, past binnen een parkbeleving, kan gefaseerd worden uitgevoerd en zorgt voor een haalbare en toekomstbestendige businesscase.

Verhuizing van het gehele attractiepark naar een andere plek in of buiten Den Haag wordt door Madurodam en het college niet als haalbaar en wenselijk gezien. Een verhuizing grijpt enorm in de bedrijfsvoering van Madurodam, vergt zeer forse investeringen en heeft gevolgen voor de bezoekersaantallen van Madurodam én van de stad. Het vertrek van Madurodam zou economisch en een toeristisch gezien zeer forse schade toebrengen aan de stad.

Er is voor ons geen doorslaggevende reden door reclamanten aangevoerd met betrekking tot de in het kader van economische onderbouwing door Madurodam aangevoerde gegevens, welke naar ons oordeel aan uitvoerbaarheid van de plannen in de weg staat, dan wel de onderzoeksresultaten of de conclusies in het raadsbesluit van 6 juli 2017, weerlegt.

Madurodam heeft hiermee naar het oordeel van de gemeente afdoende nut en noodzaak om het park uit te breiden en te vernieuwen en de economische effecten daarvan onderbouwd. Het behoud van toekomstperspectief van dit internationaal befaamd Haagse icoon is ook voor onze stad van algemeen belang. Daarnaast wordt de jarenlange geschiedenis op deze locatie, de rol van het park als toeristische trekpleister met grote economische waarde voor Den Haag en de bijzondere maatschappelijke betrokkenheid van Madurodam bij (Haagse) jongeren zeer gewaardeerd.

Voor zover reclamanten in algemeenheid aanvoeren dat Madurodam op het bestaande terrein nog jaren vooruit kan, dan wel dat de noodzaak van het toevoegen van meer oppervlakte niet is aangetoond, zijn deze argumenten niet voorzien van een gedragen onderbouwing. Stedenbouwkundige en ruimtelijke inpassing van bebouwing in een beschermd gebied als het onderhavige is veel meer dan een eenvoudige optelsom van een maximaal aantal m². Daarnaast zou het realiseren van de gewenste uitbreiding op het bestaande terrein -zo dit al mogelijk zou zijn-, voorbijgaan aan het bestaande hart van Madurodam, de miniaturstad. Het is immers de intentie van Madurodam om weerbestendige ruimtes te realiseren náást de bestaande miniaturstad, niet er tussen in of in plaats van. Gelet op de huidige schaal, kwaliteit, karakter en uitstraling

van de kom/duinpan van het bestaande park, wordt het aldaar concentreren van hogere bebouwingsdichtheden en bouwhoogtes als onwenselijk ervaren. Een compacte uitbreiding van het grondgebied, geeft meer ruimtelijke mogelijkheden voor een flexibeler inpassing in het omliggende duinboslandschap.

Voor zover reclamanten verwijzen naar onzekere mogelijkheden in de toekomst, waaronder ondertunneling aan de voorzijde van de Teldersweg, het opkopen van de Bataaf, en menen dat vernieuwing om die reden nog een onbepaald aantal jaren kan worden uitgesteld, dan wel dat een dergelijke uitbreiding de ontwikkeling op het niveau van de Efteling zou brengen, zijn dit geen voldragen op zichzelf staande mogelijkheden of ontwikkelingen welke in de onderhavige procedure aan de orde zijn.

De stellingen gaan met de diverse geopperde mogelijkheden voorbij aan de belangen en het bestaansrecht van Madurodam op de huidige locatie. Naar ons oordeel kan een beperkte uitbreiding van het gebied ten behoeve van een toekomstbestendige invulling, niet als onredelijk in verhouding tot alle betrokken belangen worden aangemerkt.

Conclusie:

Uit voorgaande overwegingen vloeit voort dat het college de raad voorstelt de zienswijzen op dit punt ongegrond te verklaren.

d. Eenmalige uitbreiding

De raad heeft bij besluit van 6 juli 2017 (RIS 297156) ingestemd met het PUK en de toevoeging van het compensatiegebied bij het talud en daarnaast uitgesproken dat de aanpassing van de Stedelijke Groene Hoofdstructuur voor uitbreiding van Madurodam eenmalig zal zijn. In de plantoelichting (samenvatting) is eveneens vastgelegd dat deze uitbreiding eenmalig zal zijn. Madurodam onderschrijft het gemeentelijke standpunt dat na de onderhavige uitbreiding in de toekomst nooit meer zal worden uitgebreid ten koste van de groene delen (inclusief water) van de huidige Scheveningse Bosjes en heeft dit vastgelegd in een convenant met omringende wijkverenigingen. Alhoewel een privaatrechtelijke overeenkomst de bevoegdheid van de raad onverlet laat om in de toekomst een nieuw bestemmingsplan vast te stellen en de toelichting niet juridisch bindend is, is er naar ons oordeel voor reclamanten geen redelijke grond om aan het door de gemeente, alsmede door Madurodam, zo duidelijk verwoorde standpunt te twijfelen.

De opvatting van reclamanten die in dit kader aangeven, dat zo'n toezegging over eenmaligheid reeds eerder zou zijn gedaan bij een in 1992 "moeizaam compromis" voor een laatste uitbreiding (aan westelijke kant), onderschrijft de gemeente niet. Van in het verleden gemaakte bindende afspraken waaraan rechtens te honoreren verwachtingen kunnen worden ontleend, dan wel van afspraken tussen onbekende belanghebbenden, dan wel toezeggingen van de raad destijds, is ons geheel niet gebleken. Wat ook zij van een vermeende herinnering van afspraken, reclamanten hebben hun stelling ook niet met schriftelijke bewijzen onderbouwd. Wij verwijzen daarbij ook naar de samenwerkingsovereenkomst tussen de gemeente en Madurodam uit 1992, waarin uitsluitend de uitbreiding ten behoeve van het parkeerterrein is geregeld. De samenwerkingsovereenkomst gaat geheel niet over uitbreidingsbeperkingen in de toekomst. Alhoewel reclamanten volhardend aangeven dat er een afspraak zou zijn over nooit meer uitbreiden, is dit niet in de samenwerkingsovereenkomst vastgelegd en blijkt dit ook niet uit andere documentatie.

In het bestemmingsplan (zie de samenvatting voor de toelichting) is het gemeentelijk standpunt met betrekking tot een laatste uitbreiding ten koste van groene delen duidelijk verwoord. Deze uitbreiding is aan de orde in de onderhavige procedure. Met betrekking tot het betoog dat onvoldoende zekerheid wordt geboden voor de overige Scheveningse Bosjes, gaan reclamanten voorbij aan het feit dat het bestemmingsplan –met uitzondering van de gronden waar boscompensatie zal plaatsvinden en de te beschermen strook van 3 meter langs het olifantenpad- geheel niet ziet op (het veranderen van) andere bosgronden. De (overige) Scheveningse Bosjes vallen buiten het plangebied. Het bestemmingsplan is voorzien van diverse waarborgen ten behoeve van

het mogelijk maken van een verantwoorde uitbreiding van attractiepark Madurodam. Er is geen redelijke aanleiding voor het oordeel dat het bestemmingsplan daarmee onevenredige afbreuk zal doen aan de waarden van het omringende gebied, dan wel dat voormeld plan het behoud en voortbestaan van de Scheveningse Bosjes in de toekomst zal schaden of bedreigen.

Een algehele herziening van de beheersverordening Van Stolkpark-Scheveningse Bosjes –een plangebied dat beschikt over een actuele passende planologische regeling en waar verder geen ontwikkelingen worden voorzien- is in het kader van het voorliggende bestemmingsplan niet aan de orde.

Conclusie:

Uit voorgaande overwegingen vloeit voort dat het college de raad voorstelt de zienswijzen op dit punt ongegrond te verklaren.

e. M.e.r.-beoordeling

Reclamant 3 maakt tevens bezwaar tegen het besluit van Burgemeester en Wethouders van 6 november 2018 (Publicatie Staatscourant nr. 67890 28 november 2018) inzake het m.e.r.-beoordelingsbesluit uitbreiding Madurodam.

In formele zin wordt het volgende overwogen. Een m.e.r.-beoordelingsbesluit is een voorbereidingsbesluit in de zin van artikel 6.3 van de Algemene wet bestuursrecht. Een dergelijke beslissing is niet zelfstandig vatbaar voor bezwaar en beroep tenzij deze beslissing de belanghebbende los van het voor te bereiden besluit rechtstreeks in zijn belang treft. In eerdere uitspraken heeft de Raad van State besloten dat bijvoorbeeld omwonenden en milieuverenigingen in dit geval niet als direct belanghebbende worden gezien. Deze reactie van reclamant 3 wordt derhalve inhoudelijk meegenomen in de onderhavige bestemmingsplanprocedure.

Inhoudelijk: meerdere reclamanten menen dat er sprake is van een MER-plicht en richten zich tegen de uitgevoerde m.e.r.-beoordeling (zie de Aanmeldingsnotitie van Antea Group van 21 september 2018 in bijlage 3 van de toelichting). Daartoe wordt het volgende overwogen.

De uitbreiding van het themapark Madurodam is op grond van het Besluit milieueffectrapportage niet direct MER-plichtig, omdat de activiteit themapark niet voorkomt in de zogenaamde C-lijst.

De uitbreiding van Madurodam kan op grond van het Besluit milieueffectrapportage wel m.e.r.-beoordelingsplichtig zijn, omdat de activiteit themapark wel voorkomt in de zogenaamde D-lijst. In de D-lijst is een drempelwaarde van 250.000 bezoekers op jaarbasis opgenomen.

Formeel had de gemeente er op basis van de geschatte toename van het aantal bezoekers (230.000) voor kunnen kiezen om geen m.e.r.-beoordeling uit te voeren. De drempelwaarde van 250.000 bezoekers uit de D-lijst (categorie D10 onder e) wordt immers niet overschreden. Aangezien de drempelwaarden in de D-lijst echter een indicatief karakter hebben en de toename van het aantal bezoekers niet ver van de drempelwaarde ligt, heeft de gemeente ervoor gekozen om toch een volledige m.e.r.-beoordeling uit te voeren. Het is dus geenszins zo dat de gemeente door de gehanteerde prognose van de toename van de bezoekersaantallen de m.e.r.-beoordelingsplicht heeft ontlopen.

In de m.e.r.-beoordeling is de prognose voor toename van bezoekers vanuit twee invalshoeken benaderd:

- *Onderzoek naar effecten van investeringen bij attractieparken (Cornelis, P.C.M. (2011). Attraction accountability: Predicting the unpredictable?! Nieuwegein: NRIT Media).*
- *Effecten ontwikkeling aantal bezoekers eerdere renovaties Madurodam.*

De prognose van het aantal bezoekers is vervolgens vergeleken met nationale en internationale referentieprojecten. De combinatie van deze bronnen van onderzoek heeft geleid tot de prognose van 230.000 extra bezoekers per jaar (een worst case scenario groei van 35%) ten behoeve van de m.e.r.-beoordeling en het ontwerpbestemmingsplan. Naar verwachting zijn de bezoekersaantallen in werkelijkheid en in de navolgende jaren lager. Niettemin wordt zodoende in de analyse van de milieueffecten rekening gehouden met een worst

case scenario. Het totaal aantal bezoekers in de plansituatie komt, uitgaande van een groei van 35% ten opzichte van 650.000 bezoekers in de referentiesituatie uit op circa 880.000 bezoekers per jaar. De stelling van reclamant 3, dat uitgegaan zou moeten worden van 338.000 extra bezoekers, gaat uit van aannames, welke niet door de gemeente worden onderschreven. Ten behoeve van het plan is de aanmeldingsnotitie m.e.r.-beoordeling van 21 september 2018 opgesteld door Antea Group (bijlage 3 van de toelichting). De conclusie in de aanmeldingsnotitie is, dat uit de effecten die zijn beschreven in de notitie, kan worden geconcludeerd dat als gevolg van de uitbreiding van Madurodam er geen sprake is van belangrijke nadelige milieugevolgen. Wij onderschrijven de conclusie in het m.e.r.-beoordelingsbesluit dat voor de uitbreiding van Madurodam en de daarvoor benodigde planwijziging geen milieueffectrapportage hoeft te worden opgesteld. Uit vorenstaande overwegingen volgt, dat in hetgeen reclamanten aanvoeren geen aanleiding wordt gezien voor een oordeel dat de raad desalniettemin tot de conclusie zou moeten komen dat de uitbreiding belangrijke nadelige gevolgen voor het milieu kan veroorzaken en een milieueffectrapportage zou moeten worden opgesteld.

Conclusie:

Uit voorgaande overwegingen vloeit voort dat het college de raad voorstelt de zienswijzen op dit punt ongegrond te verklaren.

f. Conserverende bestemming bestaande parkgronden

Meerdere reclamanten voeren aan dat de specifieke regels, welke opgesteld zijn ter bescherming van het uitbreidingsgebied, ook voor het gebied van het bestaande attractiepark zouden moeten gelden. Met name wordt daarbij gedoeld op groene daken en gevels, groene bufferranden en verlichting.

Allereerst wordt opgemerkt dat in het voorliggende bestemmingsplan, voor wat betreft de bestaande rechten van het huidige Madurodam, zoveel mogelijk conserverend is aangesloten bij de regeling in de beheersverordening. Met betrekking tot de totale bebouwing in het toekomstige attractiepark (bestaande park samen met de uitbreiding) is in navolging van het PUK (pagina 45) in de regels vastgelegd dat dit tot maximaal 12.500 m² kan toenemen. Ten opzichte van de beheersverordening is dit een verschil van 4000 m². In het PUK –en het bestemmingsplan- is niet vastgelegd dat dit verschil van 4000 m² uitsluitend in het uitbreidingsgebied moet worden gebouwd.

In hun zienswijzen gaan reclamanten uit van een grotere weging van de reikwijdte en bewoordingen van het PUK, dat specifiek is opgesteld ten behoeve van de beoogde uitbreiding van Madurodam, . Met name wordt daarbij verwezen naar bladzijde 45 van het PUK. Het PUK beschrijft geen beperking van bestaande rechten. Het onderscheid tussen bestaand park en uitbreidingsgebied is ook in lijn met het raadsbesluit van 6 juli 2017. In het daarbij behorende raadsvoorstel (170706-RIS297156) komt dit ook tot uitdrukking, waar de uitbreiding centraal staat en wordt aangegeven dat vanwege de waardevolle omgeving bijzondere eisen aan de uitbreiding worden gesteld. Daarbij kan worden gedacht aan “nieuwe gebouwen maken die zelf ook landschap zijn (begroeiing van daken en gevels), en waar mogelijk groen toevoegen. In het voorliggende bestemmingsplan is dit voor wat betreft het uitbreidingsgebied (op de verbeelding de gronden met de functieaanduiding “specifieke vorm van groen - groen 1” (sg-gr1)” expliciet uitgewerkt in de vorm van onder meer een ecowal, groene daken en gevels, en verlichting.

Voor zover reclamanten in hun zienswijzen aanvoeren dat binnen het plangebied groene bufferranden moeten worden opgenomen, wordt opgemerkt dat Madurodam in de huidige situatie aan alle zijden, met uitzondering van het voorplein, begrensd wordt door groene (boom) stroken en bos. In zoverre is derhalve reeds sprake –nu en in de toekomst- van groene bufferranden aansluitend op het onderhavige plangebied.

Opgemerkt wordt dat groen en water zowel in het voorliggende plan als in de beheersverordening als (bijbehorende) functies in de bestemming “Cultuur en Ontspanning” zijn opgenomen. Noch de beheersverordening, noch het voorliggende bestemmingsplan staan daarmee in de weg aan een groenere inrichting van het huidige attractiepark. Dit geldt tevens voor maatregelen omtrent aangepaste verlichting.

(ter visualisatie: een recente luchtfoto van Madurodam en het omringende gebied)

De opvatting van reclamanten, dat de specifieke regels voor de gronden met de functieaanduiding “specifieke vorm van groen - groen 1(sg-gr1)” voor alle gronden met de bestemming “Cultuur en Ontspanning” zouden moeten gelden, en het plan onvoldoende waarborgen zou bevatten voor een groenere uitstraling, wordt niet onderschreven.

Er bestaat naar ons oordeel geen aanleiding voor het dwingend vastleggen van vorenbedoelde specifieke regels waaronder groene daken met een mantel- en zoomvegetatie (zie de begripsbepaling “groenfunctie in artikel 1;47) voor het bestaande, in de kom gelegen, parkdeel, en bestaande rechten daarmee in te perken. Het bestaande park is ook in de toekomst gericht op de miniatuurstad en de bij een attractiepark behorende voorzieningen. Het wordt om die reden gekenmerkt als een meer verstedelijkt gebied met bestrate ondergronden, terwijl het uitbreidingsdeel specifiek gekenmerkt wordt door een groene(re) omgeving. In verband met de gewenste landschappelijke inpassing en overgang naar het aangrenzende boslandschap achten wij het voor het uitbreidingsdeel noodzakelijk om deze belangen te verwoorden in specifieke regels. Alhoewel een bestemmingsplan zich niet leent voor het bindend vastleggen van uitvoeringsaspecten, zijn de regels voor de gronden met de functieaanduiding “specifieke vorm van groen - groen 1(sg-gr1)” gericht op het waarborgen van deze noodzakelijke landschappelijke inpassing.

Alhoewel aan een bestemmingsplan of beheersverordening geen blijvende rechten kunnen worden ontleend, is er voor wat betreft het huidige attractiepark geen sprake van zodanig gewijzigde planologische inzichten dat na afweging van alle betrokken belangen nadere eisen ter beperking van het gebruik van de gronden zouden moeten worden vastgesteld. Het opleggen van nadere eisen en bouwregels is een beperking van de huidige gebruiksmogelijkheden welke - zonder dat dit vooraf is betrokken bij de financiële uitvoerbaarheid van het bestemmingsplan- in dit kader niet als redelijk en in overeenstemming met een goede ruimtelijke ordening wordt geacht en onevenredig in verhouding tot het daarmee te dienen doel.

Conclusie:

Uit voorgaande overwegingen vloeit voort dat het college de raad voorstelt de zienswijzen op dit punt ongegrond te verklaren.

g. Rijksbeschermd stadsgezicht

Voor zover reclamanten aangeven dat er in hun ogen sprake is van aantasting van het Rijksbeschermd stadsgezicht, wordt het volgende opgemerkt.

Aan het plangebied is in het bestemmingsplan, evenals in de beheersverordening Van Stolkpark-Scheveningse Bosjes, de dubbelbestemming "Waarde - Cultuurhistorie" is toegekend.

Het gehele plangebied valt binnen het als zodanig aangewezen Rijksbeschermd stadsgezicht Van Stolkpark/Scheveningse Bosjes en daartoe rust op het gebied tevens de dubbelbestemming "Waarde - Cultuurhistorie", artikel 6 van de regels van het bestemmingsplan. Deze regels beschermen het Rijksbeschermd stadsgezicht.

Ingevolge artikel 6.1 van de regels van het plan, voor zover thans van belang, zijn de als zodanig aangewezen gronden, behalve voor de daar voorkomende bestemming(en), mede bestemd voor behoud en bescherming van de cultuurhistorische waarden van het rijksbeschermd stadsgezicht zoals beschreven in het aanwijzingsbesluit met de bijbehorende toelichting en kaart, als opgenomen als bijlagen bij de regels.

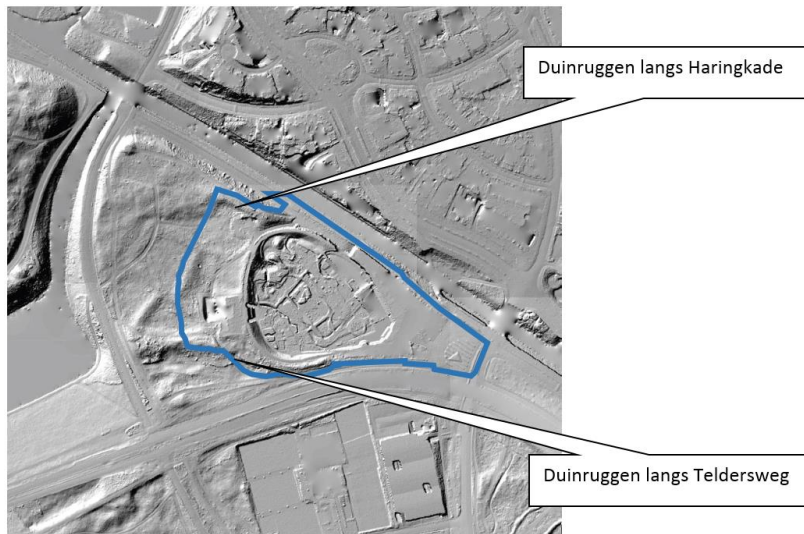
Ingevolge artikel 6.2, aanhef en onder a van de regels van het plan, geldt dat bouwen moet plaatsvinden met inachtneming van de cultuurhistorische waarden als bedoeld in artikel 6.1. Onder b is bepaald dat indien het bouwen betrekking heeft op de uiterlijke verschijningsvorm van een bouwwerk voorafgaande aan het bouwen over de cultuurhistorische waarden als bedoeld in voornoemd aanwijzingsbesluit en de toelichting daarop, advies dient te worden ingewonnen bij de commissie als bedoeld in artikel 1, lid 9 van de Monumentenverordening Den Haag of een deskundig lid van die commissie.

In de toelichting bij het besluit tot aanwijzing van het Rijksbeschermd stadsgezicht Van Stolkpark en Scheveningse Bosjes (bijlage 5 van de regels) wordt als nadere typering van te beschermen waarden onder andere de stedenbouwkundig-historische en landschappelijke waarde van het Kanaal genoemd. Het kanaal als zodanig en de direct naast het kanaal gelegen gronden maken geen deel uit van het onderhavige plangebied. Ook is het uitbreidingsgebied (functieaanduiding "sg-gr1") niet direct langs het kanaal gelegen, maar op enige afstand. In zoverre is er naar ons oordeel met dit bestemmingsplan geen sprake van directe aantasting van landschappelijke waarde van het Kanaal.

Deze opvatting vindt ook steun in de uitgevoerde Tuinhistorische verkenning (bijlage 1 bij de toelichting door Stichting in Arcadië) en de voorlopige waardestelling daarin in hoofdstuk 4.2.3.3. Hier wordt geconcludeerd dat de voorlopige tuinhistorische waarde van het deelgebied Kanaal hoog is voor zover het deel uitmaakt van de aanleg van het Westbroekpark. Op de bijbehorende kaart is te zien dat het deel van het Kanaal dat langs Madurodam loopt, niet bij dit deelgebied behoort, noch bij enig ander deelgebied in deze verkenning.

In de toelichting van het bestemmingsplan is met betrekking tot het plangebied aangegeven (hoofdstuk 3.3.1.2) dat de kwaliteiten van het Rijksbeschermd stadsgezicht in de uitbreidingslocatie van Madurodam met name liggen in de dichtbeboste parkaanleg met de gebogen padenstructuur. Dit komt overeen met de beschrijving in de toelichting op het aanwijzingsbesluit (bijlage 5 van de regels). Op bladzijde 4 van de toelichting op het aanwijzingsbesluit wordt het huidige ruimtelijk karakter en bebouwingsbeeld beschreven en worden de gebogen padenstelsels, de afwisseling tussen openruimte en dichtbeboste gedeelten van de rijk begroeide en geaccidenteerde terreinen van de Scheveningse Bosjes beschreven.

De kwaliteiten van deze parkaanleg worden in het bestemmingsplan zoveel mogelijk gerespecteerd. Belangrijk daarin is de inpassing van de bestaande hoogteverschillen langs de randen, met name de duinruggen langs de Haringkade en langs de open strook (de 'duinvallei') langs de Prof. B.M. Teldersweg.

(Ter visualisatie bovenstaande afbeelding uit hoofdstuk 3.3.1.2 van de toelichting : Reliëfkaart Madurodam en Scheveningse Bosjes ten westen van Madurodam. NB. de planbegrenzing hierboven is globaal ingetekend en niet identiek aan de verbeelding)

De uitbreiding betreft een compacte uitbreiding, welke goed kan worden ingepast in het omliggende duinboslandschap. Gelet op de hoogteverschillen en de opgenomen bouwhoogtes betekent dit dat naar de randen met de omgeving op veel plaatsen sprake zal zijn van deels ingegraven bebouwing. Door middel van deze ontwerputgangspunten kunnen de cultuurhistorische waarden van het Rijksbeschermd stadsgezicht Van Stolkpark / Scheveningse Bosjes gerespecteerd en ingepast worden in de uitbreidingslocatie.

Voor zover reclamant 7 (Bomenstichting) aanvoert, dat het concept-ontwerpbestemmingsplan tevens aan de Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed ter advisering had moeten worden voorgelegd, wordt opgemerkt dat de rijksdienst al sinds jaren te kennen geeft dat zij geen bestemmingsplannen meer toegezonden wil krijgen ter advisering. Ook is op de website van de Rijksdienst aangegeven dat de dienst bij het vaststellen van een bestemmingsplan voor een beschermd stads- of dorpsgezicht geen rol heeft, alsmede dat dit een bevoegdheid is van de gemeenteraad.

Voor zover de zienswijzen van reclamant 1 (AVN) ingaan op de relatie tussen de aanwijzing tot rijksbeschermd stadsgezicht en bouwhoogte, wordt het volgende opgemerkt.

Reclamant stelt er op te vertrouwen dat, nu de bouwhoogte beperkt is op de verbeelding, dat het rijksbeschermd stadsgezicht niet wordt aangetast. Hierop wordt het volgende overwogen.

De volgens het aanwijzingsbesluit te beschermen waarden zijn reeds hierboven toegelicht.

De hoogtematen zijn, zoals aangegeven in artikel 1.80 van de begripsbepalingen, op de verbeelding weergegeven in meters NAP+ (Nieuw Amsterdams Peil) in verband met het geaccidenteerde duinlandschap. In de beheersverordening Van Stolkpark-Scheveningse Bosjes zijn de bouwhoogtes aangeduid in meters ten opzichte van het gemiddelde aangrenzende maaiveld, dan wel kruin van de weg. Echter door de vele glooiingen in het landschap is het lastig te bepalen wat het aangrenzende maaiveld precies is. Dat speelt temeer bij dit plangebied.

Om die onduidelijke situatie helder te vertalen in een eenduidige hoogteaanwijzing, is ervoor gekozen om alle bouwhoogten op de verbeelding te vertalen naar bouwhoogtes ten opzichte van NAP. Voor het bestaande plangebied wordt uiteraard uitgegaan van bestaande rechten.

Als voorbeeld wordt de bestaande bebouwing van het entreegebouw en de bebouwing langs de Haringkade genoemd. Hier ligt het aangrenzende maaiveld van het George Maduroplein op 4.5 meter ten opzichte van

NAP. Dat betekent dat men bij de vigerende bouwhoogte uit de beheersverordening 4,5 meter moet optellen. Oftewel 14 meter vanaf aangrenzend maaiveld uit de beheersverordening vermeerderd met 4,5 meter betekent dat op de verbeelding in het voorliggende plan 19 meter NAP+ wordt aangehouden

De miniatuurstad zelf ligt in een duinpan. Hier varieert het gemiddelde maaiveld waardoor de bouwhoogte vanuit de beheersverordening is vertaald naar het bestemmingsplan met een gemiddelde, 10 m NAP+. Verder zijn de reeds gerealiseerde uitzonderingen in bouwhoogte in het bestemmingsplan ook op de verbeelding opgenomen. Het betreft de vuurtoren naast het entreegebouw en het restaurant achterin het park gelegen op een duintop. De bouwhoogte van het restaurant valt deels binnen de 10 m NAP+, en is verder aan de voorzijde 13 m NAP+. Afwijkende bestaande bouwhoogtes zijn daarom met maatvoeringsvlakken op de verbeelding weergegeven. In de toelichting (hoofdstuk 5.8.1) zijn de maten nader verduidelijkt in een tabel.

Daarnaast wordt gewezen op het feit dat uit het aanwijzingsbesluit tot Rijksbeschermd stadsgezicht geen regelgeving met betrekking tot bouwhoogtes ter plaatse voortvloeit, dan wel regels omtrent bouwrijp maken van terreinen. Zoals ook in de uitspraak van de Afdeling van 24 november 2010, ECLI:NL:RVS:2010:BO4835, is overwogen betekent de omstandigheid dat het plangebied is aangewezen als beschermd stadsgezicht niet dat dit stadsgezicht dient te worden bevroren in de toestand waarin het zich bevindt.

In de plantoelichting is uiteengezet, dat de nieuwe bebouwing in het uitbreidingsdeel niet te hoog mag worden. Dit betekent dat, afhankelijk van de hoogte van het maaiveld ter plekke, sommige bebouwing gedeeltelijk zal moeten worden ingegraven om niet de gewenste maximale hoogte te overschrijden. Om dit te bereiken mag nieuwe bebouwing in het uitbreidingsgebied, dat met een functieaanduiding op de verbeelding is aangegeven, daarom niet hoger worden dan 10 meter NAP+.

Naast de hoogte in het uitbreidingsgebied zijn er in het bestemmingsplan diverse mogelijkheden vastgelegd om de ecologische waarde te verbeteren in het uitbreidingsgebied. Dit gebeurt onder andere door in artikel 3 de aanleg van groene daken en gevels te verplichten en een 'ecowal' (een definitie van dit begrip is opgenomen in artikel 1.37) als terreinafscheiding tussen het attractiepark en de bestemming Groen - Bos langs het olifantenpad. De ecowal moet onderdeel gaan uitmaken van het landschap en de natuur. Daar de uiterlijke vorm en breedte van een ecowal nog niet bekend is, zal dit later worden uitgewerkt in de omgevingsvergunningprocedure. Voorafgaand aan besluitvorming over een op te richten ecowal dient advies te worden ingewonnen bij de Algemene Vereniging voor Natuurbescherming voor 's Gravenhage en omstreken (AVN).

Het gehele plangebied valt binnen het als zodanig aangewezen Rijksbeschermd stadsgezicht Van Stolkpark/Scheveningse Bosjes en daartoe rust op het gebied tevens de dubbelbestemming "Waarde - Cultuurhistorie", artikel 6 van de regels. Ingevolge artikel 6.1, voor zover thans van belang, zijn de als zodanig aangewezen gronden, behalve voor de daar voorkomende bestemming(en), mede bestemd voor behoud en bescherming van de cultuurhistorische waarden van het rijksbeschermd stadsgezicht zoals beschreven in het aanwijzingsbesluit met de bijbehorende toelichting en kaart, als opgenomen als bijlagen bij de regels. Ingevolge artikel 6.2, aanhef en onder a, geldt dat bouwen moet plaatsvinden met inachtneming van de cultuurhistorische waarden als bedoeld in artikel 6.1. Onder b is bepaald dat indien het bouwen betrekking heeft op de uiterlijke verschijningsvorm van een bouwwerk voorafgaande aan het bouwen over de cultuurhistorische waarden als bedoeld in voornoemd aanwijzingsbesluit en de toelichting daarop, advies dient te worden ingewonnen bij de commissie als bedoeld in artikel 1, lid 9 van de Monumentenverordening Den Haag of een deskundig lid van die commissie.

Concluderend zijn wij van oordeel, gelet op eerder beschreven belangen van Madurodam, en in relatie tot alle groene waarborgen waarmee de uitbreiding is omkleed en vastgelegd in de regels van het bestemmingsplan, dat met het samenstel van regels de te beschermen waarden van het Rijksbeschermd stadsgezicht niet worden aangetast en voldoende zijn gewaarborgd.

Conclusie:

Uit voorgaande overwegingen vloeit voort dat het college de raad voorstelt de zienswijzen op dit punt ongegrond te verklaren.

h. Bezoekersaantallen en parkeren

In de plantoelichting is aangegeven dat de toename van het aantal bezoekers leidt tot extra parkeerbehoefte. In de parkeerbalans (bijlage 13 bij de toelichting) is een analyse gemaakt van de vraag en het aanbod van parkeervoorzieningen na uitbreiding van Madurodam. In de toekomstige situatie kunnen bezoekers van Madurodam op drie locaties parkeren, te weten bij de bestaande parkeergarage en het parkeerdek aan de Dr. Aletta Jacobsweg, alsmede bij de parkeergarage World Forum.

De parkeergarage en het parkeerdek aan de Dr. Aletta Jacobsweg hebben een capaciteit van 440 parkeerplaatsen. Van deze 440 parkeerplaatsen zijn in de plansituatie 25 parkeerplaatsen benodigd voor de werknemers van Madurodam. Voor autobezoekers van Madurodam heeft het parkeerdek aan de Dr. Aletta Jacobsweg 415 parkeerplaatsen. Daarnaast is er aan de Dr. Aletta Jacobsweg een parkeerterrein voor georganiseerd busvervoer (60 parkeerplaatsen). Tijdens de zomermaanden, weekenden en op feestdagen is dit parkeerterrein beschikbaar voor autobezoekers.

Uit de berekening van de parkeerbehoefte blijkt dat de parkeergarage/dek met 415 parkeerplaatsen voor bezoekers ruim voldoende plaatsen bevat op een gemiddelde weekdag na uitbreiding van Madurodam. Daarnaast zijn er op een gemiddelde weekdag ook voldoende parkeerplaatsen voor de bussen/touringcars. Tijdens piekdagen is er sprake van maximaal 8.000 bezoekers. Op basis van bezoekersgegevens tussen 2007 en 2017 is de modal split (welk percentage van de bezoekers van Madurodam komt met de auto, fiets of openbaar vervoer) bepaald. Hieruit blijkt dat 32% van de bezoekers met de auto komt. De bezettingsgraad per auto is 2,63 bezoekers. Op een piekdag ontvangt Madurodam daarmee $(8.000 * 0,32 / 2,63 =)$ 973 auto's. De gemiddelde verblijfsduur in de plansituatie is 4-5 uur. De bezoekers van Madurodam komen gespreid over de dag. Het park is van 's ochtends tot en met 's avonds open. Een parkeerplaats kan om deze redenen meerdere keren worden gebruikt. Om de benodigde capaciteit van parkeerplaatsen te berekenen is daarom gebruik gemaakt van de turn-over factor: het aantal keer dat een parkeerplaats op een dag kan worden gebruikt. Er is met twee turn-overfactoren gerekend: 2,2 en 1,6. Geconcludeerd is dat dit met een turn-over factor van 2,2, dan wel 1,6, een tekort aan parkeerplaatsen van respectievelijk 27, dan wel 193 parkeerplaatsen oplevert. Voor deze dagen geldt dat een overloopterrein noodzakelijk is. Op drukke dagen zal gebruik gemaakt kunnen worden van de parkeergarage van het World Forum.

De parkeergarage van het World Forum betreft een overloopterrein dat tijdens de zomermaanden, weekenden, feestdagen en andere piekdagen beschikbaar is. Deze parkeergarage heeft een totale capaciteit 400 parkeerplaatsen, waarvan 250 parkeerplaatsen beschikbaar zijn voor Madurodam. De parkeergarage biedt daarmee voldoende restcapaciteit om ook op de drukste dagen in de overloop behoefte te voorzien. Voor het gebruik van de parkeergarage World Forum zal een shuttle-service in gebruik worden genomen naar en van Madurodam. Door middel van een goede bewegwijzering (matrixborden) worden de bezoekers van Madurodam naar het overloopterrein geleid.

In totaal zijn er daarmee in totaal $(415 + 60 + 250 =)$ 725 parkeerplaatsen beschikbaar voor autobezoekers van Madurodam.

Met betrekking tot het onderwerp parkeren komen in zienswijzen de volgende onderwerpen aan bod.

- 1. Reclamanten verwachten dat bezoekers eerst proberen in de buurt te parkeren, met name op gratis locaties, voordat zij gebruik maken van de overloopvoorziening bij het World Forum.*
- 2. Reclamanten vinden het een niet waarschijnlijke aanname dat het aantal bezoekers op een piekdag niet toeneemt.*

3. *Reclamanten geven aan dat de capaciteit van het overloopterrein niet voldoet bij een toename van bezoekers op een piekdag.*

Reactie onderdeel 1:

Madurodam neemt op piekdagen maatregelen om te zorgen dat bezoekers actief naar het overloopterrein worden geleid. Op strategische locaties plaatst Madurodam in afstemming met de gemeente Den Haag verkeersregelaars en matrixborden met een goede bewegwijzering. Vanuit het project is het nooit volledig te voorkomen dat bezoekers op locaties in de aangrenzende wijken parkeren. Echter, met de voorgenomen maatregelen biedt Madurodam meer dan voldoende parkeercapaciteit en levert Madurodam een maximale inspanning om de bezoekers te laten parkeren op de daarvoor bestemde locaties.

Reactie onderdeel 2:

Madurodam heeft in de huidige situatie weinig overdekte voorzieningen. De meeste bezoekers komen naar Madurodam in de zomermaanden juli en augustus. In 2017 bezocht circa 20% van het jaarlijkse bezoekersaantal het park in augustus. Circa 15 % van het jaarlijkse bezoekersaantal bezocht het park in juli. In de wintermaanden (november – februari) bezoekt per maand 2,5 – 4,5 % van het jaarlijkse bezoekersaantal het park. In de m.e.r.-beoordeling is de verdeling van bezoekers over het jaar toegelicht. In de parkeerbalans is nader gespecificeerd wanneer de piekdagen zijn.

In 2017 zijn er 19 piekdagen (dagen met meer dan 100% bezetting van de parkeergarage) geweest. Van de 19 piekdagen waren 15 van deze piekdagen in juli en augustus (zomervakantie). De overige piekdagen waren in de meivakantie (1), met Hemelvaart (1), in de herfstvakantie (1) en een weekenddag (24 september 2017). Op basis van bovenstaande analyse kan worden geconcludeerd dat de piekdagen overwegend plaatsvinden op vakantiedagen en op dagen met betere weersomstandigheden.

De attracties die in het uitbreidingsgebied zullen worden gerealiseerd zijn met name overdekte voorzieningen. Madurodam beoogt daarmee juist op dagen met koud en/of regenachtig weer meer bezoekers te trekken.

Het bezoekersaantal van 8.000 betreft een absolute piekdag. In 2017 is er één dag geweest waarop dit bezoekersaantal is bereikt. Op de één na drukste dag in 2017 trok Madurodam 7.000 bezoekers. In 2016 en 2015 trok Madurodam op de drukste dag circa 5.600 en 6.500 bezoekers. Op piekdagen met 8.000 bezoekers is het park drukker dan voor Madurodam wenselijk is. Madurodam is daarom voornemens om maatregelen te nemen om het aantal bezoekers op een piekdag te verlagen. Voorbeelden van maatregelen zijn het prijsbeleid aanpassen of openbare informatievoorziening over de drukte van het park. De uitvoeringsaspecten zijn in een bestemmingsplan niet aan de orde.

Om bovenstaande redenen is bij de berekening van de parkeerbehoefte als uitgangspunt genomen dat het aantal bezoekers op een piekdag niet toeneemt.

Onderdeel 3:

De parkeergarage van Madurodam aan de dr. Aletta Jacobsweg heeft in de plansituatie een capaciteit van 415 auto's. De parkeergarage is een met slagbomen afgesloten garage, toegankelijk met aparte kaartverkoop. In de parkeerbalans is vastgesteld dat op een piekdag de parkeergarage aan de Aletta Jacobsweg een tekort heeft van 193 parkeerplaatsen.

Om te zorgen dat er op een piekdag geen parkeerproblemen ontstaan is met World Forum een overeenkomst gesloten. In de overeenkomst is vastgelegd dat de parkeergarage van World Forum dient als overloop. Bezoekers kunnen daar parkeren voor dezelfde parkeerprijs als de garage van Madurodam. Daarbij zijn er parkeerbegeleiders en shuttleservice ten behoeve van Madurodam.

Het overloopterrein heeft een totale capaciteit van circa 400 parkeerplaatsen. Hiervan is circa 2/3 voor Madurodam beschikbaar (250 parkeerplaatsen). Daarnaast kan op piekdagen het parkeerterrein voor bussen deels worden ingezet voor auto's (40 extra parkeerplaatsen voor auto's). Met deze parkeervoorzieningen is er ruim voldoende capaciteit om de extra bezoekers op te vangen.

World Forum en Madurodam hebben een anticyclische programmering/bezoek in de zin dat het op drukke dagen bij Madurodam rustig is bij het World Forum. Evenementen bij het World Forum liggen ruim tevoren vast, zodat parkeerbezetting inzichtelijk is. Mede daarom is er geen aanleiding aan te nemen dat er een tekort aan overloopplaatsen zou kunnen ontstaan. Daarnaast heeft World Forum de overeengekomen verplichting aan Madurodam tijdig aan te geven dat de beschikbaarheid minder zal zijn op een bepaalde datum. Er zijn dan andere tweedelijns uitwijkmogelijkheden beschikbaar, met dezelfde bezoekersinformatie, parkeerbegeleiding en shuttleservice van Madurodam, namelijk de grote parkeergarages bij de invalwegen (Malieveld, Babylon). Het overloopterrein van het World Forum schiet dus bij een toename van bezoekers op een piekdag niet tekort.

Concluderend zijn wij van oordeel dat hiermee in het bestemmingsplan is geborgd dat met de ontwikkeling wordt voorzien in voldoende parkeergelegenheid voor bezoekers, ook op piekdagen.

Conclusie:

Uit voorgaande overwegingen vloeit voort dat het college de raad voorstelt de zienswijzen op dit punt ongegrond te verklaren.

i. Planbegrenzing en bestemming: het voorplein

Reclamanten 1 en 2 (AVN en Wijkvereniging van Stolkpark hebben de wens uitgesproken dat het gehele voorplein bij Madurodam in dit bestemmingsplan wordt meegenomen. Wij overwegen daartoe het volgende. Reclamanten verzoeken het buiten het onderhavige plangebied gelegen gedeelte van het George Maduroplein, langs de Doctor Aletta Jacobsweg, in de planherziening mee te nemen en derhalve de planbegrenzing aan te passen. Wij constateren dat dit punt aanleiding geeft tot een gedeeltelijke aanpassing van het ontwerpbestemmingsplan. Daartoe wordt het volgende overwogen.

Reclamant 1 brengt in haar zienswijze terecht onder de aandacht, dat de aangrenzende bestemming Verkeer-Verblijfsgebied in de beheersverordening Van Stolkpark-Scheveningse Bosjes ook de hoofdfuncties "straten" en "parkeerplaatsen" mogelijk maakt. Deze functies zijn, hoewel niet algemeen gebruikelijk bij een verblijfsgebied, destijds opgenomen als maatwerk en in overeenstemming met het huidige gebruik. Wij constateren voor wat betreft het voorplein dat een dergelijke verkeersfunctie bij het voorplein niet in overeenstemming is met het voornemen om touringcars in de toekomst niet meer te laten halteren op het voorplein en direct naar eigen terrein (het parkeerterrein) zullen doorrijden. Het is dan niet (meer) noodzakelijk dat de bestemmingsomschrijving van het voorplein nog de hoofdfuncties "straten" en "parkeerplaatsen" mogelijk maakt, met uitzondering van bijbehorende functies ten behoeve van specifieke kortparkeerfaciliteiten zoals parkeerplaatsen voor nooddiensten. De vigerende bestemming in de beheersverordening is derhalve inhoudelijk te ruim voor de toekomstige ontwikkelingen op het voorplein. Dit onderdeel van de zienswijze geeft om die reden aanleiding om de plangrens van het voorliggende bestemmingsplan aan te passen en het resterende gedeelte van het voorplein op te nemen op de verbeelding en in de regels.

Voor zover reclamant 1 daarnaast voorstellen doet voor de op te leggen bestemming, qua benaming en functies, alsmede ten aanzien van bomen, wordt het volgende overwogen.

Wij overwegen dat het voorplein bij Madurodam ook in de toekomst een openbaar verblijfsgebied zal zijn en als zodanig is de benaming van de vigerende bestemming in de beheersverordening, Verkeer-Verblijfsgebied, juist. De door reclamant voorgestelde bestemming Tuin, welke –zo ook in de beheersverordening Van Stolkpark–

Scheveningse Bosjes- aan bij woningen behorende tuinen wordt gegeven, is geen geschikte bestemming voor een openbaar verblijfsgebied.

Dat elders in de stad aan openbare verblijfsgebieden, zoals pleinen, een bestemming "Gemengd" zou worden gegeven, klopt niet. Deze bestemming wordt in het algemeen gehanteerd voor gemengde gebieden waar sprake is van een menging van gelijkwaardige functies, bijvoorbeeld wonen, detailhandel, kantoor, bedrijf etc. Een gemengde bestemming is in het onderhavige geval echter niet op zijn plaats, omdat er feitelijk gelet op de aard van het onderhavige gebied sprake is van één hoofdfunctie, te weten verblijfsgebied, met daarbij behorende functies, zoals groen- en watervoorzieningen.

Voor wat betreft de inhoudelijke invulling van de op te nemen bestemming Verkeer-Verblijfsgebied wordt het volgende overwogen. Zoals ook in het PUK is beschreven liggen onder het (gehele) voorplein veel grote kabels en leidingen, waardoor bebouwen (anders dan bijvoorbeeld éénlaagse entreebebouwing op het andere deel van het huidige voorplein,) als zodanig niet uitvoerbaar is. De aanwezigheid van deze kabels en leidingen, de infrastructuur, betekent echter ook dat diepgaande parkachtige beplanting met bomen niet tot de reële mogelijkheden behoort. Boscompensatie zal plaatsvinden in het daarvoor geschikte gebied, tussen de keerlus naast het George Maduroplein en het Hubertusviaduct en de Koninginnegracht, op de verbeelding voorzien van de bestemming Groen-Bos. Dit gebied behoort tot de Stedelijke Groene Hoofdstructuur en heeft om die reden op de verbeelding tevens de gebiedsaanduiding "Overige zone - ecologische verbindingzone"(artikel 10) gekregen.

Voor wat betreft het voorstel van reclamant, om in de regels vast te leggen dat maximaal 30% van het voorplein mag worden verhard, wordt het volgende opgemerkt. Reclamant beoogt feitelijk op deze wijze de inrichting van openbaar gebied vast te leggen. Het voorplein is eigendom van de gemeente, en in beheer bij Madurodam. De vigerende beheersverordening kent dergelijke beperkingen niet. In het Ontwikkelperspectief heeft Madurodam de intentie uitgesproken dat na bepaalde maatregelen ten aanzien van parkeren en logistiek het voorplein kan worden vergroend. Zowel de beheersverordening als de nu op te nemen bestemming Verkeer-Verblijfsgebied bieden de mogelijkheid tot vergroening van het plein. Het door reclamant genoemde percentage van maximaal 30 % verharding, waarbij niet is onderbouwd hoe dit getal tot stand is gekomen, achten wij niet in verhouding tot de eerder omschreven hoofdfunctie van het gebied. Wij onderschrijven dit onderdeel van de zienswijze van reclamant derhalve niet. Het voorplein is nu en in de toekomst de voortree tot Madurodam en heeft als zodanig bezoekersstromen en overige passanten te verwerken. Daarnaast is de ondergrondse infrastructuur een vaststaand gegeven waarmee rekening dient te worden gehouden. Niettemin, de gemeente onderschrijft en stimuleert uiteraard het waar mogelijk aantrekkelijker en groener vormgeven van openbaar verblijfsgebied zoals het voorplein van Madurodam. Om die reden zullen groenvoorzieningen als een van de hoofdfuncties van de bestemming Verkeer-Verblijfsgebied worden opgenomen. Noch de beheersverordening, noch het bestemmingsplan staat echter in de weg aan een groenere inrichting van het plein.

Conclusie:

Uit voorgaande overwegingen vloeit voort dat het college de raad voorstelt de zienswijze van reclamant 2 gegrond te verklaren, alsmede de zienswijze van reclamant 1 gedeeltelijk gegrond te verklaren en voor het overige ongegrond.

Besloten wordt –onder verwijzing naar de Staat van Wijzigingen- om de planbegrenzing te verruimen en het resterende gedeelte van het George Maduroplein bij het voorliggende bestemmingsplan te betrekken met de (aangepaste) bestemming Verkeer-Verblijfsgebied, waarin de hoofdfuncties "straten" en "parkeerplaatsen" niet meer zijn opgenomen. Hiermee wordt de bestemming ter plaatse geactualiseerd, met in acht name van de toekomstige (her)ontwikkeling van het plein.

j. Overige planbegrenzing en bestemming

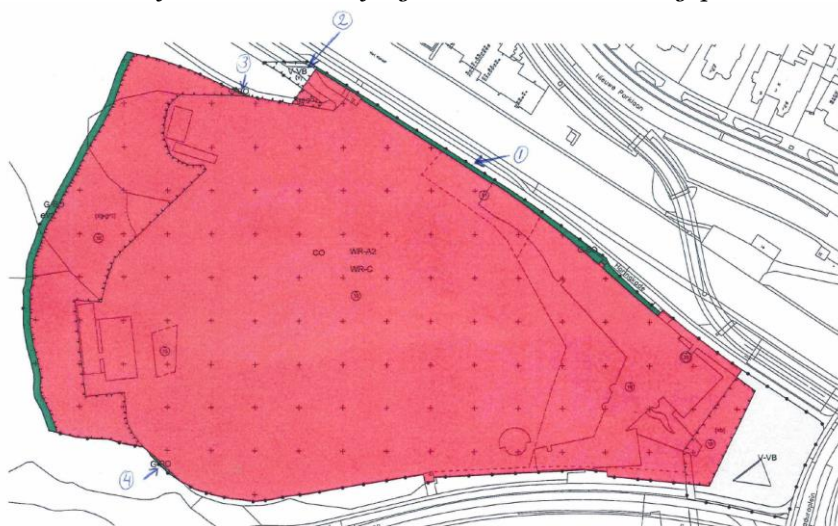
Alvorens hierna onder k (k. Begrenzing Madurodam bij dienstingang Haringkade) in te gaan op zienswijzen specifiek gericht tegen de begrenzing op de noordelijke zijde in relatie tot de duinrug en dienstingang, wordt eerst ambtshalve ingegaan op de begrenzing van de gronden rondom het attractiepark Madurodam als zodanig, in relatie tot de beheersverordening.

Allereerst wordt aangegeven, onder verwijzing naar de bij het ontwerpbestemmingsplan behorende verbeelding, dat de op de verbeelding aangegeven begrenzing van de bestemming “Cultuur en Ontspanning” volledig in overeenstemming is met de gronden zoals deze in eigendom uitgegeven zijn aan Madurodam. Ten behoeve van het maken van de verbeelding van het bestemmingsplan zijn de gronden tot in detail ingemeten.

Ambtshalve (derhalve niet naar aanleiding van de zienswijzen) wordt het volgende overwogen.

Nadere bestudering en vergelijking van de plankaart van de beheersverordening en de verbeelding van het ontwerpbestemmingsplan (nb. door de plangrenzen op een kaart digitaal over elkaar heen te leggen), heeft een omissie in de begrenzing aan het licht gebracht. Uit deze vergelijking is ons gebleken, dat er op vier punten nog stroken grond met de bestemming “Cultuur en Ontspanning” binnen de beheersverordening vallen. Deze gronden zijn derhalve (nog) niet meegenomen op de verbeelding van het ontwerpbestemmingsplan. Wij constateren dat deze gronden niet in eigendom aan Madurodam zijn uitgegeven en eigendom van de gemeente betreffen. Echter, gelet op het feit dat deze gronden een bestemming Cultuur en Ontspanning hebben in de beheersverordening, zijn daarmee feitelijk nog bebouwingsmogelijkheden met bijbehorende bouwhoogtes (6,5 en 7,5 meter vanaf het aansluitende afgewerkte maaiveld) binnen de beheersverordening overgebleven. Dit is, zoals hiervoor ook aan de orde kwam onder “Eenmalige uitbreiding”, niet de bedoeling: er behoren binnen de beheersverordening geen “eilandjes” met een bestemming “Cultuur en Ontspanning” over te blijven.

Ter visualisering zijn op onderstaande kaartuitsnede de vier afwijkingen weergegeven met pijl en nummer. Deze vier afwijkingen hebben in de beheersverordening een bestemming “Cultuur en Ontspanning”, maar zijn voor de duidelijkheid in dit kaartfragment voorzien van een gepaste andere bestemming.

Het betreft de volgende gronden:

1. Een langgerekte strook grond langs de Haringkade naast het fietspad waarop bomen staan;
2. Gronden in de vorm van een taartpunt, welke het verlengde vormen van de Haringkade naar de huidige dienstingang en in gebruik zijn als straat;

3. Een zeer klein randstrookje, dat behoort tot het bos;
4. Een zeer klein randstrookje, dat behoort tot het bos.

Zoals reeds aangegeven zijn alle gronden, welke in eigendom zijn van Madurodam, voor deze planherziening tot in detail ingemeten. Het verschil in begrenzing tussen de beheersverordening en het ontwerpbestemmingsplan ligt grotendeels aan het feit dat de niet digitale plankaart van de beheersverordening destijds niet zo gedetailleerd (op gebruik of eigendom) is ingemeten. Voor wat betreft de gronden met de nummers 1-4 wordt daartoe het volgende overwogen.

De gronden met nummer 1:

Voor wat betreft de langgerekte strook grond langs de Haringkade naast het fietspad waarop bomen staan wordt het volgende overwogen. Het naastgelegen fietspad valt in de beheersverordening binnen de bestemming "Groen". De gronden naast het fietspad, waar een groot aantal bomen staat, hebben in de beheersverordening echter de bestemming "Cultuur en Ontspanning". Voor zover reclamanten aangeven dat deze gronden in de beheersverordening geen groene bestemming zouden hebben, klopt dat niet. Naar ons oordeel dienen er echter geen verkapte bouwmogelijkheden in stand te worden gelaten. Het gemeentelijk beleid is gericht op het behoud van bomen waar dit mogelijk is.

Voor wat betreft de gronden met nummer 1 leidt dit tot het besluit om de planbegrenzing te verruimen en deze gronden bij het voorliggende bestemmingsplan te betrekken met een bestemming "Groen-Bos". Hiermee wordt tevens invulling gegeven aan de bestaande bufferfunctie van deze groenstrook.

De gronden met nummer 2:

Voor wat betreft de gronden in de vorm van een taartpunt, welke het verlengde vormen van de Haringkade naar de huidige dienstingang en in gebruik zijn als straat, wordt het volgende overwogen.

Dit deel van de Haringkade betreft openbaar gebied in gebruik als straat naar de dienstingang. De gronden zijn eigendom van de gemeente maar in beheer (huur) bij Madurodam. In de beheersverordening hebben de gronden de bestemming "Cultuur en Ontspanning" met een toegestane bouwhoogte van 6,5 meter vanaf maaiveld.

Gelet op het huidig en toekomstig gebruik als straat leidt dit voor wat betreft de gronden met nummer 2 ("de taartpunt") tot het besluit om de planbegrenzing te verruimen en deze gronden bij het voorliggende bestemmingsplan te betrekken met een bestemming "Verkeer-Verblijfsgebied" met de functieaanduiding "verkeer".

De gronden met nummers 3 en 4:

Deze strookjes grond behoren van oudsher tot het naastgelegen bos.

Voor wat betreft de gronden met de nummer 3 en 4 leidt dit tot het besluit om de planbegrenzing te verruimen en deze gronden bij het voorliggende bestemmingsplan te betrekken met een bestemming "Groen-Bos" en tevens een gebiedsaanduiding "overige zone-ecologische verbindingszone". Hiermee wordt tevens recht gedaan aan het feit dat deze gronden tot de Groene Ecologische Hoofdstructuur behoren.

Conclusie:

Uit voorgaande overwegingen vloeit voort dat het college de raad voorstelt om, als ambtshalve wijziging, de planbegrenzing te verruimen en alle gronden, die in de beheersverordening Van Stolkpark-Scheveningse Bosjes de bestemming "Cultuur en Ontspanning" hebben, te betrekken bij het voorliggende bestemmingsplan. De reden is dat deze gronden direct grenzen aan het onderhavige plangebied en dat er anders onbedoelde bouwmogelijkheden op die gronden overblijven. De gronden krijgen gedeeltelijk de bestemming "Groen-Bos", te weten op 2 plaatsen grenzend aan het naastgelegen bos en tevens aan de zijde van de Haringkade waar een rij bomen staat. Daarnaast krijgen de gronden ter plaatse van de toegangsweg tot de dienstingang aan de

Haringkade overeenkomstig het huidige gebruik de bestemming “Verkeer-Verblijfsgebied” met de functieaanduiding “verkeer”. Een en ander overeenkomstig onderstaand kaartfragment:

k. Begrenzing Madurodam bij dienstingang Haringkade

(Foto ter plaatse: zicht vanaf maaiveld (op circa 1,8 m NAP+) met links de huidige toegang)

Meerdere reclamanten richten zich op de planbegrenzing aan de noordzijde ter hoogte van de dienstingang. Zij verwachten met name een aantasting van de noordelijke duinrug, een afname van uitzicht, het ontstaan van een geluidslek, en stellen dat hier sprake is van strijd met het PUK.

Allereerst wordt ingegaan op de stedenbouwkundige achtergrond van dit deelgebied, welke tot de afweging heeft geleid om het laatste puntvormige stukje van de noordelijke duinrug bij de bestemming "Cultuur en Ontspanning" te betrekken.

Het huidige Madurodam kent stedenbouwkundig aan de achterzijde een introverte –uitsluitend op gebruik voor Madurodam en naar binnen gerichte- ligging welke nauwelijks tot geen landschappelijke relatie heeft met zijn omgeving. In het Ontwikkelperspectief heeft Madurodam, naast de uit- en inbreiding van het attractiepark, nadrukkelijk ingezet op het verbeteren van die relatie en het toevoegen van kwaliteit aan de bestaande situatie.

Deze ambitie is als zodanig onderschreven in het PUK zoals vastgesteld door de raad. Daarin is beschreven dat de uitbreiding dient te worden aangegrepen om niet alleen het attractiepark maar ook de relatie met de omgeving te verbeteren (bladzijde 37). Er ligt een opgave om een balans te zoeken voor een nieuwe rand die als één samenhangend geheel reageert op de drie verschillende (uitbreidings)zijden van Madurodam. Ook de situatie ter hoogte van de dienstingang aan de Haringkade valt daar onder. Hier bevindt zich op dit moment een onaantrekkelijke achterkantsituatie, waar onder andere het personeel parkeert en de logistieke afwikkeling plaatsvindt. Juist hier is de connectie met de landschappelijke kwaliteiten van de omgeving minimaal.

Bovenstaande foto is toegevoegd ter visualisatie van de huidige situatie. Ter plaatse bevinden zich geen bomen van formaat, laag struweel en een geasfalteerd pad.

Madurodam heeft haar initiële uitbreidingsbehoefte – conform de afspraken die zijn gemaakt in het proces dat heeft geleid tot het in juli 2017 door de gemeenteraad goedgekeurde Plan Uitwerkingskader (PUK) - voor een belangrijk gedeelte omgezet in een inbreidingsplan (waarbij inbreiden staat voor het maximaal inzetten van de bestaande fysieke ruimte voor gebruik door bezoekers). Dit inbreiden vindt onder meer plaats op het thans als personeelsparkeerplaats, leveranciersexpeditie en voor de vereiste opstelplaats voor hulpdiensten gebruikte eigen terrein met ingang en uitweg aan de Haringkade.

Het inbreiden en daarmee het bebouwen heeft gevolgen voor het eigen terrein, onder meer voor de verbinding en aansluiting tussen bestaande percelen en het nieuwe perceel aan de westzijde. Tot die bestaande percelen hoort overigens ook de strook Haringkade die Madurodam sinds 1994 van de gemeente huurt en beheert.

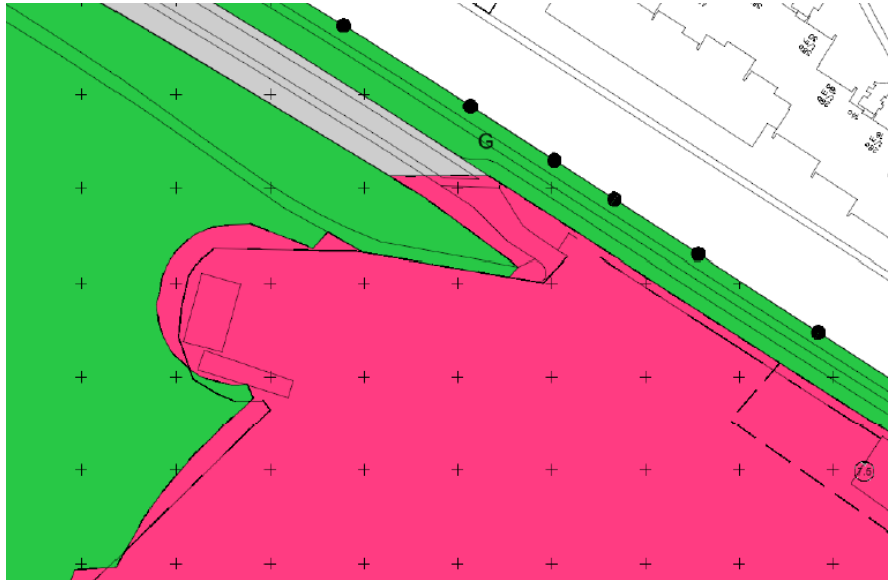
Die verbinding en aansluiting tussen percelen is opnieuw vormgegeven, zoals voortvloeit uit de verbeelding.

Het is een logische en praktische bijstelling die binnen de doelstellingen en afspraken van het PUK blijft en volgt uit afwegingen van goede ruimtelijke ordening en stedenbouwkundige aanvaardbaarheid. In dat kader is ook gezien welke noodzakelijke vereisten zwaar wegen, zoals de toegankelijkheid en bereikbaarheid voor hulpverleningsdiensten, de noodzakelijke brandweeringang en de vereiste opstelplaatsen voor voertuigen van de brandweer en andere hulpverleningsdiensten. Overigens voldoet het daarmee ook aan de eisen voor opstelplaatsen en uitwegen die gesteld worden bij Koninklijk bezoek en bij bezoek van hoogwaardigheidsbekleders.

Madurodam wil in de toekomst een dienstingang realiseren waarbij het materieel voor logistieke doeleinden direct het nieuwe pand binnen kan rijden zonder overlast naar de omgeving. Madurodam heeft aangegeven nieuwe bebouwing bij de dienstingang te willen voorzien van een groen dak en een groene gevel. Hiermee zal het tevens aansluiten op de in het PUK aangegeven ambities. Voor zover deze bebouwing zal worden gerealiseerd op de gronden van het bestaande attractiepark, staat -zoals reeds eerder aangegeven- noch de beheersverordening, noch het voorliggende bestemmingsplan in de weg aan de gewenste groenere aankleding van de bebouwing.

Om de dienstingang logistiek goed te kunnen faciliteren zonder bestaande bebouwing te hoeven afbreken, en tevens om ruimtelijk gezien de relatie met de omgeving op die locatie te kunnen verbeteren overeenkomstig het PUK, is in het onderhavige bestemmingsplan gekozen voor een beperkte aanpassing van de huidige begrenzing in de bestemming Cultuur en Ontspanning in de beheersverordening. Deze begrenzing noopt tot de volgende overwegingen.

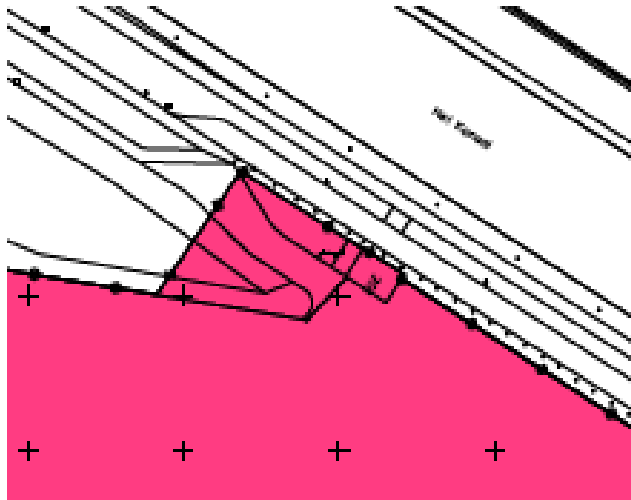
Onderstaande 4 kaartuitsnedes worden opgenomen ter visualisatie van begrenzing ter plaatse van de dienstingang in de beheersverordening, het PUK, het ontwerpbestemmingsplan en een kaartuitsnede met de gronden zoals hiervoor overwogen onder j (j. Overige planbegrenzing en bestemming).

(1e visualisatie: een kaartuitsnede van de beheersverordening Van Stolkpark-Scheveningse Bosjes aan de zijde van de Haringkade, waarbij de uitloper van de duinrug feitelijk als een wig ligt in de bestemming Cultuur en Ontspanning)

(2e visualisatie: een kaartuitsnede van bladzijde 6 van het PUK, waarin een schets uit het Ontwikkelperspectief Madurodam opgenomen, de uitloper van de duinrug is hier rechtgetrokken)

(3e visualisatie: een kaartuitsnede van de verbeelding van het ontwerpbestemmingsplan Madurodam aan de zijde van de Haringkade, welke in overeenstemming is met de hierboven opgenomen weergave in het PUK)

(4e visualisatie: een kaartuitsnede waarbij alle gronden met de bestemming Cultuur en Ontspanning uit de beheersverordening zijn opgenomen, en waarin ook zichtbaar is dat een deel van de Haringkade onttrokken wordt aan de bestemming Cultuur en Ontspanning)

In de huidige situatie is op dit puntvormige stuk grond de opgang naar het bos in de vorm van een geasfalteerd pad gelegen, direct naast de huidige dienstingang. Met een toekomstige beperkte verschuiving van deze opgang –hetgeen mogelijk is op grond van de regels van de beheersverordening- zal het bos nog steeds toegankelijk blijven en wordt tevens de zichtbaarheid van het pad verbeterd.

Het puntvormige stuk grond (maximaal 15 meter lang en op het breedste punt circa 10 meter breed) wat de uitloper van de noordelijke duinrug vormt, ligt feitelijk aan twee zijden ingeklemd als een wig tussen de bestemming “Cultuur en Ontspanning” in de beheersverordening. Met de plangrenscorrecties zoals beschreven onder j, waarbij nog bestaande delen grond binnen de beheersverordening met de bestemming “Cultuur en Ontspanning” worden bestemd als “Groen-Bos” en “Verkeer-Verblijfsgebied” krijgt het attractiepark ruimtelijk een duidelijke en logische begrenzing. Het hoogteverschil ter plaatse van de uitloper van de duinrug is hier beperkt tot ongeveer 2,3 meter (1,8 m NAP+ maaiveldniveau oplopend tot maximaal 4,1 m NAP+).

De beboste noordelijke duinrug wordt niet “gedeeltelijk volledig afgegraven wordt”, zoals reclamanten (zoals de Bomenstichting) veronderstellen. De noordelijke duinrug blijft intact met uitzondering van de vooromschreven beperkte aanpassing van de begrenzing.

Reclamanten aanvoeren dat de aanpassingen bij de zijde van de dienstingang ten koste gaan van uitzicht, echter heeft het gebied langs de Haringkade tot aan het begin van de splitsing tussen het fietspad en de opgang naar de dienstingang op grond van de beheersverordening de bestemming “Cultuur en Ontspanning”, hetgeen bebouwing met een bouwhoogte van 6,5 meter vanaf maaiveld mogelijk maakt. Het feit dat dit stuk grond momenteel grotendeels onbebouwd is en onderdeel vormt van de toegangsweg en achterliggende parkeerplaats maakt dit niet anders. Het stuk grond dat de uitloper vormt van de duinrug ligt evenwel achter deze gronden met de bestemming Cultuur en Ontspanning. Gelet op de reeds bestaande bouwmogelijkheden op kortere afstand van de woning(en) dan het puntvormige stuk grond zien wij geen aanleiding voor een oordeel dat het toevoegen aan de bestemming Cultuur en Ontspanning van deze grond zal leiden tot een onevenredige aantasting van het woon- en leefklimaat van reclamant(en).

Waar reclamanten aanvoeren dat door de aanpassingen bij de zijde van de dienstingang een geluidslek zal ontstaan en gewezen wordt op menselijke stemgeluid, wordt onder verwijzing naar het uitgevoerde Geluidsonderzoek (Peutz, bijlage 5 van de toelichting) het volgende overwogen.

In het akoestisch onderzoek is rekening gehouden met een aanvoerroute voor goederen/hulpdiensten tussen de noordelijk en westelijk gelegen nieuwe bebouwing, zoals weergegeven in de impressie van de uitbreiding van Madurodam (pagina 12 van het Geluidsonderzoek door Peutz). Die impressie is een schetsontwerp. Geluidsreductie is een ontwerpopgave.

De aanvoerroute in het schetsontwerp is niet open, voorzien is een afgesloten dienstweg. Als aanvullende maatregel wordt overwogen de aanvoerroute tussen de noordelijk en westelijk gelegen nieuwe bebouwing te overkappen. Die aanvoerroute bestaat nu ook, aan de noordwestzijde van de aarden wal is immers ook al een ingang naar de Romneyloodsen en containerplaatsen. De maatgevende bronnen op die locatie zijn dan ook het transporteren van containers met een tractor, en het aan en afvoeren van goederen, zonder overkapping. Er is daarmee geen sprake van een verslechtering ten opzichte van de huidige situatie. De berekening moet bovendien als een worst-case scenario worden aangemerkt. Er is voldoende rekening gehouden met de afgesloten aanvoerroute en er is geen reden of aanleiding de conclusies uit het onderzoek voor onjuist te houden.

Wij zijn van oordeel dat met het herijken van de vooromschreven begrenzing van de bestemming “Cultuur en Ontspanning” (zie ook onder j) en het opnieuw vormgeven van de verbinding en aansluiting tussen percelen, een goede invulling wordt gegeven aan de doelstellingen en afspraken van het PUK en aan afwegingen van goede ruimtelijke ordening en stedenbouwkundige aanvaardbaarheid.

Conclusie:

Uit voorgaande overwegingen vloeit voort dat het college de raad voorstelt de zienswijzen op dit punt ongegrond te verklaren.

1. Ruimtelijke inpassing langs de uitbreidingsranden

Zowel in het Ontwikkelperspectief als in het PUK wordt er telkens een onderscheid gemaakt tussen de drie zijden van de uitbreidingsstrook. Voor wat betreft de westelijke zijde wordt de grens gevormd door het olifantenpad. De noordelijke en zuidelijke zijde worden respectievelijk benoemd als de zijde van de Haringkade en de Teldersweg (zie ook bladzijden 7 en 39 van het PUK voor een beschrijving van deze uitsplitsing).

Deze driedeling berust op het feit dat de drie zijden geheel verschillende begrenzingen vormen, zowel qua hoogte als qua karakteristiek.

Er is niet eerder in de procedure bepaald dat de ecowal, zoals deze nu is vastgelegd in de regels van het bestemmingsplan, zou moeten worden aangelegd langs alle drie zijden. Verwezen wordt naar bladzijde 39 van het PUK onder de kop “de rand langs het Bos” waaruit het volgende citaat: “Bij de zijde langs het bos wordt het uitbreidingsgebied begrensd door het olifantenpad. Dit pad moet behouden worden inclusief een rand van 3 m daarnaast, zodat het pad niet gelijk naast de erfscheiding is gelegen en er ook onderhoud aan de erfscheiding kan plaatsvinden”.

Om zo goed als mogelijk recht te doen aan “erfscheiding met groene karakteristieke uitstraling” –de omschrijving in het PUK op dezelfde bladzijde- is tezamen met Madurodam een voor Den Haag unieke begripsbepaling ecowal met bijpassende regelgeving ontwikkeld. De ecowal aan de westelijke zijde moet onderdeel gaan uitmaken van het landschap en de natuur. Daar de uiterlijke vorm en breedte nog niet bekend is, zal dit later worden uitgewerkt in de omgevingsvergunningprocedure. Het bestemmingsplan geeft het juridische kader waaraan zal worden getoetst. Een ecowal is volgens de regels een bouwwerk. In de strook van 3 meter met de bestemming Groen-Bos en de gebiedsaanduiding Overige zone - ecologische verbindingszone mag geen bouwwerk worden gebouwd volgens de regels. De 3 meter strook wordt dan ook voor bij het bos passende beplanting gebruikt.

Voor zover reclamanten stellen dat ook aan de andere zijden van het gebied met de functieaanduiding (sg-gr1) een dergelijke terreinafscheiding zou moeten komen, onderschrijven wij dat niet. Niet omdat het belang van een groene robuuste rand niet wordt onderschreven, maar vanwege het niet volledig vergelijkbare karakter van die zijden. Deze randen aan de noord- en zuidzijde zijn immers wezenlijk anders dan de rand langs het olifantenpad. Voor wat betreft de uitbreidingsstrook ligt er langs de noord- en zuidzijde geen olifantenpad. Om die reden is in het PUK ook duidelijk beschreven (bladzijde 39) het olifantenpad moet worden behouden inclusief een rand van 3 meter bij de zijde langs het bos. Met name aan de noordzijde ligt de duinrug een aanmerkelijk stuk hoger en daarmee de gebouwen een stuk lager ten opzichte van de duinrug. Het pad daar is geasfalteerd en is geen olifantenpad. Het aan de noordzijde bovenop de hoge duinrug toevoegen van een ecowal van minimaal 2,5 meter en maximaal 5 meter hoog wordt dan ook visueel en anderszins als stedenbouwkundig onwenselijk ervaren.

Hoe (ook) aan de noord- en zuidzijde van het uitbreidingsgebied de erfafscheiding uiteindelijk op passende wijze zal worden vormgegeven is onderhevig aan een toets door de Welstands- en Monumentencommissie. Een rol zal daarbij spelen of –zoals beschreven in het PUK op bladzijde 45- de nieuwe rand in stedenbouwkundige zin een samenhangend geheel vormt en reageert op de drie verschillende zijden, alsmede passend is in de karakteristieken van de omgeving. Voor wat betreft de ecowal heeft ook de AVN een adviserende rol.

In het bestemmingsplan is als voorwaardelijke verplichting (in artikel 3.2.4) vastgelegd dat het gebruik van de gronden en bebouwing in de uitbreidingsstrook uitsluitend toegestaan indien binnen 1 jaar na het onherroepelijk worden van de te verlenen omgevingsvergunning(en) op of binnen deze gronden een ecowal als terreinafscheiding tussen het attractiepark en de naastgelegen bestemming Groen - Bos is gerealiseerd en duurzaam in stand wordt gehouden.

Daarnaast is in het bestemmingsplan bepaald (in artikel 3.3.b), dat het bevoegd gezag nadere eisen kan stellen aan de inpassing van de terreinafscheiding van het attractiepark in het landschap op de gronden met de functieaanduiding “specifieke vorm van groen - groen 1” aan de zijde van de Haringkade en de Teldersweg, derhalve de noord- en zuidzijde.

Met het samenstel van planregels wordt naar ons oordeel afdoende bescherming geboden aan de landschappelijke waarden en/of functies binnen het plangebied.

Voor zover reclamanten ook pleiten voor “zoals altijd was afgesproken, een ecowal op drie meter afstand van de bestemmingsgrens, met daartussen een onbebouwde groene zone van drie meter enz” vindt deze verwachting zowel qua afspraken, terminologie, de drie zijden van de begrenzing van de uitbreiding en aan te

houden afstanden, geen grond in het proces dat is voorafgegaan aan het voorliggende bestemmingsplan. Het is overigens niet duidelijk op welke afspraken wordt gedoeld. De gemeente onderschrijft niet dat er sprake zou zijn van in het verleden gemaakte bindende afspraken waaraan rechtens te honoreren verwachtingen kunnen worden ontleend. Zoals hiervoor geciteerd en ook in de plantoelichting beschreven in de gemeentelijke reactie op de Bro-reactie van Stichting bewonersorganisatie Archipel/Willemspark (hoofdstuk 7.1 onder 16), wordt aan de noord- en zuidzijde een ecowalverplichting als ruimtelijk onwenselijk ervaren. De onbebouwde drie meter zone is op de verbeelding terug te lezen in de strook grond gelegen naast het olifantenpad, welke de bestemming Groen-Bos heeft gekregen. De regels van het bestemmingsplan staan overigens niet in de weg aan een groenere invulling of uitvoering van de terreinafscheiding rondom Madurodam in het algemeen.

Reclamant 7, de Bomenstichting, ageert als enige tegen een ecowal als zodanig en is van mening dat dit een gebiedsvreemd en niet inpasbaar element zou zijn.

Deze opvatting onderschrijven wij niet. Madurodam heeft op dit moment een reguliere ijzeren hekwerkafscheiding aan de zijde van het olifantenpad. Een dergelijke zeer zichtbare terreinafscheiding – als men langs de boomstammen in de verte kijkt, zoals reclamant stelt – heeft geen meerwaarde, voegt niets toe aan het stadsgezicht en de Stedelijke Groene Hoofdstructuur en staat haaks op de gewenste robuuste groene aankleding.

Ecowal is de term die in het bestemmingsplan is opgenomen als begripsbepaling om daarmee een levende ecologische terreinafscheiding “voor alles wat groeit en bloeit” vast te leggen. Wij wijzen er op dat een ecologische terreinafscheiding, evenals de daken en gevels met een groenfunctie als voorzien in het bestemmingsplan juist een meerwaarde bieden voor de bosvegetatie. Mantel- en zoomvegetatie (zie het begrip groenfunctie, artikel 1.47) kan onder andere meer voedsel, verblijfplaatsen en nestplekken voor fauna bieden. De ecowal en de gevels en daken met een groenfunctie zorgen voor een overloop en inpassing in het landschap. Een ecowal is daarmee, evenals de overige maatregelen, een waardevolle aanvulling voor dit gebied.

Zoals reeds hierboven overwogen ten aanzien van het Rijksbeschermd stadsgezicht zijn wij van oordeel, gelet op eerder beschreven belangen van Madurodam, in relatie tot alle groene waarborgen waarmee de uitbreiding is omkleed, dat alle te beschermen waarden hiermee voldoende zijn gewaarborgd.

Conclusie:

Uit voorgaande overwegingen vloeit voort dat het college de raad voorstelt de zienswijzen op dit punt ongegrond te verklaren.

m. Geluid

Met betrekking tot het onderwerp berekening van geluidsbelasting in de zienswijzen wordt (aanvullend op l) het volgende overwogen.

De ontwikkeling als zodanig bestaat uit uitbreiding van bestaande bebouwing. Er worden geen nieuwe geluidgevoelige bestemmingen mogelijk gemaakt en er is ook geen sprake van reconstructie in het kader van de Wet geluidhinder. De beoordeling op omliggende bestaande woningen heeft dientengevolge plaatsgevonden in het kader van een goede ruimtelijke ordening in de zin van de Wet ruimtelijke ordening. Hierbij wordt in beginsel volgens de VNG-brochure 50 dB(A)-etmaalwaarde geluidbelasting toegestaan, met een mogelijkheid tot gemotiveerde afwijking naar 55 dB(A)-etmaalwaarde.

Voor de ruimtelijke beoordeling wordt, met name door de bijdrage van menselijk stemgeluid, niet voldaan aan de voorkeursgrenswaarde van 50 dB(A)-etmaalwaarde uit de VNG-brochure. Het langtijdgemiddelde beoordelingsniveau ten gevolge van de uitbreiding van de inrichting inclusief menselijk stemgeluid bedraagt maximaal 55 dB(A)-etmaalwaarde, dit is gelijk aan de hoogste richtwaarde uit de VNG-brochure. Het is verdedigbaar dit als goed woon- en leefklimaat te beschouwen, omdat het hier slechts een zeer beperkte

verhoging van de geluidbelasting betreft, slechts 1 dB(A) ten opzichte van de huidige situatie. Dit is voor het menselijk oor niet waarneembaar.

Er wordt daarnaast voldaan aan de grenswaarden uit de vigerende vergunning en het Activiteitenbesluit. Tot slot blijft het equivalente geluidniveau als gevolg van de toename van verkeer door de uitbreiding van Madurodam ruim onder de voorkeursgrenswaarde uit de circulaire "Beoordeling geluidshinder wegverkeer in verband met de vergunningsverlening Wet milieubeheer".

In het akoestisch onderzoek zijn, anders dan reclamanten (VVE Residence Wittebrug) stellen, de woningen aan de Nieuwe Parklaan in de berekeningen betrokken in de bestaande situatie en de beoogde uitbreiding.

Er is louter op grond van hetgeen reclamanten aanvoeren geen reden of aanleiding de conclusies uit het onderzoek voor onjuist te houden. Onder verwijzing naar het akoestisch onderzoek zoals opgenomen in het bestemmingsplan (bijlage 5 van de toelichting) handhaven wij de conclusie van dat onderzoek dat de beoogde planologische ontwikkeling van Madurodam akoestisch gezien geen merkbare verslechtering van het woon- en leefklimaat zal veroorzaken.

Conclusie:

Uit voorgaande overwegingen vloeit voort dat het college de raad voorstelt de zienswijzen op dit punt ongegrond te verklaren.

n. Wet Natuurbescherming, Stedelijke Groene/Ecologische Hoofdstructuur

Kortheidshalve wordt eerst verwezen naar hoofdstuk 4.6 (Groene Waarden) van de plantoelichting waarin uitgebreid is ingegaan op de diverse wet- en regelgeving, welke de groene waarden in het gebied beschermen.

Herbeplanting van houtopstanden op andere gronden

Waar reclamanten, waaronder de Bomenstichting, van mening zijn dat compensatie van 1 hectare bij het Hubertusviaduct te kort schiet, niet voldoet aan de Wet Natuurbescherming, en/of in strijd is met het provinciaal beleid, de APV, dan wel dat de herbeplantingsplicht in de Scheveningse Bosjes dient plaats te vinden, wordt het volgende overwogen.

Provincie Zuid-Holland

Allereerst wordt, onder verwijzing naar de beantwoording van Gedeputeerde Staten van Zuid-Holland d.d. 18 juni 2018 (nr 3397) op vragen van Huri Sahin (GL) met als onderwerp Natuurcompensatie uitbreiding Madurodam, deze beantwoording aangehaald, daar dit duidelijk het standpunt en de rol van de provincie Zuid-Holland aangeeft. Wij onderschrijven deze beantwoording.

Voorafgaande aan het wettelijke vooroverleg is de gemeente in overleg getreden met de Provincie Zuid-Holland en de Omgevingsdienst Haaglanden (ODH). In dat kader heeft verkennend ambtelijk overleg plaatsgevonden over de velling en herbeplantingsplicht (in januari 2018). Het gaat voor wat betreft de locatie bij het Hubertusviaduct niet om natuurcompensatie zoals bedoeld in de Verordening ruimte, maar om "herbeplanting van houtopstanden op andere gronden" zoals bedoeld in paragraaf 4.1 van de Wet natuurbescherming. Het gaat dus om het behoud van de netto oppervlakte bos. Het bepaalde in paragraaf 4.1 van de Wet natuurbescherming is van toepassing buiten de grenzen van de bebouwde kom zoals bedoeld in deze wet (dit is dus een andere bebouwde kom dan bijvoorbeeld de bebouwde kom Wegenverkeerswet). Deze bebouwde kom werd en wordt vastgesteld door de gemeenteraad. De beoogde uitbreidingslocatie van Madurodam is gelegen in de Scheveningse Bosjes, wat deel uitmaakt van de gebieden waarop paragraaf 4.1 van Wet natuurbescherming van toepassing is. De uitbreiding van Madurodam in de Scheveningse Bosjes betekent dat wij daarvan melding moeten doen bij Gedeputeerde Staten, herplant verplicht is en dat voor herplant op een andere locatie ontheffing nodig is volgens Gedeputeerde Staten.

De begrenzing van de bebouwde kom is op 20 december 2018 opnieuw vastgesteld door de gemeenteraad. De herplantlocatie valt op dit moment nog binnen de bebouwde kom, maar zal naar verwachting bij een eerstvolgende aanpassing van de begrenzing na de vaststelling van het onderhavige bestemmingsplan worden meegenomen en deel gaan uitmaken van de gebieden waar paragraaf 4.1 van de Wet Natuurbescherming geldt. Daar de herplantlocatie onlosmakelijk is verbonden met de uitbreiding van Madurodam, was dit – hangende de bestemmingsplanprocedure- in december 2018 nog niet aan de orde

Op de beoogde herplantlocatie welke in het bestemmingsplan op de verbeelding is weergegeven met de bestemming Groen-Bos, is naar gemeentelijk oordeel voldoende ruimte voor uitbreiding van de oppervlakte bos. Bos dat door de ontwikkeling van Madurodam verloren gaat moet en zal derhalve worden gecompenseerd. Het gaat daarbij zowel om de ecologische waarde van het groen als de toepassing van de Wet natuurbescherming. Daarbij geldt het volgende: het gaat niet om het aantal bomen maar altijd om het areaal bos dat dient te worden gecompenseerd. De voorwaarden voor compensatie zijn, zoals opgenomen in artikel 3.66 van de Omgevingsverordening Zuid-Holland:

- *de oppervlakte van de herplant dient ten minste even groot te zijn als de gevelde oppervlakte;*
- *de herbeplanting dient kwalitatief en kwantitief in redelijke verhouding te staan tot de gevelde of anderszins tenietgegane houtopstanden;*
- *de te herplanten houtopstand, gelet op de bodemkwaliteit en de waterhuishouding ter plaatse, moet kunnen uitgroeien tot een volwaardige en duurzame houtopstand.*

Om deze compensatie te realiseren is gekozen voor het omvormen van de gronden parallel aan de Koninginnegracht naar circa 1 hectare duinbos met de bijbehorende kern-mantelstructuur, waarbij ingezet wordt op toepassing van inheemse soorten. Het gebied behoort tot de Stedelijke Groene Hoofdstructuur en heeft in het bestemmingsplan naast een bestemming “Groen – Bos” tevens een gebiedsaanduiding “Overige zone – ecologische verbindingzone” gekregen. In de bijlagen van de plantoelichting is het Boscompensatieplan opgenomen waarin de plannen nader zijn uitgewerkt.

De Afdeling Toetsing & Vergunningverlening Milieu van de Omgevingsdienst Haaglanden (ODH) heeft in november 2018 schriftelijk bevestigd dat het terrein geschikt is voor de aanplant van bomen ten behoeve van de compensatie van de voorgenomen velling in de Scheveningse Bosjes. Daarbij is aangegeven dat op het terrein dat in aanmerking komt voor herbeplanting enkele bomen en gras aanwezig is, dat er ruim voldoende mogelijkheid overblijft voor de aanplant van nieuwe bomen, alsmede dat het terrein geschikt is voor de aanplant van bomen ten behoeve van de compensatie van de voorgenomen velling in de Scheveningse Bosjes.

De uiteindelijke procedure –door de ODH namens Gedeputeerde Staten van Zuid-Holland- zal in een later stadium plaatsvinden en is in de onderhavige planprocedure(nog)niet aan de orde.

Het overleg met de ODH, wat geleid heeft tot de schriftelijke bevestiging, maakt het naar ons oordeel voldoende aannemelijk dat de locatie geschikt is voor herbeplanting en ruimte biedt om uit te kunnen groeien tot een volwaardige en duurzame houtopstand. Er is voor ons geen reden, of grond aangevoerd door reclamanten, om op voorhand aan te nemen dat in een toekomstige procedure de Wnb aan de uitvoerbaarheid van het plan in de weg zal staan.

Herplantlocatie, onbeplant

Voor zover reclamanten menen dat uit de term “onbeplant” uit de Omgevingsverordening Zuid-Holland (artikel 3.68, in paragraaf 3.9.5), voorafgaand aan de nog te volgen meldings- dan wel ontheffingsprocedure, een bijzondere eigen betekenis zou moeten worden afgeleid, wordt dit noch door ons, noch door de Omgevingsdienst Haaglanden onderschreven. Zoals hierboven aangegeven is voor wat betreft het plangebied sprake van “herbeplanting van houtopstanden op andere gronden”. Paragraaf 3.9.5 van de Omgevingsverordening regelt houtopstanden en herbeplanting. In artikel 3.68 is bepaald dat ontheffing kan worden verleend van de verplichting tot herbeplanting van dezelfde grond als bedoeld in artikel 4.3, eerste en

tweede lid, van de Wet natuurbescherming, ten behoeve van herbeplanting op andere grond, indien de andere grond onder meer onbeplant is en vrij van een herplantingsplicht als bedoeld in artikel 4.3 van de Wet natuurbescherming. Ingevolge de Wet natuurbescherming, artikel 1.1, is de betekenis van het begrip “houtopstand” ingevolge die wet een zelfstandige eenheid van bomen, boomvormers, struiken, hakhout of griend, die (a) een oppervlakte grond beslaat van tien are of meer, of (b) bestaat uit een rijbeplanting die meer dan twintig bomen omvat, gerekend over het totaal aantal rijen.

In tegenstelling tot de eigen uitleg die reclamanten geven aan de term “onbeplant” uit de provinciale Omgevingsverordening, leiden wij uit de plaatsing van het artikel in de genoemde paragraaf 3.9.5 en de daarin opgenomen bepalingen in relatie tot het begrip “houtopstand” in de Wet natuurbescherming af, dat de term onbeplant feitelijk aangeeft, dat er geen houtopstand aanwezig is op de te beplanten delen. Voor een uitleg zoals reclamanten geven aan “onbeplant” –in letterlijke zin, slechts grond zonder gras, struikje of enkele boom- zien wij in wet en regelgeving geen aanknopingspunten.

Boomkappen in een bosgebied

In Den Haag zijn de bomen in 20 bos- en natuurgebieden, waaronder de Scheveningse Bosjes, extra beschermd. Naast de bescherming door de Wet natuurbescherming worden deze bomen ook beschermd door de Haagse Algemene Plaatselijke Verordening (APV). De 20 gebieden zijn vastgelegd op de kaart “Buiten bebouwde kom Wet natuurbescherming Den Haag 2018”, welke op 20 december 2018 door de gemeenteraad is vastgesteld. Er is feitelijk sprake van een dubbele bescherming in zulke bosgebieden. De Wet natuurbescherming beschermt het areaal aan bos en stelt regels voor een duurzame instandhouding. De APV beschermt de kwaliteit van het bos en zorgt dat bij bijvoorbeeld een herinrichting in het bos, het Haagse college ook regels kan stellen. Ofwel, als er een wijziging zal plaatsvinden in een bestaand bosgebied dat onder de Wet natuurbescherming valt, is er ontheffing nodig van de Provincie Zuid-Holland en een omgevingsvergunning voor kappen, van B&W. Om die reden kan worden gesproken van een dubbele bescherming.

Kort samengevat betekent de aangepaste regelgeving het volgende:

- dunnen (zijnde werkzaamheden die zorgen voor een duurzame instandhouding van het bos zoals beschreven in de Wet natuurbescherming) is vergunningvrij in een bosperceel dat ligt binnen een van de 20 bos- en natuurgebieden
- in de bospercelen, die binnen de bos- en natuurgebieden liggen die op de “Buiten bebouwde kom Wet natuurbescherming Den Haag” kaart zijn ingetekend, is het kappen van een dode of slechte boom (die van invloed is op de veiligheid van de gebruikers) eveneens vergunningvrij voor zover het bomen in een bosperceel betreft.
- Het kappen van een boom in een gebied als de Scheveningse Bosjes om iedere andere reden is kapvergunningplichtig. Dus bij een herinrichting, bouwplan etc. geldt wel een vergunningplicht ingevolge de APV en kan daarbij ook de Wet natuurbescherming gelden.

In artikel 3.64, eerste lid, van de Omgevingsverordening Zuid-Holland is bepaald, dat de velling van een houtopstand ten minste één maand en ten hoogste één jaar voor de velling aan Gedeputeerde Staten van Zuid-Holland wordt gemeld. Op dit moment in de tijd, en hangende deze lopende bestemmingsplanprocedure, is een vergunningaanvraag voor het kappen van bomen, dan wel een melding van de velling van een houtopstand aan Gedeputeerde Staten van Zuid-Holland, nog niet aan de orde.

Concluderend stellen wij het volgende vast. De opvatting van reclamanten dat de compensatie tekort schiet, dan wel de compensatie- of herplantlocatie ongeschikt zou zijn, onderschrijven wij niet. Specifiek wordt in dat kader opgemerkt, onder verwijzing naar de aangehaalde beantwoording van vragen door Gedeputeerde Staten van Zuid-Holland in juni 2018, dat noch de Wet natuurbescherming noch de provinciale verordening in de weg staat aan herbeplanting van houtopstanden op andere gronden. De zienswijzen van de Bomenstichting op dit punt geven ons op voorhand van nog te doorlopen procedures geen aanleiding voor een oordeel dat de

uitvoerbaarheid in redelijkheid zou moeten worden betwijfeld. Het bestemmingsplan voorziet naar ons oordeel in voldoende waarborgen voor de te beschermen natuurwaarden.

Conclusie:

Uit voorgaande overwegingen vloeit voort dat het college de raad voorstelt de zienswijzen op dit punt ongegrond te verklaren.

o. Natuur, soortenbescherming

Waar reclamanten verwijzen naar de aanwezigheid van mogelijke nesten en bomen, alsmede het uitgevoerde natuurwaardeonderzoek als summier beoordelen, wordt het volgende opgemerkt.

Het bestemmingsplan en de Natuurtoets zijn voorgelegd aan de Omgevingsdienst Haaglanden (ODH). De ODH is door de Provincie Zuid-Holland gemandateerd om ontheffing te verstrekken. De ODH heeft de gemeente in september 2018 te kennen gegeven (citaat) : “In de Natuurtoets Uitbreiding Madurodam zijn de natuurwaarden onderzocht en is geoordeeld dat het bestemmingsplan haalbaar is vanuit de Wet natuurbescherming. Gezien de verwachte effecten en aanwezige natuurwaarden, zoals blijkt uit de ecologische inventarisaties, is er op dit moment geen reden om te veronderstellen dat een eventuele ontheffing niet zou kunnen worden verleend. Voorafgaand aan de feitelijke werkuitsvoering en realisatie van het plan zal tijdig een actualiserend ecologisch onderzoek worden uitgevoerd en zal het plangebied nog nader worden onderzocht op mogelijke aanwezigheid van jaarrond beschermde nestplaatsen van vogels, eekhoornnesten en (paar- en/of zomer-) verblijfplaatsen van vleermuizen.”

De vragen of voor de uitvoering van het bestemmingsplan een vrijstelling dan wel een ontheffing op grond van het soortenbeschermingsregime in de Wet natuurbescherming nodig is en zo ja, of deze ontheffing kan worden verleend, komen in beginsel pas aan de orde in een procedure op grond van de Wet natuurbescherming.

Gelet op voorgaande overwegingen met betrekking haalbaarheid, de Natuurtoets en de reactie van de ODH zijn wij van oordeel dat de Wet natuurbescherming niet op voorhand aan de uitvoerbaarheid van het plan in de weg staat.

reclamanten geven aan dat er bomen aanwezig zijn die gezien hun omvang van voor de Tweede Wereldoorlog zouden dateren. Wat dit betreft wordt verwezen naar onderstaande luchtfoto uit 1946 (tevens opgenomen in paragraaf 2.2 van de toelichting). In het gebied, als onderdeel van de Atlantic Wall, was sprake van een volledige kaalslag.

(Ter visualisatie: Kaalslag Scheveningse Bosjes, luchtfoto KLM-1946; HGA-F-503613 collectie Haags Gemeentearchief met toestemming van AVIODROME Luchtfotografie Lelystad. Onderaan het Van Stolkpark, gelegen in Sperrgebiet Scheveningen, midden boven het KLM-gebouw)

Dat reclamanten aangeven dat het onderzoek en de daarin getrokken conclusies te summier of onjuist zijn, zonder daarbij gedragen eigen onderzoek aan te leveren, geeft onvoldoende grond voor twijfel aan de in de Natuurtoets Uitbreiding Madurodam getrokken conclusies.

Conclusie:

Uit voorgaande overwegingen vloeit voort dat het college de raad voorstelt de zienswijzen op dit punt ongegrond te verklaren.

p. Verlichting

Meerdere reclamanten richten zich op het onderwerp verlichting. Dit onderwerp valt uiteen als zienswijzen gericht tegen bestaande verlichting in het huidige park en verlichting in het uitbreidingsdeel, zoals aangegeven op de verbeelding met de functieaanduiding “specifieke vorm van groen - groen 1 (sg-gr1)”. Allereerst wordt aangegeven dat in het PUK het onderwerp verlichting naar voren is gebracht als aandachtspunt voor de rand van het attractiepark, derhalve het op het bos aansluitende uitbreidingsgebied dat op de verbeelding is aangegeven met de functieaanduiding “specifieke vorm van groen – groen 1”. In het bestemmingsplan zijn in de regels (in artikel 3 en 4) voorzieningen getroffen ter beperking van mogelijke lichthinder naar het bosgebied ter bescherming van flora en fauna. Met deze regels is aangesloten op het Haagse beleid zoals verwoord in de Visie op Licht en Richtlijn Licht op Natuur (december 2017, RIS298658). Dit beleid is vastgesteld ten aanzien van de openbare verlichting. Alhoewel een attractiepark geen openbaar gebied betreft, en het bestaande park als stedelijke attractie een duidelijk ander karakter heeft, wordt voor wat betreft het uitbreidingsgebied een goede aansluiting en overgang op de groene landschappelijke waarden van

de Scheveningse Bosjes van groot belang geacht. Verlichting speelt daarbij ook een rol. In het PUK is (pagina 33) als aandachtspunt benoemd dat er geen sprake mag zijn van verlichting van gevels en daken of uitstraling van verlichting naar het bosgebied.

Voor wat betreft het bestaande park zijn de regels derhalve conserverend van aard en zijn de regels uit de beheersverordening overgenomen waaronder de bepaling dat hoogte van bouwwerken, geen gebouwen zijnde niet meer mag bedragen dan 8 meter (artikel 3.2.2.b). Voor wat betreft het uitbreidingsdeel is een beperking aangebracht en mag de hoogte van bouwwerken, geen gebouwen zijnde niet meer bedragen dan 4 meter.

Voor zover reclamanten verzoeken om de verlichtingsregels, welke feitelijk voor openbaar gebied zijn opgesteld, in artikel 3.2.2.d en 3.2.3.e voor het totale gebied van Madurodam van toepassing te laten zijn wordt het volgende overwogen. Allereerst wordt opgemerkt dat ook in de huidige situatie van het bestaande park geen sprake is van een lichtgerichtheid naar het bos of de woningen toe. Bij de bestaande verlichting in het park is sprake van bestaande legale bouwwerken. Legale bouwwerken dienen in beginsel bij de vaststelling van een bestemmingsplan als zodanig te worden bestemd. Een uitzondering hierop kan worden gemaakt als een bestemming op basis van nieuwe inzichten niet langer in overeenstemming is met een goede ruimtelijke ordening en het belang bij de beoogde nieuwe bestemming zwaarder weegt dan de gevestigde rechten en belangen en uitzicht bestaat op de verwezenlijking van die nieuwe bestemming. Hiervan is in het onderhavige geval naar ons oordeel geen sprake. Reclamanten hebben niet inzichtelijk gemaakt, dan wel gedragen onderbouwd, dat voor wat betreft het bestaande park aanleiding bestaat om de maximale hoogte van bouwwerken geen gebouwen zijn (waaronder verlichtingsmasten) te halveren van 8 naar 4 meter, en daarmee bestaande verlichting onder het overgangsrecht te brengen. Naar ons oordeel is niet aannemelijk gemaakt dat er met het opnieuw mogelijk maken van een hoogte van 8 meter voor bouwwerken, geen gebouwen zijnde, sprake zal zijn van onaanvaardbare lichthinder en een onevenredige aantasting van het woon- en leefklimaat. Verlichting is inherent aan een attractiepark zoals de huidige miniatuurstad en als zodanig zijn verlichtingsmogelijkheden met een maximale hoogte van 8 meter doelmatig en in overeenstemming met een goede ruimtelijke ordening, bestaande rechten en belangen.

Voor zover reclamanten tevens verzoeken om volledige uitsluiting van verlichting van daken en gevels, wordt het volgende overwogen. Met de verlichtingsregels voor het uitbreidingsdeel is zoals hiervoor reeds aangegeven aangesloten op het Haagse beleid. De stelling van reclamanten dat verlichting op en vanaf (groene) daken en gevels moet worden uitgesloten is niet gedragen onderbouwd en vindt geen grond in ons verlichtingsbeleid. Een dergelijke vergaande beperking, of dit nu voor het uitbreidingsdeel is of ook voor het bestaande park, is direct van invloed op de doelmatige bedrijfsvoering van het attractiepark, en kan in redelijkheid niet gesteld worden te strekken ten behoeve van een goede ruimtelijke ordening. Wij zien dan ook geen redelijke aanleiding om het belang van reclamanten, bij het opnemen van ver(der)gaande verlichtingsbeperkingen of verbodsbepalingen voor het gebied met de bestemming "Cultuur en Ontspanning", zwaarder te laten wegen dan de gerechtvaardigde belangen van Madurodam bij een continuering van de bestaande regels en rechten.

Aanvullend wordt opgemerkt dat de regeling van het voorliggende bestemmingsplan overigens niet in de weg staat aan andersoortige verlichtings(kleur)oplossingen in het huidige attractiepark.

Conclusie:

Uit voorgaande overwegingen vloeit voort dat het college de raad voorstelt de zienswijzen op dit punt ongegrond te verklaren.

q. Bestemming Groen-Bos

Reclamant 1 (AVN) is van mening dat de benaming van de bestemming Groen-Bos niet overeenkomstig de Standaard Vergelijkbare Bestemmingsplannen (nader: SVBP) is en meent dat de benaming van de bestemming Groen-Park zou moeten zijn, dit is echter niet juist.

De SVBP richt zich met name op systematiek, maakt het mogelijk dat landelijk bestemmingsplannen op vergelijkbare wijze worden opgebouwd en op een zelfde manier worden verbeeld. De SVBP gaat niet uit van een limitatief stelsel van bijbehorende functies en gebruiksdoelen, gelijk het feit dat een bestemming niet alle mogelijke functies hoeft te bevatten.

In het onderhavige geval is zeer bewust voor de benaming Groen-Bos gekozen. In het algemeen wordt een bestemming Groen gegeven aan stedelijk groen zoals parken, grasvelden, plantsoenen, gazons, plantvakken, bermen en bermsloten. Gelet op het feit dat de als zodanig op de verbeelding aangewezen gebieden behoren bij de Stedelijke Groene Hoofdstructuur, wordt het wenselijk en bekrachtigend geacht om ook het karakter van bosgebied te benoemen. Groen en bos zijn immers geen tegenpolen. Daar het onder de vigore van de SVBP technisch mogelijk is een specifieke bestemmingsbenaming aan te maken, hebben wij daar gebruik van gemaakt. Gezien de directe relatie met de Scheveningse Bosjes willen wij de functie bosgebied niet alleen in de bestemmingsomschrijving maar ook in de benaming van de bestemming zelf tot uitdrukking brengen. Naar ons oordeel wordt met de benaming Groen-Bos ook duidelijk(er) in beeld gebracht dat ter compensatie van deze uitbreiding van Madurodam een bos van circa 1 hectare zal worden gevormd. Tot slot wordt opgemerkt dat om digitale uitwisseling van bestanden mogelijk te maken, landelijke afspraken zijn gemaakt, te weten RO Standaarden, welke wettelijk zijn verankerd. Iedereen die ruimtelijke plannen maakt, is verplicht deze standaarden toe te passen. De bestemming Groen-Bos is overeenkomstig deze RO standaarden geïmplementeerd.

Reclamant 7 (Bomenstichting) stelt dat de regels van de bestemming Groen-Bos anders zijn dan de bestemming Groen-Park-2 in de beheersverordening. Daartoe wordt het volgende opgemerkt. De bestemming Groen-Bos dient in samenhang met de aanduidingsregel "Overige zone - ecologische verbindingszone" (artikel 11) te worden gelezen. In artikel 11.1 van de regels is bepaald dat de aangewezen gronden, behalve voor de daar voorkomende bestemmingen, mede bestemd zijn voor de aanleg en instandhouding van de Stedelijke Groene Hoofdstructuur.

Met het vaststellen van een nieuw bestemmingsplan is voor dit plangebied tevens sprake van actualisatie regels. Hieronder kan ook het opnemen van verlichtingsregels worden geschaard. In artikel 11.1.2.c van de regels is aangegeven, dat het bouwen ten behoeve van de onderliggende bestemmingen met inachtneming van de natuurlijke waarden dient plaats te vinden. Ook is een aanlegvergunningstelsel, zoals dit was opgenomen in de bestemming Groen-Park-2 opnieuw opgenomen in artikel 4.5. Met het samenstel van regels is gewaarborgd dat het gebruik van de gronden geen afbreuk mag doen aan de aanleg en instandhouding van de Stedelijke Groene Hoofdstructuur. Het gegeven dat er sprake is van een andere benaming en twee elkaar aanvullende bestemmingen (artikel 4 en 11.1) maakt dit niet anders.

Conclusie:

Uit voorgaande overwegingen vloeit voort dat het college de raad voorstelt de zienswijzen op dit punt ongegrond te verklaren.

r. Denktank

Waar reclamanten ingaan op hun visie over de Denktank Scheveningse Bosjes, de opdracht en de reikwijdte daarvan, wordt het volgende opgemerkt. Voor zover reclamanten stellen dat de uitbreiding in strijd zou zijn met de visie van de Denktank, alsmede dat de uitbreiding haaks zou staan op principes uit de visie van de denktank (aangeboden 18 september 2018 aan B&W), wordt dit noch door ons, noch door de Denktank onderschreven.

Het uitbreidingsgebied van Madurodam als onderdeel van de Scheveningse Bosjes valt wel onder het gebied waarover de Denktank de Visie ("Breng romantiek terug") heeft opgesteld, maar – zoals ook door de Denktank beschreven op hun website- de uitbreiding van Madurodam is (bestempeld) een apart proces welke niet in de

visie is betrokken. Voor de plantoelichting kan daarom volstaan worden met de nadruk op de uitbreiding van Madurodam. Op basis van de in de Visie genoemde actiepunten heeft de gemeente een Plan van Aanpak (PvA) geschreven. Dit plan van aanpak is op 24 januari 2019 door de gemeenteraad aangenomen, zie: RIS301214.

Conclusie:

Uit voorgaande overwegingen vloeit voort dat het college de raad voorstelt de zienswijzen op dit punt ongegrond te verklaren.

s. Het betrekken van belanghebbenden

Sinds 2015 heeft Madurodam meerdere bijeenkomsten, sessies en gesprekken georganiseerd waarin gezamenlijk het uitbreidingsplan is besproken. Dit proces heeft extra tijd gekost, maar ook een beter en gedragen plan opgeleverd. Het ontwikkelingsperspectief uit januari 2017 komt zo veel als mogelijk tegemoet aan bezwaren en wensen en is het resultaat van dit overleg. Madurodam heeft in het hele proces belanghebbenden waaronder wijkverenigingen en bewonersorganisaties, betrokken bij de uitwerking van haar uitbreiding. Zo is onder andere op 9 april 2018 een bijeenkomst door Madurodam georganiseerd voor de klankbordgroep en andere belangstellenden welke deze bijeenkomst wilden bijwonen. De gemeente heeft tijdens de terinzagelegging van het bestemmingsplan een inloopbijeenkomst georganiseerd. Het bestemmingsplan is het resultaat van het vooromschreven proces. In hetgeen reclamanten aanvoeren over de wijze waarop belanghebbenden zijn betrokken in het totstandkomingsproces ziet de gemeente geen aanleiding voor een oordeel, dat dit proces zodanige onjuistheden of leemtes zou bevatten dat de raad hier in de besluitvorming bepaalde conclusies aan zou moeten verbinden.

Conclusie:

Uit voorgaande overwegingen vloeit voort dat het college de raad voorstelt de zienswijzen op dit punt ongegrond te verklaren.

t. Coalitieakkoord 2018: geen juridisch bindende afspraken

Voor zover reclamant 3 (2018.155) stelt, dat de raad duidelijkheid moet krijgen of geven over de vraag of het coalitieakkoord juridisch bindende afspraken bevat, wordt hij verwezen naar de uitspraak van de Raad van State (zaaknummer 201805205/2/R3) d.d. 16 juli 2018, inzake het door hem ingestelde beroep tegen het aanvaarden van het Coalitieakkoord 2018.

De Raad van State heeft in haar uitspraak aangegeven, dat zij reclamant niet kan volgen in zijn betoog dat er sprake zou zijn van een onherroepelijk karakter van eerdere besluitvorming. Noch het aanvaarden van het coalitieakkoord noch het PUK behelzen besluiten in de zin van artikel 1:3, eerste lid van de Awb. Hiertegen kan, gelet op artikel 8:1 van die wet, dan ook geen beroep worden ingesteld. De Raad van State heeft zich daarop onbevoegd verklaard om van het beroep kennis te nemen.

De punten van reclamanten die hierop zien, zijn reeds beantwoord en afgedaan door de Afdeling bestuursrechtspraak van de Raad van State.

Conclusie:

Uit voorgaande overwegingen vloeit voort dat het college de raad voorstelt de zienswijzen op dit punt ongegrond te verklaren.

u. Zienswijze reclamant nr. 1 (Algemene Vereniging voor Natuurbescherming voor 's-Gravenhage e.o.)
Reclamant heeft evenals reclamant 2 (Wijkvereniging Van Stolkpark) verzocht het buiten het onderhavige plangebied gelegen gedeelte van het George Maduroplein, langs de Doctor Aletta Jacobsweg, in de planherziening mee te nemen en derhalve de planbegrenzing aan te passen. Kortheidshalve wordt verwezen naar onze beantwoording onder punt i, ten aanzien van de begrenzing van het voorplein.

Daarnaast wordt kortheidshalve verwezen naar onze beantwoording onder q, waarin ook wordt ingegaan op de zienswijze van reclamant. Voor het overige overwegen wij het volgende.

Groen, groene daken en gevels in de bestemming “Cultuur en Ontspanning”

Het onderwerp “conserverende bestemming bestaande parkgronden” is behandeld onder f. Aanvullend wordt het volgende opgemerkt.

De stelling van reclamant, dat “groen” in de bestemmingsomschrijving van artikel 3 (Cultuur en Ontspanning) zou ontbreken, onjuist is. De opzet van dit artikel (en andere artikelen) volgt de landelijk gebruikelijke systematiek, waarbij een onderscheid wordt gemaakt tussen de hoofdfuncties –waaronder in dit geval attractiepark- en bijbehorende functies, welke ten dienste van de hoofdbestemming staan. Groen is in dit geval geen hoofdfunctie. De slotzin van artikel 3.1 luidt: “één en ander met de daarbij behorende gebouwen..... groen, water en waterhuishoudkundige voorzieningen en overige voorzieningen”. Gelijk hiervoor met betrekking tot het voorplein is overwogen, is de opvatting van reclamant niet terecht, dat Madurodam geen mogelijkheid zou hebben om te vergroenen op eigen bestaand terrein.

Reclamant verzoekt tevens om aan het huidige in gebruik zijnde gebied van Madurodam, dat in de beheersverordening de bestemming Cultuur en Ontspanning heeft, een functieaanduiding toe te voegen welke verplicht tot de aanleg van groene daken en gevels langs de randen.

Wij merken op, dat in de beheersverordening geen sprake is van dergelijke voorwaarden aan bebouwing.

Reclamant verzoekt feitelijk dat bestaande rechten worden ingeperkt en verzwaaard. Gewezen wordt op de in paragraaf 1.2 van de toelichting beschreven doelen van het bestemmingsplan. Daarbij is als eerste aangegeven: “het vastleggen van de bestaande ruimtelijke structuur van het huidige attractiepark Madurodam in een actueel juridisch-planologisch kader”. In het onderhavige bestemmingsplan is in lijn van het omschreven doel voor wat betreft het bestaande terrein van Madurodam conserverend aangesloten bij de bestaande regeling in de beheersverordening. Het onderscheid tussen bestaand park en uitbreidingsgebied is in lijn met het raadsbesluit van 6 juli 2017. In het daarbij behorende raadsvoorstel (170706-RIS297156) komt dit ook tot uitdrukking, waar de uitbreiding centraal staat en wordt aangegeven dat vanwege de waardevolle omgeving bijzondere eisen aan de uitbreiding worden gesteld. Daarbij kan worden gedacht aan “nieuwe gebouwen maken die zelf ook landschap zijn (begroeiing van daken en gevels), en waar mogelijk groen toevoegen. In het voorliggende bestemmingsplan is dit voor wat betreft het uitbreidingsgebied expliciet uitgewerkt in de vorm van onder andere een ecowal. Reclamant richt zich echter, in dit onderdeel van haar zienswijze, niet op het uitbreidingsdeel, maar juist op het huidige attractiepark. Wij constateren dat met het PUK niet is beoogd inbreuk te maken op bestaande rechten, maar om een kader te geven van nadere uitgangspunten om als gemeente mee te kunnen werken aan de verdere uitwerking van de uitbreiding van Madurodam door middel van een bestemmingswijziging.

Er bestaat ook geen aanleiding voor het oordeel dat het bestemmingsplan zou moeten voorzien in meer waarborgen voor de realisering van groen ter plaatse van de bestaande structuur van het huidige attractiepark. Het opleggen van nadere eisen aan afwerking ten gunste van groene daken en gevels, zonder dat dit vooraf is betrokken bij de financiële uitvoerbaarheid van het bestemmingsplan, wordt in dit kader als niet redelijk en in overeenstemming met een goede ruimtelijke ordening beoordeeld en onevenredig in verhouding tot het daarmee te dienen doel. Nogmaals wordt gewezen op het feit dat een groenere invulling van het huidige

park door Madurodam, zoals groene daken, gevels en groene stroken, reeds mogelijk is op grond van de regels van de beheersverordening, als ook op grond van het voorliggende bestemmingsplan.

Voor zover reclamant meent dat er louter vanwege de bewoondingen van het door Madurodam opgestelde Ontwikkelperspectief geen sprake van planschade zal zijn, kan dit niet worden aangemerkt als een onderbouwd juridisch oordeel. De vraag of er als gevolg van bepaalde planologische maatregelen schade wordt ondervonden is evenwel in deze procedure niet aan de orde.

Voor zover reclamant verwijst naar de watertoets en waterbergingsmogelijkheden, wordt opgemerkt dat de regels op dit punt in nauw overleg met het Hoogheemraadschap zijn opgesteld. Dit heeft geleid tot het vastleggen van de voorwaarde ten aanzien van de uitbreidingsgronden dat voorafgaand aan het verlenen van een omgevingsvergunning voor het bouwen van gebouwen advies dient te worden ingewonnen bij het Hoogheemraadschap van Delfland inzake de waterbergingscapaciteit. Het Hoogheemraadschap heeft ingestemd met de in het bestemmingplan voor waterberging vervatte mogelijkheden.

Conclusie:

Uit voorgaande overwegingen volgt dat het college de raad voorstelt de zienswijze gedeeltelijk gegrond te verklaren overeenkomstig hierboven overwogen onder i (i. Planbegrenzing en bestemming: het voorplein) en voor het overige ongegrond.

v. Zienswijze reclamant nr. 2 (Wijkvereniging Van Stolkpark)

Reclamant heeft evenals reclamant 1 (de AVN) verzocht het buiten het onderhavige plangebied gelegen gedeelte van het George Maduroplein, langs de Doctor Aletta Jacobsweg, in de planherziening mee te nemen en derhalve de planbegrenzing aan te passen. Korthedshalve wordt verwezen naar onze beantwoording onder punt i, ten aanzien van de begrenzing van het voorplein.

Conclusie:

Uit voorgaande overwegingen volgt dat het college de raad voorstelt de zienswijze gegrond te verklaren overeenkomstig hierboven overwogen onder i (i. Planbegrenzing en bestemming: het voorplein).

w. Zienswijze reclamant nr. 3

Korthedshalve wordt verwezen naar onze voorafgaande motivering ten aanzien van diverse onderwerpen, waarbij ook onderwerpen uit de zienswijzen van reclamant uitgebreid aan bod zijn gekomen.

Voor het overige merken wij het volgende op ten aanzien van deze zienswijze.

Wet openbaarheid van bestuur

Voor zover reclamant verwijst naar een door hem ingediend verzoek met betrekking tot de uitbreiding in het kader van de Wet openbaarheid van bestuur (Wob), wordt aangegeven dat de beslissing op dit Wob-verzoek is verzonden op 19 december 2018. Daarmee is aan zijn verzoek om stukken volledig tegemoetgekomen.

De procedure in het kader van de Wob kent zijn eigen rechtsgang en kan in de onderhavige bestemmingsplanprocedure niet aan de orde komen. Daarmee behoeft ook dit punt geen verdere bespreking.

Uitzicht

Voor zover reclamant zich in zijn belangen voelt geschaad, omdat hij eind 2015 zijn appartement heeft gekocht vanwege het uitzicht, wordt het volgende overwogen. Madurodam heeft in 2015 de gemeente in kennis gesteld van haar uitbreidingswens. In de commissiebrief van 8 september 2015 (RIS 285875) heeft het college haar begrip hiervoor uitgesproken. Het daarop volgende proces heeft geleid tot het voorliggende bestemmingsplan.

Reclamant is woonachtig in het appartementengebouw *Résidence Wittebrug*, dat dateert uit 1979. Het appartementengebouw (bouwhoogte tussen de 12 en 27 meter vanaf maaiveld) biedt vanaf de bouw uitzicht op *Madurodam*, daarvan gescheiden door gronden met de bestemming *Tuin*, het water van de *Haringkade* en gronden met de bestemming *Groen*. De afstand vanaf de gevel van het appartement tot de grens van de bestemming “*Cultuur en Ontspanning*” verandert niet en blijft circa 48 meter. Het appartement is gelegen recht tegenover het bestaande park, waar zich momenteel de entree van de personeelsingang bevindt. Het appartement is derhalve niet direct gelegen tegenover een bos. De bouwhoogte blijft aan die zijde ongewijzigd, zij het nu aangegeven in een peil ten opzichte van NAP. (10 m NAP+). De afstand tot de meest nabijgelegen uitbreidingsgronden, waar eveneens een bouwhoogte is opgenomen van 10m NAP+, bedraagt circa 100 meter. Wat ook zij van de verwachting van reclamant dat de uitbreiding van invloed zal zijn op zijn uitzicht, opgemerkt wordt dat er volgens vaste jurisprudentie geen recht bestaat op een blijvend vrij uitzicht. Hoewel de privacy, dan wel het uitzicht, van reclamant door de ontwikkelingen mogelijkerwijs zal verminderen, zijn wij van oordeel, gelet op de afstand(en) tussen het appartement van reclamant en de in het plan mogelijk gemaakte bebouwing, zijn belangen niet onaanvaardbaar worden aangetast. Ook is er geen grond voor een oordeel dat bij de afweging van alle belangen aan de belangen van reclamant een groter gewicht moet worden toegekend dan aan de belangen die met de realisering van het bestemmingsplan aan de orde zijn.

Conclusie:

Uit voorgaande overwegingen vloeit voort dat het college de raad voorstelt de zienswijze ongegrond te verklaren.

x. Zienswijze reclamant nr. 4 (VuE Residence Wittebrug)

Kortheidshalve wordt verwezen naar onze voorafgaande motivering ten aanzien van diverse onderwerpen, waarbij ook onderwerpen uit de zienswijzen van reclamant uitgebreid aan bod zijn gekomen. Voor zover de zienswijze zich richt op het onderwerp geluidsoverlast in het algemeen en de omroepinstallatie, wordt verwezen naar het Geluidsonderzoek (bijlage 5 bij de toelichting, Peutz). Hierin is geconcludeerd dat vanwege de uitbreiding van *Madurodam* sprake is van toename van de geluidsbelasting, maar dat wordt voldaan aan de grenswaarden voor inrichtingen als opgenomen in de vigerende vergunning en het Activiteitenbesluit. Voor de ruimtelijke beoordeling wordt, met name door de bijdrage van het menselijk stemgeluid, niet voldaan aan de voorkeursgrenswaarden uit de VNG-brochure, echter de afwijkingmogelijkheid van 55 dB(A) wordt niet overschreden. Het onderzoek concludeert dat het verdedigbaar is dat de beoogde planologische ontwikkeling van *Madurodam* akoestisch gezien geen merkbare verslechtering van het woon- en leefklimaat in de omgeving zal veroorzaken. De zienswijzen geven ons geen aanleiding voor een oordeel dat niettegenstaande het geluidsonderzoek de voorziene uitbreiding van *Madurodam* zal leiden tot een tot onaanvaardbare overlast in de vorm van geluidhinder, dan wel een onaanvaardbare aantasting van het woon- en leefklimaat als gevolg van geluidhinder.

Conclusie:

Uit voorgaande overwegingen vloeit voort dat het college de raad voorstelt de zienswijze ongegrond te verklaren.

y. Zienswijze reclamanten nr.5

Kortheidshalve wordt verwezen naar onze voorafgaande motivering ten aanzien van diverse onderwerpen, waarbij ook onderwerpen uit de zienswijzen van reclamanten uitgebreid aan bod zijn gekomen. Voor het overige merken wij het volgende op ten aanzien van deze zienswijze.

Reclamanten stellen terecht dat de regels van de beheersverordening de voor 'Cultuur en Ontspanning' aangewezen gronden (onder meer) bestemmen voor congrescentrum. In de beheersverordening is dit opgenomen overeenkomstig de feitelijke situatie, waarbij sprake is van bedrijfsmatige geëxploiteerde zaalaccommodatie. Dit betreft onder andere de zalen waar de bijeenkomsten van de Klankbordgroep hebben plaatsgevonden. Dergelijk zaalaccommodatie is gebruikelijk en passend bij een attractiepark en als zodanig is de functie –conserverend- overgenomen in het voorliggende bestemmingsplan. In hetgeen reclamanten aanvoeren zien wij geen aanleiding om deze bestaande en in gebruik zijnde hoofdfunctie weg te bestemmen. Waar reclamant stelt dat dit gevolgd wordt (citaat) “door een hele serie van andere mogelijkheden zoals bijvoorbeeld congrescentrum, escortbedrijf, prostitutie”, constateren wij dat noch de beheersverordening noch het voorliggende bestemmingsplan escortbedrijven en prostitutie toestaan binnen de bestemming “Cultuur en Ontspanning”. De bestemming staat daarnaast als functie “aan de hoofdfunctie gerelateerde horeca” toe. Dit is nader omschreven in de begripsbepaling artikel 1.50. Deze functie voor een locatie en bestemming als Madurodam is in overeenstemming met het Haagse horecabeleid.

Conclusie:

Uit voorgaande overwegingen vloeit voort dat het college de raad voorstelt de zienswijze ongegrond te verklaren.

z. Zienswijze reclamant nr. 6

Kortheidshalve wordt verwezen naar onze voorafgaande motivering ten aanzien van diverse onderwerpen, waarbij ook onderwerpen uit de zienswijzen van reclamant uitgebreid aan bod zijn gekomen. Daarnaast verwijzen wij naar de beantwoording van de voorgaande zienswijzen onder 5 (reclamanten 5 en 6 delen hetzelfde adres en huisnummer).

Conclusie:

Uit voorgaande overwegingen vloeit voort dat het college de raad voorstelt de zienswijze ongegrond te verklaren.

aa. Zienswijze reclamant nr. 7 (Bomenstichting Den Haag)

Kortheidshalve wordt verwezen naar onze voorafgaande motivering ten aanzien van diverse onderwerpen, waarbij ook onderwerpen uit de zienswijzen van reclamant uitgebreid aan bod zijn gekomen. Daarnaast overwegen wij het volgende.

Voor zover reclamant onder 4 stelt dat de uitbreiding ten koste gaat van oude duinbosbodem merken wij het volgende op. In de plantoelichting (hoofdstuk 4.7, bodem, alsmede bijlage 9, historisch bodemonderzoek) is uitgebreid aandacht besteed aan de kwaliteit van de bodem voor het gehele plangebied. Van een onverstoorde situatie, zoals reclamant suggereert, is geen sprake. Nog los van de aanleg van de tankgracht en volledige kaalslag in de Tweede Wereldoorlog in deze omgeving heeft in het verleden onder meer een stoomwas- en bleekinrichting gebruik gemaakt van de uitbreidingsgronden. Bovendien zijn de gronden volgens de van de Omgevingsdienst Haaglanden verkregen informatie in het verleden opgehoogd met puin en koolashoudende grond. Voor wat betreft het compensatiegebied merken wij qua grondwater aanvullend op, dat aangezien er reeds bomen op talud groeien, er niet zonder onderbouwing valt te stellen dat de bodemomstandigheden niettemin ongeschikt zouden zijn voor een duurzame invulling.

Nu naar ons oordeel van onverstoorde oude bosbodems geen sprake is, zal een eventuele verstoring van de bodem bij de uitbreidingsplannen van Madurodam beperkt en tijdelijk van aard zijn. Reclamant heeft geen

concrete gegevens ingebracht tegen deze onderzoeken, zodat bodemaspecten naar ons oordeel niet aan de vaststelling van het bestemmingsplan in de weg staan.

Voor zover reclamant de geschiktheid en gelijkwaardigheid bestrijdt van het talud, wordt verwezen naar het Boscompensatieplan (bijlage 11 van de toelichting van Antea Group), waaruit blijkt dat de aanleg is wel mogelijk is. Reclamant gaat uit van eigen aannames (bijvoorbeeld is dat het talud niet grenst aan een gracht/kanaal met oevers, alsmede dat een compensatiegebied beschikbaar zou moeten zijn voor recreanten) en verwijst naar een Belgische ecopedia-website.

De essentie naar ons oordeel is echter dat op het compensatiegebied een kwalitatief goed bos kan worden ontwikkeld. In het voornoemde boscompensatieplan is rekening gehouden met de bestaande open ruimtes en tevens in boomsoorten aan de hand van licht- en schaduwsoorten. De strook langs het talud bevat voldoende ruimte om de strook die zich nu kenmerkt als bomen in een weide om te vormen naar een bosstrook. Hiervoor is voldoende ruimte om op de open plekken bomen aan te planten. Verder zijn er nu geen heesters aanwezig, hiermee kan meer structuur aan de strook worden gegeven waardoor de huidige strook van karakter kan veranderen. Van ruime open plekken is in het te kappen bos evenmin sprake. Dunnen in een bosstrook is een normaal verschijnsel, dit geldt eveneens voor de strook bos achter Madurodam, wat geen volgroeid bos is. Het gaat om het oppervlak bos dat wordt gerealiseerd op het talud, niet het aantal stammen naar verloop van tijd. Het talud is openbaar groen evenals de huidige groenstrook achter Madurodam, maar is niet voorzien van recreatieve paden door het talud. De wandelpaden en het olifantenpad, in de Scheveningse Bosjes achter Madurodam verdwijnen evenmin, waardoor de recreatieve waarde niet vermindert.

Voor zover reclamant conclusies verbindt aan de Kwekerijweg, wordt opgemerkt dat deze locatie zich niet binnen het plangebied bevindt. Wel is het gebied naast de Kwekerijweg (ongeveer 0,65 hectare) toegevoegd aan de Stedelijke Groene Hoofdstructuur in het raadsbesluit van 6 juli 2017, waarbij de raad tevens heeft ingestemd met het PUK (RIS 297156) en het omvormen tot een bos van het gebied tussen de keerlus naast het George Maduroplein en het Hubertusviaduct en de Koninginnegracht. Daarbij is tevens overwogen dat met deze aanpassingen de Hoofdstructuur per saldo ook in kwaliteit groeit.

Voor zover reclamant wijst op verharding en verstening in het uitbreidingsgebied, wordt opgemerkt dat het Hoogheemraadschap van Delfland nauw betrokken is geweest bij het opstellen van dit bestemmingsplan. Dit heeft geleid tot het opnemen van de volgende regel in artikel 3.2.1. onder g: voorafgaand aan het verlenen van een omgevingsvergunning voor het bouwen van gebouwen ter plaatse van de functieaanduiding "specifieke vorm van groen - groen 1" dient advies te worden ingewonnen bij het Hoogheemraadschap van Delfland inzake de waterbergingscapaciteit. Het Hoogheemraadschap heeft ingestemd met het plan en de daarin beschreven vasthoud- en waterbergingsmaatregelen en daarnaast in december 2019 te kennen gegeven dat het waterbelang goed is geregeld in het ontwerpbestemmingsplan. Reclamant heeft niet aannemelijk gemaakt dat ondanks dit oordeel van het Hoogheemraadschap, en met inachtnaam van de vergroeningsmaatregelen in dit ontwerpbestemmingsplan, er niettemin sprake is van een overlast veroorzakende situatie welke in strijd met een goede ruimtelijke ordening moet worden geacht.

Voor zover reclamant onder 6 stelt dat er geen bestemmingen Waarde-Archeologie en Waarde-Cultuurhistorie (meer) aanwezig zouden zijn, berust dit op een onjuiste lezing van de digitale verbeelding en de regels. Deze bestemmingen zijn wel degelijk voor het gehele plangebied van toepassing.

Conclusie:

Uit voorgaande overwegingen vloeit voort dat het college de raad voorstelt de zienswijze ongegrond te verklaren.

bb. Zienswijze reclamant nr. 8

Korthedshalve wordt verwezen naar onze voorafgaande motivering ten aanzien van diverse onderwerpen, waarbij ook onderwerpen uit de zienswijzen van reclamant uitgebreid aan bod zijn gekomen. Daarnaast overwegen wij het volgende.

Ontvankelijkheid

De tijdig ingediende zienswijze is ondertekend door reclamant en 9 anderen, waaronder ook reclamant genoemd onder 3 (ra-nr. 2018.155). Reclamanten zijn allen bewoners van de Wagenaarweg, dan wel Nieuwe Parklaan, en gebruiken een verzamel(groeps)naam “Stop boskap Madurodam”.

Voor zover reclamant verwijst naar andere personen dan ondertekenaars (citaat “gesteund door duizenden Hagenaars”), wordt opgemerkt dat de zienswijze uitsluitend door bewoners van 10 adressen is ondertekend. De enkele omstandigheid dat er sprake is van een petitie op internet, breidt de groep van indieners van een zienswijze niet uit, zonder dat voorafgaand aan formele eisen omtrent ontvankelijkheid is voldaan. De zienswijze wordt om die reden geacht te zijn ingediend door reclamant en 9 anderen.

Conclusie:

Uit voorgaande overwegingen vloeit voort dat het college de raad voorstelt de zienswijze ongegrond te verklaren.

Ingekomen zienswijzen (integraal opgenomen)

1. Ra 2018. 154 Algemene Vereniging voor Natuurbescherming voor 's-Gravenhage e.o.

De volgende zienswijze is geciteerd:

“De AVN heeft als doel natuur en landschap in de stad te beschermen. Daarom is zij dan ook verheugd dat op een aantal punten gehoor is gegeven aan de AVN-reactie op het concept-ontwerp bestemmingsplan Madurodam. Zo is in dit voorliggend ontwerp het bos in de 3m strook tussen de ecowal en het olifantenpad duidelijk groen aangegeven op de plankaart. Dat geldt ook voor het groen op de nieuwe daken aan de kant van het bos, waar in de regels nu wordt aangegeven dat er inheemse soorten planten en struiken op komen, zodat het zal fungeren als mantel- en zoomvegetatie. Goed voor de natuur, bijen, vlinders, vleermuizen en vogels.

Op een aantal punten kan het ontwerp echter nog verder worden verbeterd. Het belangrijkste is dat het voorplein groen wordt, zoals beloofd door Madurodam en vastgelegd door de Raad in het PUK. Daartoe stellen we voor dat deze bestemming ook wordt vastgelegd in dit plan. Het gaat daarbij om het deel van het voorplein dat niet door Madurodam wordt gebruikt voor de uitbreiding. Dit wordt hieronder meer in detail toegelicht.

Ontwikkelingsperspectief Madurodam en PUK

Geheel in de geest van de Omgevingswet die vanaf 2021 zal gaan gelden, en zoals gevraagd werd door het College, heeft Madurodam een participatietraject opgezet met omwonenden en belanghebbenden, waaronder de AVN. Tijdens dat traject hebben de organisaties ingezet op het behoud van het aaneengesloten bos, en uitbreiding van Madurodam door verdichting op eigen terrein en gebruik van het voorplein.

Inderdaad gaat Madurodam voor de uitbreiding gebruik maken van 1e voormalige parkeerplaats voor personeel op eigen terrein, en van een deel van het voorplein voor de entree. Maar de uitbreiding gaat wel ten koste van 6000 m2 bos/ecologische verbindingzone/groen.

Daarom heeft Madurodam beloofd de aantasting van de oppervlakte aan groen en het aanzicht te verminderen door:

- 1) het voorplein te vergroenen met gazon en groepen grote bomen, en touringcars daarvan te verwijderen (0,25 ha groen).
- 2) alle nieuwe paviljoens groene daken te geven (samen 0,6ha). Ook het dak en de wand van het nieuwe gebouw aan de kant van het fietspad zijde Ha ringkade worden begroeid. En er komt een groene rand langs het pad, met duinstruweel, tussen de bestaande bomenrij en het begroeide gebouw.
- 3) Op het terrein van Madurodam zelf wordt groen toegevoegd.
- 4) De hoogte van de paviljoens is nergens hoger dan 10m NAP, dus minder dan het huidige Panorama café van 13,46m NAP.

Dit staat allemaal in het Ontwikkelingsperspectief dat Madurodam aan omwonenden en belanghebbenden heeft gepresenteerd: <https://docplayer.nl/62382121-ontwikkelingsperspectief-madurodam.html>

Deze toezeggingen van Madurodam zijn opgenomen in het PUK, zie bijv. de plankaart en uitgangspunten, die de ruimtelijke vertaling zijn van de principes waarbinnen de gemeente de uitbreiding van Madurodam mogelijk acht (p44-45). Daar en op andere plaatsen in het PUK staat dat het voorplein vergroend dient te worden. Madurodam verwacht dat voor de uitbreiding 123 bomen worden gekapt. Gekapte bomen dienen volgens het APV op basis van de aantallen te worden gecompenseerd (p31).

Het is essentieel dat de toezeggingen die Madurodam heeft gedaan aan het eind van het participatietraject en aan de gemeente worden vastgelegd in dit bestemmingplan. Dat is nog niet helemaal het geval. Daarom stellen wij onderstaande verbeteringen voor.

Plankaart en regels

1) Groen op het voorplein

Het voorplein heeft de bestemming Verkeer-Verblijfstraat (V-VB) in het vigerende Bestemmingsplan Van Stolkpark en Scheveningse Bosjes. Een deel daarvan wordt nu getrokken bij Madurodam, en krijgt de bestemming 'cultuur en ontspanning' met de functie aanduiding Vb 'Verblijfsgebied.' Zoals hierboven geschetst, heeft de AVN geen bezwaar tegen het gebruik van het voorplein voor de uitbreiding van Madurodam, integendeel.

Waar we wel bezwaar tegen hadden en hebben is dat het deel, dat niet gebruikt wordt voor de uitbreiding, de bestaande bestemming Verkeer-Verblijfstraat (V-VB) houdt in het Bestemmingsplan Van Stolkpark en Scheveningse Bosjes. Het is bestemd voor wegen, parkeerplaatsen, enz., waar daarbij behorend groen mogelijk is. Maar dat is geen enkele garantie dat er groen komt, en dat het parkeren door bussen wordt geweerd, zoals wordt aangegeven in het Ontwikkelingsperspectief van Madurodam en het PUK.

Sterker nog, tot op \/oor kort was er meer groen op het voorplein van Madurodam dan nu, in de vakken getekend op de plankaart (zie kopie daarvan hiernaast).

Daardoor was het ook niet mogelijk om overal te parkeren. Voor deze opzet was gekozen na de vorige uitbreiding van Madurodam 22 jaar geleden. De bedoeling was het voorplein op te fleuren met bloemen. De bloemen waren de laatste jaren helaas vervangen door helm.

Recent, in april 2016 is dit groen verwijderd door Madurodam (zie foto hiernaast), en is het plein nagenoeg geheel betegeld, behoudens een relatief kleine driehoek gazon. Dat is in strijd met het gemeentebestuur tegen hittestress, zoals uiteengezet in de Agenda Groen, waar betegeling juist moet worden voorkomen.

Daarom acht de AVN het cruciaal dat het resterende deel van het voorplein ook onderdeel wordt van dit bestemmingsplan Madurodam en dat de bestemming groen daarvoor wordt opgenomen, om ervoor te zorgen dat dit daadwerkelijk groen wordt. Dat kan door het gebied de bestemming 'Gemengd' te geven, zoals elders in de stad is toegepast, met bestemmingen a. groenvoorzieningen, b. plein; géen gebouwen toe te staan en als nadere eis te stellen dat maximaal 30% mag worden verhard.

Een andere mogelijkheid is het voorterrein de bestemming 'Tuin 1' te geven zoals die is beschreven in de beheersverordening Van Stolkpark - Scheveningse Bosjes. Binnen de bestemming 'Tuin 11 mag maximaal 30% per perceel worden verhard, en zijn geen gebouwen toegestaan.

Dit gebied kan dan eveneens worden gebruikt om bomen te planten ter compensatie van door Madurodam gekapte bomen. Bomen vangen water en het broeikasgas CO₂ op, wat zal helpen bij het bestrijden van klimaatverandering en de gevolgen daarvan (hittestress en wateroverlast). Geheel in overeenstemming met de APV en het gemeentelijke klimaatbeleid.

2) Groene daken en gevels

Volgens 3.2.1.e en f krijgen de nieuwe gebouwen daken met een groenfunctie, en gevels met groenfunctie als zij gelegen zijn tegen het bos of het aangrenzende plangebied. Dat geldt echter alleen als zij gelegen zijn in het gebied met de functieaanduiding sg-gr1. Het gebied sg-gr1 ligt tegen het bos aan.

Volgens het ontwikkelingsperspectief van Madurodam en volgens het PUK (p37) krijgen nieuwe gebouwen langs alle randen groene gevels en groene daken. "Geen kunstgras zoals nu aanwezig op bebouwing bij entree". Dat geldt met name voor het geplande gebouw langs de Haringkade. De gemeente hoeft dus niet voor planschade te vrezen als zij dit in het plan vast legt, immers Madurodam heeft dit zelf naar voren gebracht als onderdeel van een vermindering van de door de uitbreiding aangetaste oppervlakte groen.

Bovendien wordt er bij de Watertoets (Toelichting, bijlage 2) vanuit gegaan dat 4660m², meer dan de helft, aan natuur-/tuindaken wordt gerealiseerd op het huidige terrein van Madurodam. Daardoor kan er voldoende water worden geborgen.

Daarom stelt de AVN voor om op de plankaart een gebied met functieaanduiding sg-gr2 aan te geven voor de randen, in ieder geval langs de Haringkade, tot waar de bestaande gebouwen daar langs de rand beginnen.

En dan "en sg-gr2" toe te voegen in art 3.2.1. een f. na "sg-gr1", zodat in dat gebied groene daken en gevels komen, als er gebouwd wordt. Wat dus door Madurodam zelf en in de PUK wordt aangegeven.

Dit is essentieel voor de waterberging, waarbij ervan uit gegaan wordt dat deze daken mee zullen doen. En zelfs daken op bestaande bebouwing (bijlage 2 Watertoets). Zie ook de reactie van het H9ogheemraadschap. Voor de daken in het gebied 'sg-gr21 moet eveneens gelden artikel 3.2.1.g, dat advies moet worden "ingewonnen bij het Hoogheemraadschap van Delfland inzake de waterbergingscapaciteit".

3) Groen in Madurodam zelf, in de bestemming cultuur en ontspanning

In art. 3.1, de bestemmingsomschrijving van 'cultuur en ontspanning' wordt groen opgenomen ter plaatse van de functieaanduidingen sg-gr1 én vb. Het ontbreekt echter voor de rest van het terrein. De AVN verzoekt daarom om, bijv. na 'g. detailhandel'; in te voegen 'h. groen'. Zo wordt Madurodam de mogelijkheid geboden om te vergroenen op eigen terrein.

4) De hoogte van de gebouwen is belangrijk voor het iconische Rijksbeschermd stadsgezicht vanaf de bovenkant van de speelweide en wegen/voetpaden/fietspaden richting waterpartij en bos. Het gaat dus niet om het door de gemeente afgebeelde uitzicht van autorijders vanaf het Hubertusviaduct.

Daarbij komt nog, dat de afschermende bosstrook minder breed wordt door de uitbreiding van Madurodam. Wij vertrouwen erop, dat doordat de bouwhoogte beperkt is, niet hoger dan 10m NAP, het Rijksbeschermd Stadsgezicht inderdaad niet wordt aangetast, zoals de gemeente veronderstelt (zie Toelichting p54, 58-59).

5) Bestemming Groen-bos

Het is volgens ons de vraag of de bestemming groen-bos mogelijk is volgens De Standaard Vergelijkbare Bestemmingsplannen. Hoofdbestemmingen zijn Groen, Bos of Natuur. Volgens de functielijst bestaat bijvoorbeeld groen-plantsoen of groen-park, maar geen groen-bos. Daarnaast worden genoemd: bos-bos of natuur-ecologische verbindingszone. De huidige bestemming voor het bos is 'Groen-park'. Als men daarvoor wil

compenseren kan men of de bestemming 'Groen-park' (zoals de rest van de Scheveningse Bosjes) of de bestemming 'Bos' (zoals de Nieuwe Scheveningse Bosjes} gebruiken, maar groen-bos staat niet op de functielijst.

Toelichting

2.2. Ontstaansgeschiedenis

In de ontstaansgeschiedenis ontbreken de effecten van de vorige uitbreiding van Madurodam op het gebied, 22 jaar geleden. Het door de gemeente ingehuurde Bureau In Arcadië gaat daar niet op in. Het bureau schrijft (p40, 91) dat het Shell benzinestation in 1962 stond bij het Promenade hotel, in plaats van aan de Haringkade bij Madurodam (zie Haagse Beeldbank 6.08291). De verplaatsing van het Shellstation van het voorplein en de afsluiting van de Haringkade waren beide maatregelen die voortvloeiden uit die vorige uitbreiding.

Daarom stellen wij voor, op basis van de tekst in het bestemmingsplan Scheveningse Bosjes, het volgende toe te voegen aan de ontstaansgeschiedenis, na " ... Bosjes definitief in tweeën":

"Begin jaren '90 was Madurodam voornemens uit te breiden ten koste van 27.000m² bos. Vanuit de bevolking kwam hiertegen een groot aantal bezwaren. In overleg met wijkverenigingen en groen-belangen verenigingen is een nieuw voorstel gemaakt. Daar waren zowel Madurodam als de bezwaarmakers tevreden over. Daarbij werd veel minder bos gekapt dan aanvankelijk gepland (ongeveer 4200m²). Daartoe werd het benzinestation verplaatst dat op het voorplein stond, en werd de Haringkade bij Madurodam afgesloten voor autoverkeer en tot een fietspad versmald.

In oktober 1992 werd door de gemeente hierover een samenwerkingsovereenkomst met Madurodam afgesloten (Raadsbesluit 317). De oppervlakte bos werd in 1993 vastgelegd in het bestemmingsplan voor de Scheveningse Bosjes. In 1996 werd het gebied aangewezen als Rijksbeschermd Stadsgezicht.

Najaar 2015 werden plannen voor een "Internationaal Park" in het gebied gepresenteerd. Daarop kwamen 3500 reacties binnen. Om die reden heeft het College een denktank gevraagd een visie op te stellen voor Westbroekpark en Scheveningse Bosjes incl. Waterpartij. Deze visie is op 23 november 2017 door de Gemeenteraad vastgesteld. Het gebied omvat delen van dit bestemmingsplan die op de verbeelding als 'groen-bos' zijn aangeduid. In de visie worden principes uiteengezet, onder andere: het houden of uitbreiden van het oppervlak van duinbos en park en het koesteren van de landschappelijke diversiteit;- het verbeteren van verbindingen voor natuur en voor mensen als gasten in die natuur.

In de visie wordt voorgesteld het naast dit plan gelegen deel van Hubertusviaduct/Teldersweg te laten zakken zodat de weg onder het kruispunt met de Aletta Jacobsweg komt. Najaar 2018 wordt dit voorstel van de denktank onderzocht in de haalbaarheidstudie die wordt gedaan naar mogelijke verbindingen met de Teldersweg. "

3.4.1. Agenda groen voor de stad

De AVN stelt voor om onderaan p 24 na " ... uitgewerkt in zes thema's: klimaat, biodiversiteit, gezondheid, ontspanning imago en ontwikkeling", toe te voegen:

"Onder het thema klimaat staat: "Den Haag heeft een integrale strategie om hittestress en de gevolgen van hittestress te beperken. Groen in alle vormen en maten (tuin, park, boom, gevel, dak etc.) gaat het ontstaan van hittestress tegen." ... "Ontstening van de openbare ruimte en gebouwen wordt actief nagestreefd ... " (Agenda Groen voor de stad p34)

De kaart van de Stedelijke Groene Hoofdstructuur is in september 2018 geactualiseerd, zie brief van de wethouder (RIS 300506). Die kaart kan op p25 worden geplaatst.

Samenvattend vragen we u bovenstaande voorstellen van verbetering voor het ontwerp-bestemmingsplan Madurodam over te nemen in plankkaart, regels en/of toelichting, opdat de groene toezegging daadwerkelijk worden vastgelegd."

2. Ra 2018.153 Wijkvereniging Van Stolkpark

De volgende zienswijze is geciteerd:

“Wij hebben kennisgenomen van het ontwerp=bestemmingsplan Madurodam, dat nu ter inzage ligt. Ter zake van de inhoud van het ontwerp hebben wij geen opmerkingen. Wel verbaast het ons, dat het voorplein van Madurodam buiten het ontwerp is gelaten. Afspraak binnen de naar de wens van de gemeente ingestelde klankbordgroep was, dat het voorplein in het ontwerp zou worden betrokken. Alle partijen van de klankbordgroep waren van oordeel, dat het voorplein dient te worden vergroend. Het is nu een soort woestijn. Wij verwijzen u naar de verslagen van de klankbordgroep en naar het PUK (Project uitwerkingskader). Graag willen wij u dan ook vragen het voorplein alsnog in het ontwerp te betrekken. Dat zal een basis zijn voor de gemeente om haar verantwoordelijkheid voor de vergroening daadwerkelijk aan te pakken.”

3. Ra 2018. 155 Reclamant

De volgende zienswijze is geciteerd:

“Graag wil ik hierbij gebruik maken van de mogelijkheid mijn zienswijze te geven op het conceptbestemmingsplan.

Prealabele kwestie: wel of niet "juridische bindende afspraken?

Het eerste punt van mijn zienswijze betreft eigenlijk een prealabele kwestie: bent u nog vrij in uw besluitvorming over het conceptbestemmingsplan Madurodam, dus ook vatbaar voor argumenten in een ingediende zienswijze die inhouden dat het uitbreidingsgebied, in het conceptbestemmingsplan Madurodam grotendeels bestemd als het gebied met de functieaanduiding "sg-gr1", alsnog de bestemming GO-B (Groen-Bos) krijgt, of de bestemming Groen - Park (G-PA2) van de Beheersverordening Scheveningse Bosjes Van Stolkpark behoudt?

Het lijkt mij, ook voor het behoud van maatschappelijk draagvlak van ons democratisch politieke bestel, van belang dat u duidelijkheid krijgt en geeft over de vraag of er "juridisch bindende afspraken" met Madurodam zijn gemaakt. In het coalitieakkoord staat: "Het vorige college heeft juridisch bindende afspraken gemaakt over de uitbreiding van Madurodam". Mede omdat het coalitieakkoord direct daarop vervolgt met een uitspraak over de (bos)compensatie kan het niet anders begrepen worden dat de coalitiepartijen zich gebonden voelen de bestemmingsverandering van Groen - Park 2 (is 6000 m2 duinbos) naar Cultuur en Ontspanning (is Madurodam) te accepteren. Wat die "juridisch bindende afspraken" precies zijn en inhouden is volstrekt onduidelijk. Op 8 juni 2018 stuurde ik, mij beroepend op de Wet openbaarheid van bestuur (Wob), een verzoek aan het College van B&W om alle mogelijke daarop betrekking hebbende stukken te ontvangen. De uiteindelijke termijn van twee keer vier weken was op 7 augustus jl. verlopen. Mijn herhaaldelijk verstuurdde aanmaningen mij alsnog uitsluitel te geven liepen vast op een dodelijke bestuurlijke stilte en een opvallend gebrek aan belangstelling van de gemeenteraad, van wie toch verwacht mocht worden dat zij geïnteresseerd zijn in een eventueel misbruik van bevoegdheid. Dat zeker omdat dergelijke afspraken niet buiten de gemeenteraad om gemaakt zouden mogen worden.

Maar daar waar het gaat om eventuele afspraken over een verandering van een bestemming van een geldende beheersverordening heb ook ik, als een burger die belang heeft bij het juist handhaven van die beheersverordening een direct belang, dat met het maken van zo'n afspraak geschaad wordt. Voor veranderingen van bestemming zijn namelijk procedures die mij (en ieder ander) de mogelijkheid voor het indienen van een zienswijze en eventuele verdere beroepsmogelijkheden geven. Die procedure wordt nu dan weliswaar gevolgd, maar het lijkt erop dat deze een wassen neus is. Dat zou het geval zijn indien met een andere belanghebbende een afspraak gemaakt zou zijn, die een positieve uitspraak op mijn verzoek, die bestemmingsverandering niet goed te keuren, uitsluit.

Het kan natuurlijk ook zijn dat die "juridisch bindende afspraken" helemaal niet bestaan, en dat sommige

coalitiepartijen op het verkeerde been zijn gezet, of dat alle coalitiepartijen dat ten aanzien van de burgers doen. Het kan vervolgens, als derde variant, ook zijn, dat bijvoorbeeld het PlanUitwerkingsKader als een "juridische bindende afspraak" is uitgelegd. Dat zou ook een ernstig feit opleveren, omdat dat PlanUitwerkingsKader dan de burgers de wettelijke beroepsmogelijkheden heeft onthouden, zoals ik al aangaf. Het lijkt me in dat geval duidelijk dat er dan in Den Haag niet meer met PlanUitwerkingsKaders gewerkt zou kunnen worden. Het doelbewust beperken van invloed, betrokkenheid en rechten van uw burgers kan toch onmogelijk uw doel zijn. Zou het overigens het PlanUitwerkingsKader Madurodam zelf zijn dat, of dat nu terecht is of niet, de politieke partijen van het Coalitieakkoord tot de overtuiging bracht dat de uitbreiding van Madurodam ten koste van een deel van het duin bos onvermijdelijk is, dan betekent dat toch tenminste ook dat die binding niet alleen tegenover de belanghebbende Madurodam geldt, maar ook tegenover alle andere belanghebbenden. Zij zouden er dan ook op moeten kunnen vertrouwen dat de voorwaarden en waarborgen waaronder deze uitbreiding volgens dat PUK kan plaatsvinden, inclusief de bepalingen die betrekking hebben op het bestaande Madurodam-terrein, eveneens in het nieuwe bestemmingsplan worden opgenomen, als garantie tegen daarvan afwijkende plannen en realisaties.

Al met al voldoende reden om hierover eerst duidelijkheid te krijgen. En het lijkt erop dat het College van B&W door het negeren van alle wettelijke termijnen in het kader van de Wet openbaarheid van bestuur, alles in het werk stelt om te voorkomen dat deze duidelijkheid er is voordat de gemeenteraad over het bestemmingsplan heeft besloten. Vandaar mijn dringende verzoek om eerst zekerheid te krijgen over het, naar ik toch maar even veronderstel, ontbreken van "juridische bindende afspraken, zodat alle raadsleden in vrijheid kunnen beslissen, en ook alle inbreng vanuit de samenleving in hun overwegingen kunnen betrekken.

Vooraf

In de hoop dat u zich toch vrij voelt opnieuw of alsnog over de vraag of het voor het toekomstige functioneren van Madurodam nu echt absoluut noodzakelijk is om het duinbos aan te tasten, en indien dat onverhoopt toch wordt doorgezet, of dat dan met de voorwaarden van dit conceptbestemmingsplan op een verantwoorde wijze gebeurt, zal ik toch mijn zienswijze daarover geven. Daarbij zal ik allereerst mijn argumenten aandragen waarom die aantasting van het duinbos ongewenst is, en voor een goede ontwikkeling van Madurodam ook onnodig. Vervolgens zal ik toch maar, voor het geval u zich opnieuw of alsnog conformeert aan de deze uitbreiding, bepleiten het bestemmingsplan daadwerkelijk in overeenstemming met het PlanUitwerkingsKader Madurodam te brengen. Dat laatste omdat de belangrijkste elementen van dat PlanUitwerkingsKader niet of slechts heel beperkt in het bestemmingplan geregeld zijn. Simpel gezegd: het PlanUitwerkingsKader Madurodam betekent een ernstige en onnodige aantasting van de Scheveningse Bosjes, maar indien dit bestemmingsplan ongewijzigd zou worden vastgesteld, wordt die aantasting nog heel veel ernstiger.

Rechtszekerheid vanwege een nog maar net vastgestelde Beheersverordening Van Stolkpark Scheveningse Bosjes, ook voor mij als burger

Hoewel er steeds vaker politieke besluitvorming plaatsvindt waarin het belang van het behoud van het overgebleven groen en bos wordt benadrukt, worden vervolgens, net als voorheen en stukje bij beetje, delen van het overgebleven duurzame groen afgeknabbeld. Dat is slecht voor de gezondheid van en in de stad, slecht vanwege de compenserende werking op CO₂-uitstoot en de reductie van fijnstof, de recreatiemogelijkheden voor de inwoners en, juist voor Den Haag geldend, de aantrekkelijkheid en dus de economische ontwikkeling. Daarenboven word ik ook meer persoonlijk in mijn belangen geschaad, omdat deze aantasting van het duinbos recht tegenover mijn (ons) appartement plaatsvindt. Juist vanwege het bijzonder fraaie uitzicht op het duinbos kochten wij eind 2015 dat appartement. Ik noem dat jaartal, omdat ik alvorens tot aanschaf over te gaan, enigszins ervaren met ontwikkelingen in onze stad, nagegaan ben wat de status van het tegenover ons gelegen duinbos was. Toen kon ik zien dat dat uitzicht ook precies een belangrijk onderdeel was van het Rijksbeschermd Stadsgezicht Van Stolkpark / Schevenings Bosjes, terwijl ook het beschermen van het aangezicht als zodanig een belangrijk aspect van beschermde stadsgezichten is. Bovendien had dat stuk duinbos al vele jaren, sinds 1993 in het bestemmingsplan, de beschermde groenbestemming. Sterker, nog slechts heel kort daarvoor (in 2013) was een Beheersverordening Van Stolkpark - Scheveningse Bosjes vastgesteld - een beheersverordening is juist voor

gebieden waarin geen ruimtelijke ontwikkelingen worden voorzien -, waarin het duinbos opnieuw als Groen - Park (G-PA2) bestemd is. Expliciet stond in het betreffende raadsvoorstel en in de toelichting van de Beheersverordening dat die verwachting van zeker tien jaar "geen ontwikkelingen"¹ ook van toepassing was op dit gebied, dus inclusief Madurodam.

Als burger moet je daarop kunnen vertrouwen, ook bij de eigen investeringen!

Opzichthuiven van, naast de Beheersverordening en het Rijksbeschermd Stadsgezicht, ook de Stedelijk Groene Hoofdstructuur, de Stedelijke Ecologische Hoofdstructuur, de Verordening Uitvoering Wet Natuurbescherming Zuid-Holland, en gemeentelijke randvoorwaarden

Dat het betreffende duinbos als een belangrijk en beschermenswaardig groengebied wordt gezien blijkt ook uit de nog recenter, in 2016, plaatsgevonden hebbende besluitvorming over de Stedelijke Groene Hoofdstructuur. Het betreffende stuk duinbos maakt daarvan deel uit. En het gemeentebestuur verplichtte zich "om deze op eenduidige en herkenbare wijze duurzaam in stand te houden".² En al eerder werd dit gebied beschermd als onderdeel van de in 2009 vastgestelde Stedelijke Ecologische Hoofdstructuur van Den Haag. Vervolgens is er ook de Wet natuurbescherming (Wnb), die, indien er voor de uitbreiding van Madurodam bos wordt gekapt, een plicht oplegt elders een bos met dezelfde omvang te herplanten. De Provincie Zuid-Holland moet daarop toezien, en heeft daartoe o.a. een Verordening Uitvoering Wet Natuurbescherming Zuid-Holland vastgesteld. De hiervoor bij het bestemmingsplan voorgestelde locatie is zonder meer in strijd met die verordening, omdat volgens de verordening daarvoor alleen "onbeplante" terreinen in aanmerking komen.³ Daarvoor is geen ontheffing of vrijstelling mogelijk, zodat een blijkbaar voorgenomen goedkeuring volstrekt in strijd is met de verordening. Al deze besluiten ter bescherming van dit gebied als een waardevol groengebied werden al desalniettemin snel genegeerd toen het gemeentebestuur, blijkbaar al in 2015, in gesprek is gegaan met Madurodam over hun voornemen een groot deel van het duin bos bij het attractiepark te betrekken. De gemeente heeft nagelaten Madurodam erop te wijzen dat zulks uitgesloten was, mede gezien de nog bijzonder recente herbevestigde bestemming Groen - Park van het betreffende gebied in de Beheersverordening. Als begin van een proces van gefaseerde terugtocht heeft de gemeente een viertal randvoorwaarden gesteld, waaraan, anders dan nu wordt gesteld, niet is voldaan. Het groen mocht er "in kwaliteit niet op achteruit gaan", hetgeen wel gebeurt, het moest "openbaar toegankelijk blijven", maar wordt nu bij het afgeschoten Madurodam gebied getrokken. De "zorgvuldige uitwerking" van het parkeren ontbreekt, want bij een (nog te laag ingeschatte) forse toename van de bezoekersaantallen neemt het aantal parkeerplaatsen van Madurodam juist af. En Madurodam bleek een geheel eigen invulling te mogen geven aan het begrip "omwonenden en belanghebbenden", die betrokken zouden moeten worden bij de uitwerking. Aan den lijve heb ik ondervonden dat ik, en met mij andere buurtbewoners die bezwaren hadden tegen deze aantasting van het duinbos, door Madurodam systematisch, en vanaf het begin tot het eind, buiten ieder overleg werd gehouden. En dat zijn allemaal uitgerekend die omwonenden die recht tegenover het bedreigde stuk bos wonen, en dus de meest direct belanghebbenden zijn. Voor de Madurodam gevormde Klankbordgroep zijn wij nimmer uitgenodigd. Zelfs nadat de gemeenteraad in het PlanUitwerkingsKader Madurodam op 6 juli 2017 had aangegeven dat "naast de klankbord-/begeleidingsgroep" ook "met alle belanghebbenden en omwonenden" contact gezocht moest worden, heeft Madurodam dit volledig nagelaten.

Iets is niet per se aanvaardbaar als het maar minder dan meer is

De mensen en organisaties waarmee wel in overleg werd gegaan werden geconfronteerd met een buitensporige claim op maar liefst 4,5 ha van de Scheveningse Bosjes, nagenoeg alle Scheveningse Bosjes aan de westelijke kant van Madurodam. En dat terwijl eerder, in 1992, een moeizaam compromis tot stand was gekomen voor een, "als laatste uitbreiding" bedoelde, 0,42 ha aan die westelijke kant. In het daaropvolgende proces hebben sommigen zich helaas laten overtuigen door de simpele logica dat minder-dan-meer een logische uitkomst van ieder proces moet zijn, alsof zelfs de Waterpartij bij Madurodam zou kunnen worden getrokken, indien die vooraf een claim op de hele Scheveningse Bosjes zou hebben gelegd. In dit proces wordt nog eens bevestigd dat in feite elk groengebied, ondanks alle voornoemde raadsbesluiten, niet een voor de eigen waarden te handhaven bestemming groen of natuur heeft, maar als een reservegebied voor andere ruimteclaims dient. Andere

ruimteclaims, die helaas te vaak als economisch belangrijker worden gezien. En dat terwijl alle meer recente onderzoeken over de aantrekkelijkheid van Den Haag als vestigingsplaats voor bedrijven, en dus voor extra arbeidsplaatsen, het groene karakter van de stad als één van de belangrijkste factoren noemen!

Bij de beoogde, en door mij en velen bekritiseerde, uitbreiding dreigt weer een stuk groen verloren te gaan en zo'n 130 bomen gekapt. Met de ene hand de energietransmissie prioriteren, en tegelijkertijd met de andere een belangrijke bestaande compensatie van de Co2-emissie (zo'n 130 bomen) laten omkappen, maakt de politiek volstrekt ongeloofwaardig. En dat is niet goed te praten met een bosplan voor wat volstrekt ten onrechte compensatie wordt genoemd door bij planten van 130 woudreuzen met een omvang van 15cm in bestaand groengebied.

Buitensporige "berekening" van het werkgelegenheidseffect

Toch werd, allereerst door Madurodam zelfs en vervolgens zonder enig eigen onderzoek of onderbouwing, door het College van B&W de aantasting van het duinbos en het opzijschuiven van de vele besluiten om dat als zodanig te beschermen, verdedigt met de suggestie dat het hier om het belang van vele honderden arbeidsplaatsen zou gaan. In de PR-campagnes van Madurodam werd het gepresenteerd als de keuze "Bomen of banen", en had het daarbij over meer dan 400 banen. In het raadvorstel voor de uitbreiding van Madurodam en het PlanUitwerkingsKader gaat het zelfs om 647 banen.

Dit betreft een aanname die het College van B&W nogal snel (en zonder eigen onderzoek) overneemt uit een "rapport" van het accountantskantoor van Madurodam (BDO)⁵ van slechts acht, met grote letters bedrukte bladzijden. Daarin wordt een en ander wel heel erg naar Madurodam toegerekend. Zo wordt ervan uitgegaan dat van de 45% aan buitenlandse bezoekers maar liefst 80% verblijfstoerist is, die voor maar liefst 80% vanwege Madurodam naar Den Haag zijn gekomen. En omdat die buitenlandse verblijfstoerist in die berekeningen, met € 228 per dag, bijna 5 keer zoveel in Den Haag zou omzetten als een dagbezoeker, tikt dat bij de geprognostiseerde omzet voor de stad stevig aan. Maar als dat bedrag van € 228 per dag per persoon sowieso zou kloppen, dan zou bijvoorbeeld een Belgisch gezin met twee kinderen, dat een weekendje van drie dagen Den Haag doet, bij elkaar, los van de reiskosten, bijna € 3000 uitgeven? En de met al die bedenkelijke aannames berekende hoge omzet wordt vervolgens wel heel simpel omgezet in een aantal fte's, alsof er niet bijzonder veel andere kosten uit de omzet betaald moeten worden. Vervolgens wordt er nog eens vanuit gegaan dat de meeste banen blijkbaar in deeltijd vervuld zullen worden, zodat het aantal ruimhartig berekende fte's nog eens stevig tot de, door het College van B&W wel erg gemakkelijk als uitgangspunt genomen, 647 banen wordt opgehoogd. Wanneer we echter weer gewoon op aarde terugkeren, dan zien we, met erkenning van het feit dat elke baan belangrijk is, en er vanuit Madurodam zeker wel een multipliereffect naar de stad uitgaat, dat het bij Madurodam in werkelijkheid in 2014 om precies 96 fte gaat. En vervolgens zien we dat, terwijl de bezoekersaantallen ten opzichte van 2014 in 2017 met 11,5% zijn toegenomen⁶, het in 2017 nog steeds om slechts 96 fte aan arbeidsplaatsen ging. Dus bij een toename van 11,5% aan bezoekers is geen enkele toename aan werkgelegenheid gebleken. Het zal dus wel mogelijk zijn dat een toename van 35% aan bezoekers (of meer!) enig positief effect op de werkgelegenheid zal hebben, maar zeker ook in absolute aantallen, niet in de buurt van wat Madurodam en het College van B&W de goegemeente proberen wijs te maken.

Gewenste toename ook bereikbaar bij bouw overdekte attracties op bestaand Madurodam

Zeker indien Madurodam daadwerkelijk een toename van zo'n 35% aan bezoekers nastreeft, en niet zoals ik veronderstel en elders in deze zienswijze ook zal aangeven, dit percentage slechts noemt om aldus onder een MER-toetsing uit te komen, dan is dat zonder meer mogelijk zonder aantasting van het duinbos. De zo nadrukkelijk bepleite positieve effecten voor de Haagse economie en werkgelegenheid zijn absoluut te halen met een vernieuwing en vergroening binnen de grenzen van het huidige Madurodamgebied. Madurodam heeft op bestaand terrein, dat is nu ook daadwerkelijk gebleken, ruime mogelijkheden om de gewenste ontwikkelingen, zoals het realiseren van overdekte attracties tot stand te brengen. Zoals uit de gegevens van (de Watertoets⁷ bij) het conceptbestemmingsplan blijkt is Madurodam van plan van de geplande 8255 m² aan bebouwing voor de overdekte transacties maar liefst 4660 m², dus 56%, op het bestaande terrein te realiseren. De vraag of de uiteindelijk in te dienen plannen precies overeen zullen komen met wat op dit moment bekend is, doet in deze

niet ter zake. Al hoewel de Watertoets bij de uiteindelijke plannen zeker van groot belang zal blijken te zijn, blijkt daaruit in ieder geval dat dat bouwvolume op het bestaande terrein mogelijk is.

Op geen enkele wijze is aangetoond dat dat onvoldoende zou zijn. Zeker ook niet omdat ook Madurodam stelt dat de noodzaak van regelmatig nieuwe attracties in de toekomst kan worden gerealiseerd door vervanging van eerdere attracties. Bij de vele bij dit ontwerpbestemmingsplan behorende onderzoeken en rapporten ontbreekt iedere nadere onderbouwing waarom er per se 8255 m2 noodzakelijk zou zijn. En uit die onderzoeken en rapporten blijkt wel dat het nagestreefde en verwachte groeipercentage van 35% na een grote innovatie binnen de oppervlakte van het bestaande Madurodam-terrein heel wel mogelijk is, en ook in 2012 wel degelijk is gerealiseerd. En met de binnen het bestaande Madurodam-terrein te realiseren 4660 m2 kan ruimschoots tegemoetgekomen worden aan het nagestreefde beleid gericht om de bezoekers langer te laten verblijven, en met meer, meer eigentijds en gevarieerder, met beschutte attracties, ook op slecht weer dagen aantrekkelijk te zijn, en zo tot een betere spreiding van de bezoekersaantallen over het gehele jaar te komen.

Juist de bij dit ontwerpbestemmingsplan aangedragen informatie toont aan dat de absolute noodzaak niet is aangetoond om de recent vastgestelde Beheersverordening Van Stolkpark Scheveningse Bosjes al weer drastisch bij te stellen, het Rijksbeschermd Stadsgezicht aan te tasten, de recente besluiten en begrenzing van het in stand te houden en verder verbeteren van de Stedelijke Groene Hoofdstructuur, evenals die van de Stedelijke Ecologische Hoofdstructuur te herzien, en daarbij ook nog eens voor de verplichte boscompensatie in strijd te handelen met de Provinciale Verordening. Ook zonder al deze vergaande ingrepen, herzieningen en herinterpretaties zijn alle doelstellingen van Madurodam heel goed en verantwoord op het bestaande terrein te realiseren.

De eventuele optie voor de langere termijn vanwege gedeeltelijke ondertunneling Prof. Teldersweg. En mocht dan op de langere termijn, hetgeen ik overigens ernstig betwijfel, toch meer ruimte nodig zijn, dan zijn daarvoor later eventueel mogelijkheden die niet ten koste gaan van het duinbos. Dat kan in de eerste plaats door meer ondergronds te bouwen, maar in het uiterste geval ook aan de iets minder kwetsbare voorkant van Madurodam. Dat laatste zeker wanneer dan inmiddels de, door ook het stadsbestuur omarmde, voorstellen van de Denktank Scheveningse Bosjes zijn uitgevoerd, met een gedeeltelijke ondertunneling van de Prof. Teldersweg. Ook het eventueel opkopen van delen van de direct tegenover Madurodam gelegen tennisbanen van de Bataaf zou dan tot de mogelijkheden behoren. Zo'n grote omvang lijkt mij overigens bijzonder overdreven, terwijl een ontwikkeling van Madurodam in de richting van een attractiepark als Duinrell of de Efteling in deze woonomgeving absoluut moet worden voorkomen.

Volwaardige milieueffectrapportages is vereist, want het veronderstelde ontbreken van de noodzaak daartoe is gebaseerd op te lage verwachting van de bezoekersaantallen.

Aan de besluitvorming over het conceptbestemmingsplan dient mijns inziens een volwaardige Milieueffectrapportage (MER) vooraf te gaan. De, inmiddels door het College van B&W overgenomen, conclusie uit de aanmeldingsnotitie m.e.r.-beoordeling dat "als gevolg van de uitbreiding van Madurodam er geen sprake is van belangrijke nadelige milieugevolgen" is op z'n minst voorbarig te noemen. De aannames en berekeningen in deze aanmeldingsnotitie m.e.r.-beoordeling lijken op meerdere punten aangepast aan de wens een volwaardige m.e.r.-toetsing te vermijden. Bij themaparken, zoals Madurodam, is een milieueffectrapportage verplicht bij een uitbreiding met 250.000 of meer bezoekers per jaar. Door deze verwachte uitbreiding zwak zo niet onjuist beargumenteerd op maximaal 230.000 te prognosticeren, blijft men onder die drempel. Veel andere milieuaspecten uit de m.e.r.-beoordeling zijn gebaseerd op deze, mijns inziens onjuiste, aanname.

De bescheiden te noemen schatting van 230.000, dat wil zeggen 35% toename, is slechts gebaseerd op de ervaring uit 2012 toen een renovatie van het bestaande Madurodam dat percentage aan toename als resultaat opleverde. Dat een eerdere uitbreiding van Madurodam in 1996 tot een veel grotere toename, namelijk met 52%, heeft geleid, wordt wel genoemd, maar zonder nadere motivatie niet als uitgangspunt genomen. Dat is vreemd, want ook toen ging het, net zoals nu, om een uitbreiding van het gebied. Toen werd 4.200 m2 van het betreffende duinbos opgeslokt, nu zelfs zo'n 6.000 m2. Het ligt mijns inziens veel meer voor de hand uit te gaan van die toename van 52%, die ook toen het gevolg was van zowel vergroting van het gebied als de mogelijkheid van zowel

meer als nieuwe attracties. Bij die realistische verwachting van 52% zou het om 338.000 extra bezoekers gaan, dus ruimschoots boven de 250.000 waarbij een MER-toetsing verplicht is.

Parkeertekort en overlast op de (vele) piekdagen

De aanname dat de beoogde toename van bezoekers, welke aantallen men ook zou gebruiken, geen enkel effect heeft op de piekdagen is bestrijdenswaardig. Madurodam wordt aantrekkelijker gemaakt met ook attracties voor dagen met slechter weer, maar dat die nieuwe attracties geen enkele aantrekkingskracht zouden hebben op piekdagen is volstrekt ongeloofwaardig. De m.e.r.-beoordeling gaat daar desondanks vanuit. Ook als de toename op die piekdagen beperkter is dan de gemiddelde toename, heeft die grote gevolgen voor het tekort aan parkeerplaatsen en de toename van parkeer- en verkeershinder in de directe omgeving. Wanneer bijvoorbeeld wordt uitgegaan van een toename met ongeveer de helft van de gemiddelde toename betekent dat een ernstig tekort aan parkeerplaatsen, waardoor ook de beoogde overloop bij het World Forum te kort schiet. Indien de toename op de piekdagen dan bijvoorbeeld toch, bijna de helft van de realistische 52%, dus zo'n 25% zou zijn, dan zou het een totaal van 10.000 bezoekers opleveren. Met overname van de verdere uitgangspunten van de m.e.r.-beoordeling (een modelsplit van 32% met de auto, met gemiddeld 2,63 mensen per auto, en een turnover van 1.6) dan is het tekort maar liefst 345 parkeerplaatsen. Dan schieten ook de, op zichzelf al enigszins twijfelachtige, 250 plaatsen bij het World Forum ernstig tekort. Dit lijdt onmiskenbaar tot grote overlast in de directe omgeving. Dit betekent ook ongeveer 2400 extra verkeersbewegingen per piekdag. Ook indien het "slechts" om de helft van de gemiddelde toename zou gaan bij de te lage inschatting in de m.e.r.-beoordeling, dan gaat het nog steeds om een tekort van bijna 300 parkeerplaatsen, dus ook dan een tekortschietende overloop bij het World Forum. Of bij dit alles de genoemde modelsplit van 32% autogebruik klopt kan ik, gezien het ontbreken van iedere bronvermelding, niet beoordelen. Bij de eerdere uitbreiding van Madurodam in de negentiger jaren ging het om wel zo'n 50% autogebruik. Maar ook los daarvan zijn de veronderstellingen ten aanzien van het parkeren aanvechtbaar en is bijzonder aannemelijk dat de overlast in de omgeving, in de bestaande situatie al geconfronteerd met veel parkerende en parkeerplaatszoekende Madurodambezoekers, verder zal toenemen.

Overschrijding norm voor de maximale geluidsbelasting (50 dB(A)-etmaalwaarde

Uit de berekeningen van het bureau Peutz blijkt dat de norm voor de maximale geluidsbelasting (50 dB(A)-etmaalwaarde, volgens de desbetreffende VNG-brochure) bij onze woningen en de andere woningen in ons appartementencomplex wordt overschreden, en door de uitbreiding nog verder overschreden zal worden. Ik heb er bezwaar tegen te moeten accepteren dat deze overschrijding aanvaardbaar zou zijn, zoals Peutz veronderstelt, omdat ze nog wel (net) blijven binnen die waarvoor een gemotiveerde afwijking wordt toegestaan (55 dB(A)-etmaalwaarde). Van enige motivatie is mij overigens niets gebleken. Bovendien gaat ook Peutz uit van discutabele aannames. Zo is de hoeveelheid gelijktijdige aanwezige bezoekers niet gemeten, maar wordt uitgegaan van maximaal zo'n 1.200 mensen die gelijktijdig aanwezig zijn, zijnde de helft van het al hiervoor door mij bekritiseerde te laag berekende aantal bezoekers, gedeeld door de 365 dagen van het jaar. Is dat gemiddelde aantal aldus te arbitrair berekend en te laag geschat, de piekdagen worden volledig buiten beschouwing gelaten. Ik kan me moeilijk voorstellen dat een begrip als langtijdgemiddeld zou kunnen betekenen dat veelvuldig voorkomende geluidsbelasting overschrijdingen over een heel jaar worden weggemiddeld. Daarmee zou heel wat geluidsoverlast worden weggeredeneerd. Eigenlijk is zo elk reëel bestaand geluidsoverlast weg te berekenen, door ook gewoon het aandeel gelijktijdig aanwezigen nog eens flink te verlagen. Daadwerkelijke metingen zijn dan ook meer op z'n plaats. Ik kijk daarom toch ook naar de piekdagen, en uitgaande van de helft van wat er op piekdagen aan bezoekers komt praten we, ongeacht of die aantallen wel of niet door de nieuwe attracties toenemen, op een veelvoud van de 1.200 gelijktijdig aanwezige bezoekers van Peutz. En het menselijk geluid, zo blijkt ook uit Peutz, levert hier de grootste bijdrage aan de geluidsbelasting, en dus de meeste geluidshinder voor de omwonenden (al kan de omroepinstallatie er ook wat van).

Door nieuw geluidslek toename geluidsoverlast bij onze woning

Peutz heeft ook verder enkele feitelijk onjuiste aannames waardoor de geluidsoverlast door de uitbreiding bij onze woning groter zal zijn dan door hen veronderstelt. Zij zien de ontwikkeling van een door het

bestemmingsplan, afwijkend van het PlanUitwerkingsKader mogelijk gemaakte uitbreiding direct aan de Haringkade over het hoofd. Dat dat deel van de uitbreiding, gezien die, overigens verholde, afwijking van het PUK volstrekt onterecht is, zal ik nog afzonderlijk elders in deze zienswijze bespreken. Maar als die extra uitbreiding niet wordt teruggedraaid, zoals eerder in het PlanUitwerkingsKader niet voor niets wel gebeurde, dan betekent dat onder andere dat de afstand tussen de uitbreiding van Madurodam niet, zoals Peutz veronderstelt, op 62 meter van de meest nabij gelegen woningen (waaronder onze) plaatsvindt, maar op 36 meter daarvan. Of dat gevolgen heeft voor de berekeningen en de normering kan ik op dit moment niet voldoende overzien. Mogelijk kom ik daar in een latere fase van de procedure nog expliciet op terug. Wat ik nu wel kan overzien is dat Peutz ervan uit gaat dat de nieuwe attracties ondergebracht worden "in een serie aaneengesloten gebouwen langs de rand met het bos en de noordzijde". Peutz heeft op dit punt het Ontwikkelingsperspectief onvoldoende tot zich laten doordringen, want uit die plannen van Madurodam zelf blijkt dat die rand aan de Ha ringkade, nota bene recht tegenover onze woning, door een haaks op de Haringkade geprojecteerde nieuwe (dienst)toegangsweg wordt doorbroken. De vanwege de gesloten bebouwing veronderstelde vermindering van de geluidsbelasting voor de lagere woningen is dan niet meer aan de orde. In tegendeel, zelfs de bestaande geluidsbuffers zullen dan verdwijnen. De bestaande geluidsbuffers, zoals het dan, afwijkende van alle beloften, volledig af te graven deel van de noordelijke duinrug en het verdwijnen van de daarop staande bomen en struiken. De nieuwe dienstingang van Madurodam wordt dan een groot en onacceptabel geluidslek in de richting van onze woning. Wanneer we dan ook nog zien dat uit de eerdere schetsen van het Ontwikkelingsperspectief¹¹, toen de functies van sommige nieuwe bebouwing nog werd aangegeven, blijkt dat daar horeca komt, in een rechte lijn achter die nieuwe opening in de richting van onze woningen, dan is duidelijk hoeveel verslechtering van ons woongenot wij hebben te vrezen.

Bezwaar tegen bestemmingsverandering duinbos en tegen besluit van de ontbrekende MER
Ook vanwege voornoemde negatieve milieueffecten dient de uitbreiding van Madurodam ten koste van het duinbos te worden afgewezen. In ieder geval dient aan de besluitvorming over de daarvoor bedoelde bestemmingswijziging, dus ook over het conceptbestemmingsplan Madurodam, een volwaardige Milieueffectrapportage (MER) vooraf te gaan. Ik maak bij deze, verwijzend naar bovenstaande argumenten, dan ook bezwaar tegen het besluit van het College van B&W van 6 november 2018 luidende "dat dat voor de uitbreiding van Madurodam en de daarvoor benodigde wijziging van het bestemmingsplan geen milieueffectrapportage hoeft te worden opgesteld".

Ook bij eventuele afwijzing van voornoemde bezwaren behoeft conceptbestemmingsplan essentiële wijzigingen
Ook indien u, ondanks mijn in deze zienswijze aangedragen bezwaren, toch van mening zou zijn dat een uitbreiding van Madurodam op het beoogde stuk duinbos wel aanvaardbaar is, dan nog zouden in het conceptbestemmingsplan een aantal belangrijke wijzigingen nodig zijn om dat in overeenstemming te brengen met het eerder aanvaarde PlanUitwerkingsKader Madurodam. Het conceptbestemmingsplan wijkt daar namelijk op essentiële punten, zowel qua inhoud als qua begrenzing, van af. Bij ongewijzigde aanvaarding van dit bestemmingsplan dreigt van iedere vergroening van Madurodam te worden afgezien, en wordt het PlanUitwerkingsKader betekenisloos.

Alleen het bestemmingsplan (de verbeelding en regels) is juridisch bindend
Het PlanUitwerkingsKader legde de essentiële elementen van het door Madurodam, in samenspraak met een aantal wijkorganisaties ontwikkelde, Ontwikkelingsperspectief Madurodam (PUK), na aanbrengen van een tweetal het gebied verkleinende correcties in de begrenzing, vast als toetsingskader voor de plannen. Het PUK "bevat de nadere voorwaarden om als gemeente planologisch te kunnen meewerken", zo ligt het betreffende raadsvoorstel toe.¹² Het PUK zelf maakt de status van dit bestemmingsplan nog duidelijker. Het is het bestemmingsplan waaraan "een aanvraag voor de omgevingsvergunning voor de uitbreiding getoetst kan worden"¹³. Het bestemmingsplan (en dan primair de regels en de verbeelding) is het juridische kader waaraan aanvragen getoetst moet worden, of zoals in de toelichting bij het conceptbestemmingsplan het precies aangeeft: alleen de digitale verbeelding (plankaart) en de regels zijn "juridisch bindend".

Dat betekent in deze dat het bestemmingsplan de voorwaarden, zoals opgenomen in het PlanUitwerkingsKader, ook goed moet opnemen. Dat is slechts gebeurd voor het feitelijke uitbreidingsgebied, alsof het PlanUitwerkingsKader alleen dat feitelijke uitbreidingsgebied zou omvatten. En daarbij is er ten opzichte van het PUK ook stiekem een van de aangebrachte correcties in de begrenzing ongedaan gemaakt. Een deel van de noordelijke duinrug is alsnog in het conceptbestemmingsplan bij het uitbreidingsgebied gerommeld, zelfs zonder dat de daarbij horende nieuwe bestemming te geven, ja zelfs zonder te vermelden dat ineens de grens van Madurodam 15 meter dieper in noordelijke duinrug is geschoven; maar daarover later meer.

Blijkbaar is het conceptbestemmingsplan zodanig opgesteld dat het een voor Madurodam extra gunstige optelling oplevert van (het handhaven van) de bestaande rechten uit de Beheersverordening Van Stolkpark Scheveningse Bosjes en nieuwe rechten vanuit het PlanUitwerkingskader Madurodam voor de strook duinbos die nu bij Madurodam getrokken wordt. In de toelichting, die overigens op tal van plaatsen wel uitgaat van al die groene elementen die binnen die bestaande rechten helemaal niet aan de orde zijn, staat het op een enkele plaats ook onomwonden: "Voor wat betreft het bestaande gebied van het attractiepark wordt -conserverend-uitgegaan van bestaande rechten en regels".¹⁵ Dit, onterechte, uitgangspunt is overigens nog inconsequent toegepast, want voor het maximaal toegestane bouwvolume zijn beide delen van het gebied wel samengevoegd. Belangrijker nog is dat deze uitwerking in het conceptbestemmingsplan in strijd met alle eerdere afspraken en besluiten. Het ging, zowel in het, als compromis tussen wijkverenigingen en Madurodam tot stand gekomen,

Ontwikkelingsperspectief Madurodam, als in het PlanUitwerkingsKader Madurodam om het totaal: zowel het bestaande gebied van Madurodam als de uitbreidingszone. Met het indienen van dat Ontwikkelingsperspectief heeft Madurodam, al hoewel het uiteraard nog geen uitgewerkte en gedetailleerde bouwplannen zijn, aangegeven een vergroening te willen zoals ook in het PlanUitwerkingsKader is uitgewerkt, en daarmee af te zien van de mogelijk, zonder groene bufferzone en robuuste groene daken en wanden, goedkoper uit te voeren bebouwingsmogelijkheden. Het is ondenkbaar dat zij bezwaar zouden kunnen maken tegen een herziening van die oude rechten uit de Beheersverordening, en daarmee dus ook tegen hun eigen ideeën uit het Ontwikkelingsperspectief. De grond onder het hele raadsbesluit van 6 juli 2017 zou daarmee komen te vervallen. De logica van het uitgaan van "bestaande rechten" ligt hier ook anders dan gebruikelijk bij zo'n afweging. Door het conceptbestemmingsplan worden de "bestaande rechten" op onderdelen bijgesteld, en per saldo drastisch uitgebreid met een toename van het bouwvolume van 4.000 m².

Het is ook voor Madurodam van tweeën een: ofwel de ideeën vanuit het Ontwikkelingsperspectief verwerkt conform het PlanUitwerkingsKader Madurodam geldend voor het gehele gebied, ofwel handhaving van alle oude rechten conform de Beheersverordening Van Stolkpark Scheveningse Bosjes, maar dan ook blijvend binnen het daarvoor in die Beheersverordening bestemde gebied.

Bovendien, indien de rechten vanuit de Beheersverordening van Madurodam als belanghebbende als onaantastbaar uitgangspunt worden genomen, dan dient dat eveneens te gebeuren met mijn recht (en dat van anderen) als belanghebbende op het ongestoorde uitzicht op en gebruik van het in diezelfde Beheersverordening vastgelegde bestemming Groen-Park, dus het betreffende stuk duin bos.

Madurodam lijkt van vergroening af te willen zien

Ik wil met extra nadruk op mijn rechten in deze wijzen, omdat zich in het denken van Madurodam en de gemeente een ontwikkeling zichtbaar lijkt te worden waardoor van de vergroening van Madurodam helemaal niets terecht kan komen. In de rapporten en adviezen, zoals opgenomen in de bijlagen bij de toelichting, wordt overal nog uitgegaan van de vergroening op het totale gebied, zoals in het Ontwikkelingsperspectief aangedragen en het PlanUitwerkingsKader vastgelegd. Dat geldt eigenlijk, anders dan in de regels, ook voor het grootste deel van de toelichting zelf: robuust groene daken en wanden en een groene bufferzone worden overal en bij herhaling genoemd. Anders is het bij de beantwoording van de commentaren van de instanties die in het kader van het overleg ex artikel 3.1.1. van het Besluit ruimtelijke ordening op 10 april 2018 het concept van het ontwerpbestemmingsplan toegezonden hebben gekregen. In die reacties wordt door de gemeente wat eerst als harde randvoorwaarden voor instemming van de gemeente was gepresenteerd bij herhaling aangeduid met

termen als een stuk dat slechts "impressies en schetsen" bevat, en dat aan de "gedetailleerd inmeten van het terrein ... vooraf" ging. Enigszins laatdunkend, en zeker in strijd met wat in het PlanUitwerkingsKader was vastgelegd (en ook in de bij het bestemmingsplan behorende rapporten, zoals de Watertoets¹⁷) is de opmerking dat het van een "onjuist begrip" (bij de bewonersorganisatie) getuigt dat "in weerwil van bestaande rechten" Madurodam de bestaande bebouwing van groene daken zou moeten voorzien. En dat, terwijl het eigenlijk niet eens zozeer over bestaande bebouwing, maar bovenal over nog nieuw te realiseren bebouwing gaat, maar daarover later, lijkt de gemeente hiermee aan Madurodam de ruimte te geven om van het met de bewonersorganisaties afgesproken compromis, en het PlanUitwerkingsKader herinterpreterend, van groene overkappingen of ook van iedere bebouwde overkapping af te zien. Het feit dat Madurodam recent een Douglas DC-3 Dakota, dus een vliegtuig op ware grootte, heeft aangeschaft, en bij een eerste toelichting aan de pers presenteerde als zijnde een overdekte attractie, toont het risico dat wat ten behoeve van de gemeentelijke besluitvorming als een zeker voor de helft met bosschages overdekt Madurodam werd voorgesteld, wel eens een heel ander uiterlijk kan krijgen.

Dit alles betekent dat, ook indien u mijn in deze zienswijze verwoorde argumenten om van de bestemmingsverandering van het duin bos af te zien afwijst, u tenminste kunt vasthouden aan de randvoorwaarden die de gemeenteraad op 6 juli 2017 in het PlanUitwerkingsKader Madurodam vastlegde, en het bestemmingsplan Madurodam, als het uiteindelijk te hanteren juridische toetsingskader, daarmee in overeenstemming brengt.

Bestemmingsplan vergroot (stiekem) de uitbreiding in afwijking van het PlanUitwerkingsKader
De meest flagrante strijdigheid met het PlanUitwerkingsKader en mij, op slechts zo'n 36 meter afstand daar precies recht tegenover wonend, in mijn belang aantastend, betreft de versluierd zo niet verborgen weergegeven grenswijziging van het gebied direct langs de Ha ringkade, daar waar het pad van de noordelijke duin rug bij die Ha ringkade komt. Dit is een, ten opzichte van de vastgestelde plankaart van het PlanUitwerkingsKader, extra uitbreiding van Madurodam. De bestaande grens van Madurodam (het van de dienstingang), direct aan de Ha ringkade, wordt zo'n vijftien meter naar achteren (naar het westen) verplaatst. In het zo toegevoegde stuk ligt ook een deel van de noordelijke duin rug, waardoor vanaf het punt waar het pad het straatniveau bereikt dan over de lengte van naar schatting zo'n tien meter de noordelijke duin rug volledig wordt afgegraven. let wel: dus niet alleen, zoals nadrukkelijk als randvoorwaarde was gesteld "slechts" het binnenste deel tot aan de top, maar hier volledig, dus ook aan de noordelijke kant van de top tot op straatniveau aan de Ha ringkade. En dat, terwijl voortdurend wordt geformuleerd dat die duin rug behouden dient te blijven, dat de uitbreiding tussen de twee duinruggen zal plaatsvinden, en dat de grens wordt bepaald "door de toppen van de duinruggen"¹⁹. Nadrukkelijk wordt in de toelichting aangegeven:

"De uitbreidingslocatie past precies tussen de duinruggen aan de noord- en zuidzijde" Ineens, in de verbeelding van het conceptbestemmingsplan, niet dus!

Dat kan absoluut niet als verfijning naar aanleiding van pas later plaatsgevonden hebbende precieze metingen worden afgedaan. De plankaart van het PlanUitwerkingsKader is daarover duidelijk genoeg. Bovendien wordt het beperken van deze wens van Madurodam expliciet genoemd in het raadsvoorstel van het PlanUitwerkingsKader. Bij de vaststelling van het PlanUitwerkingsKader was immers duidelijk dat Madurodam zelf, zo is ook te zien in het Ontwikkelingsperspectief, een van deze uitgangspunten afwijkend voorstel had voor het zo'n vijftien meter naar achteren verplaatsen van hun dienstingang, en daarmee het volledig afgraven van een strook van de noordelijke duinrug. Het raadsvoorstel van het PlanUitwerkingsKader geeft echter aan het daarmee niet eens te zijn. Het idee van Madurodam voor "een kleine uitbreiding op de Haringkade (...) naast de huidige personeelsparkeerplaats"²¹ wordt weliswaar genoemd, maar dan juist als een van de twee correcties die zijn aangebracht, en die tot een vermindering van de hoeveelheid vierkante meters van de totale uitbreiding hebben geleid (0,6 ha in plaats van 0,7). De Plankaart van het PlanUitwerkingsKader, laat ook zien dat aan de Ha ringkade de grens van het bestaande Madurodam is gehandhaafd, en dus in vergelijking met de kaart van Madurodam 's Ontwikkelingsperspectief is teruggelegd.

De toelichting bij het conceptbestemmingsplan meldt niets over deze afwijking van het PlanUitwerkingsKader, zodat te vrezan valt dat men de onjuiste indruk wil wekken dat het hier om die "verfijningen" gaat, omdat men ten tijde van vaststelling van het PlanUitwerkingsKader nog niet over de precieze metingen beschikte. Het is duidelijk dat een dergelijke suggestie, indien al gedaan, niet kan kloppen. De duidelijke plankaart van het PUK en de daarop betrekking hebbende toelichting in het raadsvoorstel bevestigen dat het hier om een bewust en bedoelde beperking van de uitbreidingsoppervlakte gaat, die bij het bestemmingsplan dan ook niet ineens kan worden teruggedraaid. Als direct belanghebbende mocht en mag ik daarop vertrouwen.

Er is overigens meer vreemd aan de wijze waarop dit versluiserde stuk extra uitbreiding en verzwaarde aantasting van de noordelijke duinrug, in het bestemmingsplan is verwerkt. Want al hoewel het, althans de duinrug zelf en het pad, wel degelijk een deel van het in de Beheersverordening Van Stolkpark Scheveningse Bosjes tot Groen-Park2 bestemde duinbos is, heeft het niet de daarvoor bij de bestemmingswijziging bedoelde bijzondere gebiedsaanduiding ("sg-grl"), met bijbehorende regels en waarborgen, gekregen. In de toelichting wordt vermeld dat "het uitbreidingsgebied (heeft)op de verbeelding een functieaanduiding gekregen, om zo een onderscheid te maken tussen het "oude" en "nieuwe" Madurodam". Het lijkt erop dat, om welke reden dan ook, de betreffende strook langs de Haringkade, aantoonbaar in strijd met de waarheid, als bij het "oude" Madurodam behorend wordt gepresenteerd.

Deze stiekeme extra uitbreiding zou daarmee het enige stuk van het uitbreidingsgebied zijn dat direct aan de openbare weg (de Haringkade) is gelegen. De daar gerealiseerde nieuwe bebouwing zal, omdat dat stuk van de noordelijke duin rug volledig wordt afgegraven, en de bebouwing dus niet achter die duinrug en de daarop staande begroeiing wordt ingepast, het aangezicht van het gebied onvermijdelijk aantasten. Het zou een aantasting van het aangezicht van een gebied betekenen dat door het Rijksbeschermd Stadsgezicht Van Stolkpark/Scheveningse Bosjes (25 juli 1996) toch tenminste als aangezicht wordt beschermd. Bij de te behouden waarden noemt het Rijksbeschermd Stadsgezicht niet alleen de, als enige in de toelichting van het conceptbestemmingsplan genoemde, hoogteverschillen en het verloop van de paden, maar wel degelijk ook de landschappelijke waarde van het totale gebied en nadrukkelijk ook de "landschappelijke waarde van ... het kanaal".

De toch wel als "stiekeme" extra uitbreiding te betitelen strook langs de Haringkade zal door Madurodam niet alleen worden gebruikt voor extra bebouwing, maar ook voor een nieuwe dienstingang, waarbij de haaks op de Haringkade geprojecteerde nieuwe weg een open gat betekent in de verder als een gesloten wand bedoelde rand van Madurodam. Mogelijk vanwege de interne logistiek (bevoorrading) loopt dit "open gat" tot diep in het Madurodamterrein door. Dat betekent, zoals hiervoor al benadrukt, een geluidstek dat niet alleen de bevoorradingsgeluiden, maar ook het stemgeluid van de vele bezoekers van Madurodam een vrije doorgang naar onder andere onze woning zal geven. Dat is volstrekt anders dan in de huidige situatie, waarin in ieder geval voor de stemgeluiden van de bezoekers, de bestaande noordelijke duinrug en de kunstmatige wallen op het Madurodamterrein de geluidshinder enigszins beperken. De huidige dienstingang loopt parallel aan de Haringkade, zodat het zowel visueel als voor wat betreft de geluidshinder vanuit het binnenterrein minder verstorend werkt. De gevolgen van het veranderen daarvan worden door het al genoemde voornemen van Madurodam om de bestaande horeca meer richting onze woonbebouwing en, vermoedelijk ook vanwege de bevoorrading, in een rechtstreekse lijn met het door hun geslagen gat in de duinrug te verplaatsen, ernstiger, en maakt de aantasting van mijn belang nog groter.

Dit alles dreigt, op slechts zo'n 36 meter afstand, recht tegenover mijn woning plaats te vinden, terwijl ik er op grond van uw besluit van 6 juli 2017 op mocht vertrouwen dat de bestaande grens en de volledige noordelijke kant van de noordelijke duinrug behouden zullen blijven. Ik verzoek u dan ook dringend het bestemmingsplan in deze te herzien en, in overstemming met uw eigen besluit van 6 juli 2017 in het PlanUitwerkingsKader Madurodam, de grens van Madurodam terug te brengen tot het bestaande hek van de dienstingang en ook hier tot de top van de noordelijke duinrug.

De ecowal achter drie meter brede bufferzone komt niet meer tussen Madurodam en het duinbos, maar alleen bij olifantenpad

Rondom geheel Madurodam zou een groene bufferzone komen "passend bij de karakteristieken van de omgeving". Over dat uitgangspunt ten aanzien van het totale gebied kom ik later in mijn zienswijze nog te spreken. Specifiek over deze groene bufferzone als afgrenzing tussen het uitbreidingsgebied en het bestaande bosgebied gaan zowel het PlanUitwerkingsKader als de toelichting bij het conceptbestemmingsplan uit van een ecowal achter een drie meter brede groene bufferzone. In de verbeelding van het bestemmingsplan (dus wat vroeger de plankaart heette) wordt de ecowal ineens beperkt tot langs het zogenaamde olifantenpad. Maar de afgrenzing van het uitbreidingsgebied en het bestaande bosgebied loopt ook op de toppen van de zuidelijke en noordelijk duinruggen. Dat betekent dat de verbeelding alsnog gecorrigeerd moet worden om waar te maken wat zowel afgesproken was als in de toelichting bij het conceptbestemmingsplan wordt gesteld: "De volledige erfgrans aan de boszijde wordt omzoomd met een natuurmuur: een zogenaamde ecowal". Ook de argumentatie dat met zo'n ecowal en groene bufferzone "het landschap van het bos als het ware doorloopt over de terreinafscheiding"²⁶ geldt bij de duinruggen evenzeer als bij het olifanten pad. De reactie in de toelichting op de inbreng van de bewonersorganisatie Archipelbuurt/Willemspark dat een ecowal dan bovenop de top van de duinrug wordt geplaatst is incorrect, en daarnaast inconsequent ten opzichte van de veel hogere bebouwing die het conceptbestemmingsplan wel dreigt toe te staan. Vanaf de top van de duin ruggen komt dan namelijk eerst die drie meter brede groene bufferstrook, en pas daarna de ecowal. Aangezien ondanks de hoogte van de duinruggen zelf de bebouwing die aan Madurodam wordt toegestaan nog eens zo'n 4 tot 5 meter boven de duinrugtoppen uit kan tornen, de duinruggen zijn immers niet overal op dezelfde hoogte, zijn zowel de groene bufferzone als de ecowal ook hier noodzakelijk om een betere inpassing in het landschap mogelijk te maken. De noordelijke duinrug ligt bovendien dicht tegen de rand van het totale gebied van de Scheveningse Bosjes (en het Rijksbeschermd Stadsgezicht), vlak langs de openbare weg en het druk gebruikte fietspad aan de Ha ringkade, en het meest dicht op de woonbebouwing aan de Nieuwe Parklaan en de Wagenaarweg. Voor het aangezicht van het gebied en het directe uitzicht van passanten en bewoners is zo'n bufferzone van drie (lieft vijf!) meter vanaf de top van de duinrug ook essentieel om de bomen en struiken op die duinrug op een gezonde wijze te behouden, en daarmee ook het groene aangezicht van dit gebied.

De belofte en voorgeschreven robuust groene daken en gevels worden bij meer dan de helft van de nieuwe overdekte attracties ineens niet meer voorgeschreven

Het PlanUitwerkingsKader schrijft robuust groene daken en gevels, in ieder geval voor de nieuwe bebouwing, voor. Door ten onrechte in het bestemmingsplan voor het bestaande Madurodamgebied uit te gaan van "bestaande rechten" wordt Madurodam niet gebonden aan een van de belangrijke elementen van de afspraken, maar ook de eigen met veel bombarie gepresenteerde plannen en illustraties. Geen binding met de eerder overeengekomen en vastgelegde robuuste groene daken en gevels kan grote gevolgen hebben, omdat er vooralsnog meer m² nieuwe, overdekte attracties gepland zijn op het bestaande gebied, dan in de uitbreidingszone. Maar liefst 56%, te weten 4460 m², is gepland binnen de bestaande grenzen. Uiteraard kan dat bij de te zijner tijd in te dienen plannen nog steeds wel wat verschuiven, maar duidelijk is dat een groot deel van de nieuwe bebouwing ineens niet meer van robuust groene daken en gevels hoeft te worden voorzien. Dat kan bijvoorbeeld gebeuren, omdat door veranderende inzichten van bestaande of toekomstige directies van Madurodam, de robuust groene daken en gevels te duur of te bewerkelijk gevonden worden. Of omdat ze, zoals ik hiervoor al eerder noemde, met de plaatsing van vliegtuigen en andere objecten op ware grootte het karakter van een miniatuurstad definitief om zeep helpend, sowieso een groot deel van de daken en gevels kunnen laten vervallen.

Op tal van plaatsen geeft de toelichting en de rapporten en adviezen bij de toelichting aan hoe de bebouwing met de robuuste groene daken en gevels de inpassing in het landschap, de compensatie aan groen, of de geluidsbelasting aanvaardbaar zou maken. Uit de Watertoets, waarin ook de verwachte omvang van de bebouwing in de berekeningen is opgenomen, blijkt dat het aan de verplichting om de berekende waterbergingsopgave van 500 m³ ten gevolge van de uitbreiding op te vangen kan worden voldaan door in totaal ongeveer 8200 m² aan robuuste groene daken te realiseren²⁷. Dit aan het Hoogheemraadschap, ter goedkeuring, in het vooruitzicht stellen, en vervolgens in het bestemmingsplan systematisch nalaten dat juridisch

in te kaderen door tenminste te regelen dat daarvan niet afwijkend gebouwd mag worden, kan moeilijk als een daad van behoorlijk bestuur gezien worden.

Een juiste uitwerking van het PlanUitwerkingsKader zou mijns inziens betekenen dat deze robuuste groene daken en gevels, op een vergelijkbare wijze als gebeurt in het gebied met de functieaanduiding "sg-grl" voor de te realiseren nieuwe bebouwing (bestaande gebouwen hoeven dan niet per se alsnog van zulke daken en gevels voorzien te worden) in heel het gebied Cultuur en Ontspanning (Artikel 3) voorgeschreven worden. Dat zou ook kunnen door de binnengrens van het gebied met de functieaanduiding "sg-grl" in oostelijke richting op te schuiven, zodat het nu nog onbebouwde gebied van Madurodam, inclusief het terrein van de te vervallen parkeervoorziening voor het personeel en de te vervangen loodsen, daaronder vallen. Het bestaande paviljoen kan daarbij uitgezonderd worden. Ik verzoek u dringend het bestemmingsplan op een van deze manieren in overeenstemming te brengen met het PlanUitwerkingsKader Madurodam.

De beloofde en voorgeschreven groene bufferzone rondom (geheel) Madurodam ontbreekt ineens "De rand rondom Madurodam wordt robuust en groen en is passend bij de karakteristieken van de omgeving", geeft het PlanUitwerkingsKader duidelijk en stellig aan. Dat belangrijke uitgangspunt wordt verder op tal van plaatsen in het PUK genoemd, en ook heel specifiek uitgewerkt en geïllustreerd voor de verschillende randen van het totale gebied. Ook dat ontbreekt volledig in de uitwerking in het conceptbestemmingsplan, waardoor de juridische handhaafbaarheid in het geding komt. Dat is extra vreemd omdat het in de toelichting van het bestemmingsplan wel expliciet wordt genoemd: "De nieuwe rand rondom Madurodam moet daarom een robuuste kwaliteit krijgen en aansluiten op de omgeving"²⁹. De strijdigheid is er niet alleen ten opzichte van het PUK, maar ook tussen de toelichting enerzijds en de regels met de verbeelding anderzijds. Ook dit element van de zo positief gewaarde verdere vergroening van Madurodam is door Madurodam zelf aangedragen in het Ontwikkelingsperspectief. Wanneer achteraf zou blijken dat het Ontwikkelingsperspectief Madurodam niet meer dan een glossy reclamefolder was om instemming te krijgen voor een volstrekt daarvan afwijkende "nadere uitwerking" dan zou dat, zeker gezien de wijze waarop Madurodam zich naar de samenleving en de politiek presenteert, al erg genoeg zijn. Maar zoiets zou toch nooit aan de orde mogen zijn voor een nota waarin de gemeenteraad de, ook voor de rechtszekerheid van de burgers zo belangrijke, randvoorwaarden voor een stedelijke ontwikkeling vastlegt. Het is absoluut nodig om die groene buffer voor het gehele gebied Cultuur en Ontspanning (Artikel 3) in het bestemmingsplan op te nemen, en bij de regels vast te stellen "dat het bevoegd gezag nadere eisen kan stellen aan de inpassing van de terreinafscheiding van het attractiepark in het landschap of anderszins in de aansluitende omgeving".

Voorkomen dat er een hele hoge wand direct aan het fietspad langs het kanaal ontstaat

Voor het gebied direct grenzend aan het fietspad aan de Ha ringkade (het huidige parkeerterrein voor het personeel) zou, conform het PlanUitwerkingsKader en in aanvulling op de bovenvermelde toevoeging aan de regels, in de regels vastgelegd kunnen worden dat in de "door het bevoegd gezag nader te bepalen regels kan worden vastgesteld voor de tussen de bebouwing en de plangrens te realiseren een groene bufferzone". Dit is nodig omdat de nieuwe bebouwing hier op geen enkele wijze achter bestaand bos is gelegen en direct langs het fietspad en het kanaal, en op de kortste afstand (slechts 36 meter) van de woonbebouwing. Naast de ook hier noodzakelijke robuust groene aankleding van gevel en dak geeft het PlanUitwerkingsKader voor dit gebied zo'n groene bufferzone nadrukkelijk aan, en suggereert dat, ter voorkoming van een hoge wand direct langs het fietspad, "een schuine gevel te maken waardoor het hoogste punt verder van de erfscheiding verwijderd ligt".³⁰ Om deze of dergelijke eisen te kunnen stellen moet het bestemmingsplan in de regels de mogelijkheid daarvan aangeven.

Aanvulling op het verhinderen van lichthinder

Positief is het dat het conceptbestemmingsplan inmiddels beperkende bepalingen heeft opgenomen ten aanzien van de lichthinder. Lichthinder zou niet alleen de mogelijkheden voor enig herstel voor de aanwezige fauna ernstig beperken, maar ook het aangezicht van het gebied als aansluitend bij het duinbos verder aantasten. Deze beperkende bepalingen zijn echter alleen van toepassing op het gebied met de functieaanduiding "sg-grl". Ik verzoek u om deze bepaling ook van toepassing te laten zijn op de robuust groene daken buiten dat gebied, of,

zoals hierboven al met nadruk bepleit dit gebied te vergroten tot het nu nog onbebouwde deel aan de westelijke kant van Madurodam, inclusief de stukken die nu in gebruik zijn als parkeerterrein voor het personeel en het gebied van de werkloodsen.

Om het natuurlijke karakter van de, onder andere met struiken begroeide, daken als een vloeiende overgang naar het duinbos te versterken, lijkt mij gewenst de bepalingen ten aanzien van het beperken van de lichthinder aan te vullen met een bepaling dat ook op de daken zelf geen verlichting mag worden aangebracht. Volgens de toelichting was dat ook de bedoeling, want daarin wordt gesteld dat "de groene daken en de gevels van deze gebouwen niet aangelicht dienen te worden".³¹ Toch kan dit in de regels zelfs nog beter omschreven worden. Dat kan bijvoorbeeld door aan de bepalingen met betrekking tot het reguleren van de lichtbelasting in Artikel 3.2.2. van de regels

(Bouwwerken geen gebouwen zijnde) een nieuw punt 3 toe te voegen (en de bestaande punten 3 en 4 te vernoemen tot 4 en 5), luidende: "worden deze niet op de daken zelf gebouwd of gericht;"

Conclusie:

In mijn bovenstaande, wat uitgebreidere, zienswijze heb ik geprobeerd aan te geven dat de uitbreiding van Madurodam ten koste van het duinbos zowel, vooral gezien de hoeveel ruimte op eigen terrein, onnodig is, als bijzonder schadelijk voor onze natuur, en als zodanig in strijd met vele eerdere en recente besluiten van uw gemeenteraad en de Rijksoverheid. De berekende verwachting van de toename van bezoekersaantallen klopt niet, zodat aan zo'n eventuele uitbreiding hoe dan ook een milieueffectrapportage vooraf dient te gaan.

Indien u, onverhoopt, toch geneigd bent in te stemmen met de bestemmingsverandering van het duinbos, dan meen ik toch erop te mogen vertrouwen dat u uw eerder gestelde randvoorwaarden daadwerkelijk handhaaft en alsnog in het bestemmingsplan opneemt.

Madurodam heeft dan immers, in ruil voor een deel van de bestaande rechten om minder groen, dus goedkoper en zonder veel beperkingen van bufferzones te kunnen bouwen, een forse uitbreiding in het duinbos gekregen, en de bereidheid van de overheden om tal van eerdere besluiten en opvattingen te herzien. Het zou werkelijk absurd en juridisch kansloos zijn indien Madurodam nu tegen het vastleggen van vooral de eigen plannen bezwaar zou maken.

Ik verzoek u dan ook om tenminste uw randvoorwaarden uit het PlanUitwerkingsKader in het bestemmingsplan op te nemen door:

- De begrenzing van het gebied bij het bestaande hek aan de Haringkade zodanig terug te leggen dat de bebouwing achter de top van de volledige noordelijke duinrug blijft;
- De ecowal achter een drie meter brede robuust groene bufferstrook ook achter de toppen van de zuidelijke en noordelijke duinruggen op te nemen.
- Voor het gehele gebied Cultuur en Ontspanning (is Madurodam) de robuuste groene rand, passend bij de karakteristieken van de omgeving, voor te schrijven, zowel in de verbeelding als door bijvoorbeeld in de bij de nadere eisen van Artikel 3.3, waarin staat het bevoegd gezag nadere eisen kan stellen ten aanzien van, op te nemen: "de inpassing van de terreinafscheiding van het attractiepark in het landschap of anderszins in de aansluitende omgeving".
- Voor het te bebouwen gebied direct langs het fietspad aan de Ha ringkade bovendien bij die door het bevoegd gezag te stellen nadere eisen die ten aanzien van: "de realisatie van een groene bufferstrook tussen de bebouwing en de plangrens".
- De robuuste groene daken en gevels voor de nieuw te bouwen overdekte attracties juridisch bindend op te nemen, bijvoorbeeld door het gebied met de functieaanduiding "sg-gr1" vergroten met het nu nog onbebouwde westelijke gedeelte van Madurodam (inclusief het huidige parkeerterrein voor het personeel en de loodsen).
- De bepalingen aangaande het tegengaan van lichthinder in Artikel 3.2.2. aan te vullen met de bepaling bij te plaatsen lantaarnpalen, lichtmasten en/of lichtarmaturen: "worden deze niet op de daken zelf gebouwd of gericht;"

4. Ra 2018. 156 VvE Residence Wittebrug

De volgende zienswijze is geciteerd:

"Het bestuur van de Vereniging van Eigenaren Résidence Witte Brug maakt bij deze graag gebruik van de mogelijkheid een zienswijze in te dienen op het (ontwerp) bestemmingsplan Madurodam.

Zoals u weet is vanuit de Résidence Witte Brug op een positieve wijze deelgenomen aan de door Madurodam samengestelde klankbordgroep. In dat overlegproces is uiteindelijk overeenstemming bereikt over de (aangepaste) plannen voor uitbreiding en vergroening van Madurodam. Daarom ook is ten gunste van aanvaarding van het PlanUitwerkingsKader (PUK) gepleit in uw vergadering op 6 juli 2017.

De gemeenteraad aanvaardde dat PlanUitwerkingsKader Madurodam en stelde daarmee de "nadere uitgangspunten om als gemeente mee te kunnen werken aan de verdere uitwerking van de uitbreiding van Madurodam" vast. Zoals ook in het PUK wordt aangegeven is het vast te stellen bestemmingsplan het kader "waaraan een aanvraag voor de omgevingsvergunning voor de uitbreiding getoetst kan worden".

Tot onze grote verbazing hebben wij echter moeten constateren dat het bestemmingsplan op tal van essentiële onderdelen volstrekt niet voldoet aan de uitgangspunten van het PlanUitwerkingskader.

Aangepaste bebouwing met een groene buffer "om te voorkomen dat er een hele hoge wand direct aan het fietspad langs het kanaal ontstaat" (Haringkade)

Ook in het Ontwikkelingsperspectief Madurodam, dus de voorstellen van Madurodam zelf, wordt voor de bebouwing op het huidige personeelsparkeerterrein uitgegaan van "een nieuw gebouw ... met een groene wand aan de zijde van de Ha ringkade". "De populierenrij blijft behouden en tussen de populieren en het gebouw is ruimte voor een strook duinstruweel"⁴. Het PlanUitwerkingskader legt dit ook verder vast door te stellen dat "met deze bebouwing niet de volledige hoogte direct achter de erfscheiding wordt geplaatst", maar door "aansluitend op het dijklichaam, een schuine gevel te maken waardoor het hoogste punt verder van de erfscheiding verwijderd ligt". "Daarnaast dient de gevel aan het kanaal en het dak van deze bebouwing een robuuste groene aankleding te krijgen"⁵. Op de bijbehorende tekening is ook te zien dat tussen deze (schuine) gevel van de nieuwbouw op een ruime afstand van de afgrenzing van het Madurodamgebied begint.

Het conceptbestemmingsplan schrijft dit noch in de plankaart noch in de regels op enige wijze voor. Evenmin wordt het ook voor dit gebied afgesproken, en in het PUK vastgelegde, robuuste groene dak voorgeschreven. Omdat het bestemmingsplan het feitelijke toetsingskader voor de (bouw)plannen is en ook in de verdere toekomst van toepassing blijft, moet een en ander onzes inziens herzien worden. We hebben bovendien eerder, bij het bestaande dijklichaam, meegemaakt dat eerst met gras begroeide daken later door groene kunststof is vervangen. Een stevige verankering in de voorschriften van het bestemmingsplan is dan ook absoluut noodzakelijk. Wij verzoeken u dan ook zowel de (groene) bufferzone als de, op deze locatie voor te schrijven schuine gevel, evenals de robuuste groene daken in de bestemmingplan voorschriften op te nemen.

De te realiseren ecowal met groene bufferzone ook bij de zuidelijke en noordelijke duinrug
Zoals we verder in onze zienswijze nog zullen aangeven is in de afspraken met Madurodam, dus in het Ontwikkelingsperspectief en expliciet in het PUK, bepaald, dat rondom heel Madurodam een groene bufferzone zal komen, passend bij de karakteristieken van de omgeving. Voor het feitelijke uitbreidingsgebied, (helaas nog niet volledig!) vastgelegd als het gebied met de functieaanduiding "sg-gr1", zou dat een ecowal zijn achter een drie meter brede groene bufferzone. Ook in de toelichting bij het bestemmingsplan gaat het om een ecowal als de afgrenzing tussen het uitbreidingsgebied en het bestaande bosgebied. Toch wordt de ecowal nu beperkt tot dat deel daarvan dat direct langs het zogenoemde olifantenpad ligt. Maar ook de zuidelijke en noordelijke duinruggen zijn deel van het bestaande bosgebied. De nieuwe bebouwing van Madurodam zal vele meters (mogelijk wel vier tot zes meter) boven die duinruggen uitsteken. In de Toelichting wordt gesteld dat deze ecowal dan bovenop de hoge duinrug geplaatst zou worden, hetgeen ook visueel ongewenst is⁶. Dat bezwaar zou terecht zijn, ware het niet dat de ecowal drie meter achter de duintop gerealiseerd zou moeten worden, terwijl bovendien de voor Madurodam toegestane bebouwing nog wel wat meer boven de duintop zal uitsteken dan die tweeënhalf meter van de ecowal. Wij bepleiten dus ook hier, zoals altijd was afgesproken, een ecowal op drie meter afstand van de bestemmingsgrens, met daartussen een onbebouwde groene zone van drie meter. Dit is ook

essentieel voor het handhaven van de bestaande bomen op de noordwal, en daarmee bij te dragen aan het zoveel mogelijk handhaven van het aangezicht waarbij wij een direct belang hebben. Het aangezicht dat ook beschermd dient te worden als een essentiële waarde van het Rijksbeschermd Stadsgezicht.

Handhaaf het PUK-uitgangspunt dat de grens van het uitbreidingsgebied ligt op de toppen van de duinruggen. Op tal van plaatsen wordt in het PUK aangegeven dat de grenzen van het gebied worden bepaald door het olifantenpad in het westen en in het noorden en het zuiden "door de toppen van de duinruggen"⁷. Toch wordt, in strijd daarmee, in het bestemmingsplan aan de Haringkade het gebied van Madurodam (bij de dienstingang) met zo'n vijftien meter uitgebreid. Dat betekent dat de noordelijke duinrug over de lengte van naar schatting zo'n tien meter volledig wordt afgegraven. Die uitbreiding, nota bene ook niet als uitbreidingsgebied (dus het gebied met de functieaanduiding "sg-gr1") geduid, is niet alleen in strijd met voornoemd algemene uitgangspunt, maar ook met de in het PUK vastgelegde plankaart. De plankaart legt de grens van het gebied waarbinnen de plannen van Madurodam ontwikkeld mogen worden nadrukkelijk bij (het hek van) de bestaande dienstingang, en dus achter de top van de volledige noordelijke duinrug. Hierover kan geen misverstand door het eerder nog ontbreken van precieze metingen bestaan. Bij de vaststelling van het PUK was bekend dat Madurodam het liefst "aan de westzijde een kleine uitbreiding op de Haringkade programmeert naast de huidige personeelsparkeerplaats".⁸ Dat voornemen van Madurodam wordt daar genoemd in de uitleg over de twee beperkingen die aan de uitbreidingswens zijn opgelegd, waardoor de uitbreiding aan de westzijde 0,6 hectare is geworden in plaats van de 0,7 hectare uit het Ontwikkelingsperspectief Madurodam. Daarmee wordt ook in de tekst bevestigd dat het bij de vastlegging in de plankaart om een bewust gekozen beperking gaat. Niet alleen vanwege de versluijende wijze waarop deze wezenlijke afwijking van het PUK plaatsvindt, maar ook vanwege de gevolgen van deze extra uitbreiding van Madurodam direct langs Haringkade is dit voor ons een belangrijk punt. Het verdwijnen van dat deel van de noordelijke duinrug betekent een aantasting van het al genoemde Rijksbeschermd Stadsgezicht, en het directe uitzicht vanuit ons wooncomplex.

In de plannen van Madurodam is binnen deze strook, naast nieuwe bebouwing die dan nota bene niet aan de voorschriften van het deelgebied met de functieaanduiding "sg-gr1" behoeft te voldoen, ook een nieuwe ontsluiting met een dienstweg, haaks op de Haringkade, geprojecteerd. Met het verdwijnen van dit deel van de noordelijke duinrug, en de daarop gegroeide bomen en struiken, en de haaks op de Haringkade geprojecteerde dienstweg ontstaat een geluidsslek vanuit Madurodam recht tegenover en op slechts zo'n 36 meter afstand van een aantal woningen in ons complex. Het bureau Peutz gaat bij de conclusies over de geluidsbelasting uit van de geluidswerende werking van bebouwing in het noordelijke gedeelte van het gebied⁹, maar ziet daarbij over het hoofd dat daar door Madurodam ook een brede opening tot diep in het bestaande binnengebied wordt gepland. Daar waar in de bestaande situatie de noordelijke duinrug en de daarachterliggende gebouwde wallen binnen Madurodam een geluidswerende werking hebben voor onze woningen. Wij verzoeken u dan ook dringend de begrenzing van het gebied aan te passen conform uw eigen recente besluitvorming over het PlanUitwerkingsKader.

Vergroening Madurodam met de afgesproken robuuste groene daken en gevels

Voor de Klankbordgroep, maar zoals blijkt op bijna elke bladzijde van de stukken van dit omvangrijke dossier ook voor het College van B&W en de Gemeenteraad, zijn deze robuuste groene daken en gevels essentieel. Toch zijn deze in het ontwerpbestemmingsplan slechts voor iets minder dan de helft van de geplande nieuwbouw verplicht gesteld. Blijkbaar is ervoor gekozen om voor het bestaande Madurodamgebied de bestaande rechten van Madurodam (uit de nu juist te herziene Beheersverordening), dus zonder de ongetwijfeld duurdere vergroening, als uitgangspunt te nemen. Dat is onzes inziens onjuist, want met het indienen van het Ontwikkelingsperspectief Madurodam heeft Madurodam zelf aangegeven deze vergroening na te streven en daarmee dus af te zien van de eerdere rechten om bij de geplande nieuwbouw op het bestaande Madurodamterrein (ongeveer 56% van de totale nieuwbouw!) vergroening na te laten. Bovendien heeft de Gemeente Den Haag deze ontwikkeling van robuuste groene daken en wanden expliciet als uitgangspunt genomen voor de toetsing van de plannen van Madurodam. Al hoewel de toelichting van het bestemmingsplan, anders dan daadwerkelijk in het conceptbestemmingsplan wordt voorgeschreven, ervan uit gaat dat ook de

bestaande bebouwing van groene daken zal worden voorzien, zou u deze verplichting kunnen beperken tot de nog te realiseren nieuwbouw. Een en ander kan ook door de grens van het gebied met de functieaanduiding "sg-gr1" in oostelijke richting op te schuiven en daarmee het nu nog onbebouwde deel van (het bestaande) Madurodam langs de Haringkade en aan de westkant, met uitzondering van het bestaande paviljoen, binnen dat gebied op te nemen. Dit alles is dan ook meer in overeenstemming met de, ook op bladzijde 60 van de toelichting bij het conceptbestemmingsplan herhaalde, impressie van het planvoornemen van Madurodam.

Een robuuste groene rand rondom Madurodam

Voor de Klankbordgroep was de robuuste groene rand rondom Madurodam, dus zeker ook het bestaande Madurodamterrein, eveneens een essentiële verbetering die de aantasting van het stuk duinbos acceptabel maakte. Het is ook goed te lezen en te zien in het Ontwikkelingsperspectief Madurodam en in het door de gemeenteraad vastgestelde PlanUitwerkingsKader. Daarin staat onder andere: "De rand rondom Madurodam wordt robuust en groen en is passend bij de karakteristieken van de omgeving"10.

In het bestemmingsplan is dit, buiten het uitbreidingsdeel, echter niet opgenomen. Realisatie daarvan is daardoor onvoldoende gegarandeerd bij de nieuwbouwonwikkelingen, zoals gezegd meer dan de helft van alle voornemens, maar ook bij latere veranderingen binnen Madurodam. Wij bepleiten dan ook dit in de regels van het totale gebied Cultuur en Ontspanning (Artikel 3) op te nemen.

Beperk de geluidshinder en de bos- en groenverlichting

Wij zijn geschrokken van wat nu blijkt uit de berekeningen van bureau Peutz ten aanzien van de geluidbelasting. Peutz blijkt daarbij zonder meer uit te gaan van het accepteren van de overschrijding van de volgens de VNG-brochure maximale geluidsbelasting van 50 dB(A). De eventuele "gemotiveerde" afwijking naar 55 dB(A)-etmaalwaarde wordt als de nieuwe norm genomen. En daar blijken de gevolgen van de uitbreiding, mits de berekende bezoekerstoename niet overschreden wordt, binnen te blijven. De overschrijding van de volgens de VNG-brochure maximale geluidsbelasting neemt overigens wel verder toe, vooral voor de hoger gelegen flats. Wij bepleiten dan ook aanvullende maatregelen om de geluidsoverlast te beperken.

Overigens veroorzaakt de veelvuldig gebruikte omroepinstallatie van Madurodam veel geluidsoverlast. Een beperking daarvan, bijvoorbeeld door het gebruik van digitale informatieborden, zou vanwege de ligging in de directe omgeving van woningen, op zijn plaats zijn.

Eveneens bepleiten wij een beperking van de lichthinder. Daarbij gaat het ons enerzijds om de over het (totale) gebied van Madurodam schijnende schijnwerpers, en anderzijds om verlichting op en bij de te realiseren robuust groene daken. Ten aanzien van dat laatste zijn weliswaar al beperkende voorwaarden gesteld voor het gebied met de functieaanduiding "sg-gr1", maar wij zouden een en ander graag uitgebreid willen zien met het uitsluiten van op die daken te plaatsen of over die daken schijnende verlichting.

Wij gaan ervan uit dat u met onze, in deze zienswijze geuite kanttekeningen kunt instemmen, en het voorliggende bestemmingsplan overeenkomstig zal aanpassen. Dat zeker, omdat deze volledig overeenstemmen met het door de gemeenteraad op 6 juli 2017 aanvaarde PlanUitwerkingsKader Madurodam."

5. Ra 2018. 157 Reclamant

De volgende zienswijze is geciteerd:

"Naar aanleiding van bovengenoemd ontwerpbestemmingsplan gelieve u als volgt kennis te nemen van onze zienswijzen.

1. Inleiding

Het gemeentelijk beleid is er uitdrukkelijk op gericht de Haagse, rijke cultuurhistorie en het daarbij behorende groen te koesteren en te behouden. Het thans voorliggende ontwerpbestemmingsplan staat echter haaks op dit gemeentelijk beleid. Ter inleiding daarom het volgende.

a. Structuurvisies

Een structuurvisie behelst het voorgenomen ruimtelijk beleid met betrekking tot (delen van) grondgebied of tot bepaalde aspecten. Voor zover een structuurvisie ontwikkelingen omvat, gaat deze in op de wijze waarop de

gemeenteraad zich voorstelt die ontwikkelingen te doen verwezenlijken. Bijvoorbeeld waar gebouwd mag worden, waar en hoe de natuur behouden blijft of waar de economische structuur versterkt moet worden. Een structuurvisie is alleen bindend voor de opsteller.

"Den Haag is een stad met een cultuurhistorische binnenstad om trots op te zijn; er zijn talrijke monumenten en 30% van de stad is beschermd stadsgezicht, zoals [onder meer] het Van Stolkpark en de Scheveningse Bosjes. Die gebieden zijn zéér waardevol en zullen door goed beheer hun kwaliteit houden", alzo is gesteld op bladzijde 20 van de structuurvisie 2020 'Wereldstad aan de Zee' van 2005.

Voorts vermeldt bladzijde 23 aangaande het investeren in het leefklimaat, dat "er bovenal gezorgd zal worden dat Oen Haag zijn kenmerkende groene karakter behoudt door ruim te investeren in het groen en de openbare ruimte. Het groene karakter is immers een grote kwaliteit die we moeten koesteren". Over Madurodam wordt in de structuurvisie niet gesproken.

In het verlengde van de structuurvisie volgt in 2009 de Nota uitgangspunten Internationale Zone. Hierin stelt de gemeenteraad expliciet nogmaals als beleid vast dat "er geen verstedelijking van het groen zal plaatsvinden" en dit omdat er al zoveel groen in de voorafgaande tijd is verdwenen. Over Madurodam wordt ook in de nota niet gesproken.

Sinds 2013 valt het Van Stolkpark- Scheveningse Bosjes onder het regime van een beheersverordening. Juist omdat er in dit gebied géén ontwikkelingen worden voorzien en deze ook ongewenst zijn. Een ontwikkeling van Madurodam is in deze verordening dan ook niet aan de orde.

Op 4 maart 2014 volgt de Gebiedsvisie Internationale Zone (RIS2706672) welk document merkwaardiger wijze niet door de gemeenteraad werd vastgesteld, doch door B&W, terwijl deze laatsten niet bevoegd zijn om beleid vast te stellen. Het is immers alleen de gemeenteraad die hiertoe bevoegd is. Er ligt voor dit handelen door B&W geen delegatiebesluit. Uitbreiding van Madurodam komt ook in deze gebiedsvisie niet aan de orde.

b. Het ontwerp bestemmingsplan uitbreiding Madurodam

Het thans voorliggende ontwerp-(postzegel)bestemmingsplan vloeit voort uit de sinds 2015 levende wens om Madurodam uit te breiden. Deze wens werd voor het eerst publiekelijk kenbaar gemaakt in een zogenoemd concept ambitiedocument Internationale Zone (ter inzage gelegd in november 2015) onder de mededeling dat omwonenden daarop konden reageren. Er volgden ca. 7000 boze, verontwaardigde reacties (mondeling en schriftelijk). De heer [naam], toezichthouder Zuid Holland in dezen, deed ook een duit in het zakje. (Hij wees de heer [naam] van het Haags groenbeheer er met klem op dat de gemeente niet bevoegd is regelen te stellen t.b.v. de buiten de bebouwde kom gelegen Scheveningse Bosjes.) Bij brief van 23 februari 2016 constateerde Wethouder Revis dat voor de ambities geen draagvlak is en hij daarom het conceptambitiedocument terugtrok. Aan dit laatste, zo moest blijken, gaf de wethouder echter geen gevolg. In het geheel niet! Er werden andere, afzonderlijke routes gelanceerd per onderdeel van het litigieuze ambitiedocument, waarbij het beleid er vooral op gericht was de inwoners buiten de deur te houden.

Een van die routes behelst de kwestie Madurodam, waarvoor het draagvlak bleef ontbreken. Van heuse inspraak was echter geen sprake meer doordat B&W de verantwoordelijkheid voor inspraak afschoof naar onderhavige, private onderneming Madurodam en inwoners aldaar alleen constructief mochten meepraten (m.a.w., men was alleen welkom bij Madurodam als men de noodzakelijk geachte en inmiddels bekend gemaakte, voorgenomen vernietiging van een deel van het naastliggende duinbos ondersteunde).

Tenslotte werd het uitbreidingsplan na de verkiezingen in 2017 zelfs in het coalitie-akkoord opgenomen. Om onwilligheden te mijden, waren B&W en de directie van Madurodam achter gesloten deuren een zogenoemd 'juridisch bindende afspraak' terzake overeengekomen, waarmee zegevierend gezwaaid werd, dat wel, maar de inhoud bleef tot op heden geheim Edoch, als men niet zuiver speelt dan piept er toch immer iets van hetgeen men wil verbergen tevoorschijn in casu in het raadsbesluit van 7 juli 2017.

2. Het raadsbesluit van juli 2017

Op aanwijzing van B&W is het besluit van de gemeenteraad van juli 2017 inzake de uitbreiding van Madurodam, slechts beperkt tot instemming met het Plan UitwerkingsKader {PUK} en de herbeplanting van een verderop

gelegen, reeds van bomen en begroeiing voorzien talud (waaruit impliciet valt af te leiden dat er kennelijk elders bomen geveld zouden gaan worden ingevolge de uitbreiding).

Juist via dit raadsbesluit is duidelijk, dat de gemeenteraad niet besloot om openbaar, beschermd duingebied als bouwgrond naar het private Madurodamterrein te verhuizen, terwijl dit volgens het bestuursrecht eerstens wel had moeten. Die verhuizing moet daarom voorafgaande aan bovengenoemd raadsbesluit al in kannen en kruiken zijn geweest; de verhuizing was klaarblijkelijk reeds een voldongen feit. Dit voldongen feit is echter niet via de daartoe aangewezen procedure volgens afd. 3.4 Awb tot stand gebracht, neen, maar langs privaatrechtelijke weg achter eerdergenoemde gesloten deuren, buiten de gemeenteraad om. En juist dit belangrijkste en meest zwaarwegende besluit in dezen is geheim en blijft geheim, aldus dicteren B&W. Even ernstig is het feit dat het raadsbesluit van 6 juli 2017 ook niet ter inzage werd gelegd ten behoeve van een procedure ad afd. 3.4 Awb. Thans per 6 november 2018, ruim een jaar later, krijgen inwoners voor het eerst de gelegenheid langs formele weg te reageren. Niet op voorgaande besluiten, doch op de inmiddels ontwikkelde bestemmingsplanwijziging op aanvraag, waarbij reacties op voorgaande besluiten kennelijk is uitgesloten. Deze gang van zaken is in strijd met het bestuursrecht.

3. Beheersverordening Van Stolkpark-Scheveningse Bosjes, verhuizing duinbos naar Madurodam

a. Bestemmingsplanwijziging op aanvraag (Nota van Toelichting Wro)

Bij de behandeling van het wetsvoorstel tot wijziging van de WRO waarmee de zelfstandige projectprocedure is geïntroduceerd, heeft de Tweede Kamer benadrukt veel waarde te hechten aan de handhaving van het primaat van het bestemmingsplan. Voorts is vanuit het streven naar vereenvoudiging en stroomlijning van procedures alsmede actuele bestemmingsplannen de in het wetsvoorstel opgenomen bestemmingsplanprocedure ten opzichte van de huidige procedure aanzienlijk vereenvoudigd en verkort. In verband hiermee ziet de regering geen redenen meer voor een apart besluit tot vrijstelling van een bestemmingsplan met bijbehorende procedure, anders dan voor bij algemene maatregel van bestuur aangegeven gevallen of om te voorzien in een tijdelijke behoefte.

Het wetsvoorstel maakt het mogelijk dat een burger, een bedrijf of een bestuursorgaan om wijziging van een bestemmingsplan verzoekt. Dit is gerealiseerd door het besluit waarbij wordt geweigerd een bestemmingsplan (gewijzigd) vast te stellen, niet meer op de zogenaamde negatieve lijst van de Awb te plaatsen en zodoende voor beroep vatbaar te maken. Indien een burger een activiteit wil ondernemen die niet past in het bestemmingsplan of om andere redenen (bijvoorbeeld omdat het is verouderd) van mening is dat het bestemmingsplan moet worden aangepast, kan hij een aanvraag tot wijziging van het bestemmingsplan indienen. Het besluit van de gemeente op dat verzoek dient te zijn voorzien van een deugdelijke motivering, hetgeen betekent dat wordt ingegaan op de verhouding tot het totale in het bestemmingsplan neergelegde ruimtelijke beleid en de eventueel daaraan ten grondslag liggende structuurvisie. Dit waarborgt een afweging van het algemeen belang versus het eventuele individuele belang. De kosten van een wijziging op aanvraag ten behoeve van een activiteit, kunnen zonodig via legesheffing op de initiatiefnemer worden verhaald.

Voor de totstandkoming van een besluit tot afwijzing van een dergelijke aanvraag (dus de weigering om het bestemmingsplan te wijzigen) is geen uitgebreide voorbereidingsprocedure voorgeschreven. De algemeen geldende bepalingen van de Awb zijn van toepassing.

b. Nota van Toelichting herzien Bro

Onderzoeksverplichtingen en toetsen: Op grond van art. 3.2. Awb dient een bestuursorgaan bij de voorbereiding van een besluit de nodige kennis te vergaren omtrent de relevante feiten en de af te wegen belangen. Het vaststel/en of wijzigen van een bestemmingsplan kan gevolgen hebben voor de belangen van natuur en milieu, van cultuurhistorische, landschappelijke en archeologische waarden, de waterhuishouding en andere waarden. Het bestuursorgaan dient bij de voorbereiding van een bestemmingsplan derhalve te onderzoeken welke waarden bij het plan in het geding zijn en wat de gevolgen van het plan zijn voor deze waarden. Voor sommige daarvan is specifieke wetgeving voorgeschreven op welke wijze de gevolgen dienen te worden onderzocht en getoetst. Het onderzoek en de toetsing van andere belangen en waarden zijn gestoeld op hiervoor genoemde algemene plicht. uit de Awb, In art. 3.1.6, onder b van het voorliggende Bro is bepaald dat in de toelichting bij een

bestemmingsplan moet worden aangegeven op welke wijze rekening is gehouden met de waarden van de in het plan begrepen gronden.

c. De onderhavige aanvraag

Het uitbreidingsplan behelst verbouw en nieuwbouw op zowel het eigen terrein van Madurodam als op een openbaar aanpalend deel van een beschermd, openbaar duinlandschap met duin bos. Niet alleen beschermd door de aanwijzing door het Rijk als beschermd Stadsgezicht, maar tevens door velerlei wetten en verdragen op het gebied van natuur- en erfgoed bescherming en niet te vergeten doordat een belangrijk deel behoort tot de Haagse stedelijke groene hoofdstructuur en tot de Haagse ecologische verbindingszone. Ter extra bescherming is het duingebied bovendien opgenomen in de beheersverordening Van Stolkpark - Scheveningse Bosjes. De RvS heeft dan ook geen waardering voor aantasting van also beschermde gebieden.

Opmerkelijk is dat over vorengaande met geen woord gerept wordt in de ter inzage gelegde stukken, geen belangen afweging, niets, dan alleen dat het bestemmingsplan noodzakelijk is, omdat de uitbreiding- zo stelt de gemeente in de toelichting - niet past in de vigerende beheersverordening.

De gewenste verhuizing van een deel van openbaar, beschermd duinbos staat echter geheel los van de overige aanvraag met betrekking tot het eigen terrein. Over het duinbos had een afzonderlijk besluit genomen moeten worden, voorzien van een deugdelijke motivering, zoals gesteld in de hiervooraangehaalde nota's van toelichting Wro en Bro. Vooral ook omdat de vernietiging van een deel van het beschermde duin bos in strijd is met de gemeentelijke structuurvisie en nota's en met de van toepassingzijnde beschermingsregels, zowel landelijk als gemeentelijk. {In de structuurvisie van de Rijksoverheid is het hierbetreffende gebied aangeduid als onderdeel van landsbelang nr. 10, nr. 26.) Bovendien is de voorgenomen zogenaamde vervanging van de te vernietigen natuur en landschapswaarden met twijfelachtige kunstgrepen op daken en muren en op een reeds beplant talud, onacceptabel. Natuur is natuur, landschap is landschap en niet iets als de hangende tuinen van Babylon alwaar het met koning Nimrod en zijn bouwwerk overigens niet goed is afgelopen. En niet te vergeten de daktuinen van onze Koning Willem II op zijn door hemzelf ontworpen 'gotische' bouwsels aan het Noordeinde. Ondanks herhaalde waarschuwingen dit niet te doen, moesten zijn plannen toch worden uitgevoerd. Al spoedig stroomde het water naar binnen en stortte de daken in met planten en al. De bouwwerken werden toen afgebroken en kwamen niet meer terug.

De aanvraag van Madurodam voor wat het duinbos betreft, had geweigerd moeten worden, wegens strijd met wetten, waarden, regels en beleid, wegens strijd met het algemeen belang.

Nu de gemeente zich echter niet houdt aan het eigen uitgestippelde groenbeleid en zich evenmin stoort aan genoemd Rijksbelang, zich niet stoort aan de plicht belangen af te wegen, of de gevolgen van de overgangsregeling van de Bro in te schatten, is het bedrieglijk en misplaatst om als zogenaamde eerste stap in de besluitvorming op aanvraag met een ontwerpbestemmingsplan aan te komen waarin de vernieling en de bestemmingswijziging van een deel van het duinbos is weggemoffeld, alsof dit niet aan de orde zou zijn, en dan ook nog eens blijmoedig te roepen dat de uitbreiding geheel in overeenstemming is met de aanwijzingsregels van het Rijk. Een dergelijk gedrag past niet alleen de beheersverordening niet, maar evenzeer niet de gemeente. De besluiten liggen zodoende voor vernietiging gereed wegens onbehoorlijk bestuur!

d. De Juridisch bindende geheime afspraak'

In het recente verleden werd vooral ten behoeve van verkoop of uitgifte in erfpacht van openbare bouwgronden, van privaatrechtelijke overeenkomsten door gemeenten bij herhaling gebruik gemaakt. De rechter is echter niet geneigd deze aanpak te aanvaarden. Indien een in het bestemmingsplan opgenomen vergunningstelsel planologisch noodzakelijk is, moet een dergelijk stelsel ook in het bestemmingsplan worden opgenomen en kan het niet door een los van het plan staand convenant [of 'juridisch bindende afspraak'] worden vervangen. Een dergelijke verbintenis doorkruist het wettelijke stelsel, aldus de Afdeling bestuursrechtspraak (ABRvS 24 januari 2000, BR 2000, p. 414 e.v.). Ook een goed functionerende 'houtwallencommissie' die op grond van een vrijwillige overeenkomst buiten het bestemmingsplan, verzoeken beoordeelt om houtopstanden te rooien, kan een vergunningvereiste ten behoeve van die houtopstanden niet vervangen (AB RvS 29 september 1998, BR 1999, p. 33).

De omgevingsvergunning voor het uitvoeren van werken of werkzaamheden wordt volgens het eerste lid van artikel 2.11 Wabo geweigerd als de aanvraag niet in overeenstemming is met de regels die in het bestemmingsplan (lees 'beheersverordening') zijn gegeven. De aanvraag moet dus ook worden getoetst aan de doeleindenomschrijving, waarin het aan te leggen plan een onder het overgangsrecht vallend bedrijf niet in overeenstemming was met de bestemming. (ABRvS 17 december 2003, Gst/ 7218. 195, m.nt. J.M.H.F. Teunissen (De Bilt); ABRvS 2 maart 2005, BR 2005, p. 787, m.nt. A.G.A. Nijmeijer (Landsmeer).)

Artikel 3.3 onder a Wro jo, artikel 2.11 lid 1 Wabo vereist niet alleen dat in het bestemmingsplan/beheersverordening nauwkeurig omschreven wordt welke activiteiten vergunningsplichtig zijn, maar ook dat wordt aangegeven onder welke omstandigheden een omgevingsvergunning wordt verleend. In de vigerende beheersverordening is op geen enkele wijze een mogelijke transitie van beschermd openbaar duingebied naar privaat terrein ter verstedelijking opgenomen. Sterker: een beheersverordening voorziet juist in behoud van de bestaande toestand omdat er geen ontwikkelingen worden verwacht.

De uitspraken van de Afdeling zijn tevens gestoeld op het Burgerlijk Wetboek inzake strijdigheid met publiekrechtelijke regels, zoals artikel 3:14 BW, luidende: "Een bevoegdheid die iemand krachtens het burgerlijk recht toekomt, mag niet worden uitgeoefend in strijd met geschreven of ongeschreven regels van publiekrecht". Daarnaast biedt art. 3:14 BW een wettelijke grondslag voor de doorkruisingsleer welke de Hoge Raad heeft bepaald in het Windmill-arrest (HR 26 januari 1990, NJ 1991/393). In dit arrest is bepaald dat de overheid gebruik mag maken van het privaatrecht, tenzij het gebruik van privaatrechtelijke bevoegdheden een publiekrechtelijke regeling op onaanvaardbare wijze doorkruist. Dit arrest is vooral van toepassing op de verhouding tussen B&W en Madurodam. Met de onrechtmatige 'juridisch bindende afspraak' loopt B&W het risico schadeplichtig te worden geacht jegens Madurodam, indien het ontwerpbestemmingsplan algeheel vernietigd mocht worden, nu B&W de publiekrechtelijke regeling op onaanvaardbare wijze doorkruist.

4. Détournement de pouvoir

a. Het voorgehouden doel

Madurodam geeft als reden voor de uitbreiding de daling van het aantal bezoekers. Thans wordt dit door Madurodam de ene keer gesteld op 650.000 per jaar, dan weer op 700.000. Als dit aantal tot 500.000 daalt, dan zou dit het einde van Madurodam betekenen, volgens directeur Van Dijk. Er moet ruimte komen voor meer en andersoortige attracties dan de miniatures. Liefst binnenshuis voor het geval het regent. Bezoekers moeten langer vastgehouden worden, meer consumeren. Madurodam zou een van de belangrijkste trekpleisters van Den Haag zijn, of neen, liefst van heel Nederland, zo vervolgde B&W daarop. Madurodam zou met een uitbreiding een omvangrijke bijdrage aan de Haagse economie kunnen leveren, meer banen en meer toerisme op weg naar het zo werelds bedoelde Scheveningen en wat niet nog meer moge zijn. In elk geval zo'n € 34 miljoen en honderdzoveel banen (het aantal wisselt steeds per papier).

Het is nog niet lang geleden dat diezelfde argumenten luid werden rondgebazuind ten behoeve van een eerste uitbreiding in 1997 onder de belofte dat er niet meer zou worden uitgebreid. Er volgde een omvangrijke tweede verbouwing in 2011/12.

De verwachte constante stijging van bezoekers bleef echter steeds uit, volgens Madurodam. Na een korte opleving daalde het aantal bezoekers steeds als voorheen, volgens Madurodam. Na de laatste uitbreiding in 2012, stond Madurodam in 2015 alweer bij B&W op de stoep. De ontmoeting betrof een uitbreiding, ten derde male. Kort daarop begon het luide geschal als voorheen. Eerstens via het concept ambitiedocument Internationale Zone van 2015. Later bij bijeenkomsten over de kwestie. Van de belofte wist men aan de andere zijde zich niets meer te herinneren, terwijl deze toch met stelligheid was gedaan.

De huidige voorgenomen uitbreiding zal verspreid over tien jaren plaatsvinden, volgens Madurodam. De kosten zijn beraamd op € 45 miljoen, volgens Madurodam. Voor dit bedrag wordt een lening door de bank verstrekt, volgens Madurodam.

De vraag is: gaat het dan wel zo slecht? Als men € 45 miljoen van de bank kan lenen dan suggereert dit het tegendeel. En, als Madurodam de bouwplannen kan beramen op € 45 miljoen, waarom weten B&W en Madurodam dan thans nog niet exact waaraan dat besteed dient te gaan worden?

b. De feiten

De jaarrekening 2017 van Madurodam BV vermeldt dat het bedrijf een middelgroot pret- en themapark (Sbi-code 93.21.1) is en dat de rechtspersoonlijkheid individueel is of bestaat uit een groep van maatschappijen. De vennootschap heeft ten doel: werkzaamheden te verrichten, uitsluitend of nagenoeg uitsluitend gericht op de verkrijging van gelden die uitgekeerd zullen worden aan een instelling als bedoeld in art. 16, eerste en derde lid van de Wet op de vennootschapsbelasting 1969. In dit kader stelt de vennootschap zich ten doel: a. de exploitatie van een miniatuurstad, waarmee culturele recreatie wordt beoogd en de kennis over Nederland wordt bevorderd; b. het ter beschikking stellen van management en know how, het besturen van- het voorzien van management van- en het toezicht houden op andere ondernemingen, het verlenen van bedrijfskundige diensten, het verrichten van alle overige handelingen op financieel, industrieel en commercieel gebied; c. zowel in Nederland als daarbuiten deelnemen in, zich interesseren bij en samenwerken met andere ondernemingen, hetzij direct, hetzij indirect; d. het verkrijgen en vervreemden van vermogenswaarden, het financieren van derden, daaronder begrepen het verstrekken van leningen aan aandeelhouders mede met het oog op het nemen of verkrijgen van aandelen in het kapitaal van de vennootschap zelve of van certificaten daarvan, het instaan voor derden, al of niet een onderneming drijvende en het voor hen stellen van zakelijke of persoonlijke zekerheden, en voorts al hetgeen met een en ander in de ruimste zin van het woord verband houdt. Indien de vennootschap winst uitkeert zal deze winst worden uitgekeerd aan een lichaam als bedoeld in art. 16, eerste lid van de Wet op de vennootschapsbelasting 1969.

Madurodam BV heeft vier stichtingen onder zich. En wel, Stichting Madurodam, Stichting Madurodam Kinderfonds, Stichting Madurodam Miniatuurstad en Stichting Madurodam Nationale Kinderherdenking 4 mei, alle voorzien van een eigen KvK-nummer. De Stichting Madurodam keert jaarlijks gelden uit aan Stichting Madurodam Kinderfonds ten behoeve van distributie aan goede doelen. De activa van deze stichting bestaan voornamelijk uit beleggingen. Daarnaast bezit de stichting het economisch eigendom van het recht van erfpacht van de grond waarop de miniatuurstad wordt geëxploiteerd.

Het netto bedrijfsresultaat van de BV in 2017 is € 186.194,00. In 2016 was dit € 155.549, in 2015 € 228.093. Het bruto bedrijfsresultaat 2017 is € 11.459.896,--, netto € 155.549; in 2016 € 10.298.459,-bruto, netto € 155.549,--. Het eigen vermogen van de BV bedraagt € 7.322.945,--, waarvan € 4.243.030 in aandelen en € 3.079.915,-- in reserves is ondergebracht, volgens de jaarrekening van de BV in 2017. Er zijn 96 werknemers.

De Stichting Madurodam heeft in 2016 een stamvermogen van € 21.702.621; de jaarlijkse schenking aan goede doelen bedraagt steeds tussen de € 550.000,-- en € 650.000,--. Opbrengst van verhuur van George Maduroplein 1 bedraagt in 2016 € 240.672,--. Er zijn aldaar 181 werknemers.

De Stichting Madurodam Kinderfonds verkrijgt zijn middelen door schenkingen vanuit Stichting Madurodam. In het verslagjaar 2016 werd vanuit Stichting Madurodam een bedrag ad € 503.900 verkregen.

De gesteldheid van de overige twee stichtingen moet nog worden onderzocht.

c. Madurodam Events

Voordat de 'juridisch bindende afspraak' tot stand kwam, was vrijwel onbekend dat Madurodam naast het miniatuurgebeuren ook nog een congrescentrum exploiteert, sinds 1997. Waarom onbekend? Wel, eenvoudigweg, omdat daarover niets aan te treffen is, ook niet bij de KvK via de Sbi-code voor horeca en zalenverhuur, en er alleen in de in de jaarrekening van Stichting Madurodam de opbrengst aan verhuur van George Maduroplein 1 staat genoteerd.

Weliswaar is het terrein van Madurodam op de plankaart van de beheersverordening aangeduid met C - o. maar bieden de plan regels geen zicht op welke functies op dit terrein gelden. De regels van de beheersverordening vermelden in art. 4.1 dat de voor 'Cultuur en Ontspanning' aangewezen gronden bestemd zijn voor: a. attractiepark; gevolgd door een hele serie van andere mogelijkheden zoals bijvoorbeeld congrescentrum, escortbedrijf, prostitutie. Het ligt zodoende niet bepaald voor de hand om aan Madurodam tevens een congresfunctie te koppelen. Ditzelfde geldt voor de horecafunctie die overigens verkeerdelijk ook onder Cultuur en Ontspanning staat vermeld in de regels. Volgens de standaardregels valt de functie horeca onder een andere

hoofdgroep van bestemmingen genaamd 'centrum' en niet onder C- O. In art. 4.3 staat vervolgens, dat als specifieke gebruiksregels uitsluitend detailhandel en horeca toestaan, dit alleen zo is als ondergeschikte nevenactiviteit. Horeca is tot en met de categorie zwaar van de staat van horeca-categorieën toegestaan. Van belang is dat het raadsbesluit van 6 juli 2017 een kentering bracht in de onbekendheid van Madurodam Events, want het is sindsdien dat er bijna dagelijks meer sites op internet verschijnen van of over Madurodam Events. Zoals bijvoorbeeld onder meer het volgende bericht van 10 juli 2017:

Voorbeeld I.

[naam] - 10 juli 2017 1

De kogel is door de kerk. Na ruim twee jaar overleg heeft Madurodamtoestemming gekregen om zo'n 0,7 hectare uit te breiden. Met een uitbreiding in het vooruitzicht worden er niet alleen meer attracties gebouwd, maar zullen er ook meer mogelijkheden worden gecreëerd op het gebied van zakelijke evenementen.

Uitbreiding Madurodam Events

In een eerder interview sprak [naam] van Madurodam Events al over een eventuele uitbreiding aan zowel de voor-, als achterkant van het park. Nu de gemeenteraad na lang overleg groen licht heeft gegeven, is het slechts een kwestie van tijd voordat de definitieve plannen worden gepresenteerd. Zo moeten de plannen voldoen aan de zogenoemde groencompensaties. Hoe het nieuwe gedeelte wordt ingericht en in welk tijdsframe dit zal gebeuren, is nog onduidelijk. 'Wel zijn er al veel leuke ideeën' vertelt [naam] enthousiast.

Momenteel biedt Madurodam diverse zalen aan die geschikt zijn voor onder meer grote evenementen zoals congressen en diners. Vorig jaar onderging het miniatuurpark een verbouwing waarbij er nieuwe ruimten werden gecreëerd voor workshops. Met de uitbreiding van het park zullen de opties en gelegenheden voor events alleen nog maar toenemen.

Er kan daar getrouwd worden, gefeest en gefuifd met live-muziek tot half drie 's nachts, gedineerd aan tafel of lopend (walking dinner) of in een live-cooking-setting, etc. en dat alles onder de bezielende culinaire zorg van de eigen chef kok en allervriendelijkst personeel met uniek uitzicht op 'heel Nederland'. Een keuze kan gemaakt worden tussen zeven zalen of een samenvoeging van enkele.

Voorbeeld II.

Madurodam Events (o)

Unieke locatie in Den Haag, Zuid-Holland

Plan een bezichtiging

CEREMONIE mogelijk RECEPTIE v.a. €28,76 p.p.

DINER v.a. €148,- p.p.

FEEST v.a. €73,50 p.p.

Trouwfeest in Madurodam? Op zoek naar een heel bijzondere feestlocatie? Madurodam! Bij Madurodam Events is het mogelijk om je bruiloft te organiseren in schitterende zalen met prachtige verlichting en uitzicht over heel Nederland!

Extraatje Organiseer je je trouwfeest in Madurodam dan krijgen alle gasten toegang tot het park. Leuk entertainment voor de kinderen, maar zeker ook voor de volwassen gasten als ze zich even moeten vermaken tijdens bijvoorbeeld de fotoreportage.

Een beter decor voor je trouwreportage bestaat niet! Je loopt in 5 minuten van Amsterdam naar Groningen, via Den Bosch en Nijmegen.

500 parkeerplaatsen en een tramhalte voor de deur

De bereikbaarheid van Madurodam is uitstekend. Met de auto ben je binnen vijf minuten op de snelweg en Madurodam beschikt over 500 parkeerplaatsen. De tram stopt voor de deur en is binnen tien minuten bij station Den Haag Centraal of Hollands Spoor.

Feestzalen

De moderne zalen van Madurodam Events zijn met de professionele sfeerverlichting geschikt voor schitterende feesten. Daarnaast kunnen de zalen naar eigen smaak verder worden aangekleed, zodat het echt jullie feest wordt.

Van de bruidstaart tot aan het diner en feestelijke hapjes, onze chef-kok bereidt het met zijn team met veel passie!

Voorbeeld III.

Teambuilding & Feesten

Workshops, teambuilding, feesten of een ontspannen bedrijfsuitje

Madurodam Events biedt alles voor een leuke en actieve dag. Wat dacht je van de Madurodam Ipad Challenge waarbij je gewapend met een Ipad in een groep verschillende opdrachten in groepen. Het themapark is het decor van deze hilarische challenge met de iPad. Beleef de superleuke fun opdrachten en laat je niet gek maken! Andere teams hinderen je vast door een gebroken scherm of virus naar je iPad te sturen. Dat kan jij veel beter! Naast de Madurodam Ipad challenge hebben wij nog veel meer super leuke activiteiten om samen met je collega's te doen, informeer naar de mogelijkheden!

Madurodam Events

Op zoek naar een bijzondere locatie voor een bedrijfsfeest? Bij Madurodam Events is het mogelijk om een evenement te organiseren in moderne zalen met uitzicht over heel Nederland. Van 25 tot 1200 personen, van bedrijfsfeest tot congres, wij bieden altijd een uniek evenement op maat.

Kom en zet jouw evenement kracht bij door dit te linken met één van de Grote Verhalen van Nederland.

Madurodam kiest ervoor de Grote Verhalen van Nederland op verschillende manieren te vertellen: met miniatuur, interactief of door een complete belevenis waarbij de bezoeker op een indringende manier wordt meegenomen.

Capaciteit en sfeer

Madurodam is een unieke locatie waar, door de aanwezige thema's in het park, altijd een link met het evenement te maken is. De 6 moderne zalen bieden ruimte voor 50 tot 1200 personen. Met professionele verlichting en aankleding geven we het bedrijfsfeest een passende uitstraling.

MVO

De netto-opbrengsten van Madurodam gaan via Stichting Madurodam Steunfonds naar goede doelen voor kinderen en jongeren, waardoor het ook nog eens maatschappelijk verantwoord is om je bedrijfsuitje bij Madurodam te organiseren.

Dat Madurodam Events nog steeds verborgen is in de formele stukken, heeft nog een andere oorzaak. En wel het feit dat deze onderneming niet staat ingeschreven bij de Kamer van Koophandel en er aldaar evenmin elk jaar door Madurodam BV of door de stichtingen een zogeheten 403-verklaring wordt gedeponeerd. Ontbreekt deze verklaring dan deponeert de moederonderneming een groepsjaarrekening of wel een geconsolideerde jaarrekening waarin de cijfers van de dochteronderneming zijn opgenomen. De moederonderneming is dan tevens aansprakelijk voor de aanverwante onderneming. Zodoende bestaat Madurodam Events niet, aldus de Kamer van Koophandel.

d. Conclusie

Met het oog op de tamelijk constante cijfers en het eigen groeiend vermogen, moet het doel van de uitbreiding totaal anders zijn dan de geponeerde instandhouding van de onderneming; een doel dat zowel het belang van de gemeente behelst als van Madurodam: het inrichten van de Internationale Zone enerzijds en anderzijds het daarop participeren door uitbreiding van het Eventsgebeuren. Een en ander volgt onder meer zowel uit het concept ambitiedocument Internationale Zone in zijn geheel, als uit de volgende passages uit dat conceptdocument en uit het ontwerpbestemmingsplan zelve:

Conceptambitiedocument Internationale Zone

Uitspanning (concept-ambitiedocument Internationale Zone van 2015, blz. 100, voor plaatjes zie blz. 101):

- Op de mooiste plek van het park, met uitzicht over de Waterpartij, is ruimte voor een nieuw horecapaviljoen.
- Dit paviljoen wordt een belangrijk rustpunt in het park, waar je wat kunt drinken na een wandeling, kunt lunchen en dineren. Het is direct vanaf de hoofdroute bereikbaar.
- Het paviljoen is goed zichtbaar vanuit het park en heeft dus een tijdloze, stijlvolle uitstraling nodig. Voor het ontwerp moet een ambitieuze prijsvraag worden uitgeschreven.

- Het paviljoen heeft een licht karakter, met veel glas en een sierlijke dakconstructie.

Madurodam (concept-ambitiedocument Internationale Zon van 2015e, blz. 102, voor plattegrond zie blz. 103): Madurodam bestaat 63 jaar en is één van de grootste attracties in Oen Haag. De markt voor dagrecreatie is de laatste jaren zeer concurrerend. Madurodam geeft aan dat uitbreiding noodzakelijk is om een gezonde onderneming te blijven. Mogelijke uitbreiding van Madurodam biedt kansen om de aansluiting tussen Madurodam en het stadspark sterk te verbeteren. Hierbij valt ook te denken aan voorzieningen die publiek toegankelijk zijn, zoals horeca. Nu ligt Madurodam midden in het stadspark maar heeft daar nauwelijks een verbinding mee.

Gezien de ligging van Madurodam in het stadspark wordt aan de uitbreidingsvraag door de gemeente randvoorwaarden gesteld:

- Het groen in de omgeving moet groen blijven en er in kwaliteit niet op achteruit gaan;
- Het groen moet openbaar toegankelijk blijven;
- Parkeren en logistieke afwikkeling moeten zorgvuldig worden uitgewerkt;
- Omwonenden en belanghebbenden moeten worden betrokken bij de uitwerking.

Bijlage 1 bij regels ontwerpbestemmingsplan Madurodam van 6 november 2018 over de staat van horeca-categorieën

Ter inleiding staat vermeldt: "Den Haag wil met de kracht van horeca de aantrekkelijkheid van Oen Haag vergroten, de ontwikkeling van gebieden met grote economische betekenis verder aanjagen en groei van werkgelegenheid in de horecasector stimuleren. De visie voor het gemeentelijk horecabeleid in de komende jaren wordt in de Horecavisie 2016 {RIS 288645} uiteen gezet langs de belangrijkste thema's. Hiermee zet Oen Haag in op het verdere optimaliseren van de randvoorwaarden voor een bloeiend horecabeleid in de stad."

5. De te beschermen waarden/instandhoudingsplicht

a. De rapportages

Aan het ontwerpbestemmingsplan is een aantal rapporten gehangen van AnteaGroup in opdracht van Madurodam met betrekking tot de gevolgen van de voorgenomen uitbreiding van Madurodam op het te onderzoeken betreffende water, natuur, M.E.R., gevaarlijke stoffen etc. Opmerkelijk is dat alle rapportages concluderen dat de voorgenomen werkzaamheden geen significante gevolgen zullen hebben voor de omgeving en dat daaraan zonder meer gevolg kan worden gegeven.

Afgezien van het feit dat AnteaGroup in opdracht van de aanvrager van het bestemmingplan al niet als onafhankelijk kan worden bestempeld, is het daarnaast opvallend dat in geen van de rapportages het gegeven van een beschermd stadsgezicht met de daaraan verbonden consequenties daadwerkelijk in ogenschouw is genomen. Men richt zich hoofdzakelijk op de effecten vanuit de toekomstige situatie, terwijl als uitgangspunt steeds het gevolg voor de waarden van het beschermde duinbos onderzocht had moeten worden bij een transitie naar bouwgrond. En het is daarover waarover wordt gezwegen.

b. De waarden

De nadere typering van de te beschermen waarden luidt in de bijlage bij het aanwijzingsbesluit van het stadsgezicht onder meer: "De rijk begroeide en geaccidenteerde terreinen van de Scheveningse Bosjes vervullen zowel voor het van Stolkpark als voor de wijdere omgeving een belangrijke rol. De Bosjes liggen in het grote aaneengesloten stedelijke groengebied dat loopt van Zorgvliet tot aan de Nieuwe Scheveningse Bosjes en Klein Zwitserland. Hier middenin verloopt de laagliggende waterpartij de ruimtelijke belevingswaarde van het gebied. De gebogen padenstelsels, de afwisseling tussen open ruimte en dichtbeboste gedeelten, de bijzondere plekken met monumentale zitbanken zijn belangrijke onderdelen van het gebied. De omgang naar de begraafplaats van de Archipelbuurt heeft nog duidelijk het karakter van een oude stadsrand. Bij het 'verlaten' van de stad is langs de langgerekte Scheveningseweg het landschappelijke karakter van dit uitgestrekte groengebied uniek binnen de stedelijke situatie. De uitlopers van de Scheveningse Bosjes zijn bepalend voor de besloten ligging en het parkachtige karakter van het Van Stolkpark.¹¹

(. . .) "De statige hoge huizen, de kromme lanen en de bijzondere groenvoorziening van dit villa park verschaffen aan dit gebied de uitstraling van een hoogwaardig stadsgebied, met iets van een voorname rust. Aan het bochtige

wegenverloop en de hoogteverschillen herkent men nog het vroegere duinlandschap dat zijn voortzetting vindt in de Scheveningse Bosjes. Het afwisselende straatbeeld met verrassende zichtlijnen en de hoogwaardige architectuur, waaronder veel monumenten dragen bij aan de bijzondere kwaliteit van dit stadsgedeelte. De landschappelijke waarde van het omliggende groen en water dragen in hoge mate bij aan de uniciteit van dit gebied, maar ook aan het groene karakter van de stad Den Haag. (. . .) Hoewel afwijkende nieuwbouw in de wijk is verrezen, is het nog grotendeels 19de_eeuws in hoofdzaak goed bewaard gebleven met behoud van het ideaal van de genoemde waarden.

"Typerend zijn (onder meer):

- De landschappelijke waarde van het van Stolkpark in relatie met de Scheveningse Bosjes waarin als hoogtepunt de waterpartij e.o.

- de stedenbouwkundighistorische en landschappelijke waarde van de Scheveningseweg en het Kanaal."

Vervolgens luidt het rechtsgevolg:

"Op grond van art. 36, eerste lid van de Monumentenwet 1988 stelt de gemeenteraad ter bescherming van het beschermde stadsgezicht een bestemmingsplan vast als bedoeld in de WRO. In het onderhavig geval worden de in de toelichting beschreven cultuurhistorische waarden met de vigerende bestemmingsplannen Van Stolkpark goedgekeurd door Gedeputeerde Staten Zuid Holland op 7-10-1983) en Scheveningse Bosjes (goedgekeurd door Gedeputeerde Staten Zuid Holland op 5-10-1993) voldoende beschermd.

c. Rijksdienst Cultureel Erfgoed inzake cultuurhistorisch groen

In een publicatie over groen erfgoed schrijft de Rijksdienst: "Om de monumentale waarden van gebouwd en groen erfgoed helder en eenduidig vast te stellen, hanteert de Rijksdienst de volgende hoofdcriteria:

- cultuurhistorische waarde;
- architectuur- en kunsthistorische waarde;
- situationele en ensemblewaarde;
- gaafheid en herkenbaarheid;
- zeldzaamheid. "

In de publicatie worden de waarderingscriteria concreet gemaakt voor groen erfgoed - een bijzondere categorie, zo stelt de Rijksdienst- omdat deze grotendeels uit levend materiaal bestaat. De waarderingscriteria gelden voor de dragende structuur, als paden, wegen, waterlopen en zichtlijnen, voor 'tuinsieraden' als fonteinen en prieëlen en voor planten, struiken en bomen in de aanleg.

Vergelijkbaar met het bouwkundig en archeologisch erfgoed is gedetailleerde kennis en beschrijving van het toegepaste historische materiaal (hier de bomen en struiken) noodzakelijk. Bomen en struiken dienen niet alleen goed op soort te worden gedetermineerd, maar zoveel mogelijk ook op autochtone herkomst, cultuurvariëteit of kloon. In Nederland zijn ongeveer 100 inheemse boom- en struiksoorten die zowel tot het genetische als het cultuurhistorische erfgoed gerekend kunnen worden. Omdat het hier autochtone bomen en struiken betreft, gaat het daarbij om de houtige soorten, en hun afstammelingen, die na de laatste IJstijd, vanaf circa 12.000 jaar geleden, door natuurlijke migratie ons land bereikt hebben. Zoals grove den, taxus, eiken, berken, iepen, lindes, zwarte els, es, esdoorns, zwarte populier, wilgen en haagbeuk, hulst, wilde lijsterbes, hazelaar, sporehout, wegedoorn, wilde appel, wilde peer en de kornoelje. Bij groen erfgoed gelden de criteria gaafheid en herkenbaarheid voor het ontwerp, de structuur, het beplantingstype, het sortiment en de ouderdom van de beplanting. Hoe ouder des te zeldzamer.

De vergankelijkheid van een aanleg of van specifieke onderdelen, zoals de oorspronkelijke variatie in beplanting en het misschien nog bestaande historische sortiment, is groot. Aanwezigheid van historische cultivars is bijzonder en zeldzaam. De zeldzaamheidswaarde verklaart waarom soms tot het uiterste wordt gegaan om het oorspronkelijke materiaal te behouden. Ook meer recent aangelegd groen kan zeldzaam zijn.

Wie een groenaanleg beheert, krijgt ook met natuurwaarden te maken. Dit zijn waarden die aan een bepaald gebied worden toegekend vanuit de optiek van natuurbescherming. De natuurwaarde is afhankelijk van de kwaliteit en kwantiteit van de aanwezige flora en fauna, het landschap en de geologische gesteldheid. Op Nederlandse schaal is de natuurwaarde sinds 1900 sterk afgenomen. De hoeveelheid natuur is door ontginning

en gebruik gedaald en door wijzigingen in de waterhuishouding sterk veranderd. De natuurkwaliteit is achteruitgegaan door overbemesting, verzuring, verdroging, verstening en versnippering. Het te vernietigen gedeelte van de Scheveningse Bosjes is bijzonder levendig en verrassend. Op golvende duinen staat een grote verscheidenheid aan gestruikte, aan oude en jonge bomen, bevolkt door velerlei zingende en kwetterende vogels. Van de oude bomen zijn drie stuks (eik, beuk) het meest opvallend - ze stammen vermoedelijk uit de 19e eeuw - en cultuurhistorisch bijzonder interessant, omdat ze gevormd zijn in enorme hakhoutstoven. En het zijn juist ook deze bomen die op de langgerekte dodenlijst staan. Niet alleen de bomen zijn opvallend, nog opvallender is het feit dat in geen van de rapportages ook maar één boom of struik op cultuurhistorische waarde werd geschat, werd geïnventariseerd. Het zijn echter niet alleen de bomen waarmee men korte metten wenst te maken, maar tevens ook met eeuwenoude duinruggen. Ontgraven dienen ze te worden, weg ermee, voor de verdere verstening van de stad, voor het vermaak van de mensen; de natuur telt niet. We doen wel net alsof, maar weg ermee, met die lastpak. Elke keer een stukje, totdat de koek op is Totdat er niets meer is. Geen vos die daar nog rond kan lopen, geen egels, geen eekhoorns, geen rondfladderende vleermuizen als de avond valt. Weg zijn dan ook de roodborstjes, meesjes, winterkoninkjes, boomkruipers, merels, eksters, gaaien en elk voorjaar de nachtegaal. Verdwenen de buizerd, nee ook die niet, want er moet en zal ter plekke gefeest worden tot diep in de nacht. Opzij, opzij, opzij, maak plaats, maak plaats Een beheersverordening, wetten, regels? Welnee, die tellen alleen als het zo uitkomt en dat is bij de uitbreiding van Madurodam niet het geval. De Scheveningseweg , die is al van alle luister, zoals de gemeente dat noemt, ontdaan. En dan volgt nu de Haringkade. Ook die was al aangetast aan het begin, maar het verwoestende virus dient thans voort te woekeren. Gemeente, stopt U daarmee! De plankaart is immers nog geheel leeg. Tot zover onze zienswijzen op de uitbreidingsplannen van Madurodam."

6. Ra 2018. 159 Reclamant

De volgende zienswijze is geciteerd:

"Na de recente vernieling van de Scheveningseweg wordt de Haagse burger wederom geconfronteerd met een nieuwe aanval op de zo geliefde Scheveningse Bosjes. Ditmaal wordt ons voorgehouden dat opoffering van 0,6 ha bos noodzakelijk is voor het voortbestaan van miniatuurstad Madurodam.

Op 6 juli 2017 stemde de Raad slechts indirect in met de uitbreiding van Madurodam ten koste van een stuk van de Scheveningse Bosjes, door het PUK en de aanpassing van de Stedelijke Groene Hoofdstructuur goed te keuren. Tegen dit besluit stond geen mogelijkheid open tot het indienen van zienswijzen of bezwaarschriften. Nu het ontwerpbestemmingsplan ter inzage ligt, kan er tegen de uitbreiding van Madurodam en de vernietiging van een stuk openbaar bos niets meer worden ondernomen.

Zowel de de Raad als de burger wordt voorgehouden dat er "juridisch bindende afspraken" zijn gemaakt tussen de gemeente en Madurodam (Coalitieakkoord, bladzijde 18). De uitbreiding werd gepresenteerd als een voldongen feit. Bovendien is de inhoud van deze afspraken, ondanks Wob-verzoeken, tot op heden geheim. Voor een college dat veel waarde zegt te hechten aan transparantie en dialoog is deze gang van zaken opmerkelijk.

Gemeentelijk beleid

In verschillende nota's en structuurvisies wordt het belang van het groen en natuur in de stad onderstreept. De Nota uitgangspunten Internationale Zone stelt zelfs dat "er geen verstedelijking van het groen zal plaatsvinden." Het vernietigen van een stuk waardevol duinbos staat haaks op dit "groene" beleid van de gemeente.

Vigerende beheersverordening - bestemmingsplan Madurodam

De voorliggende plannen tot uitbreiding van Madurodam in de Scheveningse Bosjes zijn onder de vigerende beheersverordening onmogelijk. Het bos is bovendien onderdeel van een Rijksbeschermd stadsgezicht én valt onder de Wet natuurbescherming. Het wekt daarom verbazing dat de gemeente in feite het eigen beleid

terzijdeschuift en een bestemmingsplan opstelt, speciaal om de uitbreiding mogelijk te maken. Weliswaar is een beschermd stadsgezicht niet "bevroren", echter het betreft hier een drievoudig beschermd stuk natuur en niet een rij huizen waar hier en daar aanpassingen aan worden gedaan. Met de uitbreiding van Madurodam gaat het bos voorgoed verloren: een onacceptabele aantasting van het Rijksbeschermd stadsgezicht en het beschermde bos. De gemeente denkt te voldoen aan de wettelijke verplichting door een beschermend bestemmingsplan op te stellen, waardoor de waarden van het gebied beschermd zouden blijven. Een misplaatste stelling! Men laat eerst een stuk bos verdwijnen en zegt daarna triomfantelijk dat de bescherming van het gebied gewaarborgd is.

Belang Madurodam/Haagse economie

Met de uitbreiding zou het voortbestaan van Madurodam verzekerd zijn. Tevens zou de economische impact voor de stad Den Haag met acht miljoen euro toenemen, het aantal banen binnen en buiten Madurodam zou met 147 toenemen. Volgens het college is Madurodam daarom onmisbaar voor Den Haag. Het is vreemd dat een onderzoek naar de te verwachten economische impact door BDO in opdracht van Madurodam geschiedde. Bovendien staat op de laatste bladzijde van het onderzoek het volgende te lezen: "Deze publicatie bevat geen advies voor concrete situaties, zodat uitdrukkelijk wordt afgeraden om zonder advies van een deskundige op basis van de informatie in deze publicatie te handelen, na te laten of besluiten te nemen." Het is buitengewoon schokkend dat op grond van dit document een besluit is genomen met verstekkende gevolgen. Daarnaast is het de vraag of het uitsluitend om het belang van Madurodam gaat. Naast het themapark met miniatures exploiteert Madurodam tevens een congrescentrum onder de naam Madurodam Events. Op de website www.greatervenues.nl valt onder andere te lezen: "Met een uitbreiding in het vooruitzicht worden er niet alleen meer attracties gebouwd, maar zullen er ook meer mogelijkheden worden gecreëerd op het gebied van zakelijke evenementen." (...) "In een eerder interview sprak [naam] van Madurodam Events al over een eventuele uitbreiding aan zowel de voor-, als achterkant van het park." (10 juli 2017) In het PUK en het Ontwikkelingsperspectief wordt uitgebreid ingegaan op de waarde van de miniatuurstad Madurodam, de congresfunctie komt nergens aan de orde. Indien er alleen ruimte voor nieuwe attracties nodig was, zou de uitbreiding in het bos wellicht veel minder groot hoeven te zijn. Een congrescentrum kan heel goed op een andere locatie gerealiseerd worden.

Verlies van waardevol openbaar duinbos/compensatie

Voor de uitbreiding van Madurodam is het noodzakelijk dat er 0,6 ha duinbos wordt opgeofferd. Hoewel er in het bewuste stuk geen beschermde soorten zijn aangetroffen, is het wel bijzonder soortrijk doordat het er buitengewoon beschut en dus erg rustig is. Bovendien worden twee duinruggen gedeeltelijk afgegraven om paviljoens te kunnen bouwen en zullen zeer waarschijnlijk drie markante stoven, waaronder een eik en een beuk die gezien hun omvang dateren van voor de Tweede Wereldoorlog, moeten verdwijnen. Dit alles doet grote afbreuk aan de cultuurhistorie.

In het PUK werden hoge eisen gesteld aan maatregelen om het verlies aan natuur te compenseren. Welnu, welig begroeide daken en ecowallen kunnen nooit of te nimmer een bos vervangen. Zeker in deze tijden van klimaatverandering is elk stukje natuur, hoe klein ook, van grote waarde. Hiermee mag niet lichtvaardig worden omgesprongen!

Bovendien is de herplant van de gekapte bomen op het talud langs de Koninginnegracht in strijd met de Wet natuurbescherming, in weerwil van de stelling van de gemeente dat de Provincie hiermee reeds heeft ingestemd. En de wandelaar heeft weinig aan begroeide daken en een talud tussen drukke verkeerswegen, op een dak kan men immers niet wandelen.

Ik meen dat er met het besluit om een stuk van de Scheveningse Bosjes aan Madurodam te geven de belangen van de Haagse burger, de bomen, de vogels, overige fauna en de cultuurhistorische waarden ernstig zijn geschonden. Daarom verzoek ik u het ontwerpbestemmingsplan niet goed te keuren."

7. Ra 2018. 160 Bomenstichting Den Haag

De volgende zienswijze is geciteerd:

“De Bomenstichting Den Haag heeft kennis genomen van het ontwerpbestemmingsplan en heeft de volgende punten voor de zienswijze.

1. Algemeen

De uitbreiding van Madurodam gaat ten koste van een waardevol duinbos op oude duingronden: 0,6 ha van de Scheveningse Bosjes. Dit gebied is op allerlei niveaus beschermd. De Scheveningse Bosjes vallen onder het boom beschermingshoofdstuk van de Wet natuurbescherming (Wn), hebben de status van Rijksbeschermd stadsgezicht en maken deel uit van de Stedelijke Groene Hoofdstructuur (SGH).

Het voorliggend ontwerp bestemmingsplan maakt de uitbreiding van Madurodam mogelijk, die niet is toegelaten in de vigerende beheerverordening en die in strijd is met de genoemde beschermingsregimes.

De Bomenstichting Den Haag is van mening dat de uitbreiding van Madurodam gezien de ongewijzigde noodzaak tot bescherming van het gebied ongewenst is.

Wij hadden verwacht dat Madurodam de waarden van het 'achterliggende bos' zou respecteren, wij zijn daarin helaas teleurgesteld.

Het is immers een openbaar toegankelijk bos van algemeen maatschappelijk belang, dat groter is dan het economische belang van één stichting, die de facto opereert met winstoogmerk, waarvan de onderbouwing om uit te breiden op z'n minst twijfelachtig genoemd kan worden.

2. Wet natuurbescherming

De gemeente heeft de Scheveningse Bosjes, inclusief het bos dat moet wijken voor de uitbreiding van Madurodam, in 1998 onder de bescherming van de Boswet (nu Wet natuurbescherming) gebracht. Juist met als doel extra bescherming te geven aan het bos. De opofferings van dit deel van de Scheveningse Bosjes ten behoeve van uitbreiding van Madurodam staat in schril contrast met de doelstelling.

De compensatie op het talud van de het Teldersviaduct in het kader van de Wet natuurbescherming schiet tekort. Die wet kent de verplichting tot herplant op dezelfde grond waar onder hoofdstuk 4 van die Wet vallende bomen worden gekapt. De wet regelt verder dat de herplant alleen op een andere locatie kan plaatsvinden als daarvoor ontheffing hiervan is verkregen. Zo'n ontheffing is dus nodig voor de uitbreiding van Madurodam, nu de herplant van het areaal te kappen bomen volgens het ontwerp plaats zou moeten vinden op genoemd talud. De krachtens de Wn door het provinciaal bestuur van Zuid-Holland vastgestelde algemene vereisten voor de ontheffing houden onder meer in dat de herplant moet plaatsvinden op onbeplante grond (Verordening uitvoering Wet natuurbescherming Zuid-Holland, Hoofdstuk 7). Het talud is echter al beplant met onder andere vele bomen. Meer dan een jaar na goedkeuring van het PUK (en de mededeling van toenmalige wethouder Revis dat hij over de beoogde herplant positieve geluiden had vernomen bij contact met de provincie) blijkt in de toelichting van het voorliggende ontwerpbestemmingsplan inhoudelijk nog niets beters gemeld te kunnen worden dan dat 'over mogelijke oplossingen t.a.v. boscompensatie in overleg wordt getreden met de Provincie'. Dit terwijl door Bomenstichting OH en van andere zijde al meermaals uitdrukkelijk op het voorgaande is gewezen.

De informatie die in de huidige toelichting over de herplantverplichting is opgenomen gaat ten onrechte geheel voorbij aan de omstandigheid dat de beoogde herplant niet in de Scheveningse Bosjes zelf plaatsvindt en vermeldt ook niet de daarvoor relevante voorschriften. Ook de opstellers van het bijgevoegde Boscompensatieplan lijken de opdracht te hebben gekregen hierover met geen woord te reppen. De compensatie in het kader van de Wn schiet zoals gezegd tekort.

3. Rijksbeschermd Stadsgezicht

De Scheveningse Bosjes vallen onder de bescherming van het Rijks beschermd stadsgezicht Van Stolkpark/Scheveningse Bosjes (Aanwijzing d.d. 19-09-1994). Op de waarderingskaart behorend bij de aanwijzing staan de Scheveningse Bosjes ingekleurd als 'belangrijke duinstructuur'. De te beschermen waarden zijn o.a. de hoogteverschil/en, die herinneren aan het oude duinlandschap, en de zichtlijnen. De landschappelijke waarden van het groengebied en water dragen in hoge mate bij aan de uniciteit van dit gebied maar ook aan de groene karakter van de stad Den Haag.

Met de aanwijzing zijn de waarden voldoende beschermd, zo staat in de aanwijzing.

De delen van de noordelijke en de zuidelijke duinruggen en de tussenliggende dalen vallen binnen de uitbreiding, evenals de rug en daarbij behorende dalen langs het zgn. olifantenpad. Zie de hoogtekaart op p 26 van de Toelichting en de hoogte kaart hieronder. Het terrein wordt geëgaliseerd om het geschikt te maken voor nieuwe paviljoens van Madurodam en de paden ernaartoe.

Met het beoogde bestemmingsplan denken B&W wederom te voldoen aan de wettelijke verplichting om het rijksbeschermd stadsgezicht op te nemen.

De gemeente heeft in het kader van BRO Art. 3.1.1. het concept ontwerpbestemmingsplan toegezonden aan 20 instanties/organisaties (p 77 Toelichting).

De BDH merkt op dat op grond van BRO Art. 3.1.1. lid 1 de gemeente het concept ook had moeten zenden naar de Rijksdienst van het Culturele Erfgoed. Immers de RCE is bereid in een vroeg stadium te adviseren over voorgenomen zeer ingrijpende ruimtelijke aanpassingen in een rijksbeschermd stadsgezicht. De BDH meent dat dit laatste hier aan de orde is omdat de uitbreiding van Madurodam ten koste gaat van een aanmerkelijk oppervlak van 0,6 ha oud duinlandschap met reliëf van ruggen en dalen. Hier is sprake van ernstige aantasting en geen sprake van instandhouding en bescherming van de cultuurhistorische waarden van het rijksbeschermd stadsgezicht zoals vastgelegd in de beheersverordening Van Stolkpark en Scheveningse Bosjes.

4. Gemeentelijke regimes

a. Stedelijke Groene Hoofdstructuur,

De Scheveningse Bosjes maken ook deel uit van de Stedelijke Groene Hoofdstructuur.

Met het aanwijzen van de Stedelijke Groene Hoofdstructuur (SGH) heeft het gemeentebestuur zich verplicht om deze op eenduidige en herkenbare wijze duurzaam in stand te houden en waar mogelijk te versterken ("Agenda groen voor de stad, 2016". RIS294705, 15- 12-2016).

De uitbreiding van Madurodam gaat ten koste van het 'bos achter Madurodam' van 0,6 ha. Het gaat hierbij niet allen om de bomen (sec) maar ook om de oude duinbosbodem. Deze bodem wordt gekenmerkt door een grote soortenrijkdom van insecten, wormen, schimmels, zaden e.d. Alles in onderlinge samenhang en in samenhang met de flora en fauna bovengronds (voedselweb). De bomen, bijvoorbeeld, kunnen alleen water en voedsel opnemen met behulp van schimmels (mycorrhiza). Het is een samenlevingsvorm van schimmels en bomen via de wortels.

Het 'bos achter Madurodam' is een geschikt biotoop voor allerlei soorten planten en dieren (zie de natuurtoets). Het bos biedt uitstekende verspreidingsmogelijkheden voor planten en dieren naar alle richtingen.

Compensatie - talud

Het talud zal als compensatie worden toegevoegd tot de Stedelijke Groene Hoofdstructuur (Zie de Toelichting, Doel van het bestemmingsplan, randvoorwaarden: paragraaf 1.2.b.2) . Dit is niet mogelijk omdat het talud al tot de Stedelijke Groene Hoofdstructuur behoort. De bestemming is nu (vigerend) groen.

Bovendien zal het talud niet een gelijkwaardig biotoop kunnen bieden. Immers het talud wordt omgeven door zeer drukke verkeersaders, met verstoring, dag en nacht, door beweging, lawaai, licht, stof en stikstof alsmede een gracht/kanaal met natuurONvriendelijke oevers. Het talud is een snipperstuk en zal hooguit als een 'stepping stone' kunnen dienen voor vogels en vliegende insecten en voor door wind verspreide zaden. De aanwezige beplanting en het substraat op de bodem van het talud is veel armer dan het bos achter Madurodam. Het levert

onvoldoende voedsel- en schuilmogelijkheden voor diverse grondgebonden zoogdieren als muizen en spitsmuizen, mollen, niet vliegende insecten en dergelijke. De kans dat ze overreden worden bij verspreiding is levensgroot. Om diezelfde reden is het talud ook voor boombewonende soorten als de eekhoorn ongeschikt. Het talud is ellipsvormig, de grootste breedte is ca 35 meter. Er staan al solitaire bomen, groepjes bomen en boomrijen.

De Bomenstichting DH stelt vast dat het Boscompensatieplan, gezien de tekening in het beplantingsplan (paragraaf 3.5), rekening houdt met slechts 4 bestaande boomgroepen (binnen de rode contourlijnen). Dit is een onjuiste voorstelling van zaken, omdat meer bomen staan: boomgroepen, solitaire bomen en boomrijen (zie de schermopname van het talud m.b.v. Google Earth). In de beplantingstekening is dus ook geen rekening gehouden met het ruimtebeslag van wortels en kronen van die andere bomen (zie figuur 6 uit het Compensatieplan). Er is ook geen rekening gehouden dat in een bos altijd open plekken zijn, die juist een verrijking van het ecosysteem betekenen.

Bovendien wil men een struiklaag aanbrengen waarbij nog minder ruimte voor bosaanplant overblijft. De breedte van een goede bosrand varieert tussen de 1 tot 1,5 maal de boom hoogte.

Bron: <https://www.ecopedia.be/pagina/bos-randen>.

De Bomenstichting Den Haag kan niet anders dan tot de conclusie komen dat er ongeveer een derde van het talud overblijft voor de herplant. Zelfs als alle bomen buiten de 4 boomgroepen uit het Boscompensatieplan met bijbehorende beplantingstekening gerooid zouden moeten worden, blijft nog onvoldoende ruimte over voor nieuwe aanplant.

Wanneer het plan is om het talud dicht te beplant met bosplantsoen dan moet er binnen enkele jaren en vervolgens regelmatig intensief worden gedund. Uiteindelijk is er onvoldoende ruimte op het talud voor bomen om uit te groeien tot volwassen exemplaren, zoals die nu te vinden zijn in het 'bos achter Madurodam'.

Als er het voornemen zou zijn om bomen te rooien dan had dit in het Boscompensatieplan vermeld moeten worden, inclusief de herplant ervan. We wijzen erop dat er kernbos vernietigd wordt. Dus een compensatie met kern-mantelstructuur is geen 1 op 1 compensatie. Dit nog daargelaten het vereiste van herplant op onbeplante grond.

Het talud is - anders dan de Scheveningse Bosjes en het te annexeren bos - ook ongeschikt voor recreatie, er is geen voet- of fietspad. Het talud is niet openbaar toegankelijk. Oversteken van de drukke verkeerswegen is niet toegestaan.

De kwaliteit van de bodem en grondwater ter plaatse zijn niet onderzocht op geschiktheid voor compensatie. Of het talud uit kan groeien tot een duurzame houtopstand - wat een vereiste is - is onzeker.

Compensatie - Gebied Kwekerijweg

Volgens de Toelichting wordt een gebied van 1 hectare gelegen naast de Kwekerijweg toe te voegen aan de SGH, zie ook hoofdstuk 4.6.

De Bomenstichting DH constateert dat dit niet is terug te vinden in het bestemmingsplan, de regels en de plankaart. Afgezien daarvan behoort dit gebied al tot de Stedelijke Groene Hoofdstructuur. En heeft het de bestemming Groen.

Compensatie - Verharding bosbodem

De bosbodem van het 'achterliggende bos' wordt verhard met de bouw van paviljoens en aanleg van paden. Deze verharding dient ook gecompenseerd te worden, mede in het licht van klimaatverandering. Het is een groot maatschappelijk belang om te vergroeven en niet om te verstenen en verharden.

De Bomenstichting Den Haag stelt vast dat op de verharding niet wordt gecompenseerd.

c. Herplantbeleid in het kader van kapvergunningsstelsel APV

De compensatie op basis van aantallen bomen schiet te kort. Vergeten wordt dat bomen ook baten hebben: de zgn. ecosysteemdiensten: zuurstof-productie, opname van CO₂ en NO_x, afvangen van fijnstof, opvangen en

verdampen van water, dempen van temperatuur en licht (zie het figuur hieronder). Deze baten beginnen pas een rol te spelen als bomen ca 40 jaar of ouder zijn. Dat geldt ook voor de ecologische waarden voor insecten, vogels, zoogdieren, mossen, korstmossen, zwammen, het bodem-ecosysteem enz. Het belang van de ecosystemendiensten van bomen wordt steeds groter bij de klimaatverandering. We spreken van een groot algemeen maatschappelijk belang. Dat het belang van Madurodam ver overstijgt.

Al met al faalt de compensatie in het kader van de Wn, de SGH en APV. Aan de doelstelling en randvoorwaarden van het ontwerpbestemmingsplan wordt niet voldaan.

De Bomenstichting Den Haag meent dat daarom een andere alternatieve locatie gezocht moet worden waar geen sprake is van vernietiging van natuur, ecologie en cultuurhistorie.

5. Visie Denktank Westbroekpark en Scheveningse Bosjes inclusief waterpartij

De uitbreiding staat haaks op de 5 principes uit de Visie van de DT Scheveningse Bosjes.

Uit de kaart van de Visie blijkt dat de uitbreiding van Madurodam onder de principes valt.

De 5 principes uit de Visie DT Scheveningse Bosjes:

1. Behouden of uitbreiden van het oppervlak van duinbos en park en koesteren van de landschappelijke diversiteit.
2. Verbeteren van verbindingen voor natuur en voor mensen als gasten in die natuur.
3. Waarderen van natuur en groen inclusief cultuurhistorische waarden als Haagse kernkwaliteiten.
4. Veranderen uitsluitend op basis van overtuigende meerwaarde voor de kernkwaliteiten van het gebied.
5. Verhogen van participatie bij het beheer van het gebied.

De kaart uit de Visie:

Het talud is onderdeel van het Plan van Aanpak - Uitvoering visie Denktank Westbroekpark en Scheveningse Bosjes incl. Waterpartij voor wat betreft de overkluizing van het Telderstracé {DODO}. Het talud inclusief bomen gaat op de schop zodat het bos niet kan uitgroeien tot een tot een volwaardige en duurzame houtopstand (Provinciale Verordening Uitvoering Wn en PUK).

6. Groenstrook naast olifantenpad

De groenstrook heeft een gewijzigde bestemming gekregen: van Groen-Park-2 (Beheersverordening) naar Groen-Bos (Ontwerpbestemmingsplan).

De bijbehorende regels van Groen-Park-2 zijn anders dan Groen-Bos.

De achtergrond van deze wijziging is onduidelijk. De waarden archeologie en Cultuurhistorie zijn ineens verdwenen, zonder argumenten.

7. Ecowal

De erfafscheiding wordt begrensd door het olifanten pad, waarbij een afstand van 3 meter tot het pad moet worden aangehouden {paragraaf 1.1.b). De ecowal krijgt een minimale hoogte van 2,5 m t.o.v. maaiveld en een maximale hoogte van 5 meter. De nieuwe bebouwing achter de ecowal heeft een bouwhoogte van maximaal 10 meter NAP+.

De BDH merkt op dat de ecowal een nieuw fenomeen is en daarmee een gebiedsvreemd element is in de cultuurhistorisch waardevolle omgeving van het rijksbeschermd stadsgezicht en Stedelijke Groene Hoofdstructuur. Van inpassing is geen sprake. In een bos kan men langs de stammen in de verte kijken. Een ecowal is een ondoordringbare barrière voor het oog. We memoreren de zichtlijnen als een van de te beschermde waarden van het Rijksbeschermd stadsgezicht.

De BDH merkt ook op dat de breedte van de ecowal nergens genoemd staat. Onduidelijk is of de breedte ten koste gaat van de groenstrook of dat de ecowal in de volle breedte behoort tot uitbreidingsterrein van Madurodam.

De minimale hoogte van de ecowal en de maximale hoogte van de bouwhoogte van de paviljoens van 10 m geven te veel onzekerheid, mede in verband met het huidige reliëf, dat ten behoeve van de uitbreiding geëgaliseerd wordt.

We missen een beeldkwaliteitsplan.

8. Wens om uit te breiden - alternatieve mogelijkheden

Dat de uitbreiding nodig is ten koste van het 'achterliggende en openbaar toegankelijke bos' dient beter gemotiveerd te worden dan nu gedaan is (BDO: de economische impact van Madurodam, maart 2017). De wens tot uitbreiding had in een eerder stadium getoetst moeten worden aan de beschermingsregimes van de Scheveningse Bosjes. Een m.e.r.-beoordeling van de verschillende alternatieven is daartoe een geschikt instrument.

De Bomenstichting Den Haag heeft een aantal alternatieve mogelijkheden voorgesteld om het 'achterliggende bos' te behouden voor bewoners van Den Haag.

Deze alternatieve mogelijkheden zijn niet serieus onderzocht en dus niet meegenomen in de m.e.r.-beoordeling. Het voorontwerpbestemmingsplan is dan ook niet gebaseerd op een afweging van diverse alternatieve mogelijkheden.

De uitbreiding ten koste van het achterliggende bos komt niet overeen met het gedachtegoed van mevrouw Maduro, de moeder van George. Informatie afkomstig van Mevrouw Boon-van der Starp, bedenker om Madurodam op te richten om geld in te zamelen voor het Nederlandse Studenten Sanatorium in Laren. De oprichting geschiedde met financiële ondersteuning door de ouders van George Maduro.

De eenmaligheid van uitbreiden heeft Madurodam ook bij eerdere uitbreidingen opgevoerd (1989 en 1992), waarbij telkens is geschreven dat het om een eenmalige uitbreiding gaat. De benodigde wijzigingen in de bestemmingsplannen refereerden elke keer aan de wens om de Scheveningse Bosjes te beschermen.

Echter, bij de huidige uitbreiding heeft Madurodam het zelf een 'ijzeren wet' genoemd dat de markt zo concurrerend is dat ongeveer elke tien jaar vernieuwing nodig is. Het Ontwikkelingsperspectief gaat niet voor niets tot het jaar 2030.

Wij zijn niet gerust op het eenmalige karakter. Dit wordt mede ingegeven omdat de beheersverordening is opgebroken en wordt omgezet in een bestemmingsplan, dat ruimte ontwikkelingen in de toekomst mogelijk maakt.

9. Vier voorwaarden van het college

In hun brief aan de Commissie Ruimte schrijven de twee verantwoordelijke wethouders (Revis en Klein) dat de uitbreiding wel aan vier randvoorwaarden dienen te voldoen (RIS 285875, d.d. 8 september 2015):

- Het groen in de omgeving moet groen blijven en er in kwaliteit niet op achteruit gaan
- Het groen moet openbaar toegankelijk blijven
- Parkeren en logistieke afwikkeling moeten zorgvuldig worden uitgewerkt
- Omwonenden en belanghebbenden zullen worden betrokken bij de uitwerking van de businesscase.

De Bomenstichting Den Haag stelt vast dat aan de eerste twee randvoorwaarden niet wordt voldaan. Enerzijds omdat het groen in de omgeving niet groen blijft maar plaats moet maken voor paviljoens en paden, dat niet

openbaar toegankelijk is. Anderzijds is het talud met compensatiegroen niet toegankelijk.

10. Juridisch bindende afspraken coalitieakkoord.

In het coalitieakkoord 2018 staat het volgende: "Het vorige college heeft juridisch bindende afspraken gemaakt over de uitbreiding van Madurodam. We zien er op toe dat de gemaakte afspraken over natuurcompensatie ruimhartig worden uitgevoerd."

In hetzelfde coalitieakkoord staat: "We hechten aan transparantie en een open bestuurscultuur. We willen een college zijn dat luistert. Niet omdat het moet, maar vanwege een oprechte behoefte aan dialoog. Deze uitspraak vloeit voort uit het coalitieakkoord van 2014 (Vertrouwen op Haagse Kracht) waar ook de open bestuurscultuur is geschreven.

De Bomenstichting Den Haag vindt dat het college de bedoelde juridisch bindende afspraken openbaar dient te maken. Bovendien vinden we dat het college duidelijk dient te maken of de juridisch bindende afspraken slaan op de uitvoering van de natuurcompensatie, die ruimhartig zou zijn. Wat daar ook mee bedoeld wordt.

Er is geen enkele reden voor geheimhouding.

11. Het ontwerpbestemmingsplan vertoont de volgende afwijkingen t.o.v. de PUK

1. Het eigen terrein krijgt een parkachtig karakter [33]

Het ontwerpbestemmingsplan regelt dit niet. Integendeel, de M.E.R.-rapportage, tabel 4.7, geeft aan dat er geen onverhard oppervlakte bij zal komen (nu 6.760 m2 onverhard op bestaand gebied, straks nog steeds 6.760 m2)

2. De entree en het voorplein krijgen meer groen en verblijfskwaliteit. [35]

Het ontwerpbestemmingsplan regelt dit niet.

3. Geen verlichting van de gevels en daken, of uitstraling van verlichting naar het bosgebied. [33]

Het ontwerpbestemmingsplan stelt geen beperking aan de verlichting

4. De rand rondom Madurodam wordt robuust en groen. [35]

Dit is alleen geregeld langs het zogenaamde olifanten pad.

5. Aan de kant van het Telderstracé: Van belang is dat het bestaande groen achter de erfgrans behouden wordt, zodat er achter de nieuwe erfscheiding ook een groene rand meedoet in het beeld van een robuuste groene afscheiding van het attractiepark. [39]

Dit is niet geregeld in het ontwerpbestemmingsplan.

6. De initiatiefnemer dient de uitwerking van voorliggend PUK te vervatten in een Beeldkwaliteitsplan en een Schetsontwerp landschappelijk inrichtingsplan. [49]

Dit ontbreekt volledig, zodat de wijze waarop het plan (gefaseerd) zal worden uitgewerkt volstrekt onduidelijk is.

Samenvatting

De Bomenstichting Den Haag verzoekt u het bestemmingsplan dat de uitbreiding van Madurodam ten koste van 0,6 ha openbaar bosgebied met hoge beschermingsregimes af te wijzen en alternatieve mogelijkheden te onderzoeken."

8. Ra 2018. 161 Reclamant

De volgende zienswijze is geciteerd:

"In naam van Stop Boskap Madurodam (gesteund door duizenden Hagenaars op basis van onze petitie), en dus ook namens onszelf als ondertekenaars, maken wij hierbij onze zienswijze kenbaar over het ontwerpbestemmingsplan Madurodam.

Een aantal argumenten ligt aan deze zienswijze ten grondslag. Deze komen hieronder puntsgewijs aan de orde.

1. Noodzaak uitbreiding Madurodam

Wij begrijpen dat Madurodam als themapark bij de tijd wil blijven, en ook op minder zonnige dagen aantrekkelijk moet zijn voor het publiek. Wij menen wel dat de ontwikkeling van themapark naar breed attractiepark moet worden afgewezen. Een attractiepark past niet in de kwetsbare omgeving van de Scheveningse Bosjes en aanpalende woonwijken. Wij zien in de berekeningen die bij het bestemmingsplan naar buiten zijn gekomen, een bevestiging dat het mogelijk is om ook op bestaand terrein veel overdekte attracties te realiseren: zelfs meer dan de helft van de totale behoefte. Nergens wordt aangetoond dat er nog meer oppervlakte nodig is waarvoor alle besluiten die het groen beschermen moeten worden herzien. In ieder geval kan men met dit volume op bestaand terrein jaren vooruit, terwijl Madurodam bovendien beweert dat het in toekomstige behoeften aan vernieuwing kan voorzien door vervanging van oud voor nieuw. En tenslotte is er nog de toekomstige mogelijkheid om na realisatie van de plannen van de Denktank Scheveningse Bosjes, Waterpartij en Westbroekpark een bescheiden uitbreiding aan de minder kwetsbare voorkant te realiseren.

2. Eenmaligheid?

a. Geschiedenis

Het bestemmingsplan stelt dat de uitbreiding van Madurodam éénmalig zal zijn. Toen de gemeente de vorige uitbreiding van Madurodam in 1992 goedkeurde, waarbij toen ook al een stuk bos werd gekapt, is ook al afgesproken dat er geen verdere aantasting van het duinbos meer zou plaatsvinden. De groenbestemming als beschermd stuk duinbos is dan ook in de Stedelijke Groene Hoofdstructuur, het Rijksbeschermd Stadsgezicht en in een beheersverordening vastgelegd, die in 2013 nog door de gemeente herbevestigd was voor een periode van 10 jaar. Die uitspraken zijn door dezelfde raad genegeerd toen zij zich positief opstelde voor de plannen van Madurodam om verder in het duinbos uit te breiden.

b. Toekomst

Het bestemmingsplan zou niet geïsoleerd Madurodam moeten bekijken, maar in het kader van het grotere gebied en de toekomstige ontwikkelingen in de stad als geheel. Het behoud en versterken van het stedelijke groen is juist in toenemende mate van belang.

3. Wettelijk/bestuurlijk kader plangebied

a. Eenieder, en ook wij als direct omwonenden, mocht rekenen op handhaving van de groenbestemming uit de Beheersverordening Van Stolkpark Scheveningse Bosjes. Maar terwijl de inkt van dat besluit nog maar net droog was, reageerde de gemeente al direct met een positieve intentie op de plannen van Madurodam deze groenbescherming te laten vervallen. Het gaat hier om delen van een oorspronkelijk duingebied, ook al eerder in het bestemmingsplan beschermd, en sinds 1996 eveneens in een Rijksbeschermd Stadsgezicht.

b. Het Rijksbeschermd Stadsgezicht Van Stolkpark Schevenings Bosjes noemt de landschappelijke waarde bij het kanaal (Haringkade) typerend, en dus belangrijk om te beschermen. Bij het boven de duinrug uitsteken van de nieuwe bebouwing, en zeker bij het ineens toegestane volledig doorbreken van de noordelijke duinrug, wordt die landschappelijke waarde in ernstige mate aangetast. Ook het Rijksbeschermd Stadsgezicht Westbroekpark/Belgische Park noemt de omgeving van het kanaal van hoge waarde. Een waarde die bij een toenemende parkeerdruk negatief beïnvloed zal worden.

c. Twee jaar geleden beschermde de gemeenteraad het gebied ook als in stand te houden groengebied in de Stedelijke Groene Hoofdstructuur, terwijl het ook deel uitmaakt van de Stedelijke Ecologische Hoofdstructuur. We kunnen ons moeilijk meer stevige besluiten voorstellen dat het hier om te handhaven en te beschermen groen gaat.

Desondanks dreigt dit alles te moeten wijken voor een matig onderbouwde wens dit op te offeren voor nieuwe attracties van een Madurodam dat daartoe bovendien op eigen terrein nog voldoende ruimte heeft.

d. Een MER is nodig bij een bestemmingsplan voor een uitbreiding van een themapark voor 250.000 of meer extra bezoekers. Er wordt bij dit bestemmingsplan weliswaar uitgegaan van 230.000 extra bezoekers, maar de onderbouwing daarvan rammelt opzichtig. De 230.000 is gebaseerd op een eerdere renovatie, zonder gebiedsuitbreiding. Volstrekt ongemotiveerd wordt de ervaring van een eerdere renovatie met een

gebiedsuitbreiding genegeerd. Wanneer het toenamepercentage van die renovatie met gebiedsuitbreiding als referentie wordt genomen gaat het om bijna 340.000 extra bezoekers. Absoluut MER-plichtig dus!

e. Bovendien is het concept-bestemmingsplan in strijd met de vier randvoorwaarden, die wethouder Revis formuleerde als harde criteria waaraan uitbreidingsplannen van Madurodam minimaal moeten voldoen.

4. Voorgestelde invulling van de +0,6 hectare

a. Belangrijke aspecten van het PlanUitwerkingsKader (PUK) zijn niet meegenomen in het bestemmingsplan, namelijk:

i. Het PUK geeft aan dat de erfafscheiding tussen Madurodam en de bosrand onderdeel moet gaan uitmaken van de natuur middels het aanleggen van een 'ecowal' achter een onbebouwde 3-meter brede bufferzone. Het bestemmingsplan neemt dit maar gedeeltelijk op met een ecowal langs de achterste uitbreidingskant, maar geen vereiste ecowal langs de toch ook bij het bos horende uitbreidingsflanken, de beide duinruggen.

ii. Ten opzichte van het PUK is de vrachtingang 15m naar voren verplaatst. Dat heeft twee negatieve aspecten:

1. Het betekent dat de beboste noordelijke duinrug met wandelpad langs de Haringkade gedeeltelijk volledig afgegraven wordt en de functie om nieuwe Madurodam gebouwen gedeeltelijk uit het zicht te houden daarbij vervalst. In de huidige beheersverordening heeft dat stuk noordwal (het groen en het pad) ook de groenbestemming (G-PA2) en niet die van Madurodam (CO).

2. Laden en lossen in de vrachtingang zal de geluidshinder richting de bestaande woonbebouwing verergeren. En, omdat de nieuwe opening ook als geluidswal naar het binnenterrein werkt en de duinrug met beplanting daarbij als geluidswal functioneert, geldt dat ook vanwege de menselijke stemgeluiden. Dat is in strijd met de stelling in het bestemmingsplan dat de akoestische gevolgen van de uitbreiding van Madurodam niet met het gehoor bij de bestaande woonbebouwing waarneembaar zullen zijn.

b. Ten opzichte van andere maatstaven

In het bestaande gebied van Madurodam zijn evenmin de uitgangspunten van het PlanUitwerkingsKader opgenomen. Het zou onacceptabel zijn wanneer de gemeente, door hier ineens de (bestaande rechten vanuit de) Beheersverordening wel als het te handhaven kader te nemen, Madurodam de ruimte geeft alle afspraken over vergroening weer ongedaan te maken.

I. Op en aan de nieuw te bouwen overdekte attracties zouden robuust groene daken en gevels komen. Dit moet alsnog in het bestemmingsplan, zeker voor de nieuw te bouwen ruimten, worden vastgelegd.

II. Hetzelfde geldt voor de robuust groene buffer rondom het totale Madurodam, zoals afgesproken en in het PUK vastgelegd.

III. Het hoe dan ook aan de rand erg zichtbare en dicht bij de woningen gelegen deel van de nieuwe bebouwing langs het fietspad aan de Haringkade moet met een groene bufferzone afstand houden van de erfgrans en conform het PUK aangepast bebouwd worden.

5. Effecten op omgeving Madurodam

a. Verkeer

Om tijdens piekdagen genoeg parkeerruimte te creëren, zal de parkeergarage van het World Forum beschikbaar zijn via een shuttle-service. In de praktijk verwachten wij echter dat mensen eerst zullen proberen in de buurt te parkeren en dan vooral op plaatsen waar er geen betaald parkeren is. Daarnaast is ervan uitgegaan dat de toename van de bezoekersaantallen op geen enkele wijze van toepassing is op de piekdagen. Dat is een onwaarschijnlijke aanname, en bij wel een toename schiet ook de ruimte van het World Forum aantoonbaar te kort.

b. Lichtvervuiling

Het bestemmingsplan stelt dat lichtgerichtheid naar het bosgebied niet is toegestaan. Op dit moment is de verlichting ook niet naar het bos gericht, maar de verlichting 's avonds en 's nachts is zo sterk, en van zo hoog boven het gebied schijnend, dat het ver buiten Madurodam (inclusief het bos) een storende factor is. Verlichting op en vanaf de groene daken en gevels zou moeten worden uitgesloten

c. Geluidsbelasting

De berekeningen inzake geluidsbelasting hebben onvoldoende betrekking op de beoogde nieuwe situatie. Overschrijding van de normaal toegestane geluidsnorm wordt het nieuwe normaal. Verontrustend is ook de mogelijkheid dat Madurodam kan werken met een horecavergunning van de zwaarste categorie.

d. Natuur

Te gemakkelijk wordt, ook in de, summier uitgevoerde, natuurwaarde-onderzoeken genegeerd dat het gebied ook als natuurgebied een grote waarde heeft. Er wordt, zonder dat er ook maar enige garantie is dat dat ook bij de realisatie van de latere bouwplannen daadwerkelijk zal plaatsvinden, verondersteld dat voor nesten van vleermuizen en eekhoorns alternatieven worden geboden. Even gemakkelijk wordt ervan uitgegaan dat de dieren die nu aan de randen van duinbos huizen, geen gevolgen zullen ondervinden van het verdwijnen van dat duinbos. Van de eerdere belofte dat bestaande grote bomen zoveel mogelijk behouden zullen blijven is niets terug te vinden in het bestemmingsplan.

Dit alles betreuren wij ten zeerste.

6. Groencompensatie

a. De voorgestelde compensatie van het verloren stuk bos om bomen te planten in het gebied tussen de keerlus naast het George Maduroplein en het Hubertusviaduct en de Koninginnegracht is surrogaat, omdat het niet gebruikt kan worden voor wandelaars (de bomen staan op een talud tussen wegen en maken geen verbinding met de Scheveningse bosjes / Westbroek park).

b. Dubbeltellen: het gebied is al aangemerkt als groen! Het kan dus niet gelden als groencompensatie in de zin van de Provinciale verordening

c. De visie ontwikkeld door de Denktank Scheveningse Bosjes, Waterpartij en Westbroekpark, die goedgekeurd is door de gemeenteraad, staat niet helemaal los van de Madurodam uitbreiding. De visie beoogt de drukke Teldersweg, die de Scheveningse Bosjes en het Westbroekpark en de Waterpartij als het ware in tweeën 'knipt', op twee plekken te verdiepen waarbij door passages (overkappingen over de weg) de groene gebieden met elkaar verbonden worden. Uitwerking en implementatie van deze visie zou een echte groencompensatie kunnen zijn, of een alternatief kunnen bieden voor de uitbreiding zelf. Maar de visie is niet genoemd in het bestemmingsplan.

7. Conclusies

Op grond van de genoemde argumenten maken wij bezwaar tegen het ontwerp-bestemmingsplan Madurodam.

Wij verzoeken u het ontwerp-bestemmingsplan grondig te wijzigen door:

1. Het duinbos geheel intact laten.

2. Indien Madurodam aantoonbaar meer ruimte nodig heeft na gerealiseerde bebouwing op het huidige oppervlak zou uitbreiding richting tennisvereniging De Bataaf voor de hand liggen. De visie van de denktank Scheveningse Bosjes, Waterpartij en Westbroekpark zou hierbij leidend moeten zijn.

3. De in het hieronder geformuleerde punten inzake grenscorrectie en vergroening over te nemen.

Indien u niet mee kunt gaan met bovengenoemde vereisten verzoeken wij u toch om tenminste aan het PlanUitwerkingsKader vast te houden via wijziging van het bestemmingsplan door:

1. Verplichting tot aanleg van een ecowal achter een groene bufferzone van drie meter langs alle uitbreidingsflanken, dus ook langs de zuidelijke en noordelijke duinruggen.

2. Vrachtingang 15m naar achter verplaatsen (dus op de huidige locatie laten), zodat de duinrug volledig intact blijft.

3. De robuust groene daken en gevels, zoals door het PUK beoogd, voor alle nieuw te bouwen overdekte attracties verplicht te stellen.

4. Eveneens conform het PUK, de realisatie van een robuust groene bufferzone rondom Madurodam op te nemen.

5. De uitgangspunten voor de aangepaste en groene bebouwing langs de Haringkade op te nemen.

6. Geen schijnwerperachtige verlichting toestaan en verlichting op de groene daken en gevels uit te sluiten.

7. Vrachtwagens lossen achter een overkapte wand laten plaatsvinden.

En verder door:

8. Het introduceren van betaald parkeren in de buurt van Madurodam waar dat nu nog niet het geval is, met de

randvoorwaarde dat de Madurodam/ World Forum parkeerkosten significant aantrekkelijker zijn dan betaald parkeren in de buurt.

Wij gaan ervan uit dat u ons van de verdere procedure op de hoogte houdt.”

ECONOMISCHE UITVOERBAARHEID

Het voorliggende bestemmingsplan voorziet in een uitbreiding van Madurodam, alsmede in compensatie tussen de keerlus naast het George Maduroplein en het Hubertusviaduct en de Koninginnegracht, waarbij het gebied zal worden omgevormd tot een bos van circa 1 hectare.

Het onderhavige plan is aan te merken als een bouwplan, zoals aangewezen in artikel 6.2.1 Besluit ruimtelijke ordening. Daarom is de gemeente op basis van artikel 6.12 Wro verplicht een exploitatieplan op te stellen, tenzij kostenverhaal anderszins verzekerd is. Dit kan via:

- een gemeentelijke grondexploitatie, waarbij sprake moet zijn van gemeentelijke gronduitgifte;
- meerwaardesuppletie via de erfpachtcanon;
- een anterieure overeenkomst met de eigenaar over de ontwikkeling.

Het kostenverhaal is anderszins verzekerd. In dit geval worden voor de uitbreiding van Madurodam twee stukken gemeentelijke grond tegen marktconforme grondwaarde in erfpacht wordt uitgegeven. De kosten die voor de gemeente komen in verband houden met de planprocedure, alsmede de uitvoering van het plan, worden geacht te zijn verzekerd via deze uitgifte. Het opstellen van een exploitatieplan is daarom niet nodig.

Het bestemmingsplan is economisch uitvoerbaar. Doordat kostenverhaal voor de ontwikkelingen anderszins is verzekerd, kan op grond van artikel 6.12 tweede lid Wro worden besloten geen exploitatieplan vast te stellen.

STAAT VAN WIJZIGINGEN

Ambtshalve wijzigingen

Toelichting

- in hoofdstuk 1.1 wordt voor de volledigheid onder c na “hectare,” toegevoegd de zinsnede “en dat daarnaast een gebied naast de Kwekerijweg van 0,65 hectare aan de Stedelijke Groene Hoofdstructuur wordt toegevoegd;”;
- in hoofdstuk 1.2 wordt onder b.2 de zin “de ... hectare;” ter verduidelijking vervangen door de zin “het bestemmingsplan geeft uitvoering aan het raadsbesluit van 6 juli 2017 (RIS 297156) waarbij de raad onder meer heeft ingestemd met het omvormen van het gebied tussen de keerlus naast het George Maduroplein en het Hubertusviaduct en de Koninginnegracht tot een bos van circa 1 hectare.
- in hoofdstuk 2.3.2 wordt verwezen naar een nog niet afgerond archeologisch bureauonderzoek. Dit onderzoek is inmiddels afgerond. Om die reden wordt de laatste alinea de tekst “In het... is in..” vervangen door “In het kader van de voorgenomen uitbreiding is een archeologisch (voor)onderzoek uitgevoerd. Dit onderzoek is opgenomen als bijlage 14 bij de toelichting. In ”;
- in hoofdstuk 3.3.1.3 de laatste zin “Deze ...omgesprongen.” schrappen wegens overbodigheid;
- in hoofdstuk 3.5.1. onder het kopje “Provinciaal” ter actualisatie de woorden “provinciaal Waterplan Zuid-Holland 2010 - 2015 (Provinciale Staten 2009)” vervangen door “provinciaal Waterplan Zuid-Holland (dat in 2016 is vernieuwd)”;
- in hoofdstuk 3.5.1 onder het kopje “Hoogheemraadschap van Delfland Waterbeheerplan” ter actualisatie de woorden “2010-2015” vervangen door “(dat in 2016 is vernieuwd)”;
- in hoofdstuk 4.6.3, onder de kop “plangebied” in de eerste zin tussen de woorden “een” en “uitgevoerd” het woord “natuurtoets” toevoegen;

- in hoofdstuk 5.8.2 wordt tot slot ter verduidelijking de volgende zin toegevoegd: “Voorafgaande aan het verlenen van de omgevingsvergunning vraagt de aanvrager advies aan de AVN.”

Bijlage bij de Toelichting

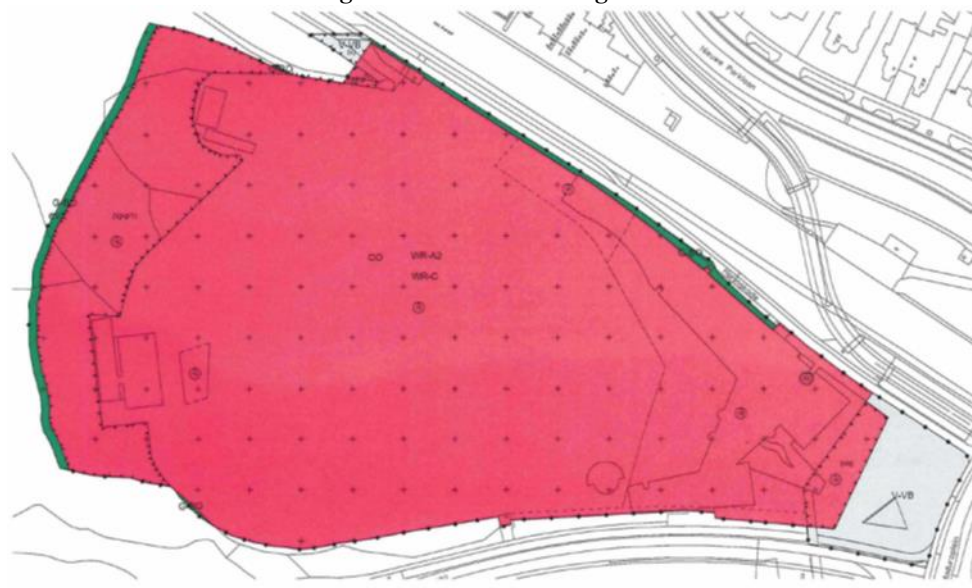
- als bijlage 14 toevoegen “Archeologisch bureauonderzoek uitbreiding Madurodam” (**zie bijlage**);

Regels

- In artikel 3.2.3.a (Ecowa) na de woorden “zijn de gronden” de volgende zinsnede tussenvoegen ter verduidelijking van de situering: “welke naast de 3 meter brede strook gronden met de bestemming “Groen-Bos” en het daar langs lopende olifantenpad zijn gelegen”;
- In artikel 9 (Algemene bouwregels, na vernummering, was 8), lid 1, wordt de zinsnede met verwijzing “zoals genoemd onder l” gecorrigeerd in “zoals genoemd onder k”;

Verbeelding

- De planbegrenzing wordt verruimd en alle gronden, die in de beheersverordening Van Stolkpark-Scheveningse Bosjes de bestemming “Cultuur en Ontspanning” hebben, worden betrokken op de verbeelding van het voorliggende bestemmingsplan. De reden is dat deze gronden direct grenzen aan het onderhavige plangebied en dat er anders onbedoelde bouw mogelijkheden op die gronden overblijven. De gronden krijgen gedeeltelijk de bestemming “Groen-Bos”, te weten op 2 plaatsen grenzend aan het naastgelegen bos en tevens aan de zijde van de Haringkade waar een rij bomen staat. Daarnaast krijgen de gronden ter plaatse van de toegangsweg tot de dienstingang aan de Haringkade overeenkomstig het huidige gebruik de bestemming “Verkeer-Verblijfsgebied” met de functieaanduiding “verkeer”. Een en ander overeenkomstig onderstaand kaartfragment:

- Alle gronden, welke worden betrokken op de verbeelding van het voorliggende bestemmingsplan, zoals aangegeven op bovenstaand kaartfragment, krijgen tevens de dubbelbestemmingen “Waarde-Cultuurhistorie” en “Waarde-Archeologie”;
- De gronden, welke worden betrokken op de verbeelding van het voorliggende bestemmingsplan, zoals aangegeven op bovenstaand kaartfragment, met een bestemming “Groen-Bos” en grenzend aan de Scheveningse Bosjes, krijgen tevens de gebiedsaanduiding “Overige zone-ecologische verbindingszone”.

De gronden met een bestemming “Groen-Bos” en gelegen langs het fietspad aan de Haringkade, krijgen deze aanduiding niet. Dit onderscheid is gelegen in het feit dat de gebiedsaanduiding geen verlichting zoals lantaarnpalen en andere lichtarmaturen toestaat, welke in het kader van verlichting en veiligheid langs het naastgelegen fietspad noodzakelijk zijn;

- Het puntvormige stuk grond aan de zijde van de dienstingang , gelegen binnen de bestemming Cultuur en Ontspanning” krijgt als uitbreidingsgrond overeenkomstig de systematiek van het bestemmingsplan de functieaanduiding “specifieke vorm van groen - groen 1” (sg-gr1), zoals aangegeven op bovenstaand kaartfragment. Dit betreft een omissie op de verbeelding, welke aangevuld wordt;
- ter plaatse van de 3 meter brede strook grond met de bestemming “Groen-Bos” bij de plangrens langs het olifantenpad, is bij omissie een bouwhoogte van 10 meter vermeld. Op deze gronden mogen overeenkomstig de regels geen gebouwen worden gebouwd en om die reden wordt de vermelding van een bouwhoogte van 10 meter verwijderd.

Naar aanleiding van de zienswijzen

Toelichting

- In hoofdstuk 5.8.2 voorafgaande aan de zin “Voor het plangebied zijn daarnaast ook meerdere dubbelbestemmingen van toepassing..” de volgende alinea toevoegen:

“Artikel 5 Verkeer - Verblijfsgebied

Deze bestemming heeft betrekking op het voor Madurodam gelegen George Maduroplein en een deel van de toegangsweg naar de dienstingang aan de Haringkade.”

Regels

- Aan de regels wordt als artikel 5 de bestemming Verkeer-Verblijfsgebied toegevoegd, onder vernummering van de daarop volgende regels, als volgt:

“Artikel 5 Verkeer – Verblijfsgebied

5.1 Bestemmingsomschrijving

De voor "Verkeer - Verblijfsgebied" aangewezen gronden zijn bestemd voor:

- a. plein;
- b. groenvoorzieningen (zoals grasvelden, plantsoenen, gazons en plantvakken);
- c. voet- en/of fietspaden;

en ter plaatse van de functieaanduiding:

- d. "verkeer" (v) tevens voor wegen;

één en ander met de daarbij behorende bouwwerken, geen gebouw zijnde, waterhuishoudkundige voorzieningen (zoals waterlopen, waterpartijen en waterberging), parkeerplaatsen uitsluitend voor zover het betreft invalideparkeerplaatsen en parkeerplaatsen voor hulpdiensten en taxi's met de bijbehorende ontsluitingsmogelijkheden, alsmede overige bij de bestemming behorende voorzieningen;

5.2 Bouwregels

5.2.1 Gebouwen

Voor het bouwen van gebouwen gelden de volgende regels:

- a. op de gronden mogen, met uitzondering van het bepaalde in artikel 9 geen gebouwen worden gebouwd.

5.2.2 Bouwwerken geen gebouwen zijnde

Voor het bouwen van bouwwerken geen gebouwen zijnde gelden de volgende regels:

- a. op de gronden zijn bouwwerken geen gebouwen zijnde ten dienste van de bestemming toegestaan, zoals verkeersgeleiders en kunstobjecten;
- b. bouwwerken, geen gebouwen zijnde, dienen qua aard en maat bij de bestemming te passen. ”

Verbeelding (plankaart)

- De planbegrenzing wordt verruimd ter plaatse van het resterende gedeelte van het George Maduroplein met de bestemming Verkeer-Verblijfsgebied, waarin de hoofdfuncties “straten” en “parkeerplaatsen” niet meer zijn opgenomen. Hiermee wordt de bestemming ter plaatse geactualiseerd, met in acht name van de toekomstige (her)ontwikkeling van het plein

BESLUITVORMING

Gezien het vorenstaande stelt het college de raad voor het volgende besluit te nemen:

De raad van de gemeente Den Haag,

Gezien het voorstel van het college van 21 mei 2019,

Gelet op de Wet ruimtelijke ordening en het Besluit ruimtelijke ordening,

Besluit:

met overneming van de door het college in het hiervoor vermelde voorstel aangegeven overwegingen, welke worden geacht deel uit te maken van dit besluit:

- I. de zienswijzen in het bij dit besluit behorende voorstel onder “Ingekomen zienswijzen” opgenomen, ontvankelijk te verklaren;
- II. de zienswijze Ra-nr. 2018.153 in het bij dit besluit behorende voorstel onder “ingekomen zienswijzen” opgenomen, gegrond te verklaren;
- III. de zienswijze Ra-nr. 2018.154 in het bij dit besluit behorende voorstel onder “ingekomen zienswijzen” opgenomen, deels gegrond te verklaren en voor het overige ongegrond;
- IV. de overige zienswijzen, Ra-nrs. 2018.155, 2018.156, 2018.157, 2018.159, 2018.160 en 2018.161, in het bij dit besluit behorende voorstel onder “Ingekomen zienswijzen” opgenomen, ongegrond te verklaren;
- V. tot herziening van de op het plangebied Madurodam betrekking hebbende regeling de beheersverordening Van Stolkpark - Scheveningse Bosjes, vastgesteld bij raadsbesluit 45, d.d. 25 april 2013;
- VI. met in achtneming van de Staat van wijzigingen vast te stellen het bestemmingsplan Madurodam bestaande uit de kaart NL.IMRO.0518.BP0331DMadurodam-40ON.dgn met ondergrond o_ NL.IMRO.0518.BP0331DMadurodam-ond.dgn en regels, zoals deze bij dit besluit behorende en als zodanig gewaarmerkte bescheiden zijn aangegeven, toegelicht en beschreven;
- VII. dat bij het bestemmingsplan voor de Madurodam geen exploitatieplan wordt vastgesteld.

Aldus besloten in de openbare raadsvergadering van

De griffier,

De voorzitter,

Na vaststelling van het bestemmingsplan Madurodam wordt het identificatienummer van het bestemmingsplan gewijzigd van NL.IMRO.0518.BP0331DMadurodam-40ON in NL.IMRO.0518.BP0331DMadurodam-50VA.

Antea Group Archeologie 2017/141

Bureauonderzoek

Uitbreiding Madurodam te Den Haag

projectnummer 418799
definitief revisie 04
14 mei 2018

Antea Group Archeologie 2017/141

Bureauonderzoek

Uitbreiding Madurodam te Den Haag

projectnummer 418799
definitief revisie 04
14 mei 2018

Auteurs

P.C. Teekens
A. Brokke

Opdrachtgever

Madurodam B.V.
George Maduroplein 1
2584 RZ 's-Gravenhage

datum vrijgave
14-05-2018

beschrijving revisie 04
definitief

goedkeuring
H.W. Lindeboom

vrijgave
T. Artz

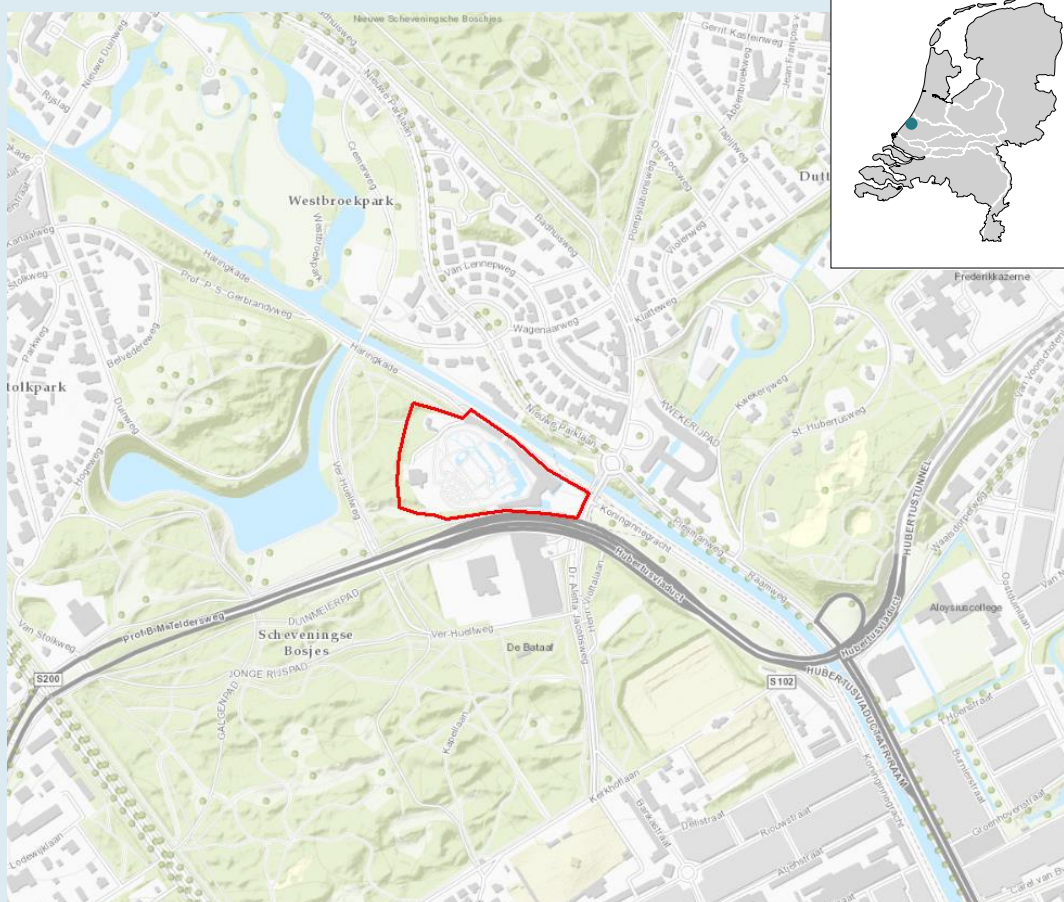
Inhoudsopgave

Blz.

Administratieve gegevens	1
Samenvatting	2
1 Inleiding	4
2 Beschrijving onderzoekslocatie	5
2.1 Begrenzing onderzoeks- en plangebied	5
2.2 Huidig en toekomstig gebruik	5
2.3 Archeologisch beleid	11
2.4 Landschappelijke situatie	11
2.4.1 Historische situatie en mogelijke verstoringen	15
3 Bekende waarden	18
3.1 Archeologische waarden	18
3.2 Ondergrondse bouwhistorische waarden	23
4 Archeologische verwachting	24
4.1 Bestaande verwachtingskaarten	24
4.2 Gespecificeerde archeologische verwachting	24
5 Conclusies en advies	27
5.1 Conclusies	27
5.2 (Selectie)advies en Aanpak	27
Literatuur en geraadpleegde bronnen	29
Bijlagen	
1 Archeologische perioden	
2 AMZ-cyclus	
Kaartbijlagen	
418799-ARCHIS Gegevens uit ARCHIS	

Administratieve gegevens

<i>Projectnummer Antea Group</i>	418799
<i>OM-nummer</i>	4565658100
<i>Provincie</i>	Zuid-Holland
<i>Gemeente</i>	Den Haag
<i>Plaats</i>	Den Haag
<i>Toponiem</i>	Madurodam
<i>Kaartblad</i>	300
<i>Centrumcoördinaten</i>	80255/457366
<i>Opdrachtgever</i>	Madurodam B.V.
<i>Uitvoerder</i>	Antea Group
<i>Datum uitvoering</i>	Maart 2018
<i>Projectteam</i>	H.W. Lindeboom (projectleider) P.C. Teekens (senior KNA-archeoloog/-prospecteur)
<i>Vrijgave conform KNA</i>	A. Brokke (senior KNA-archeoloog)
<i>Bevoegd gezag</i>	Gemeente Den Haag
<i>Deskundige Bevoegd gezag</i>	Mevr. C.B. Bakker (Dienst Stadsbeheer; afd. Archeologie. 070-3536640 / corien.bakker@denhaag.nl)
<i>Beheer documentatie</i>	Antea Group

Afbeelding 1. Uitsnede topografische kaart 1:25.000 met ligging plangebied (niet op schaal).

Samenvatting

In maart 2018 heeft Antea Group een archeologisch onderzoek uitgevoerd ter plaatse van dag-attractiepark Madurodam in Den Haag. De directe aanleiding tot het onderzoek is het voornemen van Madurodam B.V. in samenwerking met de gemeente Den Haag om Madurodam uit te breiden met overdekte leisurevoorzieningen aan de achterzijde (westzijde) van het bestaande park. Daarnaast zullen ter plaatse van het huidige park zelf ook enkele nieuwe bouwwerken worden gerealiseerd. Het huidige voorplein wordt aangepast. De uitbreiding heeft als doel een verlenging van de verblijfsduur, verbetering van de verblijfskwaliteit en een betere spreiding van de bezoekers gedurende het jaar. Voor de uitbreiding zal 0,6 hectare van de Scheveningse bosjes worden verwijderd.

In juli 2017 heeft de gemeenteraad van Den Haag ingestemd met het PlanUitwerkingsKader (hierna: PUK) voor de uitbreiding van Madurodam. Het plangebied is gelegen aan het George Maduroplein 1 in Den Haag in een zone met archeologische verwachting (waarde 2) volgens de gemeentelijke archeologische waarden- en verwachtingenkaart. Op het vigerende bestemmingsplan (zie www.denhaag.nl) is, sprake van een dubbelbestemming 'waarde archeologie 2' waarbij alleen bodemingrepen tot 50 m² en maximaal 50 cm minus maaiveld zijn vrijgesteld van archeologisch onderzoek.

Dientengevolge is archeologisch (voor)onderzoek conform het gemeentelijk beleid verplicht gesteld. Het onderzoek heeft bestaan uit een archeologisch bureauonderzoek en heeft plaatsgevonden in het kader van de bestemmingsplanprocedure. Op basis van het bureauonderzoek wordt rekening gehouden met de aanwezigheid van archeologische waarden uit de periode vanaf de bronstijd tot en met de middeleeuwen binnen het gehele plangebied. Het grootste gedeelte hiervan is echter al eerder onderzocht (zie verder paragraaf 5.2). Dit geldt echter niet voor de beoogde uitbreidingslocatie.

(Selectie)advies en Aanpak

In onderstaande tabel is een overzicht weergegeven van de maximale dieptes van de graafwerkzaamheden per deelgebied van Madurodam en of wel/geen archeologisch onderzoek nodig is. Vervolgens is per deelgebied het advies en de aanpak nader toegelicht.

Voorzieningen		Maximale diepte t.o.v. NAP	Maximale diepte t.o.v. maaiveld	Archeologisch onderzoek (ja/nee)
Uitbreidingsdeel	Ecawal	4,5 m	0 meter	nee
	Leisurevoorzieningen (onderkant vloer ingegraven bebouwing)	2,2 m	- 5,3 m (bij hoge duin)	ja
	Betonpoeren leisurevoorzieningen	1,5 m	- 6 m (bij hoge duin)	ja
Huidig terrein	Nieuwe bebouwing (nabij uitbreidingsgebied, F, J en L)	1,7 m	- 2,3 m	ja
	Nieuwe bebouwing (aan noordzijde, ter plaatse van huidig parkeerterrein, A en E)	1 m	verwachting ophogen bestaand terrein	ja
	Huidige bebouwing	0,35 m	n.v.t.	nee
Voorplein	Kassa's, bestrating en kabels en leidingen	3,9 m	-0,6 m	nee

Uitbreidingsgebied

Binnen het uitbreidingsgebied kunnen op meerdere niveaus archeologische resten worden aangetroffen. In het uitbreidingsgebied is in het noordelijke deel op 2 meter onder maaiveld houtskool aangetroffen. Dit zou kunnen wijzen op bewoning of ander gebruik van het gebied vanaf de bronstijd tot de vroege middeleeuwen.

De graafwerkzaamheden in dit gebied gaan tot maximaal 2,2 meter + NAP en op de locatie van de betonpoeren wordt de bodem verstoord tot een diepte van maximaal 1,5 meter + NAP. Ten aanzien van dit gebied wordt, in navolging van de gemeente Den Haag, geadviseerd om dit terrein nader archeologisch te onderzoeken middels een verkennend booronderzoek, bestaande uit 14 boringen per ha. (in totaal circa 8), met als primaire doel de geologie en het landschap, incl. met mogelijke verstoringen (antropogeen en natuurlijk, bijv. erosie) nader in kaart te brengen. De boringen dienen tot een diepte van 0 meter + NAP, mechanisch gezet te worden.

Huidig terrein

Het huidige terrein van Madurodam – exclusief het voorterrein - is reeds in een eerder stadium archeologisch onderzocht. De geplande herinrichting heeft, in het geval van nieuw te realiseren bebouwing, verstoring van de bodem tot gevolg waarbij tot een diepte van 1 meter + NAP de bodem verstoord wordt. Omdat de geplande nieuwbouwlocaties op de grens van het uitbreidingsgebied liggen, hebben deze gebieden dezelfde verwachting op archeologische resten vanaf de 2 meter + NAP, als het uitbreidingsgebied. Ten aanzien van de locaties A, E, J en L, waar nieuwe bebouwing gerealiseerd wordt, is het advies om een verkennend booronderzoek (conform de methodiek voor het Uitbreidingsgebied) voorafgaande aan de werkzaamheden uit te voeren.

Voorplein / Entreegebouw

De graafwerkzaamheden op het voorplein/entreegebouw gaan niet dieper dan 0,6 meter ten opzichte van het maaiveld. De bodem wordt tot een diepte van 3,9 meter + NAP verstoord. De kansrijke lagen liggen op 3 tot 4 meter beneden het maaiveld (1,15 tot 2,30 meter + NAP). De graafwerkzaamheden aan het voorplein reiken niet tot aan de kansrijke lagen en leiden niet tot aantasting van archeologische waarden. De gemeente Den Haag heeft aangegeven dat dat dit deel van het plangebied niet nader onderzocht hoeft te worden maar heeft tevens aangegeven dat de archeologische verwachtingswaarde gehandhaafd dient te blijven en dat eventueel aanwezige toevalsvondsten, conform de Erfgoedwet, gemeld dienen te worden bij de bevoegde overheid.

Aanpak

Voor aanvang van het veldwerk dient een Plan van Aanpak (PvA) opgesteld te worden. Dit Plan van Aanpak wordt aan Den Haag voorgelegd ter accordering.

De implementatie van de bovenstaande aanbeveling is afhankelijk van het oordeel van de bevoegde overheid, in dezen de gemeente Den Haag. Deze dient het (selectie)advies om te zetten in een selectiebesluit.

Ook voor vrijgegeven (delen van) plangebieden bestaat altijd de mogelijkheid dat er tijdens graafwerkzaamheden toch losse sporen en vondsten worden aangetroffen. Het betreft dan vaak kleine sporen of resten die niet door middel van een booronderzoek kunnen worden opgespoord. Op grond van artikel 5.10 van de Erfgoedwet dient zo spoedig mogelijk melding te worden gemaakt van de vondst bij de Minister (de Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed: telefoon 033-4217456). Een vondstmelding bij de gemeentelijk archeoloog kan ook.

1 Inleiding

In maart 2018 heeft Antea Group een archeologisch onderzoek uitgevoerd ter plaatse van dag-attractiepark Madurodam in Den Haag. De directe aanleiding tot het onderzoek is het voornemen van Madurodam B.V. in samenwerking met de gemeente Den Haag om Madurodam uit te breiden met overdekte leisurevoorzieningen aan de achterzijde (westzijde) van het bestaande park. Daarnaast zullen ter plaatse van het huidige park zelf ook enkele nieuwe bouwwerken worden gerealiseerd. Het huidige voorplein wordt aangepast. De uitbreiding heeft als doel een verlenging van de verblijfsduur en verbetering van de verblijfskwaliteit en een betere spreiding van de bezoekers gedurende het jaar. Voor de uitbreiding zal 0,6 hectare van de Scheveningse bosjes worden verwijderd. Madurodam heeft van het Haagse gemeentebestuur groen licht gekregen om uit te breiden.

Het plangebied is gelegen aan het George Maduroplein 1 in Den Haag in een zone met archeologische verwachting (waarde 2) volgens de gemeentelijke archeologische waarden- en verwachtingenkaart. Op het vigerende bestemmingsplan (zie www.denhaag.nl) is, sprake van een dubbelbestemming 'waarde archeologie 2' waarbij alleen bodemingrepen tot 50 m² en maximaal 50 cm minus maaiveld zijn vrijgesteld van archeologisch onderzoek.

Dientengevolge is archeologisch (voor)onderzoek conform het gemeentelijk beleid verplicht gesteld. Het onderzoek heeft bestaan uit een archeologisch bureauonderzoek en heeft plaatsgevonden in het kader van de bestemmingsplanprocedure.

Het doel van het uitvoeren van een archeologisch bureauonderzoek is het opstellen van een gespecificeerde archeologische verwachting voor het plangebied. Waar kunnen we wat verwachten? Voor het opstellen van een dergelijke verwachting wordt gebruik gemaakt van reeds bekende archeologische waarnemingen, historische kaarten, bodemkundige gegevens en informatie over de landschappelijke situatie. Een gespecificeerde verwachting gaat in op de mogelijke aanwezigheid, het karakter, de omvang, datering en eventuele (mate van) verstoring van archeologische waarden binnen het plangebied.

Dit onderzoek is uitgevoerd conform BRL 4000, protocol 4002 met daarin besloten de Kwaliteitsnorm Nederlandse Archeologie (KNA) versie 4.0. Voor de plaats van het onderzoek binnen de zogenaamde AMZ-cyclus wordt verwezen naar bijlage 2. Voor de in de tekst genoemde archeologische periode worden verwezen naar bijlage 1.

2 Beschrijving onderzoekslocatie

2.1 Begrenzing onderzoeks- en plangebied

Het is van belang een onderscheid te maken tussen plangebied enerzijds en onderzoeksgebied anderzijds. Met plangebied wordt het gebied bedoeld waarop de in de inleiding genoemde plannen en/of werkzaamheden betrekking hebben. Voor het plangebied wordt in de regel ook de ruimtelijke procedure gevoerd waarvan dit archeologisch onderzoek een onderdeel is. Binnen dit gebied kunnen eventueel aanwezige archeologische waarden verstoord worden.

Het onderzoeksgebied is het gebied waar informatie over wordt ingewonnen voor het opstellen van de gespecificeerde archeologische verwachting en is groter dan het plangebied zelf. In principe wordt een straal van circa 500 m rondom het plangebied gehanteerd. Dit wordt voldoende geacht om relevante informatie te verzamelen om het gespecificeerd verwachtingsmodel op te kunnen stellen. Dit omdat dit onderzoeksgebied een vergelijkbare situatie kent als het plangebied voor onder andere de onderdelen zoals hoogteligging, geomorfologie, historische situatie etc.

Het plangebied bevindt zich aan het George Maduroplein 1 te Den Haag. Het plangebied heeft een oppervlakte van ca. 43.235 m². De oppervlakte van het huidige Madurodam bedraagt ca. 37.235 m². De geplande uitbreiding ten westen van Madurodam bedraagt ca. 0,6 hectare.

Voor de ligging van het plangebied wordt verwezen naar afbeelding 1 – 5 en de ARCHIS-kaart in de kaartenbijlage.

2.2 Huidig en toekomstig gebruik

Huidig gebruik plangebied

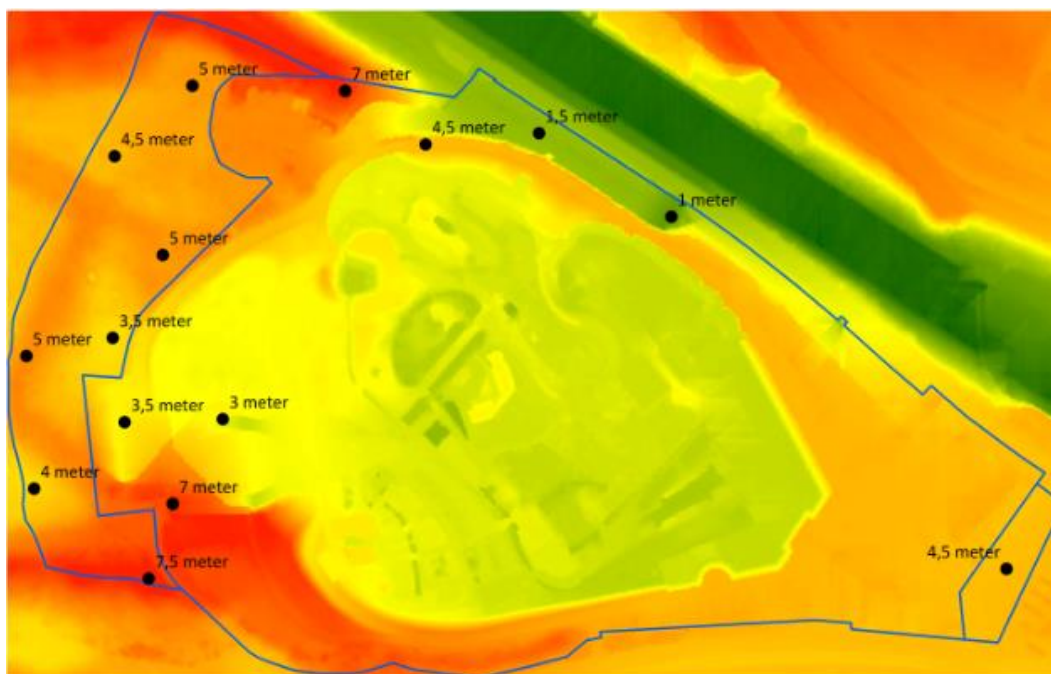
Het plangebied bestaat momenteel voor het grootste gedeelte uit het huidige dagattractiepark Madurodam en is deels bebouwd, omvat bestrating en bossages. Ter plaatse van de voorgenomen uitbreiding van het park is bos aanwezig (onderdeel van de Scheveningse Bosjes). Ter plaatse van het voorplein is hoofdzakelijk bestrating aanwezig met o.a. parkeergelegenheid voor bussen (op- en uitstapplaats). Voor de huidige situatie wordt verwezen naar de onderstaande afbeelding.

Afbeelding 2. Luchtfoto huidige situatie Madurodam. Gele lijn is de plangrens van het bestemmingsplan en uiterste grens van het uitbreidingsgebied

De hoogte van het maaiveld in het plangebied ten opzichte van het NAP varieert sterk. In afbeelding 3 zijn de hoogtes van het plangebied weergegeven:

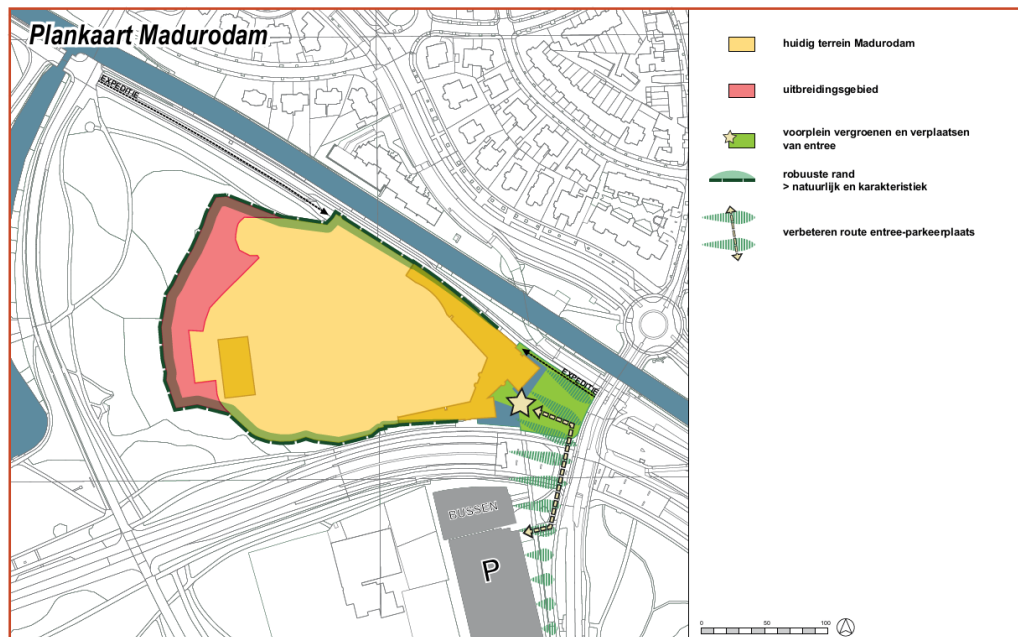
- de hoogte van het maaiveld in het uitbreidingsdeel varieert van 7,5 tot 3,5 m + NAP;
- de hoogte van het maaiveld op het huidige terrein varieert van 1 m tot 7 m + NAP;
- de hoogte van het maaiveld op het voorplein betreft 4,5 m + NAP.

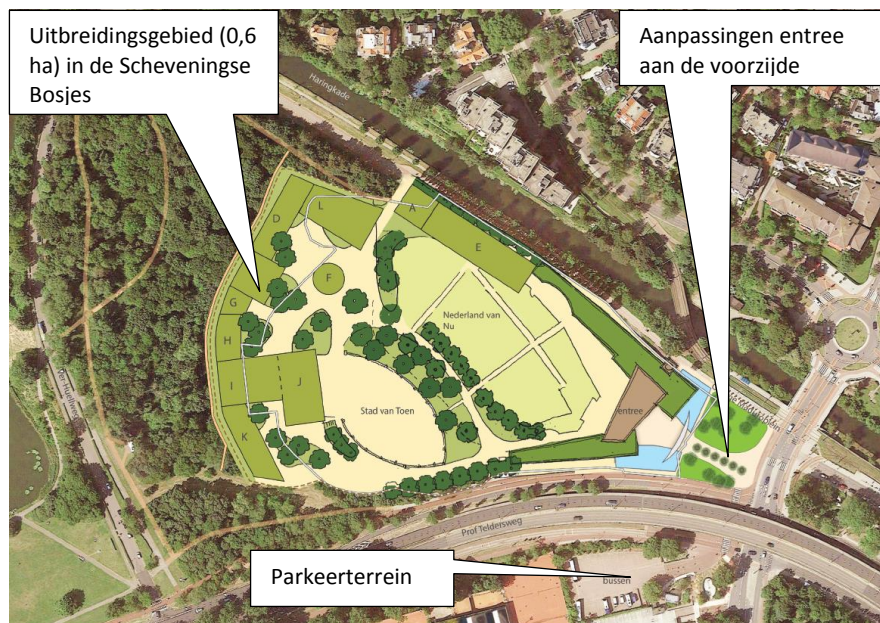
Afbeelding 3. Hoogtes plangebied t.o.v. NAP (bron ondergrond: www.ahn.nl)

Voorgenomen maatregelen

Men is voornemens om het huidige Madurodam aan de westzijde uit te breiden met ca. 0,6 ha. aan overdekte leisurevoorzieningen. Daarnaast worden ter plaatse van het huidige park zelf ook enkele nieuwe bouwwerken gerealiseerd. Het huidige voorplein wordt aangepast. In afbeelding 4 zijn de wijzigingen in het plangebied weergegeven, in afbeelding 5 is een impressie van de voorgenomen wijzigingen in het plangebied weergegeven.

Afbeelding 4. Plankaart Madurodam (mei 2017). Geel = huidig terrein Madurodam. Rood = Uitbreidingsgebied. Licht groen = Voorplein en verplaatsen entree. Bron: Planuitwerkingskader Madurodam, d.d. mei 2017.

Afbeelding 5: Impressie ontwikkelperspectief Madurodam (bron: Planuitwerkingskader Madurodam, d.d. mei 2017)

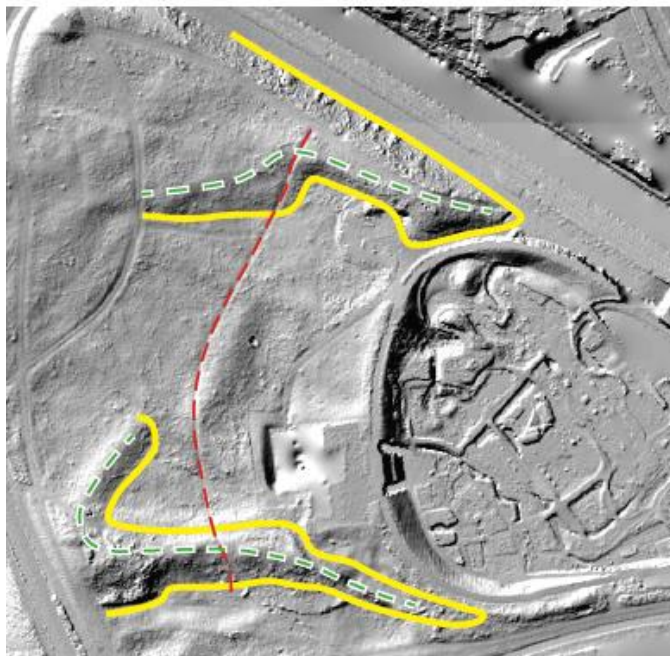
Programma

De totale bebouwing op het toekomstige attractiepark (bestaande park samen met de uitbreiding) kan, op basis van de beheersverordening, tot maximaal 12.500 m² toenemen. Dit betekent dat er 4.000 m² bebouwing extra kan worden toegevoegd. Op het voorplein kan maximaal 300 m² bebouwing worden toegevoegd.

Inpassing uitbreidingsgebied

In het uitbreidingsgebied worden nieuwe overdekte leisurevoorzieningen gerealiseerd. Langs de nieuwe erfafscheidingsgrens wordt een robuuste en groene rand ontwikkeld door middel van de aanleg van een ecowal. Deze ecowal beperkt het zicht op de gebouwde elementen en wordt aangekleed met inheemse florasoorten. De ecowal wordt op het maaiveld gerealiseerd. Naar de randen met de omgeving zullen de nieuwe leisurevoorzieningen bestaan uit deels ingegraven bebouwing.

Om de uitbreiding zo goed mogelijk in te passen wordt gebruikt gemaakt van de hoogteverschillen in het naastgelegen bos. De noordelijke en zuidelijke grens van het uitbreidingsgebied komen te liggen op de top van de twee duinruggen die in het bos zijn gelegen. De westelijke grens wordt bepaald door het zogenaamde olifantenpad. Hierdoor ontstaat een gebied van ca. 0,6 ha. dat aan de noord- en zuidkant wordt geflankeerd met de buitenzijdes van de twee duinruggen en zo, voor een groot gedeelte vanuit de directe omgeving aan het zicht wordt onttrokken. De ligging van het olifantenpad en de twee duinruggen is weergegeven in afbeelding 6.

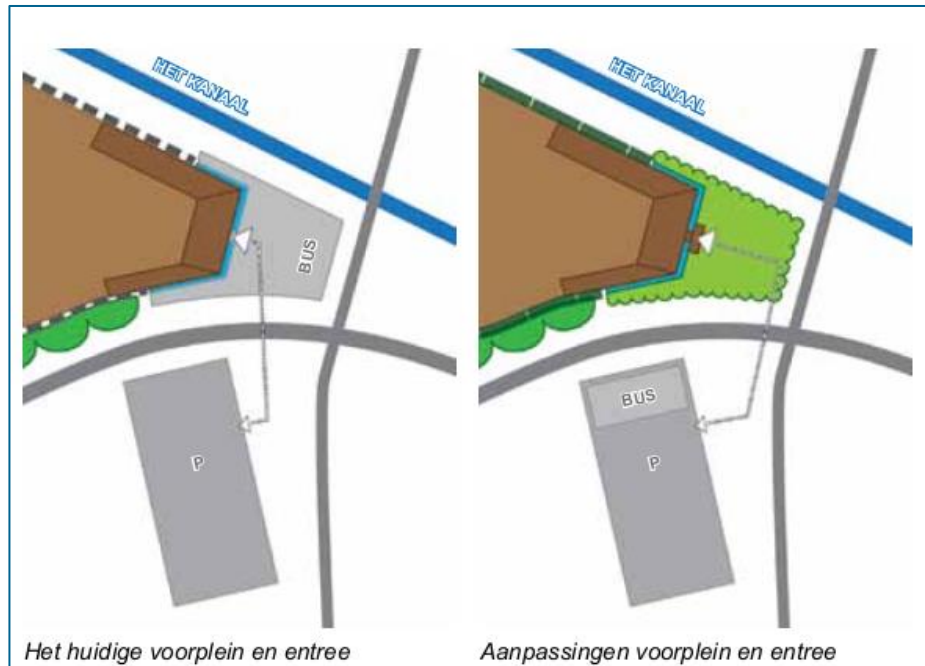
Afbeelding 6: Het olifantenpad (rood) en de duinruggen (geel) (bron: Planuitwerkingskader Madurodam, mei 2017)

Herinrichting bestaand park

Ter plaatse van het huidige terrein worden enkele bouwwerken gerealiseerd, zie een impressie van de mogelijke extra bouwwerken in afbeelding 7.

Voorplein

Het voorplein bestaat nu uit een parkeerplaats voor bussen (op- en uitstapplaats) en zal worden ingericht als een, meer passende, groene entree, zie afbeelding . Op het voorterrein worden tevens entrees met kassa's geplaatst.

Afbeelding 7. Impressie van het huidige voorplein en entree (links) en de voorgenomen nieuwe situatie (rechts). Bron: PUK Madurodam, d.d. mei 2017.

Graafwerkzaamheden

De voorgenomen uitbreiding van Madurodam houdt onder meer de onderstaande (bodemverstorende) werkzaamheden in per deelgebied:

Graafwerkzaamheden	Uitbreidingsgebied	Huidig terrein	Voorplein/entree
1. Verwijderen bos	x		
2. Afgraven duinen	x		
3. Aanleg ecowal	x		
4. Realisatie leisurevoorzieningen	x	x	
5. Realisatie entrees met kassa's			x
6. Aanleg kabels en leidingen	x	x	x
7. Aanleg bestrating en groenvoorzieningen	x	x	x

Tabel 1. Bodem verstorende graafwerkzaamheden Madurodam

Consequenties toekomstig gebruik

De voorgenomen herinrichting en uitbreiding van Madurodam brengen diverse bodemverstorende graafwerkzaamheden met zich mee die eventueel aanwezige archeologische waarden zullen vernietigen. Per deellocatie hebben de graafwerkzaamheden verschillende maximale dieptes ten opzichte van NAP (en maaiveld). In tabel 2 is dit weergegeven.

Voorzieningen		Maximale diepte t.o.v. NAP	Maximale diepte t.o.v. maaiveld
Uitbreidingsdeel	Ecawal	4,5 m	0 meter
	Leisurevoorzieningen (onderkant vloer ingegraven bebouwing)*	2,2 m	- 5,3 m (bij hoge duin)
	Betonpoeren leisurevoorzieningen	1,5 m	- 6 m (bij hoge duin)
Huidig terrein	Nieuwe bebouwing (nabij uitbreidingsgebied, J en L in afbeelding 5)**	1,7 m	- 2,3 m
	Nieuwe bebouwing (aan noordzijde, ter plaatse van huidig parkeerterrein, A en E in afbeelding 5)	1 m	verwachting ophogen bestaand terrein
	Huidige bebouwing (onderkant fundering)	0,35 m	n.v.t.
Voorplein	Kassa's, bestrating en kabels en leidingen	3,9 m	-0,6 m

Tabel 2. Dieptes bestaande en nieuwe voorzieningen en graafwerkzaamheden Madurodam

** Toelichting ingegraven bebouwing uitbreidingsgebied*

Het vloerpeil (bovenkant betonvloer) van alle gebouwen in het uitbreidingsdeel komt op + 2,5 meter NAP te liggen. De betonvloer is 30 centimeter dik. De maximale graafdiepte voor de gebouwen (vloer) is daarmee + 2,2 meter NAP. Voor de fundering worden daarnaast betonpoeren geplaatst. De betonpoeren hebben een oppervlakte van 2 meter bij 2 meter. De betonpoeren reiken vanaf de onderkant vloer 70 centimeter diep. De onderkant van de betonpoeren komt op 1,5 meter + NAP te liggen.

De gebouwen in het uitbreidingsdeel worden aan de westzijde ingegraven in het bestaand terrein. Het terrein is aan de westzijde glooiend waardoor het per locatie verschilt hoe ver het terrein wordt afgegraven ten opzichte van maaiveld. Aan de zuidkant ligt het maaiveld op + 7,5 meter hoog (afbeelding 3). Op deze locatie wordt het meest afgegraven (maximaal 6 meter). Het laagste punt in het uitbreidingsgebied ligt op 3,5 meter + NAP. Op deze locatie wordt maximaal 2 meter beneden maaiveld gegraven.

*** Toelichting nieuwe bebouwing huidig terrein*

Binnen het huidig terrein worden nieuwe gebouwen geplaatst. Aan de noordzijde (A en E in afbeelding 5) ligt het terrein op het laagste punt op 1 meter + NAP. Het is wenselijk om het terrein in de nieuwe situatie op te hogen tot circa 2,5 meter + NAP, zodat de entrees van de gebouwen qua hoogte aansluiting hebben bij de andere gebouwen in het park. Hoe dit precies uitgevoerd zal worden is nog een ontwerpogave.

2.3 Archeologisch beleid

Het plangebied ligt binnen een zone met archeologische verwachting (waarde 2) volgens de gemeentelijke archeologische waarden- en verwachtingenkaart. Op het vigerende bestemmingsplan (zie www.denhaag.nl) is sprake van een dubbelbestemming 'waarde archeologie 2' waarbij alleen bodemingrepen tot 50 m² en maximaal 50 cm minus maaiveld zijn vrijgesteld van archeologisch onderzoek. Zie verder paragraaf 4.1.

2.4 Landschappelijke situatie

Geologie en landschappelijke ontwikkeling

Het plangebied ligt in het duinlandschap. De Nederlandse duinen zijn gevormd tijdens het Holocene. Door de temperatuurstijging aan het einde van de laatste ijstijd, het Weichselien, smolten de ijskappen. Door het verdwijnen van de druk van het landijs op de bodem, stijgen Scandinavië en Schotland. Om het evenwicht te herstellen heeft dit een daling van de Noordzeebodem en aangrenzende landen tot gevolg. Dit leidt ertoe dat de zeespiegel relatief sterk stijgt in Nederland. Rond 4000 v. Chr. bereikte de zee in dit gebied haar grootste uitbreiding. De kustlijn liep ter hoogte van de lijn Rijswijk-Voorburg-Leidschendam-Voorschoten en werd gemarkeerd door een strandwal, de oudste in de Haagse regio. Als een strandwal hoog genoeg wordt kan deze niet meer door de zee overstroomd worden. Zo worden de strandwallen droger. Het zand stuift op en vormt duinen, de zogenaamde Oude Duinen (Laagpakket van Schoorl).¹ Rond 2000 v. Chr. is de gehele kustlijn door aaneengesloten strandwallen en duinen afgesloten van de zee, op kustopeningen van de Maas, Schelde, Oude Rijnmondingen en het Zeegat van Bergen na. Door de afnemende invloed van de zee en de slechte afwatering kan zich op de achtergelegen strandvlaktes veen ontwikkelen, het Hollandveen. Aan de ontwikkeling van het veen komt in de loop van het eerste millennium v. Chr. een einde.

In de middeleeuwen zorgen zware stormen voor kustafslag, waardoor een deel van de bestaande duinen opgeruimd worden. Het vrijkomende zand wordt door de zee weer op het land afgezet en vervolgens door de wind verder verplaatst. De kustlijn schuift hierdoor naar het zuidoosten op. Na een relatief rustige periode van zandverstuivingen worden vanaf circa 1000 na Chr. opnieuw op grote schaal duinen gevormd die het oude landschap overdekken: de Jonge Duinen (Laag van Den Haag). Deze fase van duinvorming gaat tot in de 14^e eeuw door. Daarna zijn er nog twee fasen van grote verstuivingen. De laatste fase duurt tot in de 19^e eeuw, waarna de mens de duinen beplant om verstuiving tegen te gaan.²

Volgens de Nieuwe Geologische Kaart van Den Haag ligt het grootste gedeelte van het plangebied binnen Eenheid 16; Jong Duinzand (Laag van Den Haag; dikker dan 2 m) (afbeelding 8). Hieronder bevindt zich Hollandveen op oudere afzettingen van de Oude Duinen (Laagpakket van Schoorl en Laagpakket van Zandvoort).³ Daarnaast is binnen het plangebied een band aanwezig dat op de geologische kaart is aangeduid met Eenheid 15. Deze is identiek aan Eenheid 16, met dien verschil dat hier het Hollandveen Laagpakket ontbreekt.

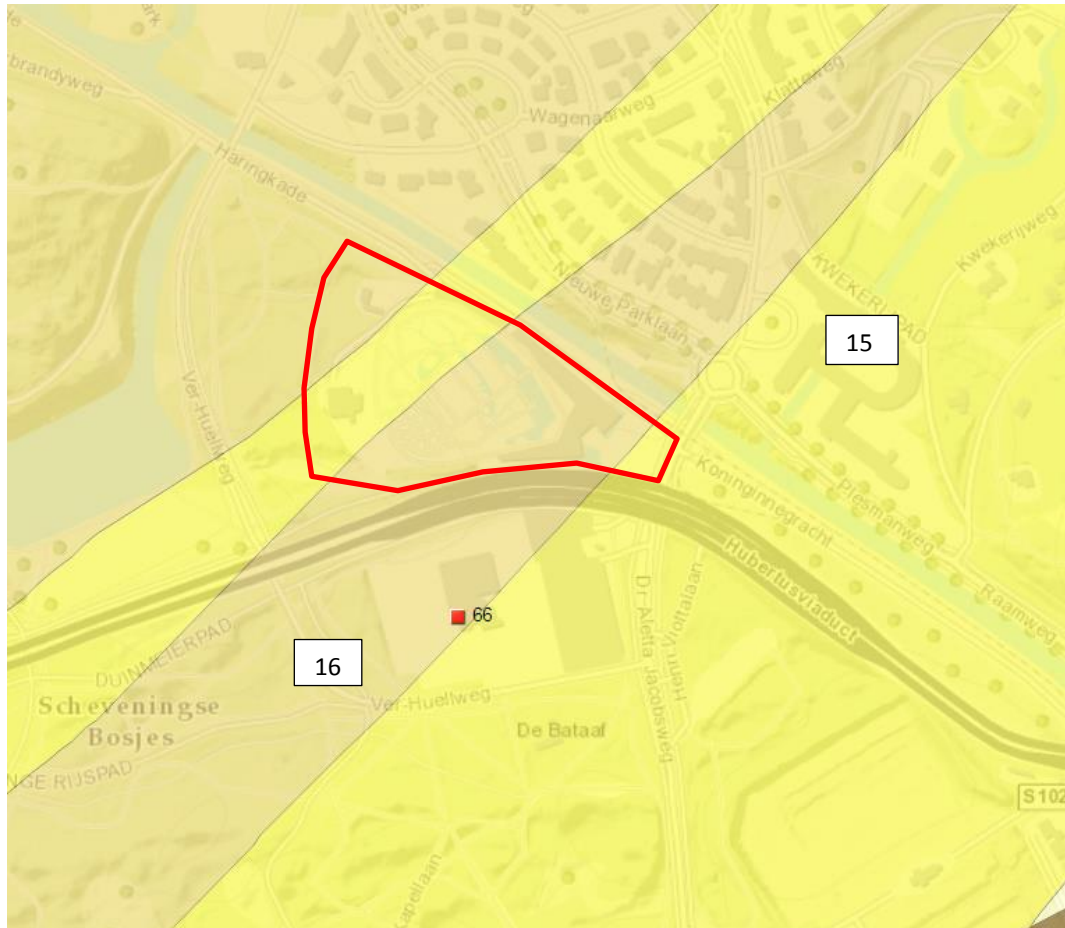
Op basis van de geologische kaart van Den Haag bestaat de top van de ondergrond ter hoogte van het plangebied dus uit een dik pakket Jonge Duinen (oftewel Laag van Den Haag). Hieronder bevinden zich de Oude Duinen (al dan niet afgedekt met Hollandveen). De top van de strandwal

¹ Berendsen 2004.

² Schoorl en Beekman 2005.

³ Vos et al. 2007.

(Oude Duinen) wordt verwacht vanaf een hoogte van circa 0,5 m + NAP. Aangezien het huidige attractiepark op een hoogte ligt van 2,5 à 3,5 m + NAP en de uitbreiding op circa 4,5 tot 7,5 m + NAP (zie ook de volgende alinea), is de Laag van Den Haag op basis van deze waarden maximaal 2 à 7 m dik.

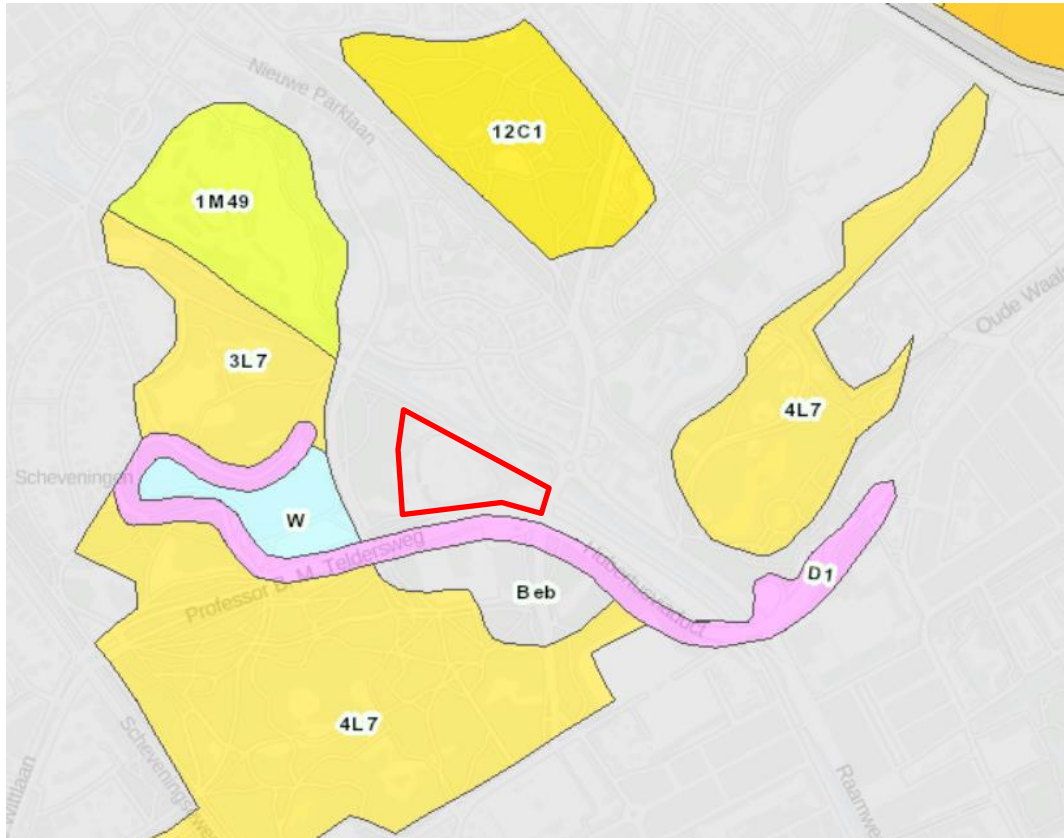
Afbeelding 8. Uitsnede van de Nieuwe Geologische Kaart van Den Haag met in rood de (globale) ligging het plangebied (bron: gemeente Den Haag). De afbeelding is noordgericht en niet op schaal. Nummer 16 is de Laag van Den Haag, dikker dan 2 meter, op Hollandveen, op oudere afzettingen van het laagpakket van Schoorl en laagpakket van Zandvoort. Nummer 15 is gelijk aan nummer 16 zonder het Hollandveen onder de Laag van Den Haag.

Geomorfologie en AHN

Op de geomorfologische kaart is het plangebied niet gekarteerd vanwege de ligging binnen de bebouwde kom (afbeelding 9). Dit houdt in dat gegevens over de geomorfologische eenheden binnen het plangebied alleen kunnen worden achterhaald door middel van extrapolatie van de omliggende eenheden. Op basis van deze omliggende gegevens mag verwacht worden dat binnen het plangebied één (of meer) van de onderstaande geomorfologische eenheden voorkomen:

1. Lage kustduinen met of zonder bijbehorende vlakten/laagten (code 3L7);
2. Lage kustduinen met bijbehorende vlakten en laagtes (code 4L7);
3. Afgegraven/geëgaliseerde duinen/strandwallen (code 1M49);
4. Hoge kustduinen met of zonder bijbehorende vlakten/laagten (code 12C1);

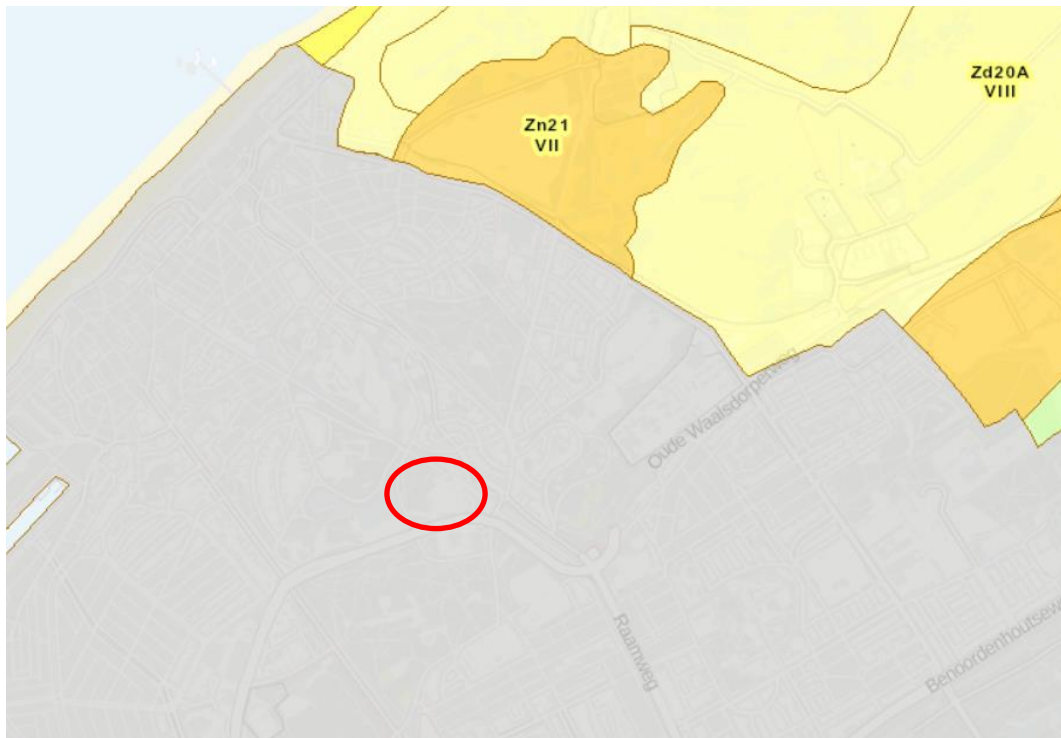
Daarnaast komt direct ten westen water voor (code W) alsmede een lage dijk (code D1). Beiden zijn niet in het plangebied aanwezig.

Afbeelding 9. Uitsnede van de geomorfologische kaart met in rood de (globale ligging van) het plangebied (bron: Archis 3). Afbeelding is noordgericht en niet op schaal.

Bodemopbouw

Ook de bodemeenheden worden verkregen vanuit extrapolatie van omliggende gegevens (zie afbeelding 10). Hieruit blijkt dat er binnen het plangebied hoogstwaarschijnlijk kalkhoudende duinvaaggronden voorkomen, bestaande uit fijn zand (code Zd20A). Daarnaast is er een kans op het aantreffen van gooreerdgronden, bestaande uit leemarm en zwak lemig fijn zand (code Zn21).

Afbeelding 10. Uitsnede van de bodemkaart met daarop aangegeven de globale ligging van het plangebied (bron: Archis 3). Afbeelding is noordgericht en niet op schaal.

In 2011/2012 heeft de Gemeente Den Haag een booronderzoek incl. archeologische begeleiding uitgevoerd ter plaatse van het huidige dag attractiepark Madurodam. In hoofdstuk 3 volgen – integraal – de resultaten en de interpretatie van het betreffende onderzoek. Hieronder wordt de conclusie ten aanzien van de bodemopbouw weergegeven:⁴

“Tijdens het onderzoek zijn van boven naar onder drie lagen herkend. Van jong naar oud gaat het om:

- Schelphoudend duinzand (Laag van Den Haag)
- Veen met daarin goed herkenbare houtresten (Hollandveen)
- Kalkloos stuifzand met aan de bovenzijde enige bodemvorming (Laag van Voorburg).

De geologie zoals die bij het booronderzoek werd aangetroffen wijkt wezenlijk af van de Nieuwe geologische kaart van Den Haag en Rijswijk. Volgens deze kaart ligt een deel van Madurodam op een smalle, maar herkenbare strandwal. Alle boringen en profielen geven echter aan dat onder Madurodam een veraard en sterk ingeklonken pakket veen ligt”. “Nu is deze laag nog slechts 1 of 2 m dik, maar Madurodam ligt in een gebied waar is afgezaand. Hierbij is naar alle waarschijnlijkheid een pakket zand van meerdere meters dik afgegraven”.⁵

Op 6 april jl. heeft mev. M. van Alkemade, hoofd Beleid en Beheer - Afdeling Archeologie & Milieu Educatie (ANME), echter aangegeven dat de gemeente Den Haag – alle gegevens overziend en afwegend – uitgaat van de mogelijke aanwezigheid van (de flank van een) strandwal in het westelijke deel van het plangebied.

⁴ Benjamins en Rieffe, 2012.

⁵ Benjamins en Rieffe, 2012.

Grondwater

De gemeente Den Haag houdt van diverse (permanente) peilbuizen in de gemeente bij wat de grondwaterstand gedurende het jaar is. Twee peilbuizen die zich nabij het plangebied bevinden geven aan dat de grondwaterstand in februari 2018 op 4,97 à 5,43 m beneden maaiveld ligt.

Peilbuis	Adres	Hoogte mv	Grondwaterstand	
			T.o.v. NAP	T.o.v. mv
CP0280	Parkweg 16	6,09 m + NAP	0,66 +	5,43
CP0281	Van Lennepweg 5	4,85 m + NAP	0,12 -	4,97

Tabel 3. Grondwaterstand nabij het plangebied in februari 2018 (bron:

<https://opendata.munisense.net/portal/wareco-water2/group/289/DenHaag>).

Bodemverontreiniging

In december 2017 is voor de uitbreiding van Madurodam een verkennend bodemonderzoek conform NEN 5740 (Antea Group, 2017) uitgevoerd. De aangetoonde bodemkwaliteit vormt geen belemmering voor het beoogde gebruik. De graafwerkzaamheden in de bovengrond aan de voorzijde van Madurodam dienen in de basisklasse te worden uitgevoerd. In het bodemonderzoek is geen asbest boven de detectiegrens gemeten. Hiermee is analytisch bevestigd dat het onderzoeksgebied niet asbestverdacht is.

2.4.1 Historische situatie en mogelijke verstoringen

Bewoningsgeschiedenis

Strandwallen kennen een lange bewoningsgeschiedenis. Strandwallen waren vanaf het ontstaan in het late neolithicum door de hoge ligging een aantrekkelijke vestigingsplaats voor de mens. De lagere delen van het landschap werden benut als landbouwgronden en jaag- en voedselverzamelgebieden. Archeologische resten kunnen in de top van de strandwal en dieper verwacht worden. Gezien de onstuimige vorming van de Jonge Duinen (Laag van Den Haag) vanaf de middeleeuwen eeuw was dit deel van Den Haag lange tijd niet bewoonbaar en bruikbaar.

Historische kaarten

Er zijn verschillende historische kaarten die gebruikt kunnen worden voor (de omgeving van) het plangebied. De eerste en vroegste kaart is de kaart van Kruikius, afkomstig uit het jaar 1712 (Afbeelding 11Afbeelding). Op de kaart van Kruikius ligt het plangebied in een ongerept duinlandschap, genaamd het Tweede Duin of het Galge Duyn. Er zijn dan ook geen aanwijzingen voor sporen van bewoning uit de late middeleeuwen of nieuwe tijd te verwachten. Mogelijk komen wel resten van vroege ontginningsfasen en landgebruik voor, zoals even ten westen van het onderzoeksgebied bij het Catshuis is aangetoond. Hier werden in de Laag van Voorburg ontginningsgreppels aangetroffen met daarin 11^e tot 14^e eeuws aardewerk (vindplaats 177).

Afbeelding 11. Uitsnede van de kaart van Kruikius uit 1712 met in rood de globale ligging van het plangebied (Bron: Hoogheemraadschap van Delfland). Kaart is noordoost gericht en niet op schaal.

Ook op de kadastrale minuut van 1811-1832 ligt het plangebied buiten de bebouwing van Den Haag in een nog ongerept duinlandschap. Op basis van informatie van de Gemeente Den Haag,⁶ blijkt dat een groot gebied rond tennisvereniging de Bataaf al aan het einde van de 18e eeuw was ontgonnen. Het terrein waar nu Madurodam ligt hoorde hier mogelijk ook bij.

Bij de ontginning is het gebied afgezaand en geëgaliseerd. Tot het midden van de 19e eeuw bevond zich op het huidige voorplein van Madurodam een uitspanning, genaamd de Goeden Aanleg, naast de Witte Brug over het kanaal. Later verrees hier de Kanaalvilla die in de Tweede Wereldoorlog werd afgebroken ten behoeve van de verdediging van de Vesting Scheveningen door het graven van een anti-tankgracht. Op het terrein waar zich nu het dagattractiepark zelf bevindt, bevond zich een grote stoomwasserij, de Wasch- en Bleekinrichting van de gebroeders Heijnen. Op de kaart uit 1854 zijn de bleekvelden van deze inrichting herkenbaar. Deze

⁶ Benjamins en Reiffe, 2012.

stoomwasserij heeft tot in de Tweede Wereldoorlog bestaan en is evenals de kanaalvilla in die oorlog afgebroken.

In de vroege jaren vijftig van de 20e eeuw is op het terrein van de vroegere wasserij Madurodam aangelegd. Het entreegebouw bevond zich aan de Haringkade. Begin jaren negentig werd het park uitgebreid waarbij het paviljoen in de verhoogde omloop rond het park is gebouwd. Op de plaats van het oude entreegebouw bevinden zich sindsdien de kantoren en werkplaatsen van het miniatuurpark.

Mogelijke verstoringen

Uit het kaartmateriaal blijkt dat de, in de jaren negentig, voorgenomen uitbreidingslocatie nooit is bebouwd of is afgegraven. Op basis hiervan mag worden aangenomen dat de bodem hier nog (grotendeels) intact is. Dit geldt echter niet voor het dag attractiepark Madurodam zelf; dit gebied is in het verleden afgegraven/geëgaliseerd en is later (deels bebouwd). Het door de Gemeente Den Haag in 2011-2012 uitgevoerde archeologische vooronderzoek heeft aangetoond dat de bodem tot op een diepte van 2,0 m + NAP nog (grotendeels) intact is, maar de bovengrond niet (er is hier derhalve sprake van een bodemverstoring van 1,0 tot 1,5 m beneden maaiveld, 2 tot 1,5 m + NAP).⁷

⁷ Benjamins en Rieffe 2012.

3 Bekende waarden

3.1 Archeologische waarden

Uit het Archeologische Informatie Systeem (ARCHIS) van de Rijksdienst voor Cultureel Erfgoed zijn de bekende archeologische waarden in binnen een buffer van 500 rondom het plangebied opgevraagd. Het betreft archeologische monumenten (AMK-terreinen), archeologische waarnemingen (zoals vondsten) en meldingen van eerdere archeologische onderzoeken (zie kaart 418799–ARCHIS in de kaartenbijlage).

Gegevens uit ARCHIS: AMK-terreinen

Binnen het plangebied zelf zijn geen AMK-terreinen aanwezig. Binnen een buffer van 500 m rondom het plangebied is in ARCHIS wel één AMK-terrein (van hoge archeologische waarde) aanwezig. Het betreft AMK-terrein 4073; een nederzettingsterrein met begraafplaats uit de Romeinse tijd.

In de wijdere omgeving komen overigens AMK-terreinen voor uit onder meer de bronstijd, ijzertijd en middeleeuwen.

AMK-nr	Waarde	Complex	Begin	Eind
4073	hoge archeologische waarde	Graf, onbepaald	Romeinse tijd: 12 vC - 450 nC	Romeinse tijd: 12 vC - 450 nC
4073	hoge archeologische waarde	Nederzetting, onbepaald	Romeinse tijd: 12 vC - 450 nC	Romeinse tijd: 12 vC - 450 nC

Tabel 4. AMK-terreinen binnen onderzoeksgebied (bron: ARCHIS).

Gegevens uit ARCHIS: archeologische waarnemingen

Binnen het plangebied zelf zijn in ARCHIS geen waarnemingen (of vondstlocaties) geregistreerd. Binnen de buffer van 500 m rondom het plangebied zijn in ARCHIS in totaal 3 waarnemingen geregistreerd. Het gaat hierbij om diverse vondsten uit de ijzertijd, de Romeinse tijd en de middeleeuwen.

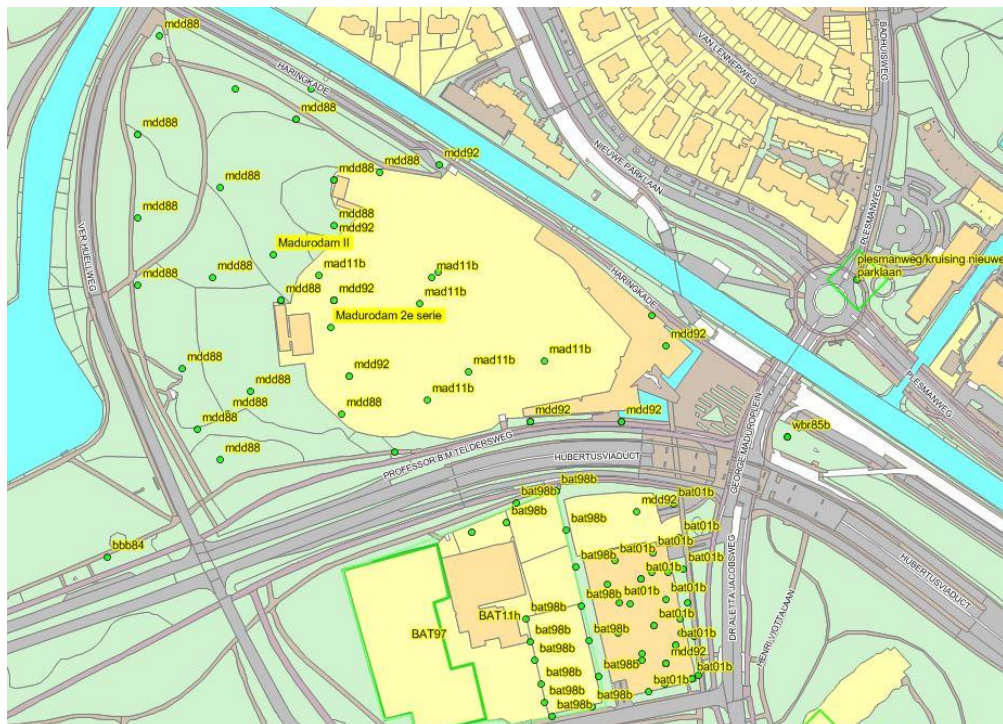
In de wijdere omgeving zijn echter nog meer vondsten gedaan; daterend uit de periode vanaf het neolithicum/de bronstijd tot en met de middeleeuwen/nieuwe tijd.

Zaakid	begin	eind	complextype	verwerving
2027554100 ⁸	Late IJzertijd	Romeinse Tijd	akker / tuin	archeologisch: boring
	Late IJzertijd	Vroege Middeleeuwen		archeologisch: boring
	Neolithicum	Middeleeuwen		archeologisch: boring
	Paleolithicum			archeologisch: boring
2732124100 ⁹	Bronstijd	IJzertijd	bewoning (inclusief verdediging)	niet-archeologisch: graafwerk
2960812100 ¹⁰	Vroege IJzertijd	Vroege IJzertijd		verwervingswijze niet te bepalen

Tabel 5. Archeologische waarnemingen binnen onderzoeksgebied (bron: ARCHIS)

Gegevens uit ARCHIS: eerdere onderzoeken

Binnen en in de directe omgeving van het plangebied is een aantal onderzoeken uitgevoerd, dat in de onderstaande tabel is aangegeven (deze worden verder nu niet behandeld). Wel dient hierbij vermeld te worden dat diverse onderzoeken hebben aangetoond dat, voor het Haagse strandwallenlandschap geldt dat op het niveau vanaf circa 0 tot 3,5 meter + NAP archeologie uit verschillende perioden kan worden aangetroffen, met name in de top van de Laag van Voorbrug (Oude Duinen). Daarnaast dient opgemerkt te worden dat de booronderzoeken in de omgeving van Madurodam archeologische niveaus hebben aangetoond op een hoogte van circa 1,5 en 2,5 meter + NAP.

Afbeelding 12. Overzicht van de verschillende archeologische onderzoeken van de gemeente Den Haag (bron: gemeente Den Haag).

⁸ ARCHIS2 waarnemingsnummer: 45116.

⁹ ARCHIS2 waarnemingsnummer 7951.

¹⁰ ARCHIS2 waarnemingsnummer: 45527.

Tussen 1982 en 1999 zijn bij verschillende kleine onderzoeken rondom het tennispark “de Bataaf” aan de Ver-Huëllweg 2¹¹ (49077 in 1999) archeologische resten aangetroffen, waaronder resten die duiden op bewoning en landbouwactiviteiten in de bronstijd. De onderzoeken hebben plaatsgevonden op een afstand van 50 tot 200 meter ten zuiden van het huidige plangebied. Alle bronstijdvondsten en –sporen zijn aan de westkant van de Bataaf aangetroffen. Ook zijn enkele losse ijzertijdvondsten en –sporen aangetroffen en een aantal mogelijk middeleeuwse greppels.

Bij de onderzoeken aan de Ver-Huëllweg is een bodem aangetroffen op ongeveer 1,5 meter beneden maaiveld, 1,90 – 2,60 meter + NAP). Dit betreft een grijze bodem met houtskool. Ook is een mogelijke akker gevonden in een van de boringen. Uit de boorstaten blijkt dat zich in de bodem zand bevindt. De zandlagen zijn geïnterpreteerd als een overgang van oude Duinen naar strandvlakte, met daarop een 1,5 m dik pakket Jonge Duinen. In een enkele boring is veen of weinig zand aangetroffen.¹²

In 1985 is een boring uitgevoerd net ten oosten van Madurodam, waarbij geen archeologisch interessante gegevens zijn gevonden. Wel zijn er al in de negentiende eeuw vondsten uit de vroege ijzertijd gedaan op deze locatie. In de boringen is alleen zand aangetroffen, maar vermoedelijk bevindt zich daar dieper in de ondergrond wel een laag Hollandveen (>7,10 meter beneden maaiveld, circa -2,70 meter NAP).¹³

In het plangebied, Madurodam zelf, zijn drie eerdere onderzoeken uitgevoerd. Twee booronderzoeken in 1988 en 1992 en een bureau en inventariserend veldonderzoek in 2011 en 2012 zijn door de gemeente Den Haag uitgevoerd.

In het booronderzoek dat in 1988 is uitgevoerd (MDD88) zijn in totaal 19 boringen ten westen en in het plangebied gezet. In de boringen waarin zwak tot sterk zandig veen is aangetroffen is een niveau rond de 3 meter, 2 meter en in een enkele boring vanaf de 1 tot 1,40 meter + NAP. De veenlaag was in de meeste boringen vrij dun (5-20 cm), maar in één boring, boring 2 in het huidige plangebied is een zwak tot sterk zandige veenlaag van 1,25 meter dikte aangetroffen. Dit is niet kenmerkend voor het gebied. Boring 2 ligt tussen gebied L en D in afbeelding 5. In de boringen, gezet in het onderzoek in 1988 is het voorkomen van een zandige veenlaag rond de 2 meter NAP het meest voorkomend.

In de boringen 2 (tussen deelgebied L en D, afbeelding 5) en boring 4 (deelgebied H, afbeelding 5) is in de sterk zandige veenlaag en in boring 4 ook in de zwak siltige zandlaag houtskool aangetroffen. Deze lagen met houtskool liggen rond de 2 meter + NAP.

In de boringen ten westen van het huidige plangebied is geen veen aangetroffen en is de conclusie van het onderzoek dat er een smalle strandwal net ten westen van het huidige plangebied ligt. In een aantal boringen, ten westen van het uitbreidingsgebied, is een houtskoolrijke laag aangetroffen rond de 1 meter + NAP. De onderzoeker geeft aan dat dit meestal duidt op menselijke activiteit.¹⁴

Bij het booronderzoek uit 1992 (MDD92_49115) net ten oosten en in het huidige plangebied is, bij het kanaal in het noorden (boring 10), onder een 0,5 meter dikke veenlaag wat houtskool gevonden, maar geen duidelijke bewoningslaag 2,10 – 1,50 meter + NAP). In de boringen 6, 7 en 8 is veraard veen aangetroffen op een diepte tussen de 2,35 en 2,8 meter beneden maaiveld.

¹¹ Rieffe, 2001a, Rieffe, 2001b.

¹² BAT98b_49077

¹³ Koninginnegracht-Wittebrug WBR85.

¹⁴ Boersma 1988

(vanaf 1,7 en 2,30 meter +NAP). Het veen lijkt hier op de laag van Voorburg (voorheen oude duinen) te liggen, nummer 16 op afbeelding 8. In boring 6 is houtskool in zwak siltige zandlagen aangetroffen op een diepte van 2,90 + NAP, en vanaf de 2,10 tot 1,55 meter + NAP. In de zwak zandige veenlaag (2,30 meter NAP) is geen houtskool aangetroffen. In de boringen bij de entree van Madurodam is in de boringen enkel veen in plaats van een zwak tot zeer zandig veenlaag aangetroffen (boringen 11 en 15). In deze boringen is geen houtskool aangetroffen.¹⁵

In de boringen die zijn gezet ter plaatse van de parkeerplaats van Madurodam heeft men een strandvlakte aangetroffen, met daaronder een veenlaag. Ook in een boring langs de noordoostelijke zijde van het onderhavige plangebied is veen in plaats van zandig veen aangetroffen.

In 2001 is vervolgens een booronderzoek uitgevoerd langs de parkeerplaats van Madurodam. Enkele boringen konden niet dieper worden gezet dan 1 m, in verband met de aanwezigheid van ondoordringbaar puin. De diepere boringen zijn tot ruim in het Oude Duin gezet, 3 tot 4 meter diep. Hierbij is houtskool gevonden op dieptes tussen 1.15 tot 2.30 meter + NAP, wat als archeologisch interessant is geïnterpreteerd op basis van de nabijgelegen bronstijdsite.¹⁶

Onderzoeksnummer 49542 omvat het huidige Madurodam-terrein en betreft in 2011/12 door de Gemeente Den Haag uitgevoerd bureau- en inventariserend veldonderzoek door middel van boringen.¹⁷ De aanleiding tot het betreffende onderzoek was reeds de voorgenomen herinrichting van dagattractiepark Madurodam. De eerste fase van het onderzoek bestond uit een bureauonderzoek, waaruit naar voren kwam dat in het gebied archeologische waarden aanwezig kunnen zijn die door de geplande werkzaamheden kunnen worden verstoord. Om deze hypothese te toetsen is vervolgens booronderzoek uitgevoerd op locaties waar de bodemopbouw bij de herinrichting tot wat grotere diepte (meer dan 1 meter onder huidige maaiveld) verstoord zou worden. Bij dit onderzoek werd op één plaats een mogelijk antropogene bodem aangetroffen die past binnen het verwachtingsmodel dat voor het gebied gold.

In de boringen 1 en 2 vertoont de bodem een duidelijke gelaagdheid aan de top van het kalkloze duinzand. Op die plaats is in de onderste bodemlaag (B-horizont) een fragment houtskool aangetroffen. Mogelijk is het houtskool door bioturbatie (dierlijke graafgang of wortelgang) zo diep in de bodem terecht gekomen. Tijdens de waarnemingen in het profiel ter hoogte van “Het Icoon” (locatie 08, boringen 1 en 2 en profiel 7) werden duidelijk antropogene sporen aangetroffen. Het gaat om mogelijk een smalle greppel of de resten van een (uitgetrokken) paal en sporen van een eergetouwploeg.

De antropogene sporen wijzen naar alle waarschijnlijkheid op een akker uit de (late) prehistorie. De akker ligt begraven onder een laag veen behorend tot het Hollandveen Laagpakket. Waarnemingen in andere ontgravingen in het plangebied toonden aan dat onder een dik pakket (duin)zand een pakket veen bewaard is gebleven waarop een (schijn)grondwaterspiegel staat. Het booronderzoek heeft aangetoond dat alleen ter plaatse van “Het Icoon” kans bestond dat een archeologisch niveau bedreigd werd door de ontgraving. Alleen daar is daarom de ontgraving (gezien de kleine omvang) begeleid. De ontgravingen voor de aanleg van de technische putten zijn op dezelfde wijze begeleid. In alle gevallen zijn profielopnames van de bodemopbouw gemaakt.

¹⁵ Boersma en van Veen 1992.

¹⁶ Onderzoek uit 1982 door Van Heeringen.

¹⁷ Benjamins en Rieffe, 2012.

Bij de ontgraving van “Het Icoon” werd door het veen gegraven. Hierbij zijn sporen van menselijke activiteiten in de vorm van akker- of tuinbouw aangetroffen. De datering daarvan is vermoedelijk bronstijd – ijzertijd. Alle ontgravingen voor de technische putten bleven boven (of in) het veen en hebben (daardoor) geen aanwijzingen archeologische niveaus opgeleverd. Mochten in de toekomst bodemingrepen gaan plaatsvinden die door het veen heen gaan, dan wordt geadviseerd deze vooraf te laten gaan door een archeologisch onderzoek in de vorm van proefsleuven. Hierbij moet rekening worden gehouden met de grondwaterstand. Het vrije grondwater staat op een diepte van ongeveer 1,2 à 1 meter + NAP, terwijl de verwachte bodem zich op een diepte van ongeveer 1 meter + NAP bevindt (1,5 à 2,0 meter beneden maaiveld).

Overigens wordt voor de ligging van de herinrichtingsplannen toentertijd verwezen naar de onderstaande afbeelding.

Afbeelding 13. Luchtfoto van Madurodam met daaroverheen geprojecteerd de herinrichtingsplannen die de aanleiding vormden van het archeologisch onderzoek door de Gemeente Den Haag in 2011/2012.¹⁸

Buiten het plangebied, aan de Oude Waalsdorperweg 37 en 38 (circa 2,2 km ten zuidwesten van Madurodam), is tussen 2002 en 2004 door de Afdeling Archeologie van de Gemeente Den Haag een archeologisch onderzoek gedaan. Dit onderzoek bestond uit een booronderzoek en proefsleuf. Bij de boringen is een niveau aangetroffen dat kon worden gedateerd in de late middeleeuwen, evenals een niveau dat is gedateerd in de prehistorie (vermoedelijk brons- of ijzertijd). In de proefsleuf is een kuil aangetroffen met daarin menselijke crematieresten, uit de brons- of ijzertijd. Op basis hiervan is de vindplaats als grafveld geïnterpreteerd. Naar aanleiding hiervan is een definitief archeologisch onderzoek uitgevoerd. In totaal zijn zestien

¹⁸ Benjamins en Rieffe, 2012.

crematiegraven gevonden, evenals een kringgreppel.¹⁹ Dit onderzoek is niet weergegeven op de bijgevoegde kaart, omdat dit buiten het onderzoeksgebied valt.

Zaakid	OM-nr (oud)	type onderzoek	uitvoerder
2027554100	10370	Archeologisch: booronderzoek	RAAP Archeologisch Adviesbureau
2345990100	48990	Archeologisch: booronderzoek	Gemeente Den Haag
2346005100	48992	Archeologisch: booronderzoek	Gemeente Den Haag
2347042100	49115	Archeologisch: booronderzoek	Gemeente Den Haag
2350225100	49542	archeologisch: bureau- en booronderzoek en archeologische begeleiding	Gemeente Den Haag
2343576100	48678	Archeologisch: booronderzoek	Gemeente Den Haag
2346702100	49077	Archeologisch: booronderzoek	Gemeente Den Haag
2331369100	47002	Archeologisch: bureauonderzoek	Gemeente Den Haag
2338302100	47995	Archeologisch: booronderzoek	Gemeente Den Haag
2350411100	49569	Archeologisch: booronderzoek	Econsultancy BV
2349919100	49498	Archeologisch: bureauonderzoek	Econsultancy BV

Tabel 6. Eerder uitgevoerde onderzoeken binnen onderzoeksgebied (bron: ARCHIS). De dikgedrukte onderzoeken zijn binnen het plangebied gelegen.

3.2 Ondergrondse bouwhistorische waarden

Voor zover bekend zijn er binnen het plangebied, op basis van historische kaartmateriaal (paragraaf 2.4.1.) geen ondergrondse bouwhistorische waarden aanwezig.

¹⁹ Bulten *et al.*, 2007.

4 Archeologische verwachting

4.1 Bestaande verwachtingskaarten

Provinciale verwachtingskaart

Op de Cultuurhistorische Waardenkaart van de provincie Zuid-Holland ligt het plangebied in een gebied waarvoor een redelijke tot grote kans op archeologische sporen (en vondsten) geldt voor zowel 0 – 3 meter beneden maaiveld, 3 – 5 meter beneden maaiveld en dieper dan 5 meter beneden maaiveld. Er geldt geen archeologische verwachting voor ruim dieper dan 5 meter beneden maaiveld.

Gemeentelijke verwachtingskaart

Het plangebied ligt binnen een zone met een archeologische verwachting (waarde 2) volgens de gemeentelijke archeologische waarden- en verwachtingenkaart. Op het vigerende bestemmingsplan is sprake van een dubbelbestemming 'waarde archeologie 2' waarbij alleen bodemingrepen tot 50 m² en maximaal 50 cm minus maaiveld zijn vrijgesteld van archeologisch onderzoek.

4.2 Gespecificeerde archeologische verwachting

Op basis van het bureauonderzoek kan de onderstaande gespecificeerde verwachting worden opgesteld. Deze verwachting is beknopt en schematisch weergegeven in tabel 7.²⁰

Datering

Binnen het uitbreidingsgebied kunnen, op grond van de mogelijke ligging op (de flank van een) (smalle) strandwal in het westen van het plangebied (Laag van Voorburg), op meerdere niveaus archeologische resten worden aangetroffen. In het uitbreidingsgebied is in het gebied een zandige veenlaag aangetroffen op een diepte rond de 2 meter NAP. In de conclusie van het onderzoek in 1988 wordt de verwachting van een smalle strandwal in het westelijke deel van het plangebied (en ten westen van het uitbreidingsgebied) uitgesproken op grond van het ontbreken van veenlagen.

In het uitbreidingsgebied is in het noordelijke deel op 2 meter onder maaiveld houtskool aangetroffen in de omgeving van deelgebied L, D, B en H. Het voorkomen van houtskool zou kunnen wijzen op bewoning vanaf de bronstijd tot en met de middeleeuwen.²¹ Vanwege de (mogelijke) aanwezigheid van een dunne strandwal in het westelijke deel van het plangebied (en ten westen van het plangebied) wordt een verwachting op sporen van bewoning vanaf de bronstijd in het plangebied aangegeven. Het plangebied was, op basis van het voorkomen van veenlagen, waarschijnlijk te nat voor bewoning, maar wel mogelijk geschikt voor agrarische activiteit. In de late middeleeuwen raakt het plangebied overstoven met de Laag van Den Haag (Jonge Duinen) en is het nagenoeg onbewoonbaar tot nieuwe ontginningsactiviteiten plaatsvinden vanaf de 18^e eeuw.

²⁰ Dit schema is aangeleverd door de gemeente Den Haag (d.d. 6 april jl.).

²¹ Benjamins en Rieffe 2012.

Complextype

Vanaf de bronstijd tot en met de middeleeuwen kunnen resten van agrarische activiteit worden aangetroffen, zoals akkers en greppel(systemen). Voor het niet-afgegraven deel van het plangebied, waarvan het westelijke deel mogelijk op (de flank van) een strandwal ligt, geldt een verwachting op de aanwezigheid van bewoningssporen.²²

Omvang

De omvang kan variëren van puntvondsten tot sporen van agrarische activiteit van enkele honderden vierkante meters.

Diepteligging

Indien archeologische resten aanwezig zijn binnen het plangebied wordt er vanuit gegaan dat resten aanwezig kunnen op of in de Laag van Voorburg tussen 0,5 en 3,5 m + NAP.

Laatmiddeleeuwse sporen bevinden zich naar verwachting in het Jonge Duin op een hoger niveau. Meer specifiek worden, op basis van het vooronderzoek binnen Madurodam zelf, resten verwacht op een diepte tussen de 1,5 à 2,5 meter + NAP.

Locatie

Archeologische resten binnen het huidige Madurodam kunnen worden aangetroffen op of in de Laag van Voorburg en, indien aanwezig, onder het aldaar aanwezige veenpakket. Of een dergelijk archeologisch niveau ook aanwezig is ter plaatse van de voorgenomen uitbreiding – dat (veel) hoger ligt – is onbekend.

Uiterlijke kenmerken

Bronstijd tot en met de middeleeuwen: resten en structuren die wijzen op een sedentair, agrarisch bestaan. Daarnaast kunnen ontginningssporen en resten van agrarische landinrichting/activiteiten voorkomen.

Mogelijke verstoringen

Uit het kaartmateriaal blijkt dat de, in de jaren negentig, voorgenomen uitbreidingslocatie nooit is bebouwd of is afgegraven. Op basis hiervan mag worden aangenomen dat de bodem hier nog (grotendeels) intact is. Dit geldt echter niet voor het dag attractiepark Madurodam zelf; dit gebied is in het verleden afgegraven/geëgaliseerd en is later (deels bebouwd). Het door de Gemeente Den Haag in 2011-2012 uitgevoerde archeologische vooronderzoek heeft aangetoond dat de bodem tot op een diepte van 2,0 m + NAP nog (grotendeels) intact is, maar de bovengrond niet (er is hier derhalve sprake van een bodemverstoring van 1,0 tot 1,5 m beneden maaiveld, 2 tot 1,5 m + NAP).²³ Daarnaast dient te worden opgemerkt dat, indien aanwezig, een vindplaats zeer goed geconserveerd kan zijn door de afdekking met veen (op de flank van de strandwal) en duinzand van de Laag van Den Haag.

²² Mevr. Alkemade van de gemeente Den Haag geeft aan dat "Dit wordt gestaafd door onderzoek in de omgeving, zoals de bronstijdnederzetting bij De Bataaf en op ca. 800 van het plangebied de Romeinse en vroegmiddeleeuwse vindplaatsen in het Statenkwartier, in een vergelijkbare geologische context.

²³ Benjamins en Rieffe 2012.

Periode	Geologie landschap/locatie	Complextypen	Opmerkingen	Verwachting
Bronstijd	In strandvlakte (Laag van Voorburg)	Akkers met sporen van bewerking, greppels, kuilen	Afgedekt door veen (Hollandveen Laagpakket)	Hoog
Bronstijd, (vroeg) ijzertijd	Op (flank van) strandwal (op of in Laag van Voorburg)	Huizen/paalkuilen, jacht, visvangst, ritueel/cultus, akkers, greppels, kuilen, veenpaden	-	Hoog
IJzertijd, Romeinse tijd, (vroeg) middeleeuwen	Op (flank van) strandwal (op of in Laag van Voorburg)	Huizen/paalkuilen, waterputten, akkers, greppels/verkeering, graven, cultusplaatsen, paden en wegen	-	Hoog
(Late) middeleeuwen	Jonge Duinen (Laag van Den Haag)	Ontginnings- en perceleringsgreppels, akkers	-	Laag

Tabel 7. Schematische weergave gespecificeerde verwachting.

5 Conclusies en advies

5.1 Conclusies

Op basis van het bureauonderzoek wordt rekening gehouden met de aanwezigheid van archeologische waarden uit de periode vanaf de bronstijd tot en met de middeleeuwen in het westelijke deel van het plangebied. Uit eerder onderzoek is gebleken dat het grootste gedeelte van Madurodam niet op een strandwal ligt maar dat, in tegenstelling tot de nieuwe geologische kaart van Den Haag, ten westen van het huidige plangebied een dunne strandwal ligt. Overigens is gebleken dat het westelijke deel van het (mogelijk) wel (op de flank van) een strandwal ligt. Het grootste gedeelte van Madurodam ligt echter op een strandvlakte die te nat was voor bewoning. (zie verder paragraaf 5.2.). De uitbreidingslocatie ligt naar verwachting op de overgang van de veenvlakte naar de smalle strandwal, en is ook in eerder onderzoek onderzocht. In dat booronderzoek zijn dunne zwak tot sterk zandige veenlagen vanaf de 1,5 en 2 meter + NAP aangetroffen. De kans op het aantreffen van resten van bewoning vanaf de bronstijd tot de vroege middeleeuwen is in het noordelijke deel van het plangebied aanwezig onder of in de veenlagen. Rond de 2 meter + NAP is houtskool aangetroffen.

5.2 (Selectie)advies en Aanpak

In onderstaande tabel is een overzicht weergegeven van de maximale dieptes van de graafwerkzaamheden per deelgebied van Madurodam en of wel/geen archeologisch onderzoek nodig is. Vervolgens is per deelgebied het advies en de aanpak nader toegelicht.

Voorzieningen		Maximale diepte t.o.v. NAP	Maximale diepte t.o.v. maaiveld	Archeologisch onderzoek (ja/nee)
Uitbreidingsdeel	Ecowal	4,5 m	0 meter	nee
	Leisurevoorzieningen (onderkant vloer ingegraven bebouwing)	2,2 m	- 5,3 m (bij hoge duin)	ja
	Betonpoeren leisurevoorzieningen	1,5 m	- 6 m (bij hoge duin)	ja
Huidig terrein	Nieuwe bebouwing (nabij uitbreidingsgebied, F, J en L)	1,7 m	- 2,3 m	ja
	Nieuwe bebouwing (aan noordzijde, ter plaatse van huidig parkeerterrein, A en E)	1 m	verwachting ophogen bestaand terrein	ja
	Huidige bebouwing	0,35 m	n.v.t.	nee
Voorplein	Kassa's, bestrating en kabels en leidingen	3,9 m	-0,6 m	nee

Uitbreidingsgebied

Binnen het uitbreidingsgebied kunnen op meerdere niveaus archeologische resten worden aangetroffen. In het uitbreidingsgebied is in het noordelijke deel op 2 meter onder maaiveld houtskool aangetroffen. Dit zou kunnen wijzen op bewoning of ander gebruik van het gebied vanaf de bronstijd tot de vroege middeleeuwen.

De graafwerkzaamheden in dit gebied gaan tot maximaal 2,2 meter + NAP en op de locatie van de betonpoeren wordt de bodem verstoord tot een diepte van maximaal 1,5 meter + NAP. Ten aanzien van dit gebied wordt, in navolging van de gemeente Den Haag, geadviseerd om dit

terrein nader archeologisch te onderzoeken middels een verkennend booronderzoek, bestaande uit 14 boringen per ha. (in totaal circa 8), met als primaire doel de geologie en het landschap, incl. met mogelijke verstoringen (antropogeen en natuurlijk, bijv. erosie) nader in kaart te brengen. De boringen dienen tot een diepte van 0 meter + NAP, mechanisch gezet te worden.

Huidig terrein

Het huidige terrein van Madurodam – exclusief het voorterrein - is reeds in een eerder stadium archeologisch onderzocht. De geplande herinrichting heeft, in het geval van nieuw te realiseren bebouwing, verstoring van de bodem tot gevolg waarbij tot een diepte van 1 meter + NAP de bodem verstoord wordt. Omdat de geplande nieuwbouwlocaties op de grens van het uitbreidingsgebied liggen, hebben deze gebieden dezelfde verwachting op archeologische resten vanaf de 2 meter + NAP, als het uitbreidingsgebied. Ten aanzien van de locaties A, E, J en L, waar nieuwe bebouwing gerealiseerd wordt, is het advies om een verkennend booronderzoek (conform de methodiek voor het Uitbreidingsgebied) voorafgaande aan de werkzaamheden uit te voeren.

Voorplein / Entreegebouw

De graafwerkzaamheden op het voorplein/entreegebouw gaan niet dieper dan 0,6 meter ten opzichte van het maaiveld. De bodem wordt tot een diepte van 3,9 meter + NAP verstoord. De kansrijke lagen liggen op 3 tot 4 meter beneden het maaiveld (1,15 tot 2,30 meter + NAP). De graafwerkzaamheden aan het voorplein reiken niet tot aan de kansrijke lagen en leiden niet tot aantasting van archeologische waarden. De gemeente Den Haag heeft aangegeven dat dit deel van het plangebied niet nader onderzocht hoeft te worden maar heeft tevens aangegeven dat de archeologische verwachtingswaarde gehandhaafd dient te blijven en dat eventueel aanwezige toevalsvondsten, conform de Erfgoedwet, gemeld dienen te worden bij de bevoegde overheid.

Aanpak

Voor aanvang van het veldwerk dient een Plan van Aanpak (PvA) opgesteld te worden. Dit Plan van Aanpak wordt aan Den Haag voorgelegd ter accordering.

De implementatie van de bovenstaande aanbeveling is afhankelijk van het oordeel van de bevoegde overheid, in dezen de gemeente Den Haag. Deze dient het (selectie)advies om te zetten in een selectiebesluit.

Ook voor vrijgegeven (delen van) plangebieden bestaat altijd de mogelijkheid dat er tijdens graafwerkzaamheden toch losse sporen en vondsten worden aangetroffen. Het betreft dan vaak kleine sporen of resten die niet door middel van een booronderzoek kunnen worden opgespoord. Op grond van artikel 5.10 van de Erfgoedwet dient zo spoedig mogelijk melding te worden gemaakt van de vondst bij de Minister (de Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed: telefoon 033-4217456). Een vondstmelding bij de gemeentelijk archeoloog kan ook.

Antea Group
Heerenveen, mei 2018

Literatuur en geraadpleegde bronnen

Barends *et al.*, 1986: *Het Nederlandse landschap. Een historisch-geografische benadering*. Uitgeverij Matrijs, Utrecht.

Berendsen, H.J.A., 2004 (4^e druk): *De vorming van het land. Inleiding in de geologie en geomorfologie*. Van Gorcum, Assen.

Benamins, M. en E.C. Rieffe, 2012: *Madurodam – herinrichting Gemeente Den Haag. Bureauonderzoek Archeologische Waarden, Inventariserend Veldonderzoek-boringen en Archeologische Begeleiding*. Gemeente Den Haag, Afdeling Archeologie, Dienst Stadsbeheer, Haagse Archeologische Rapportage (HAR) nummer 1203. Den Haag.

Berendsen, H.J.A., 2004 (4^e druk): *De vorming van het land. Inleiding in de geologie en geomorfologie*. Van Gorcum, Assen.

Boersma, E., 1988. *Madurodam II*. Rapport MDD88.

Boersma, E, en M. van Veen., 1992. *Madurodam nieuwe serie boringen*. MDD92.

Bulten, E.E.B. *et al.*, 2007. *Definitief archeologisch onderzoek bij de Oude Waalsdorperweg 37 & 38 in Den Haag Bronstijd, ijzertijd en middeleeuwen in het tracé van de Hubertustunnel*. Haagse Oudheidkundige Publicaties (HOP) nummer 9. Den Haag.

Rieffe, E.C., 2001a. *Boringen parkeerterrein Madurodam*. Gemeente Den Haag.

Rieffe, E.C., 2001b. *Waarnemingen en boringen op en rond “de Bataaf” en Madurodam*. Den Haag.

Schoorl, H. en F. Beekman, 2005. Duinlandschap, in S. Barends e.a. *Het Nederlandse Landschap. Een historisch-geografische benadering*, 40-53. Uitgeverij Matrijs, Utrecht.

Schuppen, S. van *et al.*, 2005. *De Atlantikwall. Omstreden erfgoed van Rijnmond tot IJmond*. Den Haag.

Siemons, H., 2016. *Gevers Deijnotweg en omgeving, gemeente Den Haag. Bureauonderzoek archeologisch waarde*. (Rapport 1619). Gemeente Den Haag.

Tol, A., P. Verhagen & M. Verbruggen, 2012: *Leidraad inventariserend veldonderzoek. Deel: karterend booronderzoek*. SIKB.

Vos, P.C., E.C. Rieffe en E.E.B. Bulten, 2007. *Nieuwe geologische kaart van Den Haag en Rijswijk*. Den Haag.

PUK Madurodam – maart 2017. Gemeente Den Haag, Planuitwerkingskader.

Kaarten

- Bodemkaart van Nederland, 1:50.000, STIBOKA/Alterra, Wageningen
- Grote Historische Atlas (1830-1855), Wolters Noordhoff, Groningen

- Geomorfologische kaart 1:50.000, Alterra, Wageningen
- Kadastrale kaarten 1811-1832 (<http://beeldbank.cultureelerfgoed.nl>)
- Topografische kaart 1:25000 (<http://kadata.kadaster.nl>)

Internet

- ahn.maps.arcgis.com
- beeldbank.cultureelerfgoed.nl
- www.aardeopdekaart.nl
- www.archis.cultureelerfgoed.nl
- www.atlasleefomgeving.nl
- www.pdok.nl
- www.ruimtelijkeplannen.nl
- www.topotijdreis.nl

Bijlage 1: Archeologische perioden

Bijlage 1: Archeologische perioden

Als bijlage op de resultaten en verzamelde gegevens wordt hieronder een algemene ontwikkeling van de bewoners-geschiedenis in Nederland geschetst.

Gedurende het **paleolithicum** (300.000-8800 voor Chr.) hebben moderne mensen (*homo sapiens*) onze streken tijdens de warmere perioden wel bezocht, doch sporen uit deze periode zijn zeldzaam en vaak door latere omstandigheden verstoord. De mensen trokken als jager-verzamelaars rond in kleine groepen en maakten gebruik van tijdelijke kampementen. De verschillende groepen jager-verzamelaars exploiteerden kleine territoria, maar verbleven, afhankelijk van het seizoen, steeds op andere locaties.

In het **mesolithicum** (8800-4900 voor Chr.) zette aan het begin van het Holoceen een langdurige klimaatsverbetering in. De gemiddelde temperatuur steeg, waardoor geleidelijk een bosvegetatie tot ontwikkeling kwam en de variatie in flora en fauna toenam. Ook in deze periode trokken de mensen als jager-verzamelaars rond. Voorwerpen uit deze periode bestaan voornamelijk uit voor de jacht ontworpen vuurstenen spitsjes.

De hierop volgende periode, het **neolithicum** (5300-2000 voor Chr.), wordt gekenmerkt door een overschakeling van jager-verzamelaars naar sedentaire bewoners, met een volledig agrarische levenswijze. Deze omwenteling ging gepaard met een aantal technische en sociale vernieuwingen, zoals huizen, geslepen bijlen en het gebruik van aardewerk. Door de productie van overschot kon de bevolking gaan groeien en die bevolkingsgroei had tot gevolg dat de samenleving steeds complexer werd. Uit het neolithicum zijn verschillende grafmonumenten bekend, zoals hunebedden en grafheuvels.

Het begin van de **bronstijd** (2000-800 voor Chr.) valt samen met het eerste gebruik van bronzen voorwerpen, zoals bijlen. Het gebruik van vuursteen was hiermee niet direct afgelopen. Vuursteenmateriaal uit de bronstijd is meestal niet goed te onderscheiden van dat uit andere perioden. Het aardewerk is over het algemeen zeldzaam. De grafheuveltraditie die tijdens het neolithicum haar intrede deed werd in eerste instantie voortgezet, maar rond 1200 voor Chr. vervangen door begravingen in urnenvelden. Het gaat hier om ingegraven urnen met crematieresten waar overheen kleine heuveltjes werden opgeworpen, eventueel omgeven door een greppel.

In de **ijzertijd** (800-12 voor Chr.) werden de eerste ijzeren voorwerpen gemaakt. Ten opzichte van de bronstijd traden er in de aardewerktraditie en in het gebruik van vuursteen geen radicale veranderingen op. De mensen woonden in verspreid liggende hoeven of in nederzettingen van enkele huizen. Op de hogere zandgronden ontstonden uitgebreide omwalde akkercomplexen (*celtic fields*). In deze periode werden de kleigebieden ook in gebruik genomen door mensen afkomstig van de zandgebieden. Opvallend zijn de verschillen in materiële welstand. Er zijn zogenaamde vorstengraven bekend in Zuid-Nederland, maar de meeste begravingen vonden plaats in urnenvelden.

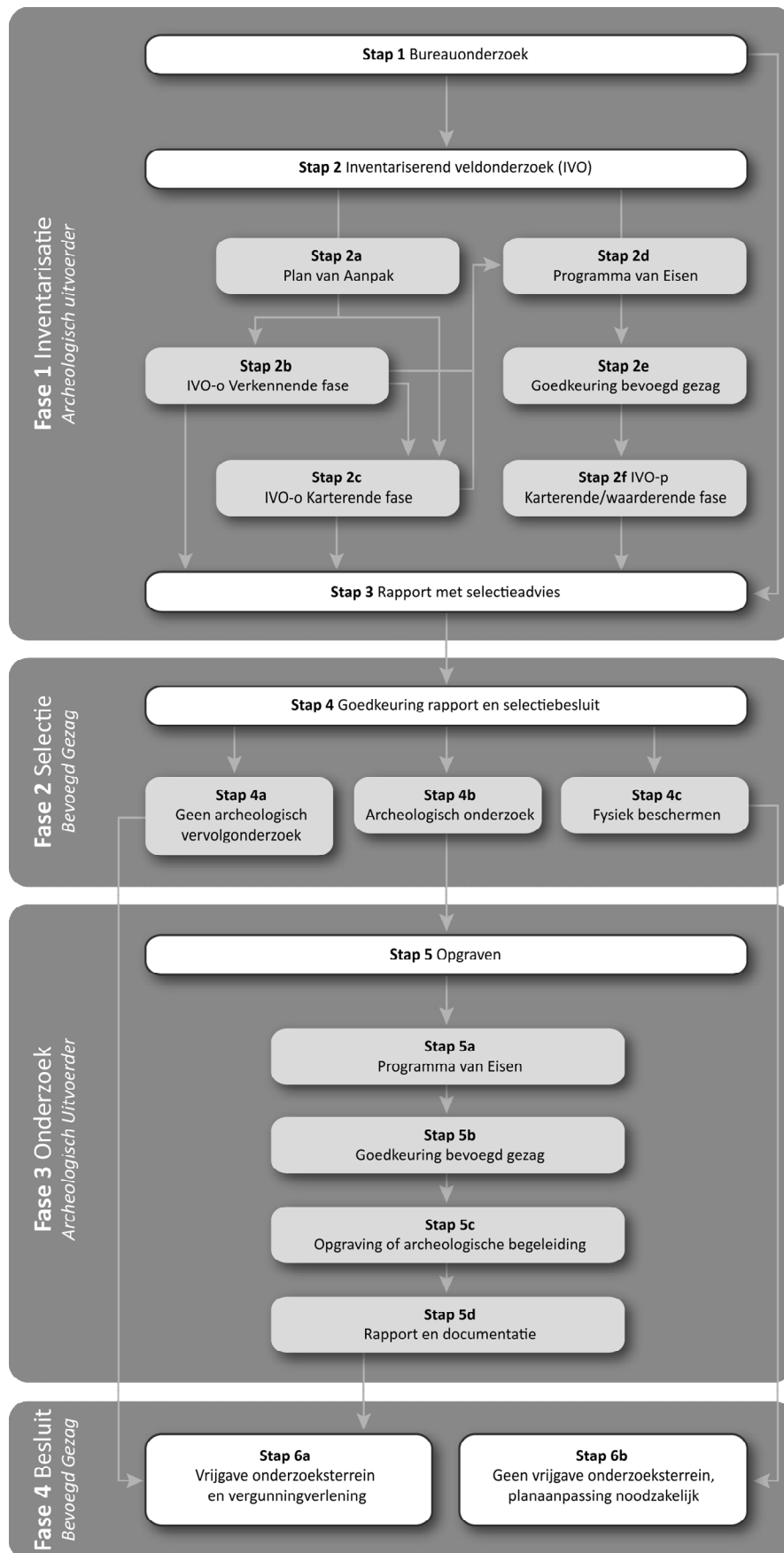
Met de **Romeinse tijd** (12 voor Chr. tot 450 na Chr.) eindigt de prehistorie en begint de geschreven geschiedenis. In 47 na Chr. werd de Rijn definitief als rijksgrens van het Romeinse Rijk ingesteld. Ter controle van deze zogenaamde *limes* werden langs de Rijn *castella* (militaire forten) gebouwd. De inheems leefwijze handhaafde zich wel, ook al werd de invloed van de Romeinen steeds duidelijker in soorten aardewerk (o.a. gedraaid) en een betere infrastructuur. Onder meer ten gevolge van invallen van Germaanse stammen ontstond er instabiliteit wat uiteindelijk leidde tot het instorten van de grensverdediging langs de Rijn.

Over de **middeleeuwen** (450-1500 na Chr.), en met name de vroege middeleeuwen (450-1000 na Chr.), zijn nog veel zaken onbekend. Archeologische overblijfselen zijn betrekkelijk schaars. De politieke macht was na het wegvallen van de Romeinen in handen gekomen van regionale en lokale hoofdliden. Vanaf de 10^e eeuw ontstaat er weer enige stabiliteit en is een toenemende feodalisering zichtbaar. Door bevolkingsgroei en gunstige klimatologische omstandigheden werd in deze periode een begin gemaakt met het ontginnen van bos, heide en veen. Veel van onze huidige steden en dorpen dateren uit deze periode.

De hierop volgende periode 1500 – heden wordt aangeduid als **nieuwe tijd**.

Bijlage 2: Archeologische Monumentenzorg (AMZ)

Schema Archeologische Monumentenzorg (AMZ)

Verklarende woordenlijst Archeologische Monumentenzorg (AMZ)

Archeologische begeleiding (STAP 5c)

Een archeologische begeleiding wordt uitgevoerd wanneer proefsleuven of en opgraving niet mogelijk zijn door bijvoorbeeld civieltechnische beperkingen.

Archeologische indicatoren

Hiermee worden aanwijzingen in de bodem bedoeld die duiden op menselijke activiteiten in het verleden, zoals aardewerkscherven, houtskool, botmateriaal, vondstlagen, etc.

Archis

Archeologisch informatiesysteem voor Nederland. Een digitale databank met gegevens over archeologische vindplaatsen en terreinen.

Bureauonderzoek (STAP 1)

Het bureauonderzoek is een rapportage waarin een gespecificeerd archeologisch verwachtingsmodel wordt opgesteld aan de hand van geomorfologische en bodemkaarten, de Archeologische Monumentenkaart (AMK), het Archeologisch Informatiesysteem (ARCHIS), historische kaarten en archeologische publicaties.

Fysiek beschermen (STAP 4c)

De archeologische resten blijven in de bodem behouden door bijvoorbeeld planaanpassingen.

Geofysisch onderzoek

Meetapparatuur brengt archeologische verschijnselen in de bodem driedimensionaal in kaart zonder te boren of te graven. Dit kan bijvoorbeeld door radar-, weerstandsonderzoek of elektromagnetische metingen.

Gespecificeerd archeologisch verwachtingsmodel

Dit model geeft op detailniveau voor het plangebied aan wat aan archeologische vindplaatsen aanwezig kan zijn. Op basis van dit verwachtingsmodel wordt bepaald of een inventariserend veldonderzoek nodig is en wat de juiste methode is om eventueel aanwezige archeologische resten aan te tonen.

Inventariserend veldonderzoek (IVO) (STAP 2)

Tijdens een inventariserend veldonderzoek worden archeologische waarden in het veld geïnventariseerd en gedocumenteerd. Waar is wat in de bodem aanwezig? De inventarisatie kan bestaan uit een inventariserend veldonderzoek-overig (door middel van een booronderzoek, veldkartering en/of geofysisch onderzoek) en/of een inventariserend veldonderzoek door middel van proefsleuven. Wat de beste methode is, hangt sterk af van de omstandigheden en de aard van de vindplaats.

Inventariserend veldonderzoek - overig (IVO-o) (STAP 2b of 2c)

Bij een Inventariserend veldonderzoek - overig door middel van boringen (IVO-o) worden boringen gezet door middel van een handboor of guts.

Inventariserend veldonderzoek - proefsleuven (IVO-p) (STAP 2f)

Proefsleuven zijn lange sleuven van twee tot vijf meter breed die worden aangelegd in de zones waar aanwijzingen zijn voor het aantreffen van archeologische vindplaatsen.

Inventariserend veldonderzoek (IVO) - Verkennende fase (STAP 2b)

Wanneer bij het bureauonderzoek onvoldoende gegevens beschikbaar zijn om een gespecificeerd verwachtingsmodel op te stellen, wordt een inventariserend veldonderzoek - verkennende fase uitgevoerd. In deze fase wordt onderzocht of de bodem nog intact is, wat de bodemopbouw is en hoe deze invloed heeft gehad op de locatiekeuze van de mens in het verleden. Het onderzoek is bedoeld om kansarme zones om archeologische resten aan te treffen uit te sluiten en kansrijke zones te selecteren voor vervolgonderzoek. Een verkennend onderzoek kent een relatief lage onderzoeksintensiteit en wordt meestal uitgevoerd door middel van boringen.

Inventariserend veldonderzoek (IVO) - Karterende fase (STAP 2c of 2f)

Tijdens een inventariserend veldonderzoek - karterende fase wordt het plangebied systematisch onderzocht op de aanwezigheid van archeologische sporen en/of vondsten. De intensiteit van onderzoek is groter dan in de verkennende fase, bijvoorbeeld door een groter aantal boringen per hectare of door het aanleggen van proefsleuven.

Inventariserend veldonderzoek (IVO) - Waarderende fase (STAP 2f)

Tijdens de waarderende fase wordt aangegeven of de aangetroffen archeologische vindplaatsen behoudenswaardig zijn. Dat betekent dat de aard, omvang, datering, conservering en inhoudelijke kwaliteit van de vindplaats(en) wordt vastgesteld. Wanneer de waardering van de archeologische resten laag is, hoeft geen verder archeologisch onderzoek te worden uitgevoerd. Het plangebied wordt 'vrijgegeven'. Wanneer de resten behoudenswaardig zijn, wordt in eerste instantie behoud in situ (ter plekke in de bodem) nagestreefd. Wanneer dit door de voorgenomen ontwikkelingen niet mogelijk is, wordt vervolgonderzoek uitgevoerd in de vorm van een opgraving of archeologische begeleiding. Vaak wordt deze fase gecombineerd uitgevoerd met het inventariserend veldonderzoek karterende fase.

Opgraving (STAP 5c)

Wanneer door de toekomstige ontwikkelingen aanwezige archeologische resten in de bodem niet behouden kunnen worden, wordt een opgraving uitgevoerd. Tijdens de opgraving worden archeologische resten gedocumenteerd, gefotografeerd en bestudeerd. Hierdoor wordt informatie over het verleden zo goed mogelijk vastgelegd en behouden.

Plan van Aanpak (PvA) (STAP 2a)

Voor een booronderzoek is een Plan van Aanpak (PvA) noodzakelijk. Het PvA beschrijft hoe het veldwerk wordt uitgevoerd en uitgewerkt.

Programma van Eisen (PvE) (STAP 2d of 5a)

Voor het uitvoeren van een inventariserend veldonderzoek - proefsleuven, archeologische begeleiding of opgraving is een Programma van Eisen (PvE) noodzakelijk. Het PvE beschrijft het doel, vraagstelling en uitvoeringsmethode van het archeologisch onderzoek. Dit document wordt beschouwd als basisdocument voor archeologisch veldonderzoek waarmee de inhoudelijke kwaliteit gewaarborgd wordt. Het PvE wordt goedgekeurd door het bevoegd gezag (gemeente, provincie of het rijk).

Quickscan

In een quickscan wordt geïnventariseerd of en waar archeologisch onderzoek moet worden uitgevoerd.

Selectieadvies (STAP 3)

In het selectieadvies wordt op archeologisch inhoudelijke argumenten het advies gegeven welke delen van het plangebied vrijgegeven kunnen worden voor verdere ontwikkeling en welke delen behouden of opgegraven moeten worden.

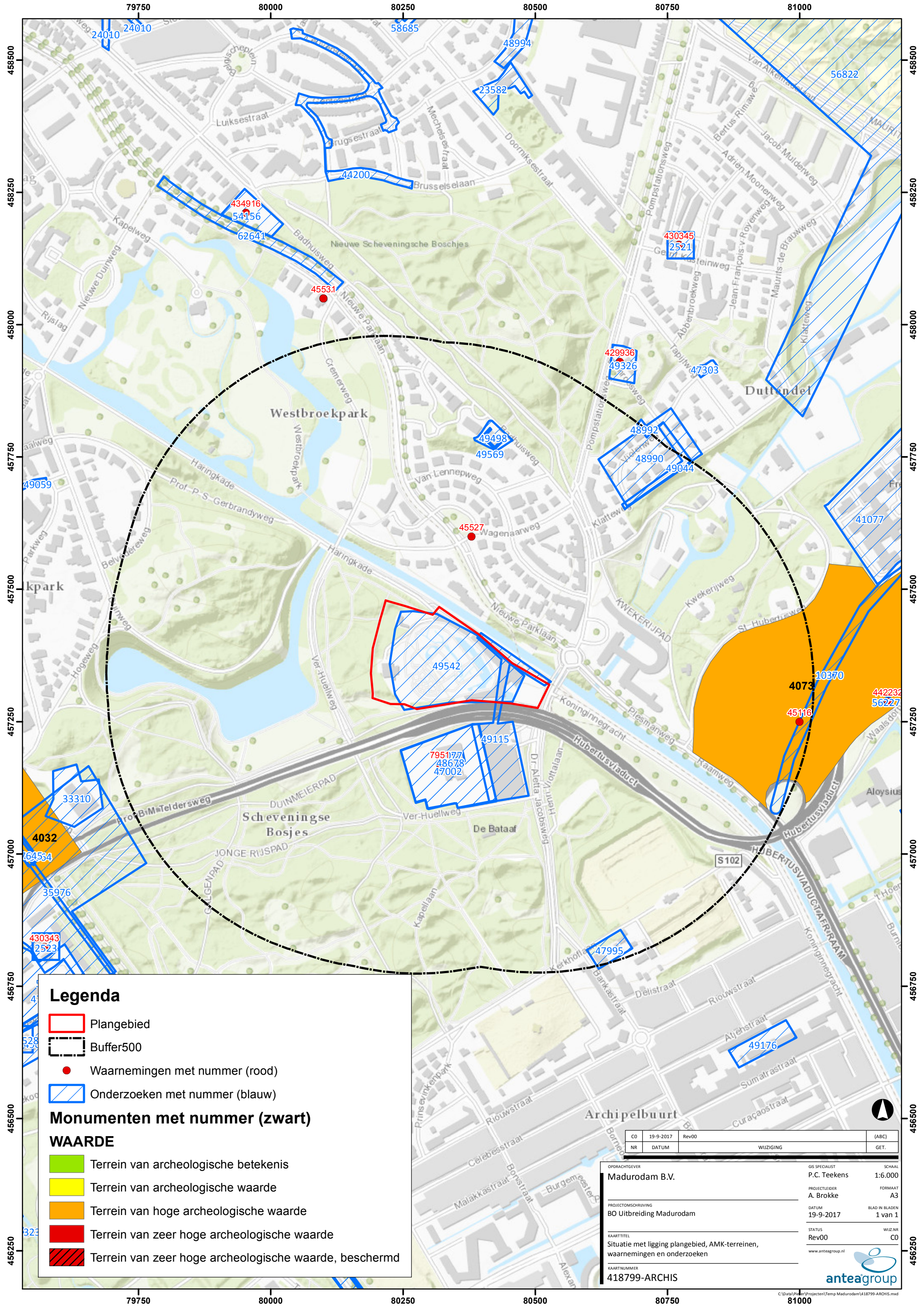
Selectiebesluit (STAP 4)

De bevoegde overheid (gemeente, provincie of soms het rijk) geeft op basis van het selectieadvies aan welke maatregelen genomen worden. De bevoegde overheid kan van het selectieadvies afwijken indien zij dat nodig acht.

Veldkartering

Bij een veldkartering wordt het plangebied systematisch belopen om archeologische oppervlaktevondsten te verzamelen.

Kaartbijlagen

Legenda

- Plangebied
- Buffer500
- Waarnemingen met nummer (rood)
- Onderzoeken met nummer (blauw)

Monumenten met nummer (zwart)

WAARDE

- Terrein van archeologische betekenis
- Terrein van archeologische waarde
- Terrein van hoge archeologische waarde
- Terrein van zeer hoge archeologische waarde
- Terrein van zeer hoge archeologische waarde, beschermd

CO	19-9-2017	Rev00	(ABC)
NR	DATUM	WIJZIGING	GET.

OPDRACHTGEVER	Madurodam B.V.	SCHAAL	1:6.000
PROJECTLEIDER	A. Brokke	FORMAAT	A3
DATUM	19-9-2017	BLAD IN BLADEN	1 van 1
STATUS	Rev00	WIJZ.NR	CO
www.anteagroup.nl			

Over Antea Group

Van stad tot land, van water tot lucht; de adviseurs en ingenieurs van Antea Group dragen in Nederland sinds jaar en dag bij aan onze leefomgeving. We ontwerpen bruggen en wegen, realiseren woonwijken en waterwerken. Maar we zijn ook betrokken bij thema's zoals milieu, veiligheid, assetmanagement en energie. Onder de naam Oranjewoud groeiden we uit tot een allround en onafhankelijk partner voor bedrijfsleven en overheden. Als Antea Group zetten we deze expertise ook mondiaal in. Door hoogwaardige kennis te combineren met een pragmatische aanpak maken we oplossingen haalbaar én uitvoerbaar. Doelgericht, met oog voor duurzaamheid. Op deze manier anticiperen we op de vragen van vandaag en de oplossingen van de toekomst. Al meer dan 60 jaar.

Contactgegevens

Tolhuisweg 57
8443 DV HEERENVEEN
Postbus 24
8440 AA HEERENVEEN
T. (0513) 63 43 13
E. alex.brokke@anteagroup.com

www.anteagroup.nl

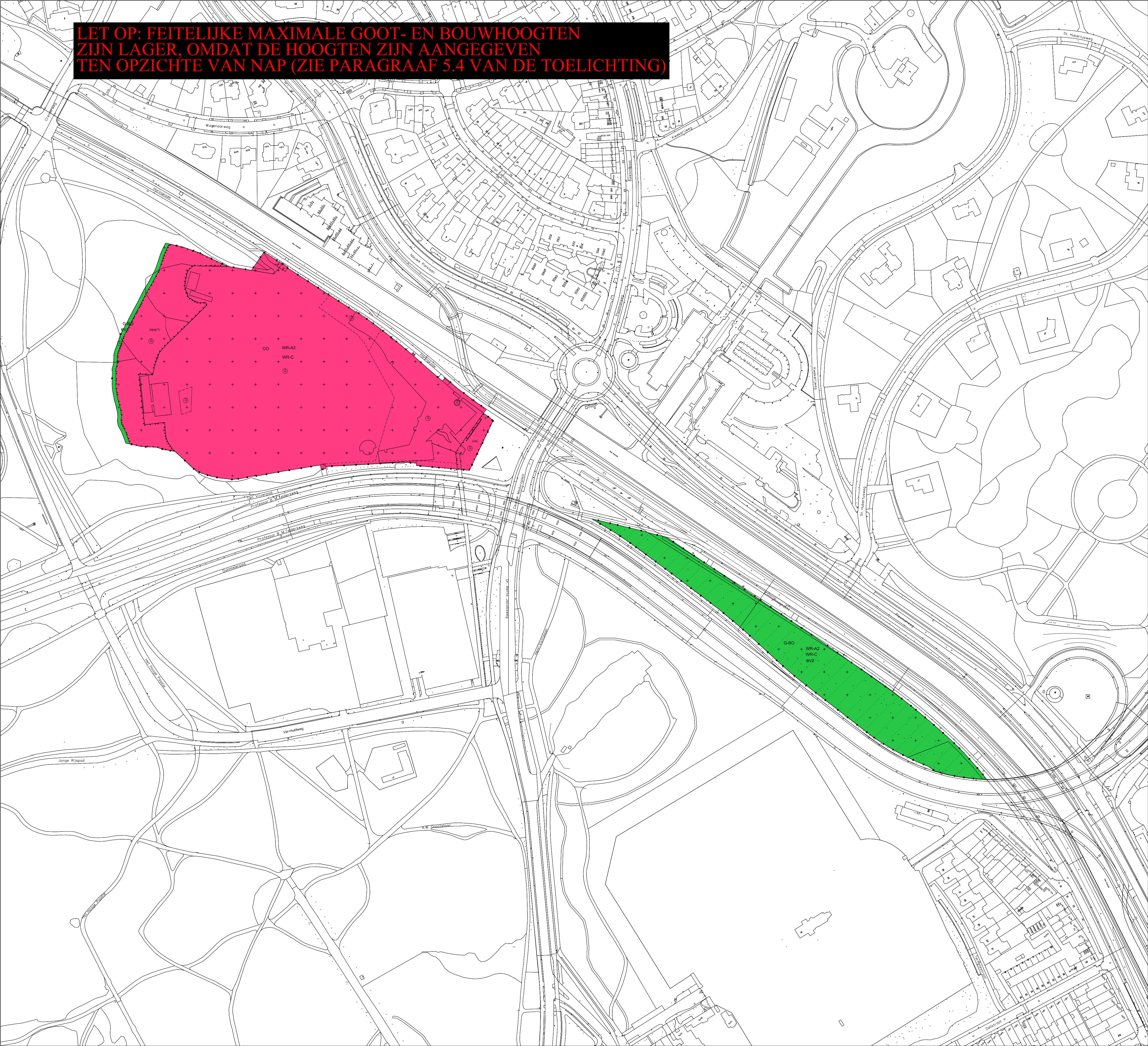
ISSN: 1570-6273

Copyright © 2018

Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd en/of openbaar worden gemaakt door middel van druk, fotokopie, elektronisch of op welke wijze dan ook, zonder schriftelijke toestemming van de auteurs.

Disclaimer

Antea Group aanvaardt op generlei wijze aansprakelijkheid voor schade welke voortvloeit uit beslissingen genomen op basis van de resultaten van archeologisch (voor)onderzoek.

LET OP: FEITELIJKE MAXIMALE GOOT- EN BOUWHOOGTEN
ZIJN LAGER, OMDAT DE HOOGTEN ZIJN AANGEGEVEN
TEN OPZICHTE VAN NAP (ZIE PARAGRAAF 5.4 VAN DE TOELICHTING)

Plangebied

Plangebiedsgrens

Bestemmingen

- CO Cultuur en ontspanning
- G-BO Groen - Bos

Dubbelbestemmingen

- WR-A2 Waarde - Archeologie 2
- WR-C Waarde - Cultuurhistorie

Gebiedsaanduidingen

- evz overige zone - ecologische verbingszone

Functionaanduidingen

- (sg-gr1) specifieke vorm van groen - groen 1
- (vb) verblijfsgebied

Maatvoeringaanduidingen

- maatvoeringsvlak
- B maximum bouwhoogte (m)

Vastgesteld bij raadsbesluit dd. - -

Planaam: Madurodam

Ontwerp

Den Haag

Gemeente Den Haag Datum: 30-01-2018
Dienst Stedelijke Ontwikkeling Schaal: (A1) 1:1500
Author: sosim
Plot dd: 6-11-2018
Plan IDN: NL.IMRO.0518.BP0331DMadurodam-400N